

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Holsti.

23/34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KANSAINLIITOSSA

14, RUE CHARLES-BONNET
GENÈVE

N:o 99.

23 p:nä tammikuuta 1934.

1 290 Sal 34
29/1-34 - 1

Herra Ulkoasiainministeri,

5 C^o31

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Teille,
Herra Ulkoasiainministeri, Genève'in-lähetystön raport-
ti n:o 1, jonka otsakkeena on

Ehdotus Kansainliiton peruskirjan muuttamisesta, II.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnii-
oitukseni uudistettu vakuutus.

Rudolf Sauer.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

GENÈVE' ISSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Genève'issa 23 p:nä tammi-kuuta 1934.

1 290 Sal 37

29/1-34

5 C 34

Asia: Ehdotus Kansainliiton
peruskirjan muuttamisesta, II.

Otsakeasiaa käsittelemme raportissani n:o 30 viime joulukuun 13 p:ltä lähinnä sen ehdotuksen nojalla, jonka suuntaviivoja Mussolini oli haahmoitellut vähäistä aikaisemmin. Nyt on syytä palata asiaan uudelleen.

Edellinen raporttini oli sävyltään verrattain kirpeä kuvausten siitä huolimatta jokseenkin maltillisesti kaikkea sitä arvostelua mikä Genève'issä oli tullut Mussolinin k.o. ehdotuksen hyväksi. Mutta harvapa silloin saattoi aavistaa, että tapahtumien kulku heti sen jälkeen kävisi Mussolinille suorastaan katastrofaliseen suuntaan.

Ennen viime vuoden loppua presidentti Roosevelt tuossa suuressa muistopuheessaan presidentti Wilsonin kunniaksi esitti rohkeita ajatuksia Kansainliiton poliittisesta merkityksestä koko ihmiskunnalle. Samoihin aikoihin antoivat Molotov ja Litvinov maailman tietää, että nyttemmin myöskin Venäjä on valmis tunnustamaan Kansainliiton suuren tehtävän rauhan säilyttäjänä ja siten kansainvälisen rauhallisen yhteistoiminnan edistäjänä. Heti Mussolinin antaman kritikin jälkeen, jolla hän tahtoi saattaa koko Kansainliiton tähänastisen toiminnan mahdollisimman epäedulliseen valoon, nämä kaksi suurta positivistia tunnustusta Yhdysvaltain ja Venäjän taholta, jotka tähän saakka ovat olleet paremminkin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Kansainliiton vastustajia kuin ystäviä, on luonnollisesti ollut omansa Kansainliiton piireissä saattamaan Mussolinin tämänkin puuhan miltei suorastaan naurettavaksi. Viime raportissani huomautin miten kaiken diplomaattisen järjen nimessä Mussolinin olisi tullut, ennenkuin julisti maailmalle haluavansa uudistaa Kansainliiton sellaiseksi, että Yhdysvallat ja Venäjä yhtyisivät Kansainliittoon ja että Saksa ja Japani suostuvat jäämään Liiton jäseniksi, ensin tavallista diplomaattista tietä ottaa selville ovatko Yhdysvallat ja Venäjä halukkaat hyväksymään hänen ehdotuksensa. Tämä laininlyönti hänen puoleltaan on nyt tullut katkerasti kostetuksi ja Mussolinin kansainvalinen arvovalta on siten saanut uuden ankaran kolahduksen.

Heti Rooseveltin, Molotovin ja Litvinovin puheiden jälkeen kiirehti pikku entente tiedoittamaan maailmalle, ettei se millään tavoin hyväksy Mussolinin k.o. ajatuksenjuoksua. Tämä Tsekkoslovakian, Rumanian ja Jugoslavian käsitys Kansainliiton demokraattisen luonteen säilyttämisen välttämättömyydestä ei suinkaan tullut maailmalle minään yllätyksenä, siksi selvästi näitä maita on totuttu pitämään nykyisen Kansainliiton varmoina ystävinä. Mutta sitä enemmän herätti iloista hämmästystä Hollannin hallituksen naseva kirjelmä, jonka M. Avenol sai äskettäin vastaanottaa samasta asiasta. Hollantihan on yleensä aina tahtonut esiintyä Kansainliiton asioissa melkoisella varovaisuudella; ensimmäinen rohkea ote oli Hollannin ehdotus viime yleiskokouksessa, joka ehdotus tähtäsi Saksan poliittisten pakolaisten auttamiseen. Nyt tällä uudella kirjelmälläan Hollanti on katsonut mahdolliseksi kääntyä yhtä selvästi erästä toista eurooppalaista suurvaltaa vastaan. Ainoa, mitä tässä Hollannin kirjelmässä on Genève'issä jonkun verran arvosteltu, on siinä lopuksi esitetty pyyntö, että Italia kaikesta huolimatta ilmoittaisi positivistisesti millaiseksi sen mielestä Liitto olisi korjattava. Katsotaan, että tällainen pyyntö on kokonaan aiheeton sen jälkeen kuin Mussolini ja Sir John Simon olivat tiedoittaneet maailmalle, että koko kysymys Kansainliiton järjestämisestä uudelleen lykkäytyy epä määräiseen tulevaisuuteen, s.o.

ainakin Varustusten supistamiskonferenssin jälkeiseen aikaan.

Geneve'issä on paljon pohdittu kysymystä, miten yleensä pienten maiden olisi suhtauduttava tällä hetkellä puheenalaiseseen tilanteeseen. Joidenkuiden mielestä olisi parempi, että mahdollisimman monet pienet maat seuraisivat pikku ententen ja Hollannin esimerkkiä tiedoittamalla M. Avenolille, että ne pitävät Kansainliiton nykyistä demokraattista järjestysmuotoa paljoka parempana kuin Mussolinin suunnittelemaa Kansainliittoa, jossa suurvalloilla olisi täydellinen hegemonia. Tällaisen yleisen mielenilmauksen jälkeen Mussolini varmaankin tuntisi itsensä niin nolatuksi, että hän suunnitelllessaan Kansainliiton järjestämistä uudelleen tyytyisi tekemään vain muutamia verrattain jarkevia muutosehdotuksia.

Päinvastainen kanta, ja se lienee ylivoimaisesti yleisin ainakin tällä hetkellä, lähtee taas siitä ajatuksesta, että Mussolini on jo nyt aivan tarpeeksi nolattu ja että hänen itserakkaudelleen olisi mieluisinta saada kaikessa hiljaisuudessa vetäytyä koko muutosehdotuksesta pois. Jos sen vuoksi pikku ententen ja Hollannin lisäksi nyt mahdollisimman monet muut pienet jäsenvaltiot hermostuttavat häntä vastustuksellaan ja pyynnöilläään saada heti kuulla millaiseksi hän tahtoo muodostaa Liiton, se tulee vain johtamaan siihen, että Mussolini kunniansa pelastamiseksi kiirehtii valmistamaan jonkun harkitsemattoman muutosehdotuksen, jolloin lopulta Englannin ja Ranskankin täytyy ilmaista kantansa. On näin ollen viisainta, vakuutetaan tämän kannan puolustajain taholta, että pienet maat pidättäytyvät toistaiseksi puuttumasta lainkaan asiaan. Vastaitten kuin tuonnempana Mussolini tulee, jos edes yleensä koskaan tulee, jättämään Liitolle muutosehdotuksensa, on pienten maiden syytä lausua mielipiteensä. Samaten jää tätä menettelyä noudattamalla Ranskalle ja Englannille aikaa rauhassa harkita Liiton pienten jäsenvaltioiden kanssa mitä mahdollisia muutoksia Liiton peruskirjaan on syytä tehdä.

T.k. 19 p:nä minulla oli pitempi keskustelu Sir John Simonin kanssa useista suurista poliittisista kysymyksistä, jolloin tuli puheeksi myöskin Sir John Simonin äskeinen käynti Mussolinin

puheilla. Mitä tulee k.o. ehdotukseen Liiton rakenteen muuttamisesta, Sir John Simon vakuutti antavansa minulle aivan saman selostuksen kuin hän oli siitä antanut Paul-Boncourille. Selostus oli käsittääkseni todellakin mahdollisimman tyhjentävä ja tyydyttävä. Mussolini oli selvästi luvannut Sir John Simonille lykätä ehdotuksensa Kansainliiton peruskirjan muuttamisesta kokonaan tuonemmaksi ja joka tapauksessa Varustusten supistamiskonferenssin jälkeiseen aikaan. Näin ollen ei pitäisi olla mitään pelkoa siitä, että Kansainliitto joutuisi rinnakkain hoitamaan kahta niin erinomaisen komplisoitua kysymystä kuin varustusten supistamisen aikaansaaminen ja Liiton rakenteen uudistaminen sinänsä ovat. Detaljeihin Sir John Simonin selostuksesta on tässä tarpeeton mennä.

Kaiken sen nojalla, mitä monelta eri arvovaltaiselta taholta täällä olen näinä päivinä kuullut, olen tullut henkilökohtaisesti siihen vakaumukseen, että Kansainliiton jäsenvaltioiden olisi taktillisesti edullisempaa olla virallisesti näinä aikoina esittämättä huomautuksia Mussolinin k.o. suunnitelmien johdosta.

On syytä vielä lisätä muutama sana huhujen johdosta, että Venäjä tulisi ehkä jo aivan lähiaikoina pyrkimään Kansainliiton jäseneksi. Katson kuitenkin asiallisemmaksi käsitellä tätä kysymystä eri raportissa, koska tämä kysymys avaa erinäisiä puhtaasti suomalaisia näköaloja.

Ruusuvahti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 31.

ASIA:)

Genèressä olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Holsti.

23/1-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
KANSAINLIITTOSSA

N:o 100.

14, RUE CHARLES-BONNET
GENÈVE

23 p:nä tammikuuta 1934.

2	290 Sal	34
29/1-34	-	1

Herra Ulkoasiainministeri,

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Teille,
Herra Ulkoasiainministeri, Genève'in-lähetystön raport-
ti n:o 2, jonka otsakkeena on

Huhut Venäjän yhtymisestä Kansainliittoon.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunn-
oitukseni nudistettu vakuutus.

Rudolf Haast

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

Salainen.

GENÈVE ' ISSÄ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 2.

Genève' i ssa 23 p:nä tammi-kuuta 19 34.

ULKOASIAINMIIN
2 290 Sal 34
29/1-34 - -
5 C31

Asia: Huhut Venäjän yhtymisestä
Kansainliittoon.

Jos saisi uskoa erinäisiä intomielisiä henkilöitä Genève'is-
sä, oltaisiin tällä hetkellä niin odottamattoman pitkällä, että
Venäjä aivan lähiaikoina ilmoittaisi pyrkivänsä Kansainliiton jä-
seneksi.

Taman toivorikkaan kannan tueksi viitataan lukuisiin viime-
aikaisiin poliittisiin tapahtumiin. Ensinnäkin on Venäjän onnistu-
nut vihdoin saada Yhdysvaltain tunnustus de jure, venäläis-
ranskalaiset suhteet ovat viime kuukausina tulleet sangen lähei-
siksi, jopa sellaisiksi, että on henkilöitä, jotka uskovat van-
han liittosuhteen syntyvän näiden maiden välillä. Samaan menoon
on Venäjä viime kevästä lukien parantanut välejänsä pikku en-
tenten ja Puolan kanssa. Tätä taustaa vastaan, sanotaan, on kat-
sottava Molotovin ja Litvinovin asken tuntamaa tarvetta puhua
kiittävästi Kansainliitosta rauhan turvana ja Kansainvälisen po-
liittisen yhteistoiminnan edistäjänä. Tahän kaikkeen tulee vielä
eräs syy, joka suoranaisesti pakottaa Venäjän lähiaikoina pyr-
kimaan Kansainliittoon, niin vaitetaan, nim. sodan uhka Kaukai-
sessa Idässä. Onhan luonnollista, että niin ovelat miehet kuin
Venäjän nykyiset hallituksen jäseneet tahtovat käyttää hyväkseen
Kansainliiton jäsenyyden suomia moninaisia etuja, kun tulee kysy-
mykseen suoranainen sodanuhka Venäjän ja Japanin välillä.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Ei voi kieltää, etteikö näillä ylläluettelemillani näkökohdilla ole paljon pontta ja perää. Jos Venäjän yhtyminen Kansainliittoon riippuisi vain näistä näkökohdista, olisin jokseenkin valmis omasta puolestani uskomaan, että Litvinov kyllä tulee ehkä verrattain piankin koettamaan täydentää askeisia suuria ulkopoliittisia saavutuksiaan kolkuttamalla Kansainliiton ovelle ja pyrkimällä hankkimaan Venäjälle täyden jäsenen oikeudet Kansainliitossa. Mutta asialla on vielä monia muita näkökohtia edessään.

Lahteakseni erästä seikasta, joka varmasti panee Litvinovin moneenkin kertaan pyörittämään päätään ennenkuin yrittää tehdä Venäjästä Kansainliiton jäsenen, mainitsen vain ensiksi hänelle asetettavat kysymykset: onko Venäjä täyttänyt kaikki kansainväliset sitoumuksensa, tai onko se valmis ne täyttämään, ennenkuin se hyväksytään Liiton jäseneksi?

Muutama päivä sitten kiinnitti "Journal de Genève" lukijainsa huomiota Venäjän menettelyyn Kaukasian tasavaltoja kohtaan, jotka se petollisesti ja väkivallalla anasti vallanalaisuuteensa. Näillä tasavalloilla on aina ollut Genèvessä paljon suosiota ja heidän taholtaan varmasti tultaisiin nostamaan paljon meteliä, ellei yleiskokous kolkuttaisi Venäjän omaatuntoa tarkoituksella saada ainakin jonkunlaista huojennusta Kaukasian tasavaltojen kohtaloon. Venäjä ei ole myöskään selvittänyt tsaarivallan aikaisia velkasuhteitaan Englantiin ja Ranskaan. Voitaisiin kohan ajatella, että Venäjä, Englanti ja Ranska keveällä kadenliikkeellä nyt äkisti pääsisivät yksimielisyyteen tästä asiasta, s.o. joko Ranska ja Englanti pyyhkimällä saatavansa, tai Venäjä suostumalla maksamaan?

Ottakaamme toiseksi kysymys niistä paktin artikloista, jotka tulisivat asettamaan Venäjälle verrattain selviä velvoituksia taipua sovintomenettelyihin ja valitystuomioihin, tai muihin Kansainliiton rauhanomaisiin suosituksiin tai päätöksiin. Tähän saakkahan Venäjä on vastustanut kaikkia arbitragesopimuksia, koska muka ei voida löytää Venäjän ulkopuolelta henkilöä, tai henkilöitä, joiden valitystuomioon Venäjä katsoisi voivansa taipua.

Voidaan näin ollen pitää todellakin jotakuinkin varmana, että ennenkuin Venäjä alistuisi kaikkiin näihin velvoituksiin, sen täytyy tuntea jonkun ulkonaisen vaaran, lähinnä sodanuhkan Japanin taholta, niin järkyttävän suureksi, että sen kannattaa maksaa Kansainliiton jäsenyydestä sangenkin kallis hinta.

Viime päivien kuluessa minulla on ollut lukuisia keskusteluja sellaisten johtavien valtiomiesten kanssa, joiden luulisi olevan sangen hyvin selvillä koko kysymyksestä onko Venäjä todellakin pyrkimässä jo lähiaikoina Kansainliiton jäseneksi. Olen havainnut, että he ovat kaikki olleet uteliaita kuulemaan jotain positiivista asiassa, koska heillä itsellään ei ole muita tietoja käytettävänä kuin nuo Molotovin ja Litvinovin puheet. He ovat kaikki myöntäneet, että Moskova nykyisin suhtautuu Kansainliittoon kokonaan toisella tavalla kuin vielä vuosi takaperin. Esim. Dovgalevski, joka on täällä ollut Litvinovin sijaisena Varastusten supistamiskonferenssissa, lausui askettain Paul-Boncourille ja Hendersonille Parisissa, että Venäjältä on käytännöllisen kokemuksen kautta hälvennyt entinen epäluulo Kansainliittoa kohtaan. Mutta, kuten sanottu, tätä enempää ei kukaan puhuttelemani edesvastuullinen henkilö tiedä toistaiseksi Venäjän aikeista k.o. suhteessa. Kaikki mitä lisäksi on tullut, on ollut tuota tämän raportin alussa selostettua huhuilua ja niihin perustuvia johtopäätöksiä.

Suomelle tietysti Venäjän astuminen Kansainliittoon varsinaiseksi Liiton jäseneksi olisi mitä onnellisin käänne. Tämän tote- si minulle m.m. Sir John Simon ollessani hänen puheillaan t.k. 19 p:nä. Hän huomautti miten Venäjän tultua Liiton jäseneksi kaikki Suomen ja Venäjän väliset poliittiset ja taloudelliset riitaisuudet voitaisiin silloin pahimmassa tapauksessa selvittää Kansainliiton neuvostossa tai yleiskokouksessa ja siten Venäjän jäsenyys Kansainliitossa antaisi jo sinänsä todellista lisäturvallisuutta Suomelle.

Vastasin tähän pitemmällä selostuksella Kauko-Karjalan kysymyksestä osoittamalla miten joulun aikaan 1921 Venäjä akkiä ryhtyi

keskittämään joukkoja Karjalan kannakselle hyökätäkseen kimppuumme juuri sellaiseen aikaan, jolloin Euroopan hallitusmiehet olivat lomalla, mutta minun onnistui pelastaa tilanne lähinnä sen kautta, että lordi Curzon lähetti radiosanoman Moskovaan varoituksineen, jolloin venäläiset näkivät, että yllättävästä hyökkäyksestä ei voinut enää olla puhettakaan. Tämän jälkeen suurvallat neuvoivat Suomea saattamaan Kauko-Karjalan kysymyksen Kansainliitossa esille, mutta Venäjän kieltäytyttyä hyväksymästä neuvoston sekaantumista asiaan neuvosto päätti jäädä seuraamaan tilanteen kehittymistä Kauko-Karjalassa. Tätä "seuraamista" on nyt kestänyt toistakymmentä vuotta ilman minkäänlaista positiivista tulosta Suomen ja Kauko-Karjalan hyväksi. Suomessa, sanoin, elää vielä voimakas myötätunto Kauko-Karjalaa kohtaan, ja sen vuoksi, jos Venäjä tulisi Kansainliiton jäseneksi, neuvosto voisi aikaisemman päätöksensä mukaisesti vaatia Venäjää neuvoston vakinaisena jäsenenä ottamaan osaa Kauko-Karjalan kysymyksen auteen käsittelyyn.

Sir John Simon myönsi tämän minun käsitykseni oikeaksi.

Herää näin kysymys olisiko Suomen kannalta taktillisesti viisaampaa yhtyä niihin maihin, jotka mahdollisesti tulisivat tekemään Venäjälle karkkaita kysymyksiä sen tavasta noudattaa kansainvälisiä sitoumuksiaan, vai olisiko parempi meidän sallia ilman muuta tiedustelua Venäjän heti päästä Kansainliiton jäseneksi, kun se sitä pyytää. Mielestäni meidän ehdottomasti olisi edullisinta vaieta kaikista tiedusteluista k.o. suhteessa ja vasta sitten esiintyä täydellä ohjelmalla, kun Venäjä jo on Kansainliiton jäsen, eikä voi enää kieltäytyä keskustelemasta Kansainliiton eri elimissä meidän elinkysymyksistämme.

Vaikka olenkin, kuten kaikesta edellisestä ilmenee, verrattain epäuskoinen huhujen johdosta, että Venäjä piakkoin tulisi pyrkimään Kansainliiton jäseneksi, olen kuitenkin katsonut velvollisuudekseni puuttua tähän kysymykseen lähinnä sen vuoksi, että tilanne Kaukai- sessa Idässä voi vähitellen kehittyä niin uhkaavaksi, että Venäjä kaikista epäilyksistään huolimatta sittenkin katsoo tulevansa pakotetuksi maksamaan minkä hinnan tahansa, kunhan se pääsee nauttimaan Kansainliiton jäsenen turvaa ulkonaista hyökkäystä vastaan. Samaten

olen tahtonut esittää erinäisiä näkökohtia siitä mitä hyötyä Suomella voisi olla Venäjän yhtymisestä Kansainliittoon, vaikka myönnän kernaasti, että nykyhetken tilanne ei vielä sinänsä oikeuta meitä odottamaan mitään pikeista parannusta Kauko-Karjalan kohtalossa. Mutta toisinaan voi jonkinlainen poliittisen probleemin analyysi sittenkin olla paikallaan, vaikka probleemi sinänsä ei ole vielä päässyt pitemmälle kuin ensimmäisten yleisten keskustelujen asteelle.

Rudolf Haarto,

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C21.

ASIA:

Geneerissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Koskela.

6/2 1934.

N:o 150.

6 p:nä helmikuuta 1934.

6 290 ne.	84
12/2.34	9.
5	C 31

Herra Ulkoasiaiministeri

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Teille,
Herra Ulkoasiaiministeri, Genève'in-lähetystön raportti
n:o 3, jonka otsakkeena on

Saksalais-puolalainen sopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni uudistettu vakuutus.

A. Hackzell

Herra Ulkoasiaiministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

Salainen.

GENÈVE ' i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 3.

Genève' i ssa 6 p:nä helmikuuta 19 34.

ULKOASIANMINISTÖ	
6/290 hie	34
12/2-34	9
5	C 81

Asia: Saksalais-puolalainen sopimus.

Sen keskustelun nojalla, mikä minulla eilen oli puhelimitse kansliapaallikkö Järnefeltin kanssa ja viitaten Helsingin sanomalehtien sisältämiin erinäisiin sähkösanomiin kuluvaan kuun alussa, olen tahtonut hankkia Sihteeristöstä erinäisiä tietoja otsakeasiasta. Koska pääsihteeri Avenol eilen oli Itävallan kysymyksen vuoksi kovin kiinni, neuvottelin eilen erinäisten muiden Sihteeristön virkamiesten kanssa asiasta ja lähetin näiden keskustelujen tuloksena Ministeriölle salasähkeen n:o 9, jota pyydän seuraavassa selostaa.

On aivan luonnollista, että Sihteeristössä ei kiinnitetä huomiota yksinomaan joidenkuiden sopimusten juridiseen sanamuotoon vaan arvostellaan sopimuksia paljoo laajemmalta, niin sanoakseni psykologiselta kannalta. Jos näin menetellään Saksan ja Puolan juuri solmimaan sopimuksen suhteen, tullaan, niin sanottiin minulle Sihteeristössä, välittömästi seuraavaan johtopäätökseen: Kun Hitler vuosi takaperin pääsi valtaan, pidettiin natsien johdon taholta kovin ylimielisiä puheita Versailles'in rauhansopimuksen tarkistamisesta myöskin siltä osalta, mikäli sopimus koski Puolaa. Tämä saksalainen uhkamielisyys ei voinut olla herättämättä Varsovassa hyvinkin karvasta mieltä ja sen vuoksi Puolan hallitus päätti

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

tehdä näistä saksalaisista uhkailuista luonnolliset johtopäätökset, s.o. joko ne ovat natsien pelkkää sisäpoliittista pöyhkeilyä, tai sitten täysin vakavaa ulkopoliittista tarkoituserää. Puolan täytyi paasta selville kumpako laatua nämä saksalaiset selittelyt olivat ja sen vuoksi annettiin Saksan uuden hallituksen tietää, että Puola on valmis aseelliseen ratkaisuun, jos Saksan hallitus todellakin sitä tarkoittaa. Jos taas k.o. ylvaät puheet olivat tarkoitettut vain Saksan sisäpoliittisia tarkoituseriä varten, täytyi Puolan kiinnittää vakavasti Saksan hallituksen huomiota siihen tosiasialliseen vaaraan, mihin ainakin vahitellen nämä puheet voivat joka tapauksessa johtaa ulkopoliittisessa suhteessa.

Mutta Puolan hallitusta ei kiusannut niinä aikoina ainoastaan tämä Saksan uhkamielisyyys, sillä oli toisena huolena Euroopan suurvaltain kesken syntynyt ajatus n.s. neljän vallan sopimuksen solmimisesta tarkoituksella keskittää Italian, Saksan, Ranskan ja Englannin käsiin ratkaisuvallta m.m. rauhansopimusten tarkistuksen suhteen, jotta sitä tietä turvattaisiin 10 vuodeksi eteenpäin rauhan säilyminen Euroopassa. Puolan hallitukselle oli ajatus tällaisesta Kansainliiton hengelle vieraasta suurvaltain ratkaisuvallasta m.m. rauhansopimusten suhteen mahdollisimman vastenmielinen. Mutta Ranskan hallitus, jolta Puolan hallitus erikoisesti odotti ymmärtämystä, ei ottanut kuuleviin korviin Puolan pyyntöjä saada oma puolittainen suurvallan asemansa otetuksi huomioon suurvaltain valisissa neuvotteluissa. Jos siis Ranskakin oli valmis syrjäyttämään Puolan vaatimukset, silloin, tuntui Warsovan valtiomiehistä täysin oikeutetulta, että he ryhtyivät omiin ponnistuksiinsa turvata 10 vuodeksi eteenpäin rauhansäilyminen Euroopassa.

Saksan johtavat sotilaalliset piirit olivat täysin selvillä siitä, että Saksa ei kykenisi puolustautumaan puolalaista hyökkäystä vastaan. Sen vuoksi Reichswehr neuvoi Hitleriä vastaamaan Puolalle, etteivät nuo Puolaa vastaan tähdyt natsipuheet sinänsä tarkoittaneet aseellista esiintymistä Puolaa vastaan. Kun sitten Saksa erosi käytännöllisesti Kansainliitosta viime lokakuulla, tarjoutui Hitlerille otollinen tilaisuus ehdottaa Puolalle neuvottelu-

ja erikoisen sopimuksen solmimisesta rauhan säilyttämiseksi 10 vuodeksi eteenpäin. Hitleriä kannusti tällöin nimenomainen halu ensinnäkin nolata Kansainliitto, jos sopimus syntyisi mainitsematta siinä asiakirjassa sanallakaan Kansainliitosta, ja toiseksi tarjoaisi sopimus hyvän tilaisuuden antaa Englannille ja Italialle todisteita Saksan halusta säilyttää rauha Euroopassa. Puolaa taas tämä saksalainen ehdotus hyvitteli ennen kaikkea sillä, että se pääsisi ennen Italiaa, Ranskaa ja Englantia turvaamaan rauhan säilymisen ilman neljän vallan yhteistä esiintymistä rauhan ylimpanä valvojana.

Psykologisesti otettuna on tätä Saksan ja Puolan välistä sopimusta katsottava nokkelaksi shakkivedoksi Italiaa, Ranskaa ja Englantia vastaan. Rooman, Parisin ja Lontoon hallitukset ovat tahtoneet esiintyä Saksan holhoojina ja nyt on Saksa osoittanut tällä sopimuksella voitavansa itsenäisesti ajaa rauhanpolitiikkaa. Italia, Ranska, Saksa ja Englanti taas eivät huolineet Puolaa mukaan neljän vallan sopimukseen ja Puola on vastannut niille osoittamalla ehtivänsä edelle rauhan turvaamisessa, mikä on ollut olevinaan neljän vallan sopimuksen tärkeimpänä tehtävänä.

Puolan taholta on koetettu selittää salaisesti, että 10 vuoden kuluttua se on väestönsä lukumäärän ja taloudellisten mahdollisuuksiensa puolesta yhtä hyvä suurvalta kuin Italia konsanaan; mitä silloin Puolan väestön lukumäärästä vielä puuttuu Italiaan verrattuna, sen korvaa runsaasti Puolan suuremmat luonnonrikkaudet. Mutta Saksan taholta annetaan aivan samoja salaisia selityksiä: 10 vuoden kuluttua on Hitlerin Saksa väestön lukumäärän, taloudellisen voiman ja sotilasmandin kannalta niin suunnattomasti paljon voimakkaampi kuin Puola, että Saksa voi silloin puhua itäisistä rajakysymyksistään Puolalle kokonaan toisellaisessa äänileijissä kuin tätä nykyä. Ottaen huomioon nämä molemmat selitykset, on Kansainliiton piireissä tultu siihen tulokseen, että niin hyvin Saksa kuin Puola ovat olleet tämän sopimuksen solmimisessa yhtä mieltä Italian, Ranskan ja Englannin, sekä yleensä Kansainliiton nolaamisen tarkoituksessa. Mutta kumpikin laskee, että tämä kyynillisuus jättää niille täyden mahdollisuuden 10 vuoden kuluttua puhua uudelleen puolalais-saksalaisista rajasuhteista ja siihen mennessä on ollut aikaa kum-

mankin varustautua sekä sisäisesti, että ulkopoliittisten suhteiden kautta lopulliseen väittelyyn siitä kummanko tahto määrää Saksan ja Puolan välisen rajan lopullisen kohtalon.

Selostettuani näin vähä laajemmalla eilisen salasankeeni sisältöä tulen siihen salasankeeseen, jonka tänään lähetin Ministeriölle keskustelustani samasta asiasta pääsihteeri Avenolin kanssa (salasanke n:o 15).

M. Avenol huomautti heti aluksi, etteivät Saksa ja Puola vielä ole tiedoittaneet hänelle virallisesti k.o. sopimuksen sisältöä. Sen vuoksi hän ei myöskään halunnut ilmoittaa lopullista käsitystään sopimuksesta. Mutta näin ennakolta katsottuna hän sanoi pitävänsä mahdottomana, että sopimus sisältäisi salaisia pykäläitä, joiden karki olisi tähdätty esim. Liettuan, Latvian ja Viron itsenäisyyttä, tai muita nimenomaisia elinetsuja vastaan, niinkuin näiden viimeksimainittujen maiden sanomalehdet ovat väittäneet. Jos kuitenkin asianlaita olisi päinvastainen, s.o. Liettuan, Latvian ja Viron suhteen Saksan ja Puolan välinen sopimus sisältäisi salaisia pykäläitä, eivät Kansainliiton jäsenvaltiot voi pitää niitä millään tavalla sitovina, vaan päinvastoin täytyy Kansainliiton asettua näiden pykäläiden soveltamista vastaan.

Edelleen M. Avenol huomautti, että hän ei voi pääsihteerin ominaisuudessa millään tavoin antaa ennakkoneuvoja millä tavoin Baltian maat ja niiden pyynnöstä ehkä Suomi ryhtyisivät neuvottelamaan yhteisten ulkopoliittisten etujensa turvaamisesta. Mutta aivan yksityisesti hän tahtoi viitata juuri tekeillä olevaan Balkanin sopimukseen jonkinlaisena esimerkkinä. Kansainliittohan on usein suosittanut n.s. regionalisia sopimuksia hyvänä askeleena etenpäin rauhan säilymisen turvaamiseksi ja siten Kansainliitto tervehtii suurella tyytyväisyydellä Balkanin sopimuksen syntymistä. Jos Itämeren ympärillä olevat jotkut valtiot haluavat noudattaa jotain vastaavaa politiikkaa rauhan turvaamiseksi, on sitä pidettävä vastaavana edistysaskeleena. Mutta kuten sanottu, koska mikään hallitus ei ollut virallisesti tehnyt asiasta hänelle nimenomaista kyselyä, tahtoi hän antaa tämän lausunnon kokonaan yksityisesti ja puhtaasti peri-

aatteelliselta kannalta.

Huomautin puolestani, että olin ottanut asian puheeksi yksinomaan sen johdosta, että siitä oli ollut Saksan ja Puolan sopimuksen nojalla lausuntoja Viron, Latvian, Liettuan ja osittain myös Suomen sanomalehdistössä lähinnä sähkösanomien muodossa ja että sen vuoksi olin myös yksityisesti tahtonut kiinnittää M. Avenolin huomiota myös tähän puoleen Saksan ja Puolan välisen sopimuksen ulkonaisesta vaikutuksesta; mitään virallisia ohjeita hallitukseltani minulla ei ollut ollut asian esilleottamiseen, vaan koski keskustelu kokonaan informatorista tarkoituspää.

Yhtä luonnollista kun on, että M. Avenol ottaa k.o. sopimuksen yksinomaan Kansainliiton peruskirjan kannalta, on myös se, että monet Sihteeristön virkamiehet yksityisesti ovat tehneet sopimuksesta johtopäätöksensä. Siten sen lisäksi mitä eilisessä salasähkeessäni tiedoitin ja tämän raportin alussa olen selostanut, on minun syytä mainita eräistä muista yksityisistä keskusteluistani Sihteeristössä k.o. asiasta.

On sanomattakin selvää, että Kansainliiton piireissä pidetään puheenalaista sopimusta ainakin jonkunlaisena Saksan poliittisten tarkoituksien keskittymisenä Itävallan taholle. Saksan saatua asemansa turvatuksi idässä pain sillä on entistä suurempi mahdollisuus esiintyä jyrkästi Saarín ja Itävallan kysymysten suhteen.

Kuten tiedetaan, asettui Neuvosto viime kuulla sille kannalle, että Kansainliiton on ryhdyttävä Saarín kysymyksen suhteen kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joita Versailles'in rauhansopimus edellyttää tämän alueen lopullisen tulevaisuuden järjestämiseksi. Kolme mahdollisuutta on olemassa: ensi vuoden alussa Saarín väestön on äänestettävä vaatiiko se alueen palauttamista Saksalle, liittämistäkö Ranskaan, vaiko pysyttämistä nykyisen systeemin varassa Kansainliiton hoidossa. Tämä Neuvoston päätös on siis siirtänyt ainakin jollakin tavoin Saarín kysymyksen aktualisuuden vuodeksi eteenpäin.

Mitä taas Itävaltaan tulee, on tällä kolmannella taholla Saksan politiikka parhaillaan pitämässä mieliä äärimmäisessä jännityksessä. Ollessani eilen Sihteeristössä oli mahdoton tavata korkeimpia päälliköitä sen johdosta, että Sihteeristö oli yhtämittäisessä telefonikeskustelussa Wienin kanssa. Kesken kaiken sain salaisesti tie-

tää Itävallan hallituksen päättäneen lähettää kuriirilla Itävallan tšekäläiselle edustajalle, ministeri Pflüglille tekstin kirjelmäksi, jossa M. Avenolia pyydetään viipymättä kutsumaan koolle Neuvosto käsittelemään itävaltalais-saksalaista riitaisuutta. Tämän kuriirin oli määrä saapua Genève'iin tana iltana, joten M. Avenol olisi voinut kutsua Neuvoston koolle t.k. 15 p:nä käsittelemään samalla kertaa virallisesti tätä Itävallan kysymystä ja epävirallisesti Varustusten supistamiskonferenssin n.s. pienen bureaun päätöstä joko kutsua koolle Commission générale, tai lykätä tämän kommissionin kokoontuminen tuonnemmaksi. Mutta ollessani tanaan M. Avenolin puheilla ilmoittikin hän tilanteen akkiä muuttuneen siten, että Herra Dollfuss tuleekin ensin vetoamaan Englantiin, Ranskaan ja Italiaan, jotta nämä harjoittaisivat Berlinissä painostusta Itävallan hyväksi. Jos Lontoo, Pariisi ja Rooma suostuvat tähän sinänsä yksinkertaisempaan ratkaisuun, ei tarvita lainkaan kutsua Neuvostoa koolle, vaan saadaan tilanne pelastetuksi tuon n.s. neljän vallan sopimuksen perustalla. Tämä menettelytapa tarjoaisi kaksi etua. Ensiksi se tuottaisi Mussolinille melkoista mielihyvää, että hänen aloitteestaan syntynyt sopimus edes kerrankin osoittaisi johtavansa käytännössä hyödyllisiin tuloksiin. Toiseksi katsotaan, että Saksan on helpompi peraytyä neljän vallan sopimuksen jäsenenä omista tuhmuuksistaan kuin tulla tuomituksi koko Kansainliiton Neuvoston edessä vakivaltaisista aikeista Kansainliiton jäsenvaltiota Itävaltaa vastaan. Nämä viimeksiesittämäni johtopäätökset eivät tietysti ole M. Avenolin henkilökohtaisia selityksiä, vaan olen ne kuullut lukuisilta eri henkilöiltä sekä Sinteeristössä, että kansainvälisestä sanomalehtimiesmaailmasta.

Todennäköisesti on, ennenkuin tämä raportti saapuu Ministeriöön, tilanne selvinnyt sikäli, että tiedetaan riittäkö neljän vallan sopimuksen soveltaminen Saksaa vastaan, vai tarvitaanko Neuvoston esiintymistä. Nekin henkilöt Genève'issä, jotka eivät ole neljän vallan sopimuksen ihailijoita, toivoisivat, että Itävalta voitaisiin pelastaa tämän sopimuksen nojalla, koska se tuottaisi saman tuloksen kuin Neuvoston sekaantuminen asiaan silti nöyryyttämättä Saksaa yhtä paljon kuin tekisi kutsuminen Neuvoston eteen vastaamaan tarkoituksiperistä, jotka Kansainliiton peruskirja kieltää. Mutta

nämä henkilöt ovat aivan samaa mieltä kuin ne, jotka taas suorastaan toivovat Neuvoston sekaantumista asiaan, siinä suhteessa, että Saksan ja Puolan välinen sopimus, on suorastaan yllyttänyt Saksaa sen nykyisiin äärimmäisiin juonitteluihin Itävaltaa vastaan. Kohtalon ironiaan kuuluu, että Puolan ulkoasiainministeri Beck on tätä nykyä Neuvoston presidentti ja hänestä varmaankin olisi kaikesta huolimatta paljoka mukavampaa, jos saksalais-itävaltalainen riita saataisiin selvitettyksi neljän vallan paktin nojalla, jonka paktin syntymistä Puola itse on niin selvästi paheksunut. Jos riita sittenkin tulee Neuvoston eteen, kääntyvät hyvin monet katseet Neuvoston presidenttiin kysymyksellä onko hän selvillä siitä paljoko hänen oma hallituksensa on vastuussa Saksan nykyisistä juonitteluista Itävaltaa vastaan.

Olen näin tahtonut selostaa parin viime päivän käsitystä Kansainliitossa nykyisestä poliittisesta tilanteesta Euroopassa sellaiseksi kuin se on muodostunut Saksan ja Puolan välisen sopimuksen oletetusta vaikutuksesta. Tahdon lopuksi esittää muutamia lyhyitä henkilökohtaisia arveluja.

Ensimmäkin luulen, että tämän raportin alussa esittämäni selostus Saksan ja Puolan välisen sopimuksen syntymisen todellisista syistä on psykologisesti otettuna jotakuinkin oikea. Samaten on käsittäakseni pääsihteeri Avenol aivan oikeassa edellyttäessään, että Saksan ja Puolan väliseen sopimukseen ei sisälly mitään salaisia pykälä, jotka jättäisivät Liettuan, Latvian ja Viron jollakin tavoin Saksan erikoisten etujen piiriin. Vielä luulisin, että Saksan nykyisen ulkopolitiikan erikoinen suuntautuminen Itävaltaa vastaan on vain yltynt Puolan ja Saksan välisen sopimuksen tultua voimaan. Puolaa vastaan Saksa ei kykene aseelliseen esiintymiseen; Ranskaa vastaan Saksan on turha esiintyä hyökkäävämmiin kuin "rauhallinen" propaganda Saarimaa alueella tarjoaa tilaisuutta. Tosin Itävallan taholla on pahimpana kiusana Italian jyrkkä kieltäytyminen suostumasta Itävallan väkivaltaiseen liittämiseen Saksaan. Mutta jos Itävallan kansan enemmistö saataisiin Saksan nykyisen politiikan vaikutuksesta heittämään Dollfussin hallituksen yli laidan, olisi Kansainliiton

epäilemättä sangen vaikea kieltää Itävallan kansalta tätä n.s. kansallista itsemaaraamisen oikeutta. Hitlerin hallitus tarvitsee jotain ulkopoliittista menestystä ja sen vuoksi tämä Itävallan ahdistaminen tuntuu tällä hetkellä kaikkein vahimmin uhanalaiselta yritykseltä. Tämä johtopäätös ei tietysti merkitse sitä, että Hitlerin laskelmat edes tässä suhteessa tulisivat johtamaan positiivisiin tuloksiin. Hänelle riittää jo pelkkä yritys näytellä aktiivisen ulkopoliittikan taiturin osaa.

Mitä taas Puolaan tulee, on mielestäni ennen kaikkea muis-tettava, että siitä saakka kuin Zaleski erosi ulkoasiainministerin paikalta ja Beck tuli hänen tilalleen, on Puola johdonmukaisesti esiintynyt Kansainliitossa "itsenäisesti", s.o. se ei ole enää pyrkinyt aina äänestämään Ranskan ja pikku ententen mukana, vaan on tahtonut esiintyä omin tuumin ja tarkoitusperin. Jos tätä taustaa vastaan katsotaan Puolan uusinta itsenäistä edesottamista solmitessaan k.o. sopimuksen Saksan kanssa, ymmärretään sen ennen kaikkea tahtoneen jälleen antaa maailmalle todistuksen sen yhä voimistuvasta kansallisesta itsetunnosta. Ja olisi vaarin salata tämän Puolan politiikan onnistumista. Neljän vallan sopimuksen luoja Mussolini ei ole voinut viime aikoina näyttää maailmalle mitään sellaisia saavutuksia kuin marsalkka Pilsudski. Englannin ja Ranskan ulkopoliittikan häilyessä Rooman ja Berlinin välillä on Warsova nopeasti osoittanut saavansa Euroopan rauhan turvaamiseksi parempia tuloksia aikaan kuin Englannin ja Italian valtiomiehet. On itsestään selvää, että Puola tällä tavoin järjestelmällisesti pakottaa suurvallat kiinnittämään huomiota senkin yhä lisääntyvään merkitykseen Euroopan kohtaloiden määrääjänä.

Olen aina ollut sitä mieltä, että Suomessa on aliarvioitu Puolan vaikutusvalta Euroopassa samoin kuin, että meillä ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota pikku ententen yhä suurenevaan asemaan samassa merkityksessä. Puola ja pikku entente ovat nousevia suurvaltoja, jotka tuntevat nuoruuden voimansa, jotka uskaltavat jotakin ja jotka tietävät mihin paamaaliin he pyrkivät. Meidän on syytä juuri tässä valossa tarkastaa niin hyvin Puolan ja Saksan kuin myös Balkanin valtioiden välisen sopimuksen syntyä keskellä

eurooppalaista riitaisuuksien ja heikkouden tilaa. Antakoon Saksan ja Puolan välinen sopimus aihetta moninaiseen kritiikkiin ja Balkanin valtioiden välinen sopimus yleiseen tunnustukseen, kummassakin tapauksessa on luotu jotain positiivista ja se on sittenkin parempi kuin alituiset puheet Lontoon, Pariisin ja Rooman välillä saamatta mitään todella konstruktivista aikaan.

Heikki Kaarto.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA:

Genève:ssä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Holsti.

23/2-54.

Genevessä OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 215.

5 291 Sal 34

Genevessä 24 p:nä helmi KUUTA 19 34.

28/2-34

VIITTAUS: N

p:nä KUUTA 19 p:TTY n:o

5 C 31

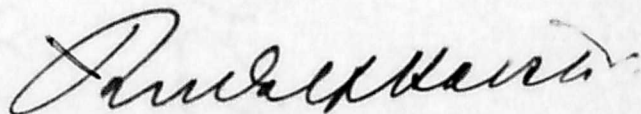
VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genevessä-lähetystön

raportti n:o 4.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genevessä-lähetystön raportti n:o 4, jonka otsakkeena on: Itävallan pulma ja Kansainliitto.

RAPORTTI n:o 4.

Genève' i ssa 23 p:nä helmi kuuta 19 34.

8 291 Sal 34
28/2-34
5 C31.

Asia: Itävallan pulma ja
Kansainliitto.

Edellisessä raportissani, n:o 3, t.k. 6 p:ltä, koskette-
lin Saksan ja Puolan uuden sopimuksen yhteydessä myös sitä mer-
kitystä, mikä tällä sopimuksella voi olla Itävallan pulmalle. Mai-
nitsin samalla kuulleen M. Avenolilta miten Itävallan hallitus
vastoin kaikkia aikaisempia päätöksiään vedota Neuvoston apuun
olikin viime tingassa, s.o. t.k. 6 p:nä päättänyt vedota ensik-
si Englannin, Ranskan ja Italian hallituksiin. Tällä menettelyl-
lä herra Dollfuss tahtoi helpottaa näiden suurvaltain esiinty-
mistä Saksaa vastaan, sillä näin n.s. neljän vallan paktin no-
jalla toimiessaan Englanti, Ranska ja Italia voisivat vapaasti
harkita millä tavoin niiden olisi edullisinta harjoittaa painos-
tusta Saksaan, jota vastoin, jos asia tulisi esille Neuvos-
tossa, siellä olisikin ratkaisuvalla pienillä mailla ja nämä
voisivat tehdä tilanteen Englannille, Ranskalle ja Italialle eh-
kä hyvinkin kiusalliseksi.

Nyt vähän päälle kaksi viikkoa myöhemmin on Itävallan pul-
ma kahdessa suhteessa äkisti selvinnyt, mutta varsinaisessa alku-
peräisessä suhteessaan se on käynyt entistäkin uhkaavammaksi.

Ensiksi on Dollfussin hallituksen onnistunut saada Englanti,
Ranska ja Italia esiintymään nootilla, jossa nämä kolme suurval-
taa yhteisesti vakuuttavat tahtovansa pitää kunniaa ja voimas-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sa Itävallan itsenäisyyden. Saksan viralliset piirit ovat tämän johdosta antaneet ymmärtää, että nekin kunnioittavat Itävallan itsenäisyyttä. Tätä myöten siis Dollfussin vetoaminen ohii Neuvoston suurvaltoihin on ilmeisesti tuottanut eräitä positiivisia tuloksia. Liikkuesani näinä päivinä eri piireissä Genève'issä olen kaikkialta kuullut, ettei nyt enää ole mitään varmuutta siitä tuleeko Neuvosto lainkaan kutsuttavaksi koolle käsittelemään Itävallan kysymystä siinä mielessä kuin Dollfuss ja hänen hallituksensa suunnittelivat t.k:n alussa. Mutta näihin epäileviin lausuntoihin liittyy vielä eräs karvas huomautus, minkä olen saanut kuulla miltei poikkeuksetta jokaiselta puhuttelemaltani henkilöltä: uskaltaisikohan Dollfuss enää tulla Neuvoston eteen?

Tällä tarkoitetaan sitä toista ratkaisua, jonka Itävallan hallitus on äkisti saavuttanut viime päivinä, nim. sosialististen järjestöjen veristä tuhoa kaikkialla Itävallassa. Suomalaisia lehtiä lukiesani näistä Itävallan tapahtumista olen saanut sangen suuresti poikkeavan kuvan siitä, mitä yleensä maailman sanomalehdistö on niistä kirjoittanut. Suomessa on liian yksipuolisesti asetettu probleemiksi vain n.s. valkoisten ja punaisten välinen vastakohta, jolloin luonnollisesti sympatiat ovat ilman muuta kallistuneet n.s. valkoisten itävaltalaisien puolelle. Mutta probleemi ei ole itsessään ollut lainkaan näin yksinkertainen. Maailman sanomalehdistö on katsellut sitä suunnilleen seuraavalta näkökulmalta:

Kun kaksoismonarkia luhistui 1918, ryhdyttiin myöskin Itävallassa ja Unkarissa, eikä ainoastaan Saksassa, kätkemään mahdollisimman paljon aseita y.m. sotatarpeita. Aika oli suunnattoman levoton ja jokainen suurempi puolue koetti näin pelastaa itselleen taisteluvälineitä mahdollisesti piakkoin uudelleen puhkeavia verisiä taisteluita varten. Nämä taistelut voisivat syttyä yhtä hyvästi saman maan sisässä ylä- ja alaluokan välillä, niinkuin Venäjällä, tai sitten entisten vihollisten välillä. Joka tapauksessa tuli hyvien itävaltaisten ja unkarilaisten velvollisuudeksi seurata saksalaisten esimerkkiä ja estää aseitensa ja sotatarpeittensa joutumisen voittajavalttojen saaliiksi ja tuhotaviksi.

Toistakymmentä vuotta on nyt Itävallassa ollut sekä porvareil-

la että sosialisteilla melkoisia sotatarvevarastoja piilotettuina odottamassa uuden verisen käytön hetkeä. Hallitus on ollut liian heikko riisumaan maassa vähitellen syntyneet porvarilliset ja sosialistiset sotilasjärjestöt aseista. Mutta kaikkein pahinta on ollut, että Itävallan naapurimaat ovat sekaantuneet omien tarkoitusperiensä nimessä näiden sotilasjärjestöjen toimintaan.

Hyvässä muistissa vielä on miten Suomen ollessa Neuvoston jäsenenä Neuvosto tutki mitä olisi tehtävä salaisten aselähetystöjen estämiseksi saapumasta Italiasta Itävaltaan. Kaikki nämä aseet oli tarkoitettu sille porvarilliselle sotilasjärjestölle, joka kulkee kordinuojan nimellä ja joka on Dollfussin hallituksen päätukenä.

Itävallan natsijärjestöt taas ovat viime kuukausina saaneet Saksasta salaa kaikenlaisia sotatarpeita. Sveitsin lehdet tänään viittaavat erääseen pankkiin Zürichissä, jonka väitetään natsien hyväksi toimineen äskeisten taistelujen aikana Wienissä.

Mitä taas Itävallan sosialistien aseistukseen tulee, on Wienistä moneen kertaan tiedoitettu Kansainliiton piireille, että hallituksen joukot ovat saaneet vallatuksi sosialisteilta vanhojen ~~nsxi~~ itävaltalaisten aseiden mukana joukon uusia aseita, jotka ovat valmistetut Tšekkoslovakiassa ja Ranskassa.

Maailman sanomalehdistö ei ole voinut olla kiinnittämättä huomiota kaikkeen tähän todelliseen tilanteen peräti komplisoituun luonteeseen. Aivan samalla tavalla arvostellaan asemaa Kansainliiton piireissä.

Jos Dollfuss olisi pysynyt alkuperäisessä aikeessaan ja olisi rohkeasti vaatinut t.k:n alussa Neuvostoa koolle, olisi kieltämättä Italian esiintyminen Neuvostossa voinut käydä hieman epämukavaksi Mussolinille, mutta Neuvoston muiden jäsenten kannatus olisi tullut mitä voimakkaimmin Dollfussin hyväksi. Sen vuoksi Dollfuss viime tingassa muutti aikaisemman päätöksensä ja tyytyikin vetoamaan ulkopuolella Kansainliiton Englannin, Ranskan ja Italian hallitusten hyviin palveluksiin. Nyt näkyvät kaikki epäilevän onko Dollfussilla enää moraalista rohkeutta pyytää Neuvostoa koolle käsittelemään kysymystä Saksan väkivaltaisesta esiintymisestä Itävallan itsenäisyyttä vastaan. Joskin natsit ovat pommeillaan ja aseillaan tuhonneet viime kuukausi-

na paljon ihmisiä Itävallassa, eivät äskeiset taistelut hallituksen taholta Itävallan sosialisteja vastaan ole suinkaan olleet maailman silmissä paljoa miellyttävämpää näytelmää: kummassakin tapauksessa epärehellistä vehkeilyä Itävallan rajojen ulkopuolelta; loppujen lopuksi voivat kaikki kolme aseellista järjestöä helposti osoittautua suunnilleen yhtä syyllisiksi Itävallan nykyisiin sisäisiin onnettomuuksiin.

Mutta probleemin analyysi Genève'issä ei suinkaan ole rajoittunut tähän negatiiviseen toteamiseen, että tosiasiallisesti tilanne Itävallassa on tällä hetkellä vieläkin uhkaavampi kuin kuluvan kuun alussa.

Pessimistisimmät arvostelijat perustelevat kantaansa suunnilleen seuraavasti:

Olettakaamme, että Englannin, Ranskan ja Italian äskeinen noot-ti saa Saksan muodollisesti kunnioittamaan Itävallan itsenäisyyttä, se ei suinkaan vielä merkitse, että nykyinen hallitussuunta Itävallassa pystyy säilymään. Itävallan sosialistit tulevat kaiken todennäköisyyden mukaan nyt liittymään natsihin, jolloin nämä tulevat saamaan ehdottoman enemmistön maassa. Silloin on enää kysymys siitä syntyykö kompromissi natsien ja kodinsuojajoukkojen välillä, vaiko ilmitaistelu ylivallassa. On turha uskoa, että Dollfuss kykenee tällaisen tilanteen syntyessä pysymään armeijan ja poliisivoimien varassa vallassa; hän voi jo sortua ennenkuin mistään natsien ja kodinsuojajoukkojen välisestä vakavasta riidasta tulee puhettakaan.

Jos syntyy kompromissi natsien ja kodinsuojan johtajien välillä, täytyy edellyttää, että natsit pääsevät yliotteeseen ja silloin alkaa Itävallassa aivan sama prosessi kuin viime kuukausina Saksassa, s.o. Itävalta järjestetään sisäisesti aivan Saksan malliin ja muodollisesti jätetään raja Saksan ja Itävallan välillä voimaan, mutta tosiasiallisesti sekin poistetaan. Sitten jonain sopivana hetkenä, kun maailman huomio on kiintynyt johonkin muuhun problemeihin, julistetaan Anschluss tapahtuneeksi.

Mitä silloin tullaan tekemään muiden maiden taholta? Aijotaanko ryhtyä sotaan Itävaltaa vastaan tarkoituksella pakottaa se "pysymään itsenäisenä"? Ellei taas Itävaltaa miehitetä Kansainliiton nimessä, silloin voivat eräät Itävallan naapureista, kuten Italia, Jugoslavia

ja Tsekkoslovakia ryhtyä toimintaan pelosta, että voitollisen Saksan seuraava ulkopoliittinen saalistaminen tulee tapahtumaan niiden kustannuksella.

Kaiken kaikkiaan lähtevät nämä pessimistisimmät arvostelijat siitä, että Englanti, Ranska ja Italia ovat tähän saakka olleet liian veltoja saamaan mitään positiivista aikaan Itävallan aseman pelastamiseksi. Italia on luullut menettelevänsä hyvinkin viisaasti vaatimalla Dollfussilta Itävallan saattamista fascistisen järjestön pohjalle ja neuvomalla aseellisesti kukistamaan sosialistit. Englanti on tässäkin tapauksessa osoittanut samaa tavatonta heikkoutta kuin yleensä koko MacDonaldin nykyisen hallituksen aikana kaikissa vähintään tärkeämissä kansainvälisissä kysymyksissä. Niinpä nytkin on Englannin hallituksen taholta kiirehditty kommentoimaan äsken Saksalle jätettyä noottia siihen henkeen, että Englanti on valmis tukemaan Itävallan itsenäisyyttä taloudellisin ja moraalisin keinoin niinkauvan kuin Itävallan kansan enemmistö pysyy kiinni nykyisessä systeemissä. Toisin sanoen Englanti antaa nyt jo Itävallan ja Saksan natsuille ainakin jonkinlaisen viittauksen, että se ei aijo vastustaa Itävallan liittämistä Saksaan, jos Itävallan kansan enemmistö sitä vaatii. Mehän tiedämme Saksan viimeisistä vaaleista millä tavalla natsit osaavat järjestää "kansanensemistöjä". Ja mitä Ranskaan tulee sen on todennäköisesti vaikeampaa kuin ainoakaan kerran maailmansodan jälkeen sitoa kätensä Itävallan taholle.

Tällaisissa olosuhteissa voi jäädä viime tingassa liian paljon Italian ja pikku ententen vastuulle.

Tahdon alottaa nyt vuorostaan niistä henkilöistä, jotka koettavat koko tilanteen synkistä ja sotkuisista puolista huolimatta vielä löytää toivorikkaitakin kohtia.

Ei ole epäilystäkään siitä, sanovat nämä henkilöt, etteikö Italia olisi menetellyt koko Itävallan politiikassaan kovin lyhytnäköisesti, kun se ei ole aikoinaan etsinyt sopivia yhteistoiminnan aloja Ranskan ja pikku ententen kanssa nykyisen järjestelmän säilyttämiseksi Itävallassa. Olisihan Mussolinille pitänyt olla itsestään selvää, että Italian, Ranskan ja pikku ententen edut tässä suhteessa käyvät aivan yhteen Saksan pyrkimyksiä vastaan. Vasta nyt kun Itävallaa uhkaa vaara tulla asteettain saatetuksi Saksan täyteen vallan-

alaisuuteen, alkaa Italian hallitus havaita, ettei se ole mitään voittanut koettaessaan viime vuonna imarrella Hitleriä ja hänen tovereitaan. Ei tarvittaisi muuta kuin rohkea ote, jotta Ranska, Italia ja pikku entente uhkaisivat Kansainliiton nimessä miehittää Itävallan sinä hetkenä kuin Anschluss ajetaan saattaa tosiasiaksi. Muistettakoon, että kun aikoinaan Belgia luotiin, ei sen kansalla tuntunut olevan tarpeeksi itsenäisyysvaistoa, vaan se pyrki Ranskan yhteyteen. Englanti sanoi jyrkästi: ei, ja se riitti pitämään Belgian pystyssä, kunnes kansa nyt ei enää ajattele vähääkään sulautumista Ranskaan. Samalla tavalla voi käydä Itävallan, jos se saisi nähdä, että sen itsenäisyyteen luotetaan.

Mutta, jatkavat tämäj hieman optimistisemmän suunnan edustajat, koko laskelman vaikeutena on se, ettei Euroopalla ole todennäköisesti niin suuria johtajia, että he kykenevät toteuttamaan tämän ohjelman. Bihän ylimalkaan mikään Euroopan valtiomiesten laskelma maailmansodan jälkeen ole osoittautunut tarpeeksi kaukonäköiseksi, voidaanko siis odottaa, että tällaisia suuria johtajia nyt äkisti ilmestyisi pelastamaan rauhan?

Toista vuotta olen raporteissani ollut jotakuinkin pessimistinen koko tilanteen suhteen niin hyvin Euroopassa kuin Kaukaisessa Idässä. Mielestäni Itävallan kysymys ei todellakaan näytä antavan aihetta kovin valoisiin toiveisiin, joskin toisaalta tahtoisin vielä koettaa uskoa, että kuluvan vuoden aikana sentään vielä löydetään jonkunlainen modus vivendi, jonka turvissa päästään taas kuljettamaan tämä Keski-Euroopan "sairain mies" jonkun matkaa eteenpäin.

Mutta mikä on ehdottomasti varmaa koko nykyisessä tilanteessa, se on se, että tämä Itävallan kysymys tuottaa aivan erikoisen suurta haittaa Varustusten supistamiskonferenssin onnistumiselle. Siitä tarkemmin seuraavassa raportissa.

Rubeus

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Holsti.

23/2-34.

Genève ISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 216.

Genève issa 24 P: NÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

9 291 Sal 34
28/2-34
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön
raportti n:o 5.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiain-
ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 5, jonka
otsakkeena on: Varustusten supistamiskysymys uusimmassa
vaiheessaan.

Rudolf Haletti

GENEVE i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Genève'issa 23 p:nä helmikuuta 19 34.

9	29/Sal	34
28/2-34	3 -	-
5	C 31	

Asia: Varustusten supistamiskysymys
uusimmassa vaiheessaan.

Viimeksi käsittelin Varustusten supistamiskonferenssin asioita raporteissani n:o 26 lokakuun 19 p:ltä ja n:o 27 s.k. 20 p:ltä sen johdosta, että Saksa oli lähtenyt pois konferenssista. Jälkimmäisen raportin päätin toteamiseen, että Saksan tämän päätöksen kautta koko kysymys konferenssin onnistumisesta oli joutunut tuntuvasti huonompaan asemaan kuin missä se oli ollut muutama kuukausi aikaisemmin.

Jos tällä hetkellä tahtois i aivan lyhyesti kuvata tilannetta, voisi sen sanoa seuraavasti: koskaan koko Kansainliiton olemassaolon aikana ei varustusten supistaminen ole ollut pahemmassa umpikujassa kuin nyt.

Viime vuoden viimeiset kuukaudet jätettiin suurvalloille käytettäväksi kompromisseihin ja yleensäkin pohjan löytämiselle, jotta sopimusluonnoksen toinen lukeminen voitaisiin alkaa paremmin ente in kuin vallitsi ensi lukemisen päättyessä viime keväänä. Ahkerasti on näitä neuvotteluja käyty varsinkin Ranskan, Saksan, Englannin ja Italian kesken, mutta konferenssin presidentin, Mr. Hendersonin on yhtämittaa täytynt lykätä Commission générale'in kutsuminen koolle alottamaan sopimusluonnoksen toinen lukeminen. Viimeksi oli näiden suurvaltain määrä t.k. 10 p:ään ilmoittaa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

hänelle neuvottelujensa tuloksista; seuraavina päivinä tuli n.s. pikku bureaun kokoontua Lontooseen harkitsemaan tilannetta. Tähän pikku bureauseen kuuluu presidentti Henderson, varapresidentti Politis, raporttööri Benes, pääsihteeri Avenol ja Sihteeristön osastopäällikkö Aghnides. Näiden herrojen välinen neuvottelu johti siihen, että päätöksen tekeminen Commission générale'in seuraavasta istuntokaudesta lykättiin huhtikuun 10 p:ään. Asiallisesti muuta ei ole laskettu näistä keskusteluista julkisuuteen. Erinäisistä täysin luotettavista lähteistä olen kuitenkin täydennykseksi koko tilanteesta saanut kuulla seuraavaa:

Englannin hallitus on ilmeisesti tullut levottomaksi niin hyvin Saksan nopeasta asestautumisesta kuin yleensä tilanteesta Euroopan mantereella. Englannin yleinen mielipide on alkanut puhua kovin vakavassa äänilajissa siitä miten tarpeellista on joko saada edes jonkinlainen varustusten supistamissopimus aikaan, tai sitten on ryhdyttävä lisäämään Englannin omia ilmailu- ja merivoimia. Nyt on viimeinen hetki käsissä saada tuo sopimus aikaan ja sen vuoksi on lähetetty Mr. Eden kiertämään Euroopan tärkeimmissä pääkaupungeissa ja koettamaan saada niin paljon sovitteluja aikaan, että Commission générale voitaisiin läheisessä tulevaisuudessa kutsua koolle. Jos käy välttämättömäksi suorittaa nämä eri tinkimiset yhteisten neuvottelujen kautta, on Englannin hallitus valmis kutsumaan koolle pienehkön esikonferenssin, johon ottaisivat osaa seitsemän suurvallan lisäksi Puola, Espanja ja yksi pikku ententen yhteinen edustaja. Koska Saksa tuskin haluaisi saapua Genève'iin näihin neuvotteluihin, on Englannin hallitus valmis järjestämään konferenssin johonkin toiseen kaupunkiin, esim. Lausanne'iin tai Luganoon. Tässä samassa esikonferenssissa neuvoteltaisiin yksin tein myös Itävallan kysymyksestä, koska se niin läheisesti koskee koko probleemia varustusten supistamisen aikaansaamisesta Euroopassa. Kun sitten tämä esikonferenssi on saanut ennen pääsiäistä työnsä suoritetuksi loppuun, nähdään onko edellytyksiä olemassa varustusten supistamissopimuksen toisen lukemisen alottamiselle. Jos on, kutsutaan Commission générale koolle niin pian kuin mahdollista, ellei ole, silloin tiedämme kaikki mihin uuteen hurjaan varustusten li-

säämiseen maailma on menossa.

Kieltämättä on paljokin järkeä sinänsä olemassa tällä ajatuksella, että suurvaltain välillä tähän saakka jatkuneet tuloksettomat neuvottelut muutettaisiin kerta kaikkiaan keskusteluksi samana pöydän ympärillä ja eräiden muiden tärkeimpien maiden saadessa samalla kertaa ottaa osaa sovitteluihin. Samoin täytyy myöntää, että jos yleensä on tarkoitettu saada varustusten supistamissopimus edes tänä vuonna valmiiksi, on välttämätöntä raivata tieltä pois vakava konfliktin uhka Itävallan tulevasta kohtalosta. Mutta on toisaalta kuitenkin valmistauduttava vielä kerran siihen, että yksimielisyyttä ei saada aikaan, vaan sovittelut lykätään jälleen jatkumaan entistä tietään, s.o. diplomaattisten neuvottelujen kautta.

Kuten kaikissa suurissa kysymyksissä, ilmenee luonnollisesti tämänkin ^{tärkeän} äärimmäisen probleemin suhteen Kansainliiton piireissä varsin erilaisia käsityksiä.

Optimistit, jotka kutsuvat itseään realipolitikoiksi, lähtevät suurin piirtein katsoen seuraavista näkökohdista:

Englanti on vihdoinkin herännyt ymmärtämään, että sen täytyy tehdä jotakin positiivista koko varustusten supistamiskysymyksen onnelliseksi ratkaisemiseksi. Juuri tässä mielessä se on tähän saakka koettanut sovittaa Saksan ja Ranskan välillä. Se on monessa kohdassa lähennellyt Saksan vaatimuksia ja on koettanut pakottaa Ranskaa tekemään vastaavia myönnytyksiä. Mutta Ranska on vaatinut näiden myönnytysten vastapainoksi takeita siitä, että tehtävä sopimus todellakin tulisi lojaalisesti pysytettäväksi voimassa kaikkien maiden osalta. Englanti ei ole vielä sanonut viimeistä sanaansa näiden Ranskan vaatimusten tyydyttämiseksi, vaan aikoo ilmoittaa lopullisen kantansa vasta sen jälkeen kuin on nähty kuinka vakavasti Englannin täytyy suostua sanktioihin maata vastaan, joka loukkaa sopimuksen määräyksiä salaisilla varusteluilla y.m.s.

Mitä Italiaan tulee, väittävät optimistit Mussolinin pelkäävän uutta varustusten lisäämisen kilpailua enemmän kuin mitään muuta ulkopoliittista vastoinkäymistä. Italia ei kerta kaikkiaan jaksaa ottaa osaa uuteen varustuskuumeeseen ja sen vuoksi sen täytyy aivan viimeiseen saakka ponnistella varustusten supistamissopimuksen aikaansaamiseksi. Sen vuoksi Italia on valmis miltei mihin kompro-

missiin tahansa, kunhan saadaan varustustauko aikaan.

Saksan suhteen optimistit ottavat lähtökohdakseen sen käsityksen, että Ranskan uusi hallitus ei kerta kaikkiaan tule enää tekemään Saksalle mitään asiallisia myönnytyksiä ja sen vuoksi Hitler saa luvan taipua, koska hänellä ei ole mitään aseellisia mahdollisuuksia ajaa tahtoansa lävitse Ranskaa ja pikku ententeä vastaan.

Näin ollen, päättelevät optimistit, on Ranska liittolaisineen itse asiassa tällä hetkellä tilanteen herroja ja nämä maat eivät uskalla ottaa vastuulleen Varustusten supistamiskonferenssin epäonnistumista. Jos siis konferenssi kaikesta huolimatta menee hajalle tuloksitta, täytyy sen johtua joistakin muista syistä kuin näissä laskelmissa on otettu huomioon. Sellaisia syitä voivat olla Euroopassa ennen kaikkea Itävallan kysymyksen kärjistyminen huippuunsa ja Kaukaisessa Idässä venäläis-japanilais-amerikkalaisen riidan ilmeinen paheneminen. Koska nämä viimeksimainitut kysymykset todellakin merkitsevät kansainvälisessä politiikassa tavattoman paljon, tahtovat optimistit loppupäätelmänään väittää, että Varustusten supistamiskonferenssilla on suunnilleen yhtä suuret onnistumisen kuin epäonnistumisen mahdollisuudet.

Pessimistien käsitys kuvastuu pääasiassa seuraavista näkökohdista:

V. 1923 syntyi *Traité d'Assistance mutuelle* niminen sopimusluonnos ulkonaisesti sängen otollisissa olosuhteissa. Mutta Mr. Ramsay MacDonald kaatoi sen seuraavana vuonna ja tilalle syntyi n.s. Genève'in protokolla niin onnellisin entein, että koko maailma luuli päästävän varustusten supistamisen alalla mitä suotuisimpaan ratkaisuun. Mutta jälleen seuraavana vuonna Englanti kaatoi tämän sopimuksen, koska se muka liiaksi rajoitti Englannin suverenisiä oikeuksia ja asetti Englannille suurempia velvollisuuksia kuin se halusi ottaa vastuulleen. Nykyinen Varustusten supistamiskonferenssi ennätti istua kokonaisen vuoden ennenkuin Englanti näki hyväksi esittää sen sopimusluonnoksen, joka nyt on Varustusten supistamiskonferenssin töiden perustana. Jos Englanti heti konferenssin alussa olisi Ranskan tavoin esittänyt oman ohjelmansa, on mahdollista, että

sopimus olisi tullut valmiiksi ainakin viime vuoden alkupuoliskolla, jolloin Hitlerin valta vielä oli heikko, Japani ja Saksa olivat Kansainliiton aktiivisia jäseniä ja Itävallan kysymys ei paljoa huonompi kuin yleensä maailmansodan jälkeen. Mutta Englanti ei kerta kaikkiaan ole jaksanut ymmärtää suunnatonta vastuutaan varustusten supistamiskysymysten suhteen, vaan on omin päin vähentänyt kaikkiakin sotavoimiansa niin paljon, ettei se nyt enää suostu omasta puolestaan juuri mihinkään supistuksiin. Samaan aikaan se nyt kehoittamalla kehoittaa muita tehtävän sopimuksen nojalla vastaaviin supistuksiin ja lupaa Saksalle erinäisiä sellaisia lisävarustuksia, jotka eivät järkytä Englannin omaa asemaa. Toisin sanoen, Englanti ei ole tällä hetkellä sen paremmin kuin koskaan aikaisemminkaan tilaisuudessa edistämään varustusten supistamissopimuksen aikaansaamista.

Toisten arvostelijain mielestä Saksa on vieläkin suurempi syntipukki kuin Englanti. He huomauttavat, että Saksa on Ruhrin valtauksen ajoilta saakka järjestelmällisesti vetänyt entisiä vihollisiaan nenästä yhä lisäten vaatimuksiaan muka kansainvälisen "hyvän tahdon" aikaansaamiseksi. Nyt Saksa on näiden vaatimustensa ehkä arimmissa kohdassa, sillä jos se saa jälleen tahtonsa toteutetuksi pelkillä uhkailuilla ja pääsee siten sotilaallisesti nykyistä paljoa edullisempaan asemaan, voi se sen jälkeen käyttää maailman edessä millaista kieltä tahansa. Tuntien tämän tilanteen suunnattoman vastuunalaisuuden Hitler on valmis antamaan konferenssin mennä hajalle, sillä hän uskoo toisten suurvaltain sen jälkeen suostuvan melkein mihin tahansa, kunhan Saksa saadaan estetyksi rajattomasti lisäämästä varustuksistaan.

Myöskin Ranskalla on paljon arvostelijoita. Sitä syytetään liiallisesta arkuudesta Saksan suhteen, liiallisesta suvaitsemattomuudesta Italiaa kohtaan, liiallisesta määräämisenhalusta pikku ententen ja Puolan suhteen. Väitetään Ranskan viime vuonna moneen kertaan menettäneen hyviä tilaisuuksia saada aikaan kunnollinen kompromissi Italian ja Saksan kanssa. Katsotaan, että se pikku ententen välityksellä on turhaan ylläpitänyt Itävallan sosialistisessa työväestössä opposition henkeä toivossa, että pääosa työväkeä siten

saataisiin pysytetyksi erossa fascismista ja natsilaisuudesta. Kun nyt kaikkien näiden ulkopoliittisten laskuvirheiden seuraukset alkavat näkyä liian räikeästi, Ranska liittolaisineen etsii vain sopivaa muotoa, millä saataisiin koko Varustusten supistamiskonferenssi ajetuksi nurin sillä tavalla, ettei maailman silmissä vain edesvastuu lankeisi siitä niiden niskoille.

Mutta myöskin Japanilla on omat arvostelijansa. Sen väitetään aivan määrätietoisesti harjoittavan salaista peliä konferenssin onnistumista vastaan. Milloin se antaa Washingtonin ja Lontoon ymmärtää, että ensi vuonna se tulee vaatimaan laivastojen pariteettia, milloin se lisää ilmeistä sodanuhkaa Kaukaisessa Idässä vähentääseen Venäjän halua yhtyä varustusten supistamissopimukseen. Väitetään vielä, että Japani ja Saksa yhdessä ylläpitävät terroria niin hyvin Aasiassa kuin Euroopassa, etteivät muut suurvallat pääsisi keskittämään politiikkaansa toista vastaan niistä.

Italiaa ei oikeastaan kukaan näinä aikoina arvostele nimenomaan Varustusten supistamiskonferenssin mahdollisena kaatajana haluttomuuden johdosta suostua varustusten vähentämiseen; tähän maahan kohdistuvat arvostelut sen heikon ulkopoliittikan johdosta, joka viimeksi on selvästi yllyttänyt Hitleriä suurempiin vaatimuksiin kuin Varustusten supistamiskonferenssin onnistuminen sinänsä edellyttää.

Jos tahtoo tehdä jonkinlaisen yhteenvedon niin hyvin optimistien kuin pessimistien väitteistä kantansa tueksi, luulisin voivani omana käsityksenäni esittää seuraavaa:

Jos Varustusten supistamiskonferenssi menee vuoden kuluessa tosiasiallisesti hajalle, on käsittäakseni verrattain turha moittia yhtä ainoata suurvaltaa asian epäonnistumisesta. Jokainen on jollakin tavoin vuosien kuluessa tehnyt syntiä hyvää tahtoa vastaan kansainvälisen politiikan alalla. Mutta luulisin erään amerikkalaisen diplomaatin pari päivää sitten osuneen verrattain hyvin oikeaan esittäessään minulle yksityisesti mielipiteenään seuraavaa: hän oli viime viikkoina ollut presidentti Roosewelin puheilla, oli matkustellut laajasti tärkeissä osissa Yhdysvaltoja ja oli kaikkialla havainnut tyytymättömyyttä kansainväliseen tilanteeseen. Yhdysvalloissa pidetään siten Japanin politiikkaa viime vuosina mahdollisim-

man vaarallisena rauhansäilymiselle. Sen vuoksi hän oli käydessään tuonnottain Parisissa suurlähettiläs Saton puheilla kehoittamalla kehoittanut tätä neuvomaan Japanin hallitusta lykkäämään Manshurian y.m. sikäläisten kysymysten lopullisen ratkaisun useiksi vuosiksi eteenpäin, jotta sillä välin ennätettäisiin suorittaa Yhdysvalloissa taloudellinen nousuohjelma loppuun ja Euroopassa saataisiin mikäli mahdollista kokonaan pois päiväjärjestyksestä Itävallan kysymys, Saarín alueen kohtalo, Ranskan ja Saksan varustusten keskinäisen suhteen määrääminen j.n.e. Maailma ei kerta kaikkiaan jaksaa saada kaikkia näitä probleemeja selvitetyiksi samalla kertaa, vaan on viisaasti osattava ratkaista kukin kysymys määrättyssä järjestyksessä.

Tämän amerikkalaisen diplomaatin käsitys on sen vuoksi minusta niin oikea, että se ei työnnä kaikkien suurvaltojen niskoille suuria syytöksiä, vaan lähtee ennen kaikkea siitä tosiasiasta, että jokaisella probleemilla on joku oikeutuksensa, joskin myös nurjat puolensa. Jos sitten kaikkia probleemeja koetetaan selvitellä samalla kertaa, joudutaan helposti siihen, että nähdään liian synkässä valossa kaikki nurjat puolet.

Samaten luulisin oikeaksi amerikkalaisen diplomaatin sitäkin käsitystä, että psykologisesti otettuna on varustusten supistamiskonferenssin menestykselle tuottanut eniten vahinkoa juuri Japanin ja Saksan viime aikaisen politiikan luoma levottomuuden tila niinhysin Aasiassa kuin Euroopassa. Ei ole kysymystä siitä kuka kulloinkin on eniten asiallisesti oikeassa, vaan paljoa enemmän siitä kenen esiintyminen määrättyissä asioissa ja määrättyin tarkoituksiperin luo eniten levottomuutta maailmaan. Varustusten supistamiskysymyksen onnellinen ratkaisu vaatisi ennen kaikkea hyvää luottamusta tärkeimpien valtioiden kesken ja ellei tätä luottamusta ole olemassa, ei saada varustusten supistamista aikaan.

Jos siis niin kävisi, että lähimpien viikkojen aikana ei synny tärkeimpien maiden kesken vielääkään sovintoa millä ehdoilla Commission générale voisi aloittaa sopimusluonnoksen toisen lukemisen, vaan asia lykkäytyy yhä, pelkään pahoin, että varustusten liittäminen pannaan alulle useimmissa maissa. Sen seikan rinnalla on kokonaan sivuasialla millaisia väitteitä tullaan esittämään konferens-

sin epäonnistumisen syistä. Jos taas vastoin pessimistien pelkoa Commission générale kaikesta huolimatta pääsee alottamaan sopimusluonnoksen toisen lukemisen, ei se ainakaan tapahdu hetkeäkään liian aikaiseen.

Ruuhkomahti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 31.

ASIA:

Genevessä olevan lähetysten raportti no 6.

Ministeri Holsti.

24/2-34.

GENEVE ISSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 217.

Genève'issa 24 P:nÄ helmi KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 6.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiain-
ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 6, jonka
otsakkeena on: Sveitsi ja Itävallan kysymys sekä Kansain-
liitto.

Rueda-Hauti

RAPORTTI n:o 6.

Genève'issa 24 p:nä helmikuuta 19 34.

10 291 Sal 34
28/2-34
5 C81

Asia: Sveitsi ja Itävallan kysymys,
sekä Kansainliitto.

Tämän aamun sveitsiläiset lehdet julkaisevat huomattavalla paikalla virallisen peruutuksen erinäisiin huhuihin, joiden mukaan Itävallan kysymyksen ratkaisemiseksi olisi suunnitteluja olemassa Itävallan liittämistä Sveitsiin.

Ei mikään viime aikojen tapahtuma kuvasta selvemmin Sveitsin levottomuutta Itävallan tulevan kohtalon suhteen kuin tämä erään amerikkalaisen uutistoimiston levittämän väitteen johdosta annettu virallinen sveitsiläinen peruutus.

Olettakaamme, että tällainen ehdotus tehtäisiin täysin vakavassa mielessä Kansainliitolle, tai n.s. neljän vallan paktin suurvalloille, mitä se käytännössä tulisikaan merkitsemään Sveitsille itselleen! Sveitsillä on 4 miljoonaa asukasta, Itävallalla 6 miljoonaa ja puoli. Toisin sanoen, tosiasiallisesti Sveitsi tulisi liitettäväksi Itävaltaan. Wienistä tulisi tämän uuden Valaliiton ehdoton pääkaupunki, sillä sen väkiluku on pari miljoonaa ja Bernin vain vähän päälle 100.000.

Nykyisessä Sveitsissä on ranskalaisella kieliaineksella sangen tärkeä sija, sillä se muodostaa lähes neljänneksen maan koko väkiluvusta, mutta jos Itävalta ja Sveitsi yhtyisivät, joutuisivat Sveitsin ranskalaiset auttamattomaan alakynteen. Toisaalta mitä us-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kontoon tulee, on Sveitsissä lähes 60 % väestöstä protestantteja ja vähän päälle 40 % katolisia, mutta sveitsiläis-itävaltalaisessa valaliitossa protestantit jäisivät auttamattomasti vähemmistöön.

Jo yksistään nämä seikat riittävät osoittamaan, että Sveitsi tekisi itsemurhan, jos se suostuisi "liittämään itseensä" Itävallan. Mutta tämän ehdotuksen vaarallisuus Sveitsille tulee vieläkin selvemmäksi, jos tarkastetaan sitä puhtaasti käytännöllisen politiikan kannalta.

Sveitsin koko poliittinen menttalisuus perustuu maan ikimuis-toisen vapaudenrakkauden palvomiseen. Mitä suurimmalla mielipahalla sveitsiläiset patriootit ovat nähneet, että jotkut Italiassa ja Saksassa asuvat Sveitsin kansalaiset ovat yrittäneet muodostaa Milanossa fascistisen ja Berlinissä natsilaisen järjestön. Kun eräs korkeampi sveitsiläinen upseeri alkoi Zürichissä puhuta hänkin jonkinlaista -paitajärjestöä, erotettiin hänet heti armeijan palveluksesta. Jos nyt Sveitsi sallisi Itävallan yhtyä siihen, avattaisiin yhdellä iskulla kaikki portit Itävallan fascistisille ja natsijärjestöille ja pian olisi Sveitsin demokraattinen kansa revitty samanlaisiin puolueleireihin kuin Itävallassa on sillä erotuksella vain, että Itävallan fascistit ja natsit tietysti ryhtyisivät samanlaiseen metsästyksen Sveitsin sosialisteja vastaan kuin on pantu toimeen Itävallan sosialisteja vastaan. Entä Sveitsin parlamentti, saisiko edes se jäädä pystyyn sen jälkeen kuin yhtyneen valaliiton pääosa, nim. Itävalta on käytännössä luopunut parlamentarismista?

Ei edes ulkopoliittisessa suhteessa Sveitsi pääsisi hyötymään tästä yhtymisestä Itävallan kanssa.

Sveitsillä on Italiaa vastaan nykyisin verrattain edullinen raja, sillä Ticinon kantoonia lukuunottamatta, voidaan n.s. St-Gothardin linnoituksilla jokseenkin täydellisesti sulkea Italialta pääsy Sveitsin sisäosiin. Mutta jos Sveitsi ja fascistinen Itävalta yhtyisivät, voisi Italia helposti käyttää Bernissä samaa kieltä kuin nykyisin Wienissä. Toisaalta, jos taas Itävallassa natsien valta lyötyjen sosialistien avulla kasvaa ja Hitler pääsee nykyistä paljoo ratkaisevimmin vaikuttamaan Wienin politiikkaan, uh-

kaa taas Sveitsiä ulkopoliittisesti juuri se hitleriläisten julistama Sveitsin valtaus, joka näinä kuukausina on nostattanut Sveitsissä niin kovin paljon katkeruutta.

Katsottakoonpa siis asiaa miltä kannalta tahansa, on ilmeistä, että Sveitsi tekisi täydellisen kansallisen itsemurhan suostumalla ottamaan vastaan Itävallan täyteen poliittiseen yhteyteen. Kukaan järkevä ihminen ei voi sen vuoksi odottaa, että suurvallat sinänsä, tai Kansainliitto voisi vakavassa mielessä harkita tällaista ehdotusta, joka tosiasiallisesti tekisi lopun Sveitsin itsenäisyydestä. Sairaan Itävallan asemasta saataisiin vielä kaksi sairasta tällaisen politiikan kautta: sairas Itävalta ja vieläkin sairaampi Sveitsi.

Rueda-Haarti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 831.

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 7.

Ministeri Holsti.

13/3-34.

Genève' i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 261.

Genève' i SSA 13 P: NÄ maalisk. KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 7.

Ulkoasiainministeriö LLE

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiain-
ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 7, jonka
otsakkeena on: Huhuja Lontoon taloudellisen konferenssin
kokoontumisesta.

Rudolf Haast

Genève' i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 7.

Genève'i ssa 13 p:nä maalis kuuta 19 34.

11	291 Sal.	3Y
19/3-34	0 -	0 -
5	CB1	

Asia: Huhuja Lontoon taloudellisen konferenssin kokoontumisesta.

Huomenna t.k. 14 päivänä lähtee New Yorkista Eurooppaan Yhdysvaltain entinen suurlahettiläs Mr. Child suorittamaan tärkeää taloudellista tiedustelutehtävää, jonka hän on saanut presidentti Rooseveltiltä. Hän tulee matkustamaan kolmen kuukauden ajan Euroopan eri osissa perehtyäkseen niin hyvin taloudelliseen tilanteeseen yleensä kuin myös tutustuakseen hallitusten jäsenten ja taloudellisten johtomiesten käsitykseen maailman talouspulan parhaimmista voittamisen keinoista. Palattuaan Washingtoniin hän tulee antamaan Rooseveltille tarkan selostuksen näkemistään ja kuulemistaan.

Monella taholla on kiirehditty selittämään, että Childin matkan todellisena tarkoituksena on saada selville joko olisi mahdollisuuksia olemassa kutsua koolle uudelleen Lontoon kansainvälinen taloudellinen konferenssi. Tätä tulkintaa tahdotaan tukea erikoisesti kahdella väitteellä: ensiksi, presidentti Roosevelt tietää, että enemmän kuin kukaan muu on hän vastuussa Lontoon konferenssin epäonnistumisesta viime vuonna; ja toiseksi presidentti on kotimaisella talouspolitiikallaan saavuttanut siksi hyviä tuloksia, että hän katsoo nyt hetken tulleen, jolloin hän voi yrittää vapautua vastuusta Lontoon konferenssin lykkäämisestä epämääräiseen aikaan.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
 3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Kuten tietty, on Lontoon k.o. konferenssi kutsuttu koolle lähinnä Kansainliiton nimissä. Sen vuoksi myös konferenssin sihteeristö oli muodostettu Kansainliiton virkamiehistä aina pääsihteri Avenol'ia itseään myöten. On näin ollen luonnollista, että mainitut huhut Mr. Child'in matkan tarkoituksesta ovat herättäneet erikoisen suurta huomiota Kansainliiton piireissä. Sen vuoksi olen tahtonut tiedustella mahdollisimman monelta eri taholta täällä mitä arvellaan konferenssin kokoontumisen edellytyksistä lähikuukausien kuluessa.

Pääsihteri M. Avenol selitti minulle eilen pitemmin perusteluin miten hänestä kansainvälinen tilanne ei ainakaan tällä hetkellä ole riittävän soopea konferenssin kokoontumiselle uudelleen. Tavallaan kyllä dollari on pysynyt pitemmän ajan stabilisointina, mutta vahvoja voimia Yhdysvalloissa on liikkeellä vaatimassa dollarin kurssin laskemista vielä n. 10 % alemmaksi, jotta päästäisiin n.s. 50 centin dollariin entiseen kultadollariin verrattuna. Joskin on huhuja liikkeellä siitä, että Yhdysvaltain ja Englannin, tai lisäksi vielä Ranskankin välillä olisi päästy yksimielisyyteen dollarin ja punnan vakauttamisesta, sanoi M. Avenol uskovansa, että kysymyksessä on vain tärkeimpien pankkien välinen yksityinen sopimus, jollaisia järjestelyjä suuret seteli-pankit ovat ennenkin keskenään tehneet. Tämä ei suinkaan vielä merkitse sitä, että Yhdysvaltain ja Englannin hallitukset olisivat valmiit tekemään varsinaisen kansainvälisen sopimuksen Lontoon konferenssin puitteissa dollarin ja punnan sellaisesta vakaannuttamisesta kuin konferenssin onnistuminen edellyttäisi. Mitä taas Ranskan frangiin tulee, jonka huhutaan lähiaikoina tulevan horjumaan siihen määrin, että se pakottaisi Ranskan hallituksen suostumaan yhteiseen vakaannuttamispolitiikkaan Yhdysvaltain ja Englannin kanssa, sanoi M. Avenol epäilevänsä näiden väitteiden asiallisuutta. Päinvastoin hän sanoi uskovansa, että Ranskan frangi tulee pysymään kiinni nykyisessä kultakannassa riippumatta siitä mihin kurssiin Roosevelt mahdollisesti tulee stabilisoimaan dollarin ja sillä ehkä jouduttamaan punnan stabilisointia. Mr. Child'in matka epäilemättä tulee olemaan sangen

tärkeä ja voi huomattavasti vaikuttaa Yhdysvaltain taloudelliseen ulkopoliittikkaan. Mutta siitä ei suinkaan vielä seuraa välttämättömyydellä, että hänen matkansa päätyttyä presidentti Roosevelt omaksuisi kansainvälisen kaupan suhteen periaatteita, jotka olisivat omansa heti saamaan aikaan konferenssin kokoontumisen.

Myöskin eräiden muiden maiden nykyisen politiikan suhteen lausui M. Avenol epäilyksiä, jotka kävivät enemmän tai vähemmän samaan suuntaan. Kaiken kaikkiaan hän sanoi olevansa siis sitä mieltä, ettei ainakaan tällä hetkellä ole vielä mitään syytä uskoa, että Lontoon konferenssi voisi kokoontua lähimpien kuukausien aikana.

On sanomattakin selvä, että M. Avenol käsitteli tätä sangen arkaluontoista kysymystä kaikella sillä varovaisuudella, kuin häneltä asemansa puolesta voi odottaa. Sitä vastoin monet muut asioita hyvin tuntevat henkilöt ovat olleet lausunnoissaan paljoakin jyrkempiä.

Eräs henkilö, joka tuntee Mr. Child'in sangen läheisesti, sanoi ihmettelevänsä, että Roosevelt oli uskonut tehtävän niménomaan juuri Mr. Child'ille. Ensinnäkin Mr. Child on republikaani ja palattuaan lähettilästehtävästään Roomassa hän ryhtyi sanomalehtimiehenä käymään jokseenkin jyrkkää kynäsotaa Eurooppaa ja myöskin Kansainliittoa kohtaan. Tämä on Euroopassa hyvin tiedossa ja on sen vuoksi vähän luultavaa, että Euroopan johtavat valtiomiehet ja taloudellisen elämän johtohenkilöt tulisivat tuntemaan velvollisuudekseen osoittaa täyttä luottamusta Child'in puolueettomuutta kohtaan. Onkin verrattain luultavaa, että Roosevelt on joko vanhan ystävyysnimensä tai päästäkseen rauhaan joiltakin Child'in juonilta suostunut tämän pyyntöön päästä tutustumaan Euroopan taloudellisiin oloihin.

Toisten puhuttelemiemi henkilöiden mielestä Rooseveltilla olisi pitänyt olla täysiä mahdollisuuksia lähettää tällaiselle tutkimus- ja neuvottelumatkalle joku tai joitakuita taloudelliseen elämään vakavammin perehtyneitä miehiä kuin on Mr. Child,

jos presidentti aivan tosissaan tarkoittaa Lontoon konferenssin kutsumista koolle lähikuukausien aikana.

Siinä tapauksessa taas, että vastoin kaikkia näitä epäilyksiä konferenssi kokoontuisi ensi kesänä, sanotaan Genève'issä olevan syytä kiinnittää huomiota konferenssin kokoontumisen paikkaan. Jos Ramsay Mac Donald laskee, että konferenssi tällä kertaa voisi johtaa positiivisiin tuloksiin, hän todennäköisimästi kutsuisi konferenssin koolle Lontooseen, jotta hän jälleen voisi toimia sen puheenjohtajana ja siis saada kunnian sen menestymisestä. Toisaalta taas, jos hän vastoin omaa vakaumustaan, mutta Rooseveltin painostuksesta lähettäisi hallituksille kutsun konferenssin jatkamiseen, on hyvin luultavaa, että hän kustannusten säästämisen varjolla määräisi konferenssin kokoontumaan Genève'iin, jotta hän henkilökohtaisesti vapautuisi vastuusta konferenssin epäonnistumisesta.

Mitä näin edellä olen kertonut koskee Lontoon konferenssia sen aikaisemman ohjelman puitteissa. Sitä vastoin ei Kansainliiton piireissä ole tahdottu esittää yhtä jyrkkiä epäilyksiä sellaisen Lontoon konferenssin kokoontumisesta, joka kutsuttaisiin koolle vain jotkin tai joitakin tarkasti määrättyjä erikoiskysymyksiä varten, joiden positiivisesta käsitte-lystä voisi olla jonkun ajan kuluttua erinäisiä toiveita. Mutta mitkä kysymykset mahdollisesti soveltuisivat tällaisen erikoissopimuksen kohteeksi, siitä ei Genève'issä ole tahdottu antaa minkäänlaisia viittauksia ainakaan ennen kuin Mr. Child on ennättänyt käydä Euroopan tärkeimmissä pääkaupungeissa ja mahdollisesti myös Genève'issä.

Russell

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Bernissä olevan lähetystön raportti no 1.

Ministeri Holsti.

Genève 14/3-34.

Genève' i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 267.

Genève 'i SSA 15 p:nä maalis KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bern'in-lähetystön raportti n:o 1.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Bern'in-lähetystön raportti n:o 1, jonka otsakkeena on N.s. suojeluslain kohtalo Sveitsissä.

Rudolf Svanberg

Bern' i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Bern' i:ssa 14 p:nä maalis kuuta 19 34.

12/291 Sal	34
19/3-34	0 -
OSAATO	ALA
5	81

Asia: N.s. suojeluslain kohtalo Sveitsissä.

Raporteissani n:o 32 marraskuun 11 päivältä 1932 ja n:o 33 s.k. 15 päivältä tein tarkemmin selkoa ikävistä katumellakoista, joita oli tapahtunut s.k. 9 päivänä Geneve'issä, että erinäiset vasemmistoainekset tahtoivat estää erään fascistisista mielipiteistään tunnetun toimittajan M. George Oltramaren esiintymästä järjestämässään kokouksessa työläistöä vastaan. Tällöin eräs alokaskomppania menetti malttinsa ja ampui mielenosoittajiin sillä tuloksella, että toistakymmentä henkeä kuoli heti ja haavottuneiden lukumäärä kohosi n. 60:een. Osoitin näissä raporteissani miten päätöntä oli ollut niin hyvin mielenosoittajain kuin viranomaisten menettely.

Senjälkeen palasin asiaan uudessa raportissa n:o 2 viime vuoden huhtikuun 5 päivältä lähinnä sen johdosta, että toistasataa parlamentin jäsentä oli tehnyt hallitukselle välilyksymyksen pyynnöllä saada selityksiä mihin toimenpiteisiin hallitus aikoi ryhtyä, jotta vastaisuudessa estettäisiin Geneve'in mellakkain tapaisten onnettomuuksien uusiintuminen. Hallituksen puolesta antoi pitkähkön ja mielestäni kauttaaltaan onnistuneen vastauksen oikeus- ja sisäministeri Haerberlin. Siinä hän viittasi Sveitsissä voimassa olevien lakien erinäisiin ilmeisiin

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

puutteellisuuksiin, joiden vuoksi niin hyvin Valaliiton keskuhallitus kuin kanttonienkin hallitukset tarvitsivat täydentäviä valtuuksia estääkseen ajoissa yhteiskuntajärjestystä järkyttävän propagandan harjoittamisen sekä väestön keskuudessa yleensä, että myöskin armeijan keskuudessa. Sitä paitsi puuttui Valaliitolta yhteinen poliisi, jota tarpeen tullen voitaisiin käyttää kanttoonien oman poliisin avuksi, milloin sattuisi vakavampia levottomuuksia. Tästä syystä olivat kanttoonit pakotetut levottomuuksien sattuessa turvautumaan sotaväkeensä.

Viime vuonna saikin sitten parlamentti hallitukselta esityksen, jonka tarkoituksena oli antaa hallitukselle kaikki tarpeelliset valtuudet niin hyvin yhteiskuntavastaista propagandaa kuin myös levottomuuksia vastaan. Mutta parlamentin hyväksyttyä tämän lain, joka kulkee lyhyesti nimellä "Das Ordnungsgesetz", erinäiset äärimmäisyysaineokset vaativat sen alistamista kansanäänestykseen. Tämä äänestys tapahtui viime sunnuntaina t.k. 11 päivänä ja johti negatiiviseen tulokseen: sen hylkäämisen puolesta annettiin pyörein luvuin n. 486.000 ääntä, kun taas hyväksymisen puolesta vain n. 416.000 ääntä. Äänestykseen otti osaa n. 80 % äänioikeutetuista. Heti kun äänestyksen tulos tuli tunnetuksi, jätti oikeus- ja sisäministeri Haerberlin erohakemuksensa.

Erinäisillä tahoilla ulkomailla, lähinnä tietysti Saksassa, Itävallassa ja Italiassa, on kiirehditty selittämään tätä kansanäänestyksen tulosta ja herra Haerberlinin eroa kauttaaltaan vääristettyllä tavalla: on tahdottu tehdä se johtopäätös, että demokratia Sveitsissä horjuu, että vasemmistoaineokset uhkaavat omalta taholtaan liberaalisen kansanvallan olemassaoloa pakottaen siten oikeistoaineokset kääntymään natsilaisiin ja fascistisiin oppeihin.

Sveitsissä itsessään ei tulkita tulosta lainkaan tässä valossa. Tosiasiat ovat lyhyesti sanoen seuraavat:

N. puolet kanttooneista ovat hyväksyneet lain. Hyljänneiden kanttoonien joukossa on useita sellaisia, joissa työväellä on suhteellisesti kovin pieni äänimäärä kanttonaalisissa ja kunnallisissa vaaleissa. Työväen tavoin ovat lakia vastaan olleet eri-

näiset itsessään sangen heikot sveitsiläis-fascistiset järjestöt. Molempien äärimmäisten sivustojen äänimäärä ei siis ole voinut riittää näissä kanttooneissa lain hylkäämiseen, vaan on hyvinkin paljon tavallisia porvarillisia aineksia asettunut lakia vastaan. Ottaakseni esimerkin, joka tässä suhteessa on sangen valaiseva, mainitsen muutamia numeroita Vaud'in kanttoonista. Tässä kanttoonissa toimitettiin kanttonaaliset vaalit t.k. 4 päivänä, jolloin vasemmisto sai ainoastaan 16.000 ääntä kärsien suuren vaalitappion, mutta viikkoa myöhemmin annettiin suojeluslakia vastaan 41.000 ääntä, vaikka kanttoonissa ei ole mitään fascistisluontoista oikeistojärjestöä. Näin ollen täytyi n. 25.000 tavallisen porvarillisen äänestäjän asettua vasemmistoainekseen lisäksi lakia vastaan.

Ulkomaalaisen silmissä tämä tulos voi tuntua käsittämättömän oudolta: miksi juuri Vaud'in kanttoonissa porvarilliset ainekset asettuivat näin oudolle kannalle, kun Genève'in mellakoihin täytyi lähettää järjestyksen palauttamisen tarkoituksessa Genève'in kanttoonin oman sotaväen lisäksi vielä erinäisiä pataljoonia Vaud'in kanttoonista?

Vastaus on itsessään sangen yksinkertainen, jos otetaan huomioon Sveitsin puhtaasti paikalliset olot. Yleensä tunnetaan useissa Sveitsin kanttooneissa suorastaan periaatteellista vastenmielisyyttä kaikkia n.s. centralistisia pyrkimyksiä kohtaan. Toinen lakiehdotus toisensa jälkeen on tullut kansanäänestyksissä hyljättyksi, vaikka ne ovat olleet kauttaaltaan tärkeitä parannuksia, vain sen takia, etteivät nämä kanttoonit mitenkään halua lisätä Valaliiton keskushallituksen vaikutusvaltaa. Samaten on käynyt k.o. suojeluslain, siinä on tahdottu nähdä ilman muuta jälleen yritys lujittaa keskushallituksen ylivaltaa kanttoonien hallitusten kustannuksella. Näitä tällaisia decentralistisia kanttooneja on niin hyvin saksankielisten kuin ranskankielistenkin kanttoonien joukossa. Niiden mielestä on kanttonien itsensä ryhtyttävä toimenpiteisiin omaa lainsäädännöllistä tietä yhteiskuntavastaista propagandaa ja mellakoita vastaan luovuttamatta tätä

suvereenista oikeuttaan koko Valaliiton parlamentin ja keskuhallituksen asiaksi.

Voidaan tietysti olla kokonaan eri mieltä siitä onko tällainen nurkkakunnallinen politiikka ajan mittaan Sveitsille onneksi. Miltähän meistä suomalaisista tuntuisi, jos meillä olisi suvereenisia kanttooneja, joissa monissakin olisi vain muutama kymmentuhat asukasta eikä aina edes sitäkään ja jokainen näistä pitäisi tiukasti kiinni omasta oikeudestaan säättää omia lakeja yhteiskuntajärjestyksen säilyttämiseksi. Meillä on vajaa 4 miljoonaa asukasta ja Sveitsillä 4 miljoonaa, joten vertaus siis on verrattain oikeutettu. Suomessa tällainen nurkkakunnallisuus olisi mahdoton, Sveitsissä sitä pidetään ikimuistoksen kansalaisvapauden ja kanttonaalisen jaon kulmakivenä. Sen vuoksi myös meidän tulee rauhallisesti ymmärtää viime sunnuntaina tapahtuneen kansanaanestyksen tulos toisin kuin ensi hetkessä ehkä ollaan taipuvaisia tekemään. Sveitsin kansa ei ole mitenkään hyljännyt itse pääasiaa, nimittäin pyrkimystä täydentää lainsäädännöllistä tietä keinoja yhteiskuntavastaisen propagandan ja mellakkain ehkäisemiseksi, se vain on tahtonut jättää tämän tehtävän kunkin kanttoonin omaksi sisäiseksi asiaksi.

Tällä en ole tahtonut sanoa, että tulos sinänsä on ollut yhdentekevä. Esim. Ticinon kanttooni on, pitääkseen kurissa fascistinsa jo saattanut voimaan lain, joka suunnilleen on hyvä jäljennös nyt hyljätystä koko Valaliiton laista. Monet muut Sveitsin kanttoonit voivat seurata esimerkkiä, jos tarve vaatii, sillä on muistettava, että on myös kanttooneja, joissa työväellä on aivan mitätön asema eikä fascistisia järjestöjä myöskään ole muodostunut. Mutta valitettavasti voi myös sattua tapauksia, jolloin tällaista kanttonaalista lakia tarvittaisiin, mutta sitä ei saada aikaan. Sellainen on ennen kaikkea Geneve'in kanttooni ja asia kaipaa epäilemättä hieman lisäselvitystä. Tuo onneton ampumistapaus Geneve'issä marraskuun 9

päivänä 1932 johti juuri päinvastaiseen tulokseen kuin kantto-
nin hallitus menettäessään malttinsa odotti. Viime vuonna tapah-
tuneessa kanttoonin vaaleissa porvarilliset hävisivät ja tällä
hetkellä istuu silloisten mellakkain johtaja M. Nicole kantto-
nin hallituksen päänä ja samalla oikeus- ja sisäministerinä !
Ilkeät kielet laskevat leikkiä, että hän istuttuaan viime vuon-
na vankilassa noiden mellakkain johtamisesta valmistautui siel-
lä juriidisesti tähän uuteen tärkeään tehtäväänsä. Kuvaavaa on,
että yllämainitun suojeluslain hylkäämisen puolesta annettiin
Genève'in kanttoonissa t.k. 11 päivänä 16.100 ääntä ja sen hy-
väksymisen puolesta ainoastaan 14.300 ääntä. Voidaan näin ol-
len pitää jokseenkin varmana, että niin kauan kuin "punaiset"
ovat Genève'in kanttoonissa vallassa ei tulla saamaan aikaan
lakia lisäkeinojen antamisesta kanttoonin hallitukselle järjes-
tyksen ylläpitämiseksi vasemmistoaineksia ja fäscisteja vastaan.

On myös sanottu, mutta on vaikea tietää mihin määrin
se on tapahtunut asiallisilla syillä, että lain hylkääjien
joukossa on ollut verrattain paljon nuorempaa polvea, jonka
mielestä on ollut tärkeää asettua kerta kaikkiaan Valaliiton
nykyistä suureksi osaksi vanhusten muodostamaa keskushallitusta
vastaan.

Sveitsissä asetetaan hallitukset siten, että parlamen-
tissa suurimmat puolueet sopivat keskenään miten jaetaan nuo
seitsemän Valaliiton keskushallituksen jäsenpaikkaa ja senjälkeen
toimittaa kansa näin asetettujen ehdokkaiden vaalin. Valituksi
tulleet istuvat kaikessa rauhassa määrävuodet hallituksen jäse-
ninä, nykyisin neljä vuotta, eivätkä mitkään parlamentin epä-
luottamuslauseet saa sen enempää hallitusta kokonaisuudessaan
kuin yksityisiä hallituksen jäseniä eroamaan, elleivät nämä sat-
tuneesta syystä itse tahdo vetäytyä syrjään. Luonnollisesti sel-
laisessa maassa kuin Sveitsissä, jossa on kolmattakymmentä kant-
tonaalihallitustakin, on suurta etua siitä, että keskushallitus
istuu lujassa, muutenhan mitkä yllämainitut decentralistiset
kanttonaalipyrkimykset /^{tahansa} voisivat tehdä Valaliiton hallituksen ase-

man usein suorastaan kestäättömäksi. Mutta kaikella hyvälläkin on monessa tapauksessa myös pahat puolensa ja varsinkin silloin kuin tätä "hyvää" tulee liiaksi. Seurauksena Valaliiton hallituksen vakavuudesta on ollut, että useimmiten keskuhallituksen jäsenet joutuvat istumaan paikoillaan kymmeniä vuosia. Esim. M. Motta tuli hallituksen jäseneksi 1911 ja on siitä saakka pysynyt hallituksessa. Samanlaisia vanhoja veteraaneja ovat myös herrat Musy, Schoulthess ja nyt eroava herra Haerberlin. Ainoastaan kolme hallituksen jäsentä, nimittäin herrat Minger, Meyer ja Pilet-Golaz ovat tulleet valituiksi v. 1928 tai senjälkeen. Nuoremman polven mielestä tämä hallituksen jäsenten uudistuminen tapahtuu auttamattomasti liian hitaasti ja sen vuoksi on käytetty, niin väitetään, tätä viime sunnuntain kansanäänestystä selvään mielenosoitukseen nykyistä hallitusta vastaan.

Mitä erikoisesti tulee herra Haerberliniin, oli hän jo viime vuoden lopulla ilmoittanut haluavansa jättää paikkansa nuorempiin käsiin, mutta parlamenttiryhmä ja hänen hallitustoverinsa olivat pyytäneet häntä jäämään paikoilleen ainakin kunnes t.k. 11 päivänä kansa saisi päättää suojeluslaista, jonka valmistamisessa ja luotsaamisessa parlamentin karien lomitse hänellä oli ollut päävastuu. Kun nyt kansanäänestys johti lähinnä juuri hänelle negatiiviseen tulokseen, on hän lopullisesti päättänyt erota.

Huhuja kulkee, että myöskin M. Musy tulisi lähiaikoina jättämään paikkansa. Valaliiton finanssiministerinä hän on näinä pula-aikoina joutunut kantamaan sangen raskaan vastuun ja on sen vuoksi myös saanut paljon arvostelua osakseen. Eri asia on katsotaanko suotavaksi, että kaksi hallituksen jäsentä eroaisi suunnilleen samoihin aikoihin.

Ruusuhaara

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 8.

Ministeri Holsti.

24/3-34.

Genève' iSSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 306.

Genève' iSSA 28 P:NÄ maalis KUUTA 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19.....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön

raportti n:o 8.

Oheellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 8, jonka otsakkeena on: Pari Kansainliittoa koskevaa suurta kysymystä.

Rudolf Steiner

Salainen.

GENEVE' i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 8.

Geneve'issä 24 p:nä maaliskuuta 1934.

14	292	Sal	34
3/4-34	-	-	-
5 C 31			

Asia: Pari Kansainliittoa koske-
vaa suurta kysymystä.

Raportissani n:o 2 viime tammikuun 23 päivästä käsittelin erinäisiä huhuja, joiden mukaan Venäjä tulisi lähiaikoina kaikista epäilyksistä huolimatta pyrkimään Kansainliiton jäseneksi. Koska nämä huhut nyt alkavat saada yhä varmemman muodon, on epäilemättä syytä palata asiaan uudelleen.

Huhtikuun lopulla lähtevät Kansainliiton alipäsihteeri Mr. Walters ja taloudellisen osaston päällikkö M. Stoppani viralliselle tutustumismatkalle Suomeen ja Baltian maihin. Tällä matkalla Mr. Walters tahtoo keskustella eri hallitusten kanssa m.m. miten nämä suhtautuvat mahdollisesti tehtävään ehdotukseen, että Venäjää pyydetäisiin yhtymään Kansainliittoon.

Venäjä ilmeisesti haluaa etukäteen saada jonkinlaisen varmuuden siitä, että n.s. porvarilliset jäsenvaltiot tulisivat ottamaan sen vastaan samalla huomaavaisuudella ja mielihyvällä kuin on tullut muiden Kansainliittoon yhtyneiden valtioiden osaksi, joten, kun asia tulee yleiskokouksessa esille, siitä ei muodostuisi mitään Moskovalle epämieluisaa mielenosoitusta neuvostohallitusta vastaan.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Olen saanut yksityisesti tutustua erääseen sangen mielenkiintoiseen asiakirjaan, jossa käsitellään tätä kysymystä. Sekä asiakirjan laatija että sen vastaanottajat kuuluvat varustusten supistamiskonferenssin keskeisimpiin piireihin.

Ensiksi siinä selostetaan monen sivun pituudelta kaikkea mitä viime vuoden lopusta alkaen t.k. puoliväliin saakka Venäjän eri johtohenkilöt ja diplomaatit ulkomailla ovat julkisesti lausuneet Venäjän uudesta suhtautumisesta Kansainliittoon. Koska nämä lausunnot ovat sanomalehtien kautta yleisesti tunnettuja, on niitä tarpeeton tässä selostaa. Sitä vastoin on syytä kiinnittää huomiota kahteen luotamukselliseen keskusteluun, joista toinen on tapahtunut Mr. Hendersonin ja suurlähettiläs Dvoglewskin välillä Pariisissa viime tammikuun 17 päivänä ja toinen suurlähettiläs Maiskyn ja Kiinan lähettilään Zuo Tai-chin välillä Lontoossa t.k. 5 päivänä.

M. Dvoglewski oli keskustelussaan selittänyt Mr. Hendersonille, että Venäjän viralliset edustajat erinäisissä Kansainliiton konferensseissa olivat tulleet vakuuteiksi siitä, että Kansainliitto todellakin tekee voitavansa kansainvälisten suhteiden parantamiseksi ja rauhan säilyttämiseksi. Neuvosto-Venäjän täytyy sen vuoksi asettua entistä kiinteämpään kosketukseen Kansainliiton kanssa. Sitäpaitsi, hän jatkoi, kun nykyisin ilmenee pyrkimyksiä heikontaa Kansainliittoa, katsoo Venäjä velvollisuudekseen tulla auttamaan Liittoa, jotta se voisi pysyä uskollisena päämäärilleen.

M. Maisky taas oli vakuuttanut kiinalaiselle virkaveljelleen, että Venäjä ei ole tähän saakka katsonut voitavansa yhtyä Kansainliittoon sen vuoksi, että Saksa ja Japani ovat olleet siinä jäseninä. Nämä maat noudattavat nimittäin agressiivista ulkopolitiikkaa, mikä on kokonaan Venäjän politiikalle vierasta. Kun nyt Saksa ja Japani jättävät Liiton,

tuntee Venäjä tilanteen siihen määrin muuttuneeksi, että se voisi yhtyä Liittoon päästäkseen siten välittömämpään yhteistoimintaan Ranskan, Englannin ja Italian, vieläpä Yhdysvaltainkin kanssa. Valitettavasti mitkään Kansainliiton tärkeimmät poliittiset johtohenkilöt eivät ole antautuneet asiasta neuvotteluihin Venäjän kanssa.

Mainitussa asiakirjassa tehdään näiden selostusten jälkeen johtopäätös, joka suomennettuna kuuluu seuraavasti:

"On jokseenkin selvää näiden julkisten ja salaisten selitysten nojalla, että Venäjä yakavasti haluaa päästä Liiton jäseneksi sen pelon johdosta, jota se tuntee Saksaa ja Japania kohtaan ja sen vuoksi, että se uskoo parhaiten valvovan etujansa ja suojelevan itseänsä pääsemällä täydellisesti käyttämään hyväkseen Genève'in koneistoa ja velvoituksia. Mutta Venäjä odottaa suurvalloilta hieman rohkaisua, koska sen tarkoituksena pääsillä Liiton jäsenyyteen on ennen kaikkea entistä läheisemmän yhteistyön saavuttaminen näiden valtain kanssa."

Tämän jälkeen asiakirjassa kosketellaan kysymystä mitä mahdollisia ehtoja Venäjä ehkä tulisi asettamaan ennenkuin se virallisesti esittää ehdokkuutensa. Kahta tällaista ehtoa pidetään jokseenkin varmana ja itsessään luonnollisena. Koska Kansainliitto aikoinaan nimenomaan pyysi Meksikoa ja Turkia tulemaan Liiton jäseneksi, odottanee Venäjä, että sillekin osoitetaan tällainen pyyntö, niin ettei sen tarvitsisi itse esiintyä muodollisesti aloitteen tekijänä. Toiseksi pidetään jokseenkin varmana, että Venäjä tahtoo alusta alkaen päästä Neuvoston vakinaiseksi jäseneksi.

Mutta on mahdollista, että Venäjä tulee ennakolta pyytämään selvitystä vielä kahteen muuhun kysymykseen. Kuten tietty, on vielä useitakin valtioita, jotka eivät ole tunnustaneet Venäjää de jure ja jotka ovat Kansainliiton jä-

seniä. Venäjän asema Kansainliitossa ja vielä neuvostonkin vakinaisena jäsenenä voisi tuntua ainakin jonkun verran oudelta, jos se Kansainliitossa nauttisi muodollisesti kaikkia jäsenvaltion oikeuksia, mutta Liiton ulkopuolella muutamat maat edelleenkin kieltäytyisivät täysistä diplomaattisista suhteista Venäjän kanssa. Tämän vuoksi Venäjä ehkä tahtoisikin etukäteen saada takeita siitä, että tultuaan Kansainliiton jäseneksi se heti saisi de jure tunnustuksen kaikilta niiltä Kansainliiton jäsenvaltioilta, jotka eivät sitä vielä ole antaneet. Vihdoin, sanotaan tässä asiakirjassa, on huhuja liikkeellä siitä, että Venäjä tahtoisikin saada aikaan yleisen kansainvälisen hyökkäämättömyyssopimuksen määrittelyineen hyökkäyksestä.

Mitä noihin molempiin ensiksi mainittuihin ehtoihin, nimittäin muodollisen kutsun esittämiseen Venäjälle ja vakinaiseen paikkaan Neuvostossa tulee, pidetään asiakirjassa niiden yleistä hyväksymistä varmana. Sen sijaan asetetaan noiden molempien jälkimäisten ehtojen suhteen verrattain epäilevälle kannalle. Venäjän pitäisi ilmeisestikin ymmärtää, ettei sen tule de jure tunnustuksen kysymyksestä tehdä tarpeettoman suurta numeroa, sillä kun se kerran on tullut Liiton jäseneksi ja on saanut vakinaisen paikan Neuvostossa, ei voi olla epäilystäkään siitä, etteivätkö ne maat, jotka vielä eivät ole tunnustaneet Venäjää de jure, tulisi sen tekemään omasta vapaasta aloitteestaan paljoa keveämmällä mielellä kuin suoranaisestä pakoituksesta. Mitä taas tulee tuohon kysymykseen yleisestä hyökkäämättömyyssopimuksesta maarittelyineen hyökkääjästä, voi Venäjä ajaa sitä asiaa kaikessa rauhassa Liiton jäsenenä tarvitsematta etukäteen takeita siitä, että sopimus saadaan aikaan. On ennen kaikkea muistettava, että miltei kaikkien maiden parlamentit tahtovat lausua sanansa sellaisesta sopimuksesta ja siihen voi mennä vuosia ennenkuin siten sopimus tulee voimaan. Sen vuoksi Venäjän ei pitäisi nyt tehdä tästä

asiasta täyttää ehtoa yhtymiselleen Kansainliittoon.

Tahdon lopuksi mainita, että tämän asiakirjan mukaan tulee varustusten supistamiskonferenssin bureau ensi kuun 10 päivänä salaisesti neuvottelemaan Venäjän yhtymisestä Kansainliittoon varsinkin siinä tapauksessa, että varustusten supistamiskonferenssi menisi hajalle. Silloin tarvitaan sitäkin enemmän yhteistoimintaa kaikkien niiden valtioiden kesken, joille rauhan säilyminen on mitä tärkein päämäärä.

Mikäli Mr. Waltersin ja Suomen Hallituksen välillä tulee puhetta Venäjän mahdollisesta yhtymisestä Kansainliittoon, olisi mielestäni Suomen kannatettava pyynnön esittämistä Venäjälle, että se ilmoittautuisi ensi Yleiskokouksessa ehdokkaaksi ja että se tultuaan Liiton jäseneksi saisi vakinaisen paikan Neuvostossa. Kysymys Venäjän tunnustamisesta de jure niiden Liiton jäsenvaltioiden puolelta, jotka eivät vielä ole tunnustaneet Venäjän neuvostojärjestelmää, ei käsittäkseni koske millään tavalla Suomea eikä sen vuoksi Suomen pitäisi tehdä mitään demarcheja Venäjän hyväksi tässä asiassa. Tuo neljäs mahdollisesti esiintyvä ehto, että Venäjälle jo etukäteen luvattaisiin hyväksyä sen aloite yleisestä kansainvälisestä hyökkäämättömyyssopimuksesta, on samaten mielestäni jätettävä ennen kaikkea niiden maiden asiaksi, jotka tähän saakka eivät ole tunteneet erikoista mielenkiintoa sellaista sopimusta kohtaan. Jos ne, lähinnä siis Englanti, katsovat voivansa aivan näinä aikoina antaa takeita tällaisen sopimuksen syntymisestä, voi Venäjä luonnollisesti tuntea suurta tyydytystä. Mutta jos ne taas osoittavat Venäjälle, että asiaa voidaan hoitaa parhaiten Kansainliiton piirissä sen jälkeen kuin Venäjä on tullut Liiton jäseneksi, on hyvin luultavaa, että Venäjä taipuu tähän neuvon.

Mitä tulee ensi Yleiskokouksessa Venäjän pyynn-

nön suhteen noudatettavaan taktiikkaan olen samalla kannalla kuin esitin yllämainitussa raportissani n:o 2 viime tammikuun 23 päivältä. Sen mukaisesti Suomen valtuuskunnan ei tulisi asettaa mitään erikoisia vaikeuksia Venäjän pääsemiselle Liiton jäseneksi siitä huolimatta, että Venäjä ei ole täyttänyt sitoumuksiaan Kauko-Karjalan hyväksi. Valtuuskunta voinee rajoittaa lausunnossaan siihen, että se lyhyesti tervehtii mielihyvällä Venäjän yhtymistä Kansainliittoon huomauttaen samalla, että Suomi tulee jatkuvasti pysymään Kauko-Karjalan suhteen samalla kannalla kuin kaiken aikaa tähän saakka. Vasta sen jälkeen kun Venäjästä on tullut Liiton jäsen on syytä palauttaa yksityiskohtaisemmin Yleiskokousten ja Neuvoston mieleen mitä ne ovat aikaisemmin päättäneet Kauko-Karjalan asiasta ja miten siis Suomi tuntee vakavaksi velvollisuudekseen ottaa asian uudelleen esille näissä Kansainliiton korkeissa elimissä.

On hyvin todennäköistä, että Mr. Walters tulee Helsingissä tiedustelemaan hallituksen kantaa myöskin Italian ehdotuksen suhteen tehdä perusteellisia muutoksia Kansainliiton Peruskirjaan.

Raportissani n:o 30 viime joulukuun 13 päivältä ja toisessa raportissa, n:o 1 viime tammikuun 23 päivältä, tein tarkemmin selkoa millä tavalla Kansainliiton piireissä suhtaudutaan k.o. italialaiseen ehdotukseen. Sikäli kuin näinä päivinä olen eri keskustelujen kautta saanut tietooni, ollaan Geneve'issä edelleenkin sitä mieltä, että asia ei ole erikoisemmin aktuaalinen. Väitetään Sir Eric Drummondin koettaneen saada Mussolinilta edes jonkinlaisia kirjallisia ehdotuksia asiasta, mutta Mussolini ei ole siihen suostunut. Kaikesta päättäen hän tahtoo pidättäytyä sellaisesta vaarallisesta

askelesta. Maailma muistaa vielä liian hyvin hänen alkuperäisen puheensa jyrkän sävyn vaatimuksineen, että suurvalloille luovutettaisiin Kansainliiton koko johto. Sen jälkeen ovat Englannin ja Ranskan hallitukset julkisissa lausunnoissaan antaneet ymmärtää, että niiden mielestä Kansainliittoa olisi lujitettava. Tämä voi tietysti tapahtua, niin käsitetään Genève'issä, vain siten, että Liiton todella demokraattinen luonne säilytetään. Jos siis Mussolini tekisi näinä aikoina kirjallisen ehdotuksen Liiton Peruskirjan muuttamisesta juuri siihen henkeen kuin hänen alkuperäinen puheensa viittasi, on varmaa, että useimmat maat nousisivat ankaraan oppositioon. Toisaalta taas, jos hänen kirjallinen ehdotuksensa tähtäisi niin vähäpätöisiin muutoksiin, että hänellä olisi toiveita niiden yleisestä hyväksymisestä, ei maailma voisi olla nauramatta hänen äkkikäänteelleen. Näin asia tuntuu edelleen olevan kovin epäääräinen eikä kukaan odota mitään nopeaa ratkaisua sille.

Mikäli Mr. Waltersin ja Hallituksen välillä tulee keskustelua asiasta, olisi mielestäni Hallituksen johdonmukaisesti pysyttävä sillä kannalla kuin kaiken aikaa tähän saakka. Kerta kerralta Suomen edustajat Kansainliitossa ovat tehneet ohjeittensa mukaisia ehdotuksia Peruskirjan erinäisten pykälien, ennen kaikkea 16 artiklan parantamiseksi. Samaten ovat Suomen edustajat kannattaneet voimakkaiden sanktioiden sisällyttämistä erinäisiin kansainvälisiin sopimuksiin. Olisi näin ollen mielestäni itsestään selvää, että Mr. Waltersin annettaisiin ymmärtää miten Suomi edelleenkin tahtoo Kansainliiton koko rakenteen mahdollisimman täydellistä lujittamista rauhan säilyttämiseksi ja varsinkin kaikkien pienten maitten turvaksi. Mihinkään suurvaltain erikoiseen johtoasemaan siihen tapaan kuin Mussolinin puhe viime joulukuulla tiedotti, ei luonnollisesti Suomen puolelta voida suostua. Tahtomatta tässä yhteydessä mennä tätä

yksityiskohtaisempiin selvittelyihin olisi parhaan vakaumukseni mukaan Suomen Hallituksen liikuttava vastauksessaan näiden periaatteiden pohjalla. Vasta sitten kun joltain taholta tulee suoranainen kirjallinen ehdotus muutoksiksi, haluan palata asiaan yksityiskohtaisemmin.

Axel Hultén

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: f.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Holsti.

28/3-34.

Genève' i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 307.

Genève' i SSA 28 P: NÄ maalisk. KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasia ministeriö LLE

ASIA: Genève' in-lähetystön

raportti n:o 9.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiain-
ministeriölle Genève' in-lähetystön raportti n:o 9, jonka
otsakkeena on: Vieläkin Venäjän mahdollisesta yhtymisestä
Kansainliittoon.

Rudolf Hauni.

G E N E V E' i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 9.

Geneve'issä:ssä 28 p:nä maalisk. kuuta 1934.

15 292 Sal	34
3/4-34	-
5	031

Asia: Vieläkin Venäjän mahdollises-
ta yhtymisestä Kansainliittoon.

Senjälkeen kuin olin laatinut valmiiksi edellisen raporttini, n:o 8 t.k. 24 päivältä, jossa koskettelin otsakeasiaa, on minulla ollut pitkähkö erittäin luottamuksellinen keskustelu asiasta Japanin tšekäläisen edustajan, ministeri Yokoyaman kanssa. Katson velvollisuudekseni tiedoittaa hänen salaisista selityksistään seuraavaa:

Japanin suurlähetystö Pariisissa on saanut selville, että Venäjä näinä aikoina keskustelelee eräiden suurvaltojen kanssa yhtymisestä Kansainliittoon, jolloin Venäjän tulisi saada näiltä takeita neljän eri ehdon täyttämistä:

ensiksi olisi suurvaltain luvattava kaikki kannatuksensa Venäjän tulevalle ehdotukselle yleisen hyökkäämättömyyssopimuksen ja siihen liittyvien agressionimäritelmien aikaansaanmisesta;

toiseksi aikoo Venäjä ehdottaa yleisen kansainvälisen sopimuksen solmimista kaikkien minoriteettien suojelusta. Japanin diplomaattien saamien tietojen mukaan tarkoittaa Venäjä tällä sopimuksella ensi sijassa juutalaisten aseman turvaamista.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Venäjä katsoo, että se tällä tarkoituksperällänsä voisi saavuttaa varsinkin varakkaiden juutalaisten kannatuksen ulkomailla; kolmanneksi Venäjän tulisi saada viipymättä de jure tunnustus niiltä mailta, jotka eivät vielä ole sitä antaneet, ja

neljänneksi Venäjän on saatava vakinainen paikka Neuvostossa.

Kuten ylläolevasta ilmenee, on siis tässä ehtojen luettelossa eräs uusi kohta, nimittäin tuo ajatus, että Venäjän aloitteesta olisi saatava aikaan aivan yleinen kansainvälinen sopimus minoriteettien suojelemisesta; sitä vastoin ei Japanin diplomaattien tietojen mukaan Venäjän ehtoihin kuuluisi ainakaan enää, että sen tulisi saada nimenomainen muodollinen kutsu yhtyä Kansainliittoon. Eiköhän asia liene niin, että kutsun lähettämistä pidetään itsessään siksi luonnollisena asiana, ettei Venäjän siitä kannata erikoisesti enää keskustella.

Mitä tulee itse pääasiaan eli Venäjän tuloon Kansainliiton jäseneksi, sanoi ministeri Yokoyama hyvin ymmärtävänsä, että Venäjä jännittyneen tilanteen vuoksi Kaukaisessa Idässä nyt kernaasti pyrkii Kansainliiton turviin. Sitäpait-si pääsee se Liiton jäsenenä harjoittamaan Euroopassakin paljoa voimakkaampaa politiikkaa kuin tähän saakka on ollut mahdollista.

Hänen käsityksensä mukaan voi näin ollen helposti käydä niin, että Saksa ei tulekaan lopullisesti eroamaan Liitosta, vaan peruuttaa uhkauksensa ja tulee senjälkeen koettamaan luovia Venäjän ja Euroopan toisten suurvaltain välillä estääkseen, ettei niiden välillä synny liian voimakasta rintamaa Saksaa vastaan.

En voi tietysti tehdä mitään täysin varmaa johtopäätöstä siitä tuleeko Venäjän mahdollinen yhtyminen Kansainliittoon panemaan myöskin Japanin omat laskelmat niin pahasti nurin, että sekin katsoo edullisimmaksi jäädä edelleen Liiton jäseneksi. Joka tapauksessa antoivat eräät ministeri Yokoyaman viittaukset aiheen olettaa Japanin itsensäkin alkavan horjua eronsa suhteen Liitosta ensi vuonna.

Tämän jälkeen tulimme kysymykseen siitä, millä tavalla eri maat todennäköisesti tulevat suhtautumaan asiaan, jos Venäjä ilmoittaa ensi Yleiskokoukselle haluavansa päästä Liiton jäsenyyteen. Olimme molemmat sitä mieltä, että periaatteellisesti Liitto on tarkoitettu käsittämään maailman kaikki valtiot ja sen vuoksi on vaikea vastustaa Venäjän pyrkimystä päästä Liiton jäseneksi. Mitä taas poliittis-käytännöllisiin näkökohtiin tulee, on tietysti ilmeistä, että hyvinkin monella maalla on valituksia sitä tapaa vastaan, millä Venäjä on laininlyönyt täyttää kansainväliset sitoumuksensa. Mutta jos sellaiset maat kuin Ranska, Englanti ja Italia, joilla on m.m. suuria rahallisia saatavia Venäjältä, eivät tule vastustamaan Venäjän tuloa Kansainliittoon, on pienempien maiden sangen vaikea asettua päinvastaiselle kannalle.

Lopuksi M. Yokoyama palasi takaisin pelkoon, että Venäjä ei tule toimimaan Liiton jäsenenä kovinkaan lojaalisella tavalla, vaan tahtoo taktikoida missä suinkin siihen on tilaisuutta yksinomaan omien etujensa hyväksi. Saksan menettely Liiton jäsenenä tarjoaa tässä suhteessa Venäjälle erinomaisen esimerkin: joka kerran kun Saksan vaatimuksia ei ole ilman muuta hyväksytty, se on aina uhannut erota Liitosta. Samaa menettelyä voisi tietysti Venäjäkin yrittää noudattaa.

Mr. Waltersin matkan aikana Helsingissä voisi ehkä olla syytä varovaisessa muodossa keskustella näistä japanilaisen diplomaatin esittämistä seikoista ja näkökohdista, mutta hänen nimeänsä ei missään tapauksessa olisi mainittava; siihen määrin hänen ja minun välinen keskustelu oli luottamuksellinen.

Walters

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 31.

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 10.

Ministeri Holsti.

12/4-34.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 381.

Genève'i SSA 12 P:nÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti

n:o 10.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in lähetystön raportti n:o 10, jonka otsakkeena on Varustusten supistamiskonferenssin kohtalo.

Rudolf Haarto

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Genève' i ssa 12 p:nä huhti kuuta 19 34.

16	292	Sal	34
18/4-34		-	-
5		C ₃	

Asia: Varustusten supistamiskonferenssin kohtalo.

N.s. "suuren bureau" kokous, joka alkoi täällä t.k. 10 päivänä, on nyt ohi ja, elleivät merkit petä, voidaan sitä pitää Varustusten supistamiskonferenssin tosiasiallisena hautauslaisuutena: mistään varsinaisesta varustusten supistamisesta ei tämän jälkeen enää voitane puhua, vaan nyt nousee päiväjärjestykseen kysymys miten saataisiin aikaan sellainen sopimus, jolla rajoitetaan määrävuosiksi eteenpäin varustusten lisääminen.

N.s. "suuren bureau" muodostavat, kuten tietty, presidentti Hendersonin, varapresidentti Politis'en, raportööri Bénéšin ja pääsihteeri Avenolin lisäksi, jotka kuuluvat n.s. "pieneen bureau"hon, kaikkien suurvaltain, paitsi Saksan, edustajat, sekä eri komiteain puheenjohtajat. Kokoukselle jaettiin Mr. Hendersonin laatima laajahko selostus konferenssin töiden kulusta viime syksystä lähtien. Koska tämä selostus on ollut julkaistu sanomalehdissä, ei minun ole syytä sitä tässä tarkemmin toistaa. Sen sijaan on paikallaan puuttua vähän tarkemmin muutamiin kokouksen aikana annettuihin lausuntoihin.

Senjälkeen kuin Mr. Henderson oli lyhyesti vedonnut kaikkiin läsnäolleisiin, jotta konferenssi saataisiin johtamaan suotuisiin tuloksiin, puhui verrattain pitkältä Mr. Eden selostaen Englannin hallituksen kantaa. Lisäksi hän huomautti tulleensa

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

henkilökohtaisten kosketusten kautta Ranskan, Saksan ja Italian johtavien hallitusmiesten kanssa siihen tulokseen, että kaikkialla on olemassa hyvää tahtoa saada sopimus aikaan, mutta vielä on olemassa kaksi suurta erimielisyyttä Ranskan ja Saksan välillä, mikä seikka tekee konferenssin töiden jatkamiselle melkoisia vaikeuksia. Ranska ja Saksa ovat eri mieltä ensiksi siitä miten on laskettava efektiivit varsinkin niiltä osilta kuin ne kuuluvat lähinnä merentakaisiin voimiin sekä miten on suhtauduttava n.s. paramilitäärisiin järjestöihin sekä toiseksi mistä ajasta lähtien Saksan vasta luotavalle asevelvollisuusarmeijalle olisi annettava n.s. uusia puolustusaseita, joita Reichswehr ei ole saanut rauhansopimuksen nojalla käyttää. On sen vuoksi välttämätöntä, sanoi Mr. Eden, että suurvaltain välisiä neuvotteluja jatketaan edelleen **ennenkuin** Commission Générale kutsutaan koolle. Jotta bureau voisi päättää milloin nämä suurvaltain väliset neuvottelut näyttävät voivan taata konferenssin onnistumisen, olisi parasta, että bureau kokoontuisi uudelleen noin kolmen viikon kuluttua. Suotuisimmassa tapauksessa voitaisiin silloin ajatella Commission Généralen kokoontumista heti neuvoston kokouksen päätyttyä toukokuulla.

Suurta huomiota herätti Venäjän edustajan, ministeri Steinin puhe, kun hän siinä niin selvästi tehosti turvallisuusnäkökohtien tärkeyttä. Täähän saakkahan Venäjän varsinaiset valtuutetut, milloin Litvinoff ja Lounatcharsky, milloin Litvinoff ja Dvoglevsky ovat puhuneet joltisellakin ivalla kaikista erinäisten maiden vaatimuksista saada sopimukseen tarkkoja määräyksiä turvallisuusnäkökohtien hyväksi. Mutta nyt kun aikaisemmin varamiehenä esiintynyt ministeri Stein ensi kerran esiintyi Venäjän pääedustajana, tulikin hänen tehtäväkseen osoittaa, että Venäjän kannassa on tapahtunut suoranainen täysikäännös. Kokouksessa vallitsi asian johdosta verrattain hilpeä mieliala, eikä puuttunut selviä viittauksia, että nyt kun tilanne "Kaukaisessa Idässä" on käynyt Venäjälle sangen krii-

tilliseksi, sen kelpaa vaatia Kansainliitolta mahdollisimman varmoja takeita turvallisuuden lisäämiseksi.

Mutta myöskin Ruotsin ulkoasiainministeri Sandler tuli puheessaan yllättävään lopputulokseen: Ruotsikin vaatii nyt varmoja määräyksiä turvallisuuden tehostamiseksi! Kun muistaa millä sitkeydellä Branting aikoinaan koetti vastustaa turvallisuustakeiden sisällyttämistä *Traité d'assistance mutuelle*'en ja Genève'in pöytäkirjaan ja miten yleensäkin kaikki Ruotsin edustajat ovat järjestelmällisesti vaatineet vain varustusten supistamista ilman mitään enempiä takeita kuin jo sisältyy Kansainliiton peruskirjaan, oli büreaun äskeiselle kokoukselle sitäkin hämmästyttävämpää kuulla, että Ruotsin sosialistinen ulkoasiainministeri nyt äkisti puhui varustusten supistamisen mahdollisuudesta lähinnä turvallisuustakeiden lisäämisen avulla. Mutta niin kuin Venäjän tapauksessa, selitettiin käytävillä heti, että tämä Ruotsin sosialistinen kannannuoto on tapahtunut muuttuneen ulkopoliittisen tilanteen johdosta. Niin kauan kuin Venäjää voitiin pitää Euroopan rauhan pahimpana häiritsijänä, sopi Ruotsin vastustaa turvallisuustakeiden lisäämistä, mutta heti kun Saksa uhittelee rauhan säilymistä ja Tanska voi joutua selkkaukseen Saksan kanssa, silloin Ruotsin sosialistit ovat valmiit puhumaan kauniisti Kansainliiton velvollisuudesta huolehtia lisätakeiden kautta rauhan säilymisestä.

Muista puhujista kannattaa tässä mainita vielä konferenssin kunniamäestön, M. Mottan esiintyminen. Hän sanoi tullessaan jälleen optimistisemmäksi konferenssin onnistumisen suhteen sen jälkeen kuin suurvaltain väliset neuvottelut ovat näyttäneet ainakin vähitellen johtavan positiiviseen tulokseen. Erikoisesti Sveitsille on tässä suhteessa tuottanut tyydytystä Saksassa tapahtunut kaman kehittyminen entistä sovinnollisempaan suuntaan. Saksa on saatava konferenssiin takaisin, sillä ilman Saksan osanottoa sopimuksen valmistamiseen ja voimaansaattamiseen ei ole mahdollista toteuttaa konferenssin tarkoitusta.

Bureau päätti kokoontua uudelleen t.k. lopussa; aluksi oli ajateltu kokoontumispäiväksi t.k. 30 päivää. Mutta sen jälkeen olen kuullut, että Mr. Henderson tulee kin kutsumaan bureaun koolle vasta toukokuun 2 päivänä, sillä M. Barthoun matkan vuoksi Varsovaan ja Pragiin M. Beněš, konferenssin pääraportööri, ei voi sitä ennen saapua Genève'iin.

Edelleen bureau katsoi, että, jos suurvaltain väliset neuvottelut sujuvat edelleen suotuisaan suuntaan, Commission Générale voisi kokoontua toukokuun 23 päivänä.

Jos saisi luottaa bureaun kokouksessa näkyvästi ja kuul-tavasti vallinneeseen mielialaan, täytyisi tulla siihen tulokseen, että Mr. Henderson ainaisessa optimismissaan on oikeassa, kun hän herkeämättömästi uskoo ja vakuuttaa, että konferenssi tulee kaikista vaikeuksista huolimatta johtamaan sopimuksen solmimiseen. Mutta mikäli voim nojautua useisiin yksityisiin keskusteluihin, joita minulla oli sekä kokouspäivänä että sen jälkeen eilen ja tänään, täytyy minun kuitenkin kaikesta huolimatta asettua edel-leen verrattain epäilevälle kannalle.

Englannissa ja Skandinavian maissa koetetaan vielä elää ainakin jonkinlaisessa uskossa, että konferenssissa saataisiin aikaan sopimus verrattain perusteellisesta varustusten supistami-sesta niin pian kuin yleisesti luvataan vahvistaa turvallisuus-takeita. Ramsay Mac Donaldille lienee henkilökohtaisesti kovin vaikea sulattaa ajatusta, että hänen viime maaliskuulla 1933 esittämänsä luonnos sopimukseksi, jonka sitten konferenssi käsit-teli jo ensi lukemisessa, nyt olisi kelvottomana hyljättävä ja laadittava tilalle sopimus, joka sisältäisi määräyksiä ensin-näkin nykyisten varustusten stabilisoinnista niiden maiden suh-teen, jotka eivät ole rauhansopimusten sitomat ja toiseksi ra-joittaisi Saksan, Itävallan, Unkarin ja Bulgarian oikeuden li-sätä varustuksiaan vissiin määrään saakka. Mutta Genève'issä katsotaan aivan yleisesti, että tästä englantilaisesta sopimus-

luonnoksesta kelpaavat jatkokäsittelyyn ainoastaan ne kohdat, jotka koskevat turvallisuustakeita, kontrollia sekä yleisiä määräyksiä sopimuksen voimaantulosta j.n.e. Sitä vastoin kaikki ne sopimusluonnoksen kohdat, joissa puhutaan suoranaisten sotavarustusten supistamisesta, palvelusajan lyhentämisestä, erinäisten aselajien hävittämisestä j.n.e., ovat nykyisissä olosuhteissa jo pelkkää romua. Yksinpä Hendersonin itsensä on täytyntä ottaa tämä tosiasia sikäli huomioon, että hän on tarjonnut näinä päivinä täällä Mr. Edenille tehtäväksi nopeasti valmistaa uusi luonnos sopimukseksi, jota konferenssi voisi heti alkaa tarkastaa niin pian kuin huomattaisiin, ettei ole enää mahdollista jatkaa keskusteluja aikaisemman sopimusluonnoksen pohjalla. Mr. Eden kieltäytyi kuitenkin tästä tehtävästä katsoen, että nyt olisi jonkun toisen maan, tai sitten bureaun itsensä vuoro valmistaa tämä uusi ehdotus, jossa nyt enää puhuttaisiin vain varustusten rajoittamisesta.

Mutta niin helpolta kuin ehkä ensi kuulemalta tuntuukin tuollaisen pelkästään varustusten limiteerausta koskevan sopimuksen aikaansaaminen, täytyy kuitenkin mielestäni asettua tässäkin tapauksessa verrattain reserveeratululle kannalle.

Ottakaamme lähtökohdaksi suurvaltain sotavarustusten nykyinen tila: onko siinä nähtävissä jotain täysin selvää ja määrättyä? Yhdysvallat, Japani, Englanti, Ranska, Italia, Venäjä ja Saksa ovat varsinkin viime vuodesta lähtien kaikki kiirehtineet lisäämään varustuksiaan ja suuria ohjelmia on niissä kussakin laadittu vielä seuraavia vuosia varten. Mihin kohtaan suurvallat näissä ohjelmissaan tahtovat nyt vetää sen rajan, jonka ylitse he eivät enää lisääisi varustuksiaan? Varsinkin Saksan asema tässä suhteessa tulee tuottamaan konferenssille aivan tavattomia vaikeuksia. Juuri julaistut budjetit Saksan maan-, meri- ja ilmailuvoimille ovat yllättävän suuret saaden varsinkin Englannin pelkäämään Saksan uusia ilmailuvarustuksia. Jos Saksan pitäisi saada ajaa tämä ohjelmansa lävitse, tulee Englanti suuresti lisäämään omia ilmavoimiaan. Entä Japanin nykyis-

en varustelujen vaikutus Yhdysvaltain ja Venäjän haluun rajoittaa nykyisiä sotilaallisia voimiansa maalla, merellä ja ilmassa?

Mutta niin kauan kuin suurvaltojen kesken riidellään niiden varustusten limiteerauksen korkeimmasta rajasta, käy pienten maiden mahdottomaksi määrätä omasta ohjelmastaan.

Sen vuoksi sanotaankin Genève'issä, että käytännöllisesti katsoen ei ole itse asiassa sen helpompaa sopia varustusten limiteerauksesta kuin on ollut mahdollista sopia varustusten suupistamisesta. Tulee parhaimmassakin tapauksessa kulumaan kuukausia, ehkäpä kokonainen vuosi ennenkuin varustusten rajoittamissopimus voi alkaa lähestyä lopullisen valmistumisen hetkeä ja sillä välin varsinkin suurvallat voivat kaikella kiireellä täydentää nykyisiä varustuksiansa järkyttäen siten eri maiden sotilaallisten voimien tosiasiallista suhdetta tällä nimenomaisella hetkellä. Se voi vuorostaan johtaa siihen, että kun sopimus vihdoin olisi ratifioitava, jotkut tai ehkä useatkin maat kieltäytyvät ratifioinnista sillä syyllä, että tällä välin eräät muut maat ovat suhteettomasti paisuttaneet varustuksiansa.

Mutta edessäolevat vaikeudet eivät rajoitu edes näihin itsessään jo varsin vakavilta tuntuviin epäilyksiin.

Kuten yllä viittasin, toi Mr. Eden bureaun kokouksessa toissapäivänä aivan selvästi esiin miten Ranskan ja Saksan välillä vielä vallitsee suuria erimielisyyksiä Saksan varustusvaatimusten suhteen. Eräät optimistit ovat minulle eilen ja tänään sanoneet Lontoossa, Pariisissa ja Roomassa laskettavan salaisesti, että Hitlerillä tulee kesään mennessä olemaan Saksassa niin paljon uusia vakavia vaikeuksia, että hänen täytyy taipua suostumaan vain sellaisiin Saksan varustusten lisäämisiin kuin Englanti, Ranska ja Italia lopulta suostuvat hyväksymään. Hitler, niin sanotaan edelleen, ei voi kestää toisten suurvaltain painostusta samaan aikaan kuin hänen oma sisäpoliittinen asemansa alkaa käydä peräti epävarmaksi.

On mahdoton etukäteen arvata tulevatko nämä laskelmat

Hitlerin suhteen osoittautumaan oikeiksi. Jos todella niin käy, avautuu tietysti konferenssille aivan uudet mahdollisuudet jatkaa töitään.

Toisena suurena probleemina on kysymys Ranskan vaatimista lisätakeista. Englannissa kieltämättä on viime kuukausina alettu entistä selvemmin ymmärtää, että Saksan nopeasti lisätessä varustuksiaan on mahdoton vaatia Ranskaa supistamaan varustuksiaan Englannin antamatta takeita siltä varalta, että Saksa tulisi rikkomaan tehtävän sopimuksen määräyksiä vastaan. Mutta tämä Englannin yleisen mielipiteen kehittyminen Ranskalle suopeampaan suuntaan on tapahtunut lähinnä sillä edellytyksellä, että Ranska suostuisi Ramsay Mac Donaldin alkuperäisen sopimusluonnoksen edellyttämiin varustusten supistuksiin. Jos nyt konferenssi tuleekin siihen tulokseen, ettei enää kannata puhua mistään varustusten supistamisesta, vaan ainoastaan rajoittamisesta, nousee kysymys suostuuko Englanti näihin lisätakeisiin tässäkin tapauksessa. Genève'issä epäillään vakavasti, että Englanti äkisti menisi lisätakeiden antamisessa näin pitkälle. Jos taas Englanti ei sitä tee, on hyvin epäiltävää, että Ranska suostuu Saksan varustusten sellaiseen täydentämiseen kuin Englannissa ja Italiassa on haluttu mennä.

Mitä näihin Englannilta odotettuihin uusiin myönnötyksiin tärkein tulee, on eräs konferenssin johtavimmista henkilöistä minulle tänään luottamuksellisesti maininnut seuraavaa:

Englannin olisi omalta osalta suostuttava siihen, että jos Saksa rikkoo tehtävää sopimusta vastaan, Englanti ottaa osaa Saksan saartoon sekä taloudellisessa suhteessa että myös merivoimillaan. Sitä paitsi olisi tehtävään sopimukseen sisällytettävä määräys, että milloin joku maa rikkoo sopimusta vastaan ja tämän maan naapurit haluavat ryhtyä aseellisiin voimakeinoihin sitä maata vastaan, tätä sotilaallista esiintymistä ei ole pidettävä sotana, vaan rankaisutoimenpiteenä sopimuksen rikkojaa vastaan.

Kertojani tietämän mukaan käydään parhaillaan neuvotteluja

suurvaltain kesken näistä lisätakeiden periaatteista.

Kun bureau kokoontuu toukokuun alussa, nähdään jo tuntu-
vasti selvemmin onko edellytyksiä olemassa Commission Généralen
kokoontumiselle saman kuun lopulla. Samalla bureau päättää, jos
siihen on syytä, millä tavalla laaditaan uusi sopimusluonnos sen
tapauksen varalta, että konferenssi ryhtyisi valmistamaan sopimus-
ta ainostaan varustusten limiteerauksesta.

Ruusuvahti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Holsti.

18/4-34.

GENÈVE'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 423.

Genève'issä ~~ssx~~ 18 P:nÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMI	
18/293 Sal	34
25/4-34	1
OSA-TO	
5	C 21

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti

N:o 11.

Oheisena on minulla kunnia lähettää
Ministeriölle Genève'in lähetystön raportti
n:o 11, jonka otsakkeena on
Varustusten supistamiskonferenssin töiden
jatkuminen.

Ruuhkanta

Salainen.

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 11.

Genève'i ssa 18 p:nä huhti kuuta 1934.

ULKOASIAINMI		
18/293 Sal 34		
25/4-34	No	-
5	OSAATO	C 31

Asia: Varustusten supistamiskonferenssin töiden jatkuminen.

Lähettyessäni otsakeasiasta edellisen raporttini t.k. 12 päivänä en tahtonut kajota Ruotsin ulkoasiainministerin Sandlerin puheen siihen osaan, jossa hän viittasi aikovansa eräiden toisten maiden kanssa jättää memorandumien varustusten supistamiskysymyksen nykyisestä tilasta, koska katsoin välttämättömäksi selostaa mahdollisimman kiireellisesti konferenssin bureaun yleistä kulkua; tarkoitukseni oli palata tähän hra Sandlerin mainitsemaan memorandumiin heti, kun se valmistuisi ja joutuisi julkisuuteen. Kun nyt tämä memorandumi on tullut jaetuksi, koskettelen sitä tässä raportissa erikseen.

Seikka, joka heti pistää silmään tätä memorandumia lukies-
sa, on se, että memorandumiin ovat yhtyneet aloitteentekijän
Ruotsin lisäksi Tanskan, Norjan, Espanjan ja Sveitsin valtuuskun-
nat, sekä periaatteelliselta kannalta myöskin Hollannin valtuuskun-
ta, vaikka se ei ole tahtonutkaan vastata asiakirjan perusteluis-
ta sinänsä. Olisi odottanut, että muut n.s. pasifististen maiden
ryhmään tähän saakka lukeutuneet maat Belgia ja Tšekkoslovakia
olisivat samaten antaneet kannatuksensa tälle ministeri Sandlerin
aloitteelle. Näyttää siis siltä kuin ryhmä alkaisi lohkeilla juu-
ri hetkellä, jolloin mielestäni sille ensi kerran on ilmestynyt
todellakin konkreettinen pohja. Kun 1932 tämä ryhmä syntyi kon-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

ferenssin keskuudessa ja Suomikin pyrki siihen mukaan, ei meille annettu tilaisuutta minkäänlaiseen muuhun yhteistoimintaan sen kanssa kuin pariin vaatimattomaan kosketukseen siinä muodossa, että Ruotsin valtuuskunnan jäsen ministeri Westman kävi minulle selostamassa erinäisiä ryhmän keskuudessa keskusteltuja seikkoja. Konferenssissa suh- tauduttiin koko tähän ryhmään jokseenkin yliolkaisesti, koska ei ymmärretty sen muodostamisen syitä. Skandinavian maat, Hollanti, Espanja ja Sveitsi olivat vanhastaan tunnettuja pasifistisista pyrki- myksistään, jota vastoin Belgia ja Tsekkoslovakia aina olivat tehos- taneet Kansainliitossa ennen kaikkea turvallisuusnäkökohtien tarpeel- lisuutta. Yhteisen ohjelman valmistaminen ryhmälle tuntui jo näistä syistä ylivoimaiselta tehtävältä. Käytännössä jouduttiinkin yhä enem- män siihen, että ryhmä neuvotteli omassa keskuudessaan vain joista- kin verrattain toisarvoisista kysymyksistä, kuten esim. olisiko ran- nikkotykistö laskettava paremminkin meripuolustusvoimiin kuin armei- jain raskaaseen tykistöön, tai, ottaakseni toisen esimerkin, olisiko raskaasta tykistöstä luovuttava sillä tavalla kuin Englanti oli eh- dottanut, tai Ranska myöntynyt.

Mutta suuremmatta erehdyksettä luulisin voitavan päättää, että Belgia ja Tsekkoslovakia ovat tällä kertaa jääneet k.o. ruot- salaisesta aloitteesta pois ennen kaikkea juuri siitä syystä, että ryhmän toisissa maissa tapahtunut kehitys turvallisuusnäkökohtien hyväksi ei ole ollut tarpeeksi radikaalinen tyydyttämään Belgian ja Tsekkoslovakian käsitystä nykytilanteen uusista vaatimuksista.

Ensinnäkin tehostetaan memorandumissa miten välttämätöntä on, että konferenssi edelleen koettaa pyrkiä ainakin osittaiseen varustusten supistamiseen, koska pelkkä varustusten limiteeraus ei vastaisi kansojen odotusta ja konferenssin alkuperäistä tarkoitusta. On hyvin ymmärrettävää, että samaan aikaan kuin Saksa vastoin rauhansopimusta nyt varustautuu kuumeisella kiireellä, sellaiset pe- rin uhatussa asemassa olevat maat kuin Belgia ja Tsekkoslovakia pitävät mahdottomana suostua mihinkään varustustensa sellaiseen su- pistamiseen kuin memorandumissa suositetaan:"..... il serait essen- tielle de prévoir à tout le moins quelques mesures substantielles de désarmement.....". Tästä syystä ei siis memorandumissa mainita-

kaan allekirjoittajien joukossa Belgian ja Tsekkoslovakian valtuuskuntia.

Lunlisiin, että memorandumien seuraavakin suositus on ollut Belgialle ja Tsekkoslovakialle mahdoton, sillä siinä puhutaan oikeuksien yhtäläistytymisestä: "..... une réalisation pratique de l'égalité des droits.....". Tämä ei voi tarkoittaa muuta kuin oikeuden myöntämistä Saksalle nyt käytännössä toteuttaa mitä sille tuossa tunnetussa Englannin, Ranskan, Italian, Saksan ja Yhdysvaltain allekirjoittamassa periaatteellisessa sopimuksessa joulukuun 11 päivältä 1932 luvattiin. On tavallaan hyvin käsitettävissä, että Ruotsi, Norja, Tanska, Hollanti, Espanja ja Sveitsi eivät ole katsoneet mahdolliseksi jättää memorandumistaan pois tätä kohtaa, sillä Saksan palauttaminen konferenssiin takaisin ei voi onnistua, ellei Saksalle anneta ainakin joitakin mahdollisuuksia täydentää aseistustaan. Mutta mitä Belgiaan ja Tsekkoslovakiaan tulee, on vaikea käsittää miten ne olisivat tässä memorandumissa voineet hyväksyä k. o. vaatimuksen ennen kuin tiedetään millä tavalla Englanti ja Ranska tulevat sopimaan Saksan uuden aseistautumisen käytännöllisestä soveltamisesta.

Memorandumien seuraava kohta on yleiseltä kannalta katsottuna asiakirjan epäilemättä mielenkiintoisin osa, sillä siinä suositetaan nyt ensi kerran puheenalaisten maiden nimissä turvallisuusnäkökohtien erinomaista tärkeyttä: "Vu la gravité de la situation actuelle et afin de réaliser un véritable désarmement, le devoir s'impose de prendre en sérieuse considération toute proposition raisonnable tendant à augmenter lesdites garanties dans la limite des obligations reconnues du Pacte et compte tenu de la situation spéciale que peut occuper un Etat au sein de la Société des Nations".

Mitä kaikkea tällä turvallisuustakeiden lisäämisellä käytännöllisesti tarkoitetaan, sitä ei memorandumissa määritellä tarkemmin kuin viittaamalla Englannin viime vuonna esittämään sopimusluonnokseen, jonka suomia takeita memorandumissa pidetään riittämättöminä.

Kun muistaa miten tähän saakka juuri Skandinavian maat, Hollanti ja Sveitsi ovat enemmän kuin mitkään muut Euroopan maat

vastustaneet Kansainliiton peruskirjan turvallisuusartiklain vahvistamista, tai tehokkaiden sanktioiden sisällyttämistä muihin Kansainliitossa tekeillä olleisiin sopimuksiin, täytyy pitää tätä lähinnä juuri Ruotsin, Norjan, Tanskan, Hollannin ja Sveitsin kannassa tapahtunutta radikaalista muutosta erittäin ilahduttavana ilmiönä. Jos nämä maat olisivat edes vielä muutama vuosi sitten uskaltaneet osoittaa samaa selvänäköisyyttä kuin tällä hetkellä, on mahdollista, että Englannin kannassa olisi tapahtunut jo samoihin aikoihin se vastaava kehitys kuin on ollut huomattavissa vasta viime kuukausina. Niin kauan kuin Saksa pysyi sotilaallisesti heikkona ei Englantia ja yllämainittuja Euroopan mantereiden pieniä maita saatu millään suostumaan sellaisten lisätakeiden antamiseen, joita Ranska, pikkuentente ja yleensä Venäjän läntiset naapurimaat johdonmukaisesti suosittivat. Vasta nyt, kun Saksan ilmailuvarustukset alkavat tavoittaa Englantia ja yleensäkin kaikki sen uudet sotilaalliset toimenpiteet peloittavat Skandinavian maita, Hollantia ja Sveitsiä, aljetaan näin taipua käsittämään turvallisuustakeiden aivan yleinen kansainvälinen merkitys.

On todennäköistä, että Belgia ja Tšekkoslovakia olisivat halunneet nähdä memorandumissa k.o. kohdan paljokaan täsmällisempänä, jotta ne olisivat voineet yhtyä edes tähän memorandumiin osaan. Kun niin ei ole tapahtunut, ovat ne jättäytyneet koko asiakirjan ulkopuolelle odottamaan tilanteen kehitystä eteenpäin.

Suomen kannalta katsottuna on memorandumien alkua verrattain vähän tyydyttävä. Oman puolustuslaitoksemme kehityksenalainen tila ei voi sallia meitä ottamaan osaa mihinkään varustusten supistamiseen, saatikka sitten niin suureen vähentämiseen kuin memorandumissa suositetaan. On hyvin kyseenalaista vastaisko Suomen todellisia etuja sekään vaatimus, että sellaiset Kansainliiton tukipylväät kuin Ranska, Englanti ja pikkuentente sekä Puola suostuisivat vähentämään omia varustuksiaan samaan aikaan kuin Saksa ja Venäjä varustautuvat yhä lisää kuumeisella kiireellä. Status quo'n säilyttäminen tehtävän varustusten limiteerausopimuksen pohjalla olisi nykyoloissa paljon enemmän

sopu-soinnussa Suomen ulkopoliittisten etujen kanssa.

Mitä taas tulee memorandumien siihen osaan, jossa suositetaan turvallisuustakeiden sisällyttämistä tehtävään sopimukseen, on mielestäni nyt hetki tullut Suomen astua esiin omine uusine ehdotuksineen

Kun konferenssi alkoi helmikuulla 1932, piti silloinen Herra Ulkoasiainministeri, vapaaherra A.S.Yrjö-Koskinen yleiskokouksessa puheen, jossa hän osoitti miten johdonmukaisesti Suomi aina oli kannattanut ehdotuksia turvallisuustakeiden lisäämisestä ja oli myös itse tehnyt useita sellaisia aloitteita. Konferenssin siirryttyä komiteatöiden asteelle valvoi Suomen valtuuskunta edelleen samoja näkökohtia. Mutta kun konferenssin töistä ei näkynyt tulevan liian lukuisten eri välitysehdotusten vuoksi mitään konkreettista, esitti Ramsay MacDonald viime vuoden maaliskuulla Englannin valtuuskunnan nimissä konferenssille uuden ehdotuksen sopimusluonnokseksi ja siinä olivat turvallisuusnäkökohdat rajoitetut sanan positiivisessa merkityksessä aivan minimiin. Konferenssissa yritettiin silloin n.s. poliittisen komissionin avulla saada edes joitakin turvallisuusseikkoja tehostetuksi, mutta Saksa, Venäjä ja Italia jättäytyivät oppositiionin tarkoituksessa tämän komissionin aktiivisista töistä pois ja seurauksena oli, että Ranskan valtuuskunta taipui tavoittelemaan vain niin vähäisiä saavutuksia, että ne eivät enää missään suhteessa voineet tyydyttää pieniä uhatusta asemassa olevia maita. Esim. Suomen valtuuskunnan annettiin ymmärtää, ettei sen tullut tehdä enää mitään uusia ehdotuksia k.o. suhteessa, ettei sillä vaarannettaisi konferenssin töiden onnistumista. Viittaan useihin niinä aikoina Ministeriölle lähettämiini raportteihin, joissa olen esittänyt oman arvosteluni tilanteen silloisesta peräti epätydyttävästä luonteesta.

Nyt on asema onneksi jälleen tuntuvasti parempi. Yllämainitussa Ruotsin ja sen ystävien valmistamassa memorandumissa luvataan "de prendre en sérieuse considération toute proposition raisonnable tendant à augmenter lesdites garanties". Tosin jatkossa viitataan, että näiden lisätakeiden tulisi pysytellä Kansainliiton peruskirjan sisältämien velvoitusten rajoissa, mutta on muistettava, että ei ole olemassa mitään yleisesti hyväksyttyä tulkintaa XVI artiklan velvoituksille. Jos saataisiin Englanti ja Yhdysvallat

yksimielisyyteen saarron sovelluttamisesta niskoittelevan valtion taivuttamiseksi ja jos tehtävässä sopimuksessa tulkittaisiin lo-pullisesti mainitun artiklan kantavuus sillä tavalla kuin turval-lisuuskomitea teki v.1928, päästäisiin kieltämättä sangen pitkä-lle. Samaten jos konferenssi saisi sopimukseen sisällytetyksi erittäin tarkkoja määräyksiä kontrollista ja sanktioista valtiota vastaan, joka ei täytä sopimuksen määräyksiä, olisi tulosta pi-dettävä siinäkin muodossa tyydyttävänä. Jos vihdoin otettaisiin huomioon sillä tavalla kuin k.o. memorandumissa sanotaan "la si-tuation spéciale que peut occuper en Etat au sein de la So-ciété des Nations", voitaisiin onnellisemmassa tapauksessa päästä samalle kannalle kuin yleiskokous 1922 hyväksyessään päätöslau-selman XIV, jossa luvattiin uhatussa asemassa oleville maille erikoisia takeita ennen kuin niitä pyydetään ottamaan osaa va-rustusten sellaiseen järjestelyyn kuin peruskirjan 8 artikla edellyttää.

Kaikkeen ylläsanottuun katsoen olisi mielestäni nyt Suo-men uudelleen ryhdyttävä aktiivisesti ajamaan turvallisuusnäkökoh-tia. Ministeri Erich ollessaan taällä viime syksynä valmisti useita tärkeitä korjaus- ja täydennysehdotuksia niihin Englannin sopimusluonnoksen ensi pykälään, jotka koskevat juuri turvalli-suustakeita. Toistaiseksi ei näitä ehdotuksia ole laskettu jul-kisuuteen, mutta nyt se olisi tehtävä. Olen tahtonut, näyttämät-tä k.o. asiakirjaa M. Agnidekselle kuitenkin neuvotella hänen kanssaan tästä kysymyksestä ja hänen mielestään todella olisi mitä suotavinta, että nyt Skandinavian maiden, Hollannin ja Sveit-sin asetuttua peräti myötämielisiksi turvallisuusnäkökohtien suh-teen, Suomi ottaisi jo ennen Commission Généralen kokoontumista päättävän askeleen ja jakaisi nämä ehdotuksensa ainakin Skandi-navian maille ja Venäjän läntisille naapurimaille, niin että saataisiin syntymään voimakas kannatus sellaisille turvallisuusta-keiden muutosehdotuksille, joista nämä maat pääsevät yksimielisyy-teen keskenään. Commission Généralen kokoonnuttua voisivat työt edistyä tuntuvasti nopeammin, jos Suomen esittämien muutosehdotus-ten takana jo heti olisi olemassa tuntuva tukea useiden muiden

maiden taholta.

Siinä tapauksessa, että Hallitus hyväksyy tämän ehdotuksen, olisi mielestäni annettava Englannin ja Ranskan hallitusten, konferenssin presidiumin ja sihteeristön à titre d'information saada kappaleensa näistä Suomen uusista aloitteista. Pyydän lopuksi huomauttaa, että sellaisiksi kuin ministeri Erich ja minä viime syksynä suunnittelimme näitä muutosehdotuksia, ne ovat täydessä sopusoinnussa valtuuskunnalle aikaisemmin amettujen ohjeiden kanssa, joten Hallituksen ei tarvitseisi tehdä asiasta muuta päätöstä kuin sen, joka koskee asiakirjan jakamista sillä tavalla kuin yllä olen ehdottanut tai jossain muussa sopivammaksi havaitussa laajuudessa.

Rudolf Haletti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C31.

ASIA: _____

Genevessä olevan lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Koolsti.

28/4 1934.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 459.

Genève' SSA 28 P:NÄ huhti KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti N:o 12.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 12, jonka otsakkeena on Japani ja Kansainliitto.

Ruuskaatti

RAPORTTI n:o 12.

Genève'i ssa 28 p:nä huhti kuuta 19 34.

19 293 ka. 34
 2/5-34
 5 C31.

Asia: Japani ja Kansainliitto.

Japanin hallitus on katsonut tarpeelliseksi antaa maailmal-
 le uuden yllättävän selityksen ulkopoliittisista pyrkimyksistään.
 Ensin laskettiin viikko sitten julkisuuteen puolivirallinen selitys
 siitä, että Japani ei mielihyvällä näe toisten maiden hoitelevan
 Kiinaa, vaan katsoo, että rauhan säilyttämiseksi Itä-Aasiassa Ja-
 panin itsensä on saatava pitää huolta tästä potilaasta. Kun
 maailma ei ensi hämmästyksissään tahtonut oikein uskoa todeksi
 tällaisen puolivirallisen tiedonannon peräti laajakantoista merki-
 tystä, katsoi Japanin hallitus välttämättömäksi antaa asiasta vie-
 lä aivan samaan suuntaan käyneen täysin virallisen vahvistuksen.
 Se sai vuorostaan ennen kaikkea Englannin ja Yhdysvallat liikkeli-
 le ja molempien maiden hallitukset kiirehtivät tekemään pikaisia
 kyselyjä Japanin hallitukselta mitä sillä pohjimmaltaan oli mie-
 lessä.

Maailman sanomalehdistössä on tällä välin ehditty kommentoi-
 da Japanin menettelyä milloin miltäkin kannalta. Toisten suur-
 ten sanomalehtien mielestä Japanin julkeudella ei näy olevan e-
 nää minkäänlaisia rajoja. Ne huomauttavat, että maailmansodan ai-
 kaan Japani kiristi Kiinalta tuon kuuluisan sopimuksen parine
 kymmenine pykäläneen, jotka olisivat käytännössä saattaneet Kii-
 nan Japanin täyteen holhousvaltaan. Mutta kun eurooppalaiset

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
 3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
 Tavallinen.

entente-vallat ja Yhdysvallat pääsivät valmiiksi Pariisin rauhankonferenssista, kiirehtivät ne heti auttamaan Kiinaa irti Japanin puristuksesta ja niin syntyi tuo n.s. neljän vallan sopimus, jonka tarkoituksiksi tuli toisaalta Kiinan integriteetin turvaaminen, toisaalta sen avustaminen ahdingosta uudelleen selville vesille. Ja kaiken varmuuden lisäksi hankittiin vielä useiden Tyynenmeren poliitikasta intressoitujen pienten maiden nimikirjoitus samaan sopimukseen. Mutta heti kun v. 1931 Eurooppa joutui lähinnä Saksan politiikan vaikutuksesta uusiin vakaviin vaikeuksiin, kiirehti Japani panemaan alulle Mandshurian tosiasiallisen valtauksen eivätkä Euroopan suurvallat sen enempää kuin Yhdysvallatkaan saaneet tätä väkivallan tekoa estetyksi. Tästä on nyt tehty vuorestaan se johtopäätös, että Japani on aikeessa jälleen koettaa niellä koko Kiinan, koska poliittinen tilanne Euroopassa ja Yhdysvalloissa näyttää entistäkin enemmän paralysoivan näiden maiden mahdollisuuden estää Japanin lopullisten suunnitelmien toteuttamista.

Toisten suurten sanomalehtien mielestä taas kysymystä ei ole ensi sijassa arvosteltava tällaiselta, paremminkin vain Aasian sisäisten kysymysten kannalta, vaan on etualalle asetettava maailman kaikkien tärkeimpien suurvaltain koko politiikka Aasiassa ja Tyynellä valtamerellä. Kysytään: voivatko Englanti, Ranska ja Yhdysvallat sallia Japanin tosiasiallisesti panna alulle aasialaisen Monroe-opin, joka vähitellen johtaa siihen, että Englamin, Ranskan, Yhdysvaltain ja Hollannin siirtomaavalta ja muut suunnattomat sikäläiset edut tulevat ajan mittaan täyteen konfliktiin Japanin pan-aasialaisen politiikan kanssa.

Vain ikäänkuin sivumennen on joissakin suurissa sanomalehdissä vilahtanut viittaus, että Kansainliitollakin on ollut jotain tekemistä tämän Japanin uuden poliittisen päämaalin julistamisen kanssa. Ja kuitenkin on tosiasia se, että juuri Kansainliitto on saanut aikaan tämän uuden vakavan konfliktin Itä-Aasiassa. Japanin täkäläinen pääedustaja, M. Yokoyama selitti minulle tänään sangen pitkältä tilannetta seuraavasti:

Jo monta vuotta eräät Kansainliiton korkeimmat virkamiehet

ovat erinäisine seuralaisineen matkustelleet Kiinassa milloin Kansainliiton omasta aloitteesta, milloin Nankingin hallituksen kutsumina. Useimmat tällaiset matkat on tehnyt Kansainliiton Sihteeristön hygieenisen osaston päällikkö tohtori Rajchman. Tälläkin kertaa hän on ollut Kiinassa sängen pitkän ajan muka neuvomassa Kiinan hallitusta miten maan tavattoman kehnot terveydenhoidolliset olot olisi saatava kerta kaikkiaan todellisen parannuksen tielle. Mutta sikäli kuin Japanin hallitus on voinut saada selville tohtori Rajchmanin matkan tuloksia, onkin päätökseksi tullut, että Kansainliiton olisi valmistettava ja toteutettava tavattoman laajakantoinen ohjelma myöskin kaikilta muilta vähänkin mahdollisilta aloilta. Kansainliiton on avustettava Kiinaa kaivamaan kanavia, perkaamaan suuret joet nykyistä paremmin palvelemaan laivaliikenteen tarkoituksia, rakentamaan uusia suuria rautateitä j.n.e. Kaikkiin näihin valtaviin töihin tarvittavat varat Kansainliiton on hankittava uusien lainojen avulla. Loppujen lopuksi tullaan tämän ohjelman nojalla siihen, että Kiina joutuu niin hyvin taloudellisesti kuin poliittisesti Kansainliiton suoranaiseen holhoukseen. Mutta koska suurin osa Kansainliiton jäsenvaltioita esiintyy itse Kiinan taloudellisessa ja valtiollisessa elämässä vain nimellisesti, tulisi tosiasiallisesti käymään niin, että tärkeimmät suurvallat saisivat Kansainliiton varjolla joko välittömän sananvallan, (Englanti, Ranska ja Italia), tai sitten myöntämiensä lainojen välillisellä varjolla (Yhdysvallat) Kiinan kokonaan holhoukseensa.

Kiinassa on ollut monta kuukautta eräitä tärkeitä finanssimiehiä, kuten Ranskan pankin ent. johtaja Monnet ja Kansainliiton Sihteeristön finanssi- ja ekonoomisen osaston ent. päällikkö Sir Arthur Salter erinäisten englantilaisten pankkien puolesta tutkimassa näiden eri taloudellisten suunnitelmien mahdollisuuksia ja niiden toteuttamiseen tarvittavien uusien lainojen suuruutta. On muistettava, että Kiina on laininlyönyt maksaa tähän saakka sille amettujen kansainvälisten lainojen korkoa ja kuoletusta. Esim. Japani itse ei ole saanut Kiinalta mitään tällaisia maksuja. Kun mainitut herrat ja Kiinan hallitus ovat pitäneet Japanin kokonaan syrjässä näistä uusista lainahankkeista, on ollut luonnollista, että Japani juuri tällä hetkellä, jolloin tohtori Rajchman on lähtenyt Kiinasta mukanaan

valmiit suunnitelmat vietäviksi Kansainliitolle Genève'iin, on kiirehtinyt ilmoittamaan maailmalle, että se katsoo olevansa enemmän kuin muut maat velvollinen vastaamaan rauhan säilymisestä Itä-Aasiassa.

Japanin hallitusta on, jatkoi M. Yokoyama, peloittanut ennen kaikkea se, että Kiina saatuaan uudet suuret lainat muka sisäisten terveydenhoidollisten ja taloudellisten parannusten toteuttamiseksi tulisi jälleen käyttämään pääosan näistäkin varoista osaksi anti-japanilaiseen propagandaan, osaksi uusiin varustuksiin. Kiinan nykyiset hallitusherrat ovat näet tähän saakka käyttäneet suuria summia ulkomailta saamistaan aikaisemmista lainoista järjestääkseen japanilaisten tuotteiden boikotin kaikissa osissa Kiinaa. Toiseksi ovat näiden lainavarojen avulla kiinalaiset kenraalit milloin sotineet keskenään ylläpitäen siten anarkiaa maassa, milloin taas he ovat jatkaneet sotaisia varustuksiansa Japania vastaan. Ei näin ollen ole mitään takeita olemassa siitä, etteivätkö nyt suunnitellut uudet lainat tulisi käytettäväksi samoihin tarkoituksiin.

Hyvin monet maat ovat näinä aikoina alkaneet syyttää Japania teollisuustuotteidensa epälojalisesta myynnistä yksinpä Euroopan markkinoilla. Mutta näiden maiden tulisi muistaa, että ne ovat itse tukemalla japanilaisten tuotteiden työntämistä pois Kiinan koko ulkomaisesta tuonnista pakoittaneet Japanin etsimään etäämpiä menekkimahdollisuuksia. Japani ei koskaan olisi tullut ajatelleeksi ruveta myymään halpoja teollisuustuotteita Afrikkaan ja Eurooppaan, jos se olisi saanut pitää entiset markkinansa Kiinassa. On turha puhua Japanin nykyisin muka harjoittamasta dumpingista Afrikan ja Euroopan markkinoilla, sillä tosiasia on, että työpalkat Japanissa ovat Euroopan ja Amerikan palkkoihin verrattuina kovin alhaiset ja sen takia Japani voi niin suurella menestyksellä myydä teollisuustuotteitaan missä osassa tahansa maailmaa. Jos Eurooppa ja Yhdysvallat tulevat koettamaan Työtoimiston konferenssien kautta pakoittaa Japanin toteuttamaan niin kalliita sosiaalisia reformeja, että sillä Japanin teollisuuden työpalkat kohoaisivat nykyisestä hyvin huomattavasti, täytyy Japanin hallituksen ryhtyä vakavasti harkitsemaan eikö Japanin olisi erottava myöskin Kansainliiton Työtoimistosta.

On siis kokonaan väärin, sanoi M. Yokoyama, väittää, että

Japanin hallituksen k.o. tiedonanto olisi agressiivinen todellisilta tarkoitusperiltään. Päinvastoin on käsitettävä Japanin kaikella lojalisuudella tahtoneen antaa varoituksen Kansainliitolle ja Yhdysvalloille, etteivät ne terveydenhoidollisten ja taloudellisten reformien varjolla joudu itse asiassa kehittämään Kiinasta uutta suurta sotilasvaltaa, joka sopivan hetken tullen on valmis aseelliseen taisteluun Japania vastaan. Japanilla ei ole mitään sitä vastaan, että terveydenhoidolliset olot Kiinassa parantuvat, että kulkuneuvoja kehitetään nykyistä paremmin palvelemaan kaupallisia tarkoituksia ja että yleensä Kiinaa modernisoidaan nykyistä paremmin vastaamaan kehutuullisimpia vaatimuksia. Mutta kaiken tämän tulee tapahtua yhteistoiminnassa Japanin kanssa, jotta Japani voisi olla vakuutettu tällaisen ohjelman todella rauhanomaisista tarkoituksista. Näin M. Yokoyama.

Tohtori Rajchmanin pitäisi nykyisten suunnitelmien mukaan saapua Genève'iin parin viikon kuluttua. Tähän saakka Sihteeristöstä ei tahdota antaa minkäänlaisia selityksiä k.o. ohjelman yksityiskohdista. Mutta jo nyt saamieni tietojen nojalla voin ilmoittaa, että Genève'issä katsotaan tilannetta kokolailla toisin silmin kuin Japanin hallitus ja maan diplomaattiset edustajat ulkomailla tekevät. Japani olisi voinut, sanotaan, suhtautua k.o. reformiohjelmaan paljoa mallillisemmalla tavalla kuin nyt on tapahtunut, jos sen ainoana pyrkimyksenä on mukanaolo ohjelman toteuttamisessa. Päinvastoin täytyy ainakin, kunnes nyt aljetut neuvottelut Japanin, Englannin ja Yhdysvaltain välillä ehkä johtavat suotuisiin tuloksiin, jäädä siihen käsitykseen, että Japani on jälleen tahtonut käyttää hyväkseen poliittista jännitystä Euroopassa ja Amerikassa saadakseen vaikutusvaltansa Kiinassa yhäkin enemmän lujitetuksi. Tämä pelko ei ole vallalla ainoastaan Genève'issä, vaan kautta maailman, seikka mikä on omansa lisäämään muutenkin suurta levottomuutta Euroopassa, Amerikassa ja Aasiassa. Palaan asiaan muutaman päivän kuluttua.

Rudolf Saetti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Bernissä olevan kahetytön rap. n:o 2.

Ministeri Holsti.

Genève 7/5 34.

..... G E N E V E ' i S S A O L É V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 490.

Genève'issä ~~58X~~ 7 P: NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bern'in-lähetystön raportti n:o 2.

Oheisena on minulla kunnia lähettää
Ulkoasiainministeriölle Bern'in-lähetystön raportti
n:o 2, jonka otsakkeena on
Eräitä huomautuksia Suomen viemin
johdosta Sveitsiin v. 1933.

Ruohomäki

Bern'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 2.

Genève'i ssa 7 p:nä touko kuuta 19 34.

20	293 Sal	34
14/5-34	1 -	-
5	231	

Asia: Eräitä huomautuksia Suomen viennin johdosta Sveitsiin v.1933.

Samalla kuin lähetystö täten eri kirjelmällä tänään toimittaa Ministeriölle pääkonsuli Schauweckerin laajahkon katsauksen Suomen ja Sveitsin välisiin kauppasuhteisiin viime vuonna, on syytä erikoisessa raportissa kosketella muutamia näkökohtia, joihin kauppasuhteemme Sveitsin kanssa antavat aihetta.

Ymmärtaäksemme tarkemmin v.1932 alusta Sveitsin voimaansattaman säännöstelypolitiikan, on ennen kaikkea pidettävä mielessä miten v.1931 kuluessa Sveitsin ulkomaalaiset tulolähteet alkoivat osoittaa sangen vaarallista tyrehtymisen suuntaa. Maailman yleisen ekonoomisen kriisin vuoksi hupenivat sinä vuonna tulot matkailijaliikenteestä niin huomattavasti, että aikaisempina hyvinä vuosina lasketuista 300 à 500 miljoonan frangin bruttotuloista tästä tulolähteestä nyt ei kertynyt kuin murto-osa. Maailmansodan jälkeen lasketaan Sveitsin sijoittaneen ulkomaille n. 2 miljaardia kultafrangia verrattain hyvää korkoa vastaan, mutta yleinen taloudellinen pula vaikutti v. 1931 sen, että nämä korkotulot supistuivat samaten kovin huomattavasti. Pankkien ja vakuutusyhtiöiden toiminta ulkomailla tuotti myös paljoa vähemmän voittoa kuin aikaisempina vuosina. Kaikkiin näihin sadoissa miljoonissa frangeissa laskettujen aikaisempien vuositulojen supistamisen lisäksi tuli vielä ehkä pahimpana iskuna se, että Sveitsin vienti supistui

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen

entiseen verraten suhteettoman paljon samaan aikaan kuin tuonti ulkomailta pysyi suunnilleen entisellään.

Kun mitään varmuutta ei ollut olemassa, että maailman yleinen pulakausi tulisi nopeasti selvenemään, katsoi Sveitsin hallitus välttämättömäksi ryhtyä säännöstelemään tuontia pitämällä tällöin silmällä ennen kaikkea sitä millä tavalla muiden maiden kauppapolitiikka kohteli Sveitsin vientiä.

Tulos tästä v.1932 alullepannusta tuonnin rajoittamispolitiikasta oli, että päästiin verrattain hyviin tuloksiin, mutta ne eivät kyenneet vastaamaan samaan aikaan syntyneeseen Sveitsin oman viennin tavatonta supistumista. V. 1931 oli nimittäin Sveitsin viennin arvo n. 1,350 miljoonaa frangia, mutta v.1932 se putosi 801 miljoonaan frangiin. Voidaan näin ollen hyvin ymmärtää, että Sveitsin hallitus katsoi välttämättömäksi vieläkin kiristää määräyksiä tuonnin rajoittamisesta.

Tulos Sveitsin ulkomaisesta kaupasta v. 1933 osoittaa tuonnin vähentyneen arvoltaan n. 1,595 miljoonaan frangiin, joten kontingenttipolitiikallaan Sveitsi pääsi supistamaan edellisen vuoden tuontiin verrattuna viime vuoden tuontia arvoltaan lähes 170 miljoonalla frangilla. Samaan aikaan kasvoi viime vuonna Sveitsin viennin arvo edelliseen vuoteen verrattuna lähes 52 miljoonalla frangilla kohoten kokonaisarvoltaan n. 853 miljoonaan frangiin. Kun vielä v. 1932 tuontivoittoisuus oli lähes 962 miljoonaa frangia, supistui se viime vuonna 742 miljoonaan frangiin. Tähän kauppataseen passiivisuuteen on laskettava lisäksi tappioina turistiliikenteen yhäkin jatkunut täydellinen lamakausi, ulkomaille sijoitettujen pääomien korkotulojen alituinen pienentyminen jäsämöin pankkien ja vakuutusyhtiöiden ulkomaisen toiminnan huonot tulokset aikaisempiin vuosiin verrattuina. Sveitsilaisten asiaintuntijain käsityksen mukaan on Sveitsin maksutase ainakin parina viime vuotena ollut vielä kauppataseen lisäksi passiivinen.

Kun tätä taustaa vastaan katsotaan Suomen ja Sveitsin välisen kaupan tilastollisia numeroita viime vuodelta, täytyy tulosta Suomen kannalta pitää erikoisen tyydyttävänä.

Suomen tilaston mukaan oli tuontimme Sveitsistä arvoltaan

v.1931 35,6 miljoonaa markkaa, - v. 1932 18,7 miljoonaa ja v. 1933 24,2 miljoonaa markkaa. Vastaavasti laski Suomen virallinen tilasto vientimme arvon Sveitsiin seuraaviin määriin: v.1931 4,9 miljoonaa mk., - 1932 6,0 miljoonaa ja 1933 8,0 miljoonaa mk.

Sveitsin virallinen tilasto sisältää samoilta vuosilta seuraavat numerot: vienti Suomesta Sveitsiin oli arvoltaan v. 1931 4,2 miljoonaa frangia, - v. 1932 1,7 miljoonaa ja 1933 2,069,000 frangia. Samaan aikaan toi Sveitsi Suomesta tavaroita v. 1931 1,3 miljoonaa frangia, - 1932 1,4 miljoonaa ja viime vuonna tuonnin arvo oli 1,961,000 frangia. Toisin sanoen, Sveitsin tilaston mukaan oli Sveitsin vientivoittoisuus v. 1931 arvoltaan n. 2,85 miljoonaa frangia, mutta supistui v. 1932 n. 255.000 frangiin ja viime vuonna ero Sveitsin hyväksi oli enää 108.000 frangia.

Tämä tasoitus on tietysti suurimmalta osalta johtunut siitä, että Sveitsin vienti Suomeen on kolmena viime vuotena supistunut sangen huomattavasti edellisiin vuosiin verrattuna, mutta oma merkityksensä on myös ollut sillä, että Suomen vienti Sveitsiin on Sveitsin kontingenttipolitiikasta huolimatta yhä vain parantunut saavuttaen viime vuonna arvossa jo lähes 2 miljoonan frangin suuruisen rajan, niin korkealle ei vielä aikaisemmin Suomen vienti ole päässyt kohoamaan Sveitsin tilaston mukaan. Mutta ilahduttavinta on ennen kaikkea se, että samaan aikaan kuin Sveitsin yleinen tuonti ulkomailta on kolmen viime vuoden kuluessa supistunut hyvinkin huomattavasti, Suomi siitä huolimatta on päässyt yhä vain lisäämään vientiään Sveitsiin.

Meidän on ehkä syytä tässä kiinnittää vielä huomiota seikkaan, joka osoittaa miten epäluotettavat kansainvälisen kaupan eri tilastot loppujen lopuksi ovat:

Kuten ylläolevasta selviää, tietää Sveitsin virallinen kauppatilasto Sveitsin vieneen Suomeen viime vuonna erilaisia tuotteita 2,069,000 frangin arvosta. Paäkonsuli Schauwecker huomauttaa vuosikertomuksessaan aivan oikein, että tämän Sveitsin viennin arvo on laskettu Sveitsin rajalla sisältämättä kuljetus- y.m. kustannuksia Suomeen saakka. Jos nämä kustannukset lasketaan mukaan, pitäisi

Suomen kaupallisen tilaston osoittaa, että tuonti Sveitsistä on ollut arvoltaan Suomen markkoissa hyvin paljon suurempi kuin tuo Sveitsin tilaston ilmoittama 2,069,000 frangia tietää. Jos tämä frangi-arvo muutetaan Suomen markkoiksi laskemalla viime vuoden keskimääräiseksi kurssiksi 13 markkaa frangilta, saadaan lopputulokseksi 26,9 miljoonaa frangia. Mutta Suomen vastaava tilasto tietääkin Sveitsistä tuodun viime vuonna tavarointa ainoastaan 24,136,931 markan arvosta. Toisin sanoen Suomen olisi tullut saada kaikkien näiden Sveitsistä tuotujen tavarain kuljetuksen Sveitsin rajalta Suomeen saakka ilmaiseksi ja lisäksi vielä jää pyöreä summa tavarain arvosta lahjaksi !

Ottakaamme vielä vastaavat numerot kummankin maan virallisesta tilastosta mikäli ne koskevat vientiä Suomesta Sveitsiin. Suomen tilaston mukaan oli vientimme arvo Suomesta Sveitsiin viime vuonna 8.015.893 markkaa, kun taas Sveitsin tilaston mukaan sen arvo oli 1.961.000 frangia. Jos nämä frangit muutetaan saman kurssin mukaan markkoiksi, saadaan pyöreän luvun 25.5 miljoonaa markkaa. Ero johtuu ennen kaikkea tietysti kuljetus- y. m. kustannuksista. Mutta tuskin e-rehdytään, jos tehdään se johtopäätös, että, niinkuin aikaisempina vuosina, myöskin viime vuonna Sveitsiin on saapunut melkoinen määrä suomalaisia tuotteita toisten maiden, lähinnä Saksan, välityksellä ja nämä myyntimme esiintyvät Suomen tilastoissa vientinä näihin välikäsinä toimineisiin maihin.

Mutta vaikka otetaankin huomioon kauppatilaston epätarkkuus kaikissa yllämainituissa suhteissa, jää silttenkin tosiasiaksi, että Suomen vienti Sveitsiin on niin hyvin Suomen oman kuin Sveitsin virallisen tilaston mukaan viime vuonna saavuttanut arvoltaan korkeamman määrän kuin aikaisempina vuosina.

Ei ole syytä tässä kiinnittää erityisempää huomiota Sveitsin vientiin Suomeen, sillä siitä sisältää pääkonsuli Schauweckerin vuosikertomus tarpeeksi valaisevia tietoja.

Mitä taas tulee Suomen viimevuotiseen vientiin Sveitsiin, on todettava, että viime vuonna saapui ensi kerran Sveitsiin paperipuuta niin huomattava määrä, että se kohosi arvoltaan Sveitsin tilaston mukaan 675.000 frangiin. Täten meidän onnistui ensi kerran voittaa venäläinen kilpailu. Kuluvaksi vuodeksi emme kuitenkaan voi laskea pääseväm-

me paperipuun myynnin alalla kuin n. ehkä kolmannekseen viime vuoden määrästä. Näin ollen täytyy pitää viime vuoden tulosta paremminkin poikkeuksellisenä.

Toisella sijalla oli viime vuonna kumisten jalkineiden vientimme; sen arvo kohosi pyöreän luvun 338.000 frangiin. Vertauksen vuoksi tahdon mainita, että v. 1927 tuotiin kumisia jalkineita Sveitsiin hyvinkin monesta maasta, m.m. Latviasta 26.000 paria, mutta Suomesta ei lainkaan. Seuraavina vuosina kumiteollisuutemme pani alulle voimakkaan propagandan Sveitsissä saavuttaen heti erinomaisia tuloksia. Siten myyntimme arvo v. 1931 oli 258.000 frangia, v. 1932 273.000 frangia, joten lisäys viime vuonna teki 65.000 frangia. Tämä tulos osoittaa sinänsä miten teollisuutemme yleensä kykenee menestyksellä kilpailemaan toisten maiden kanssa, kunhan puoleltamme tehdään määrätietoista työtä. Ja kuitenkin on valitettavaa myönnettävä, että mitä kumisiin jalkineihin tulee, meidän on hankittava raaka-aine ulkomailta. Sitä enemmän kannattaisi niiden teollisuutemme haarojen, jotka käyttävät kotimaista raaka-ainetta, pitää silmällä myyntimahdollisuuksia myöskin Sveitsiin.

Näistä viimeksimainituista teollisuudenhaaroista ansaitsee erikoisen tunnustuksen selluloosateollisuutemme tarmokas toiminta Sveitsissä. Ellei se olisi hyvinä vuosina ennen Sveitsin säännöstelypolitiikan alkamista hankkinut itselleen hyvät myyntimahdollisuudet, ei se säännöstelypolitiikan tultua voimaan v. 1932 alussa olisi saanut 1300 tonnin kontingenttia. Viime vuonna möimme erilaista selluloosaa Sveitsiin 274.000 frangin arvosta, mikä oli 42.000 frangia suurempi kuin myynti v.1932.

Valitettavasti paperiteollisuutemme laiminlöi kokonaan ennen ministeri Procopén tuloa sen johtoon etujensa valvomisen Sveitsin tuontimarkkinoilla. V. 1931 myytiin Sveitsiin ainoastaan pahvia ja sitäkin vain 25.000 frangin arvosta. V. 1932 myytiin erilaisia paperilajeja ja pahveja yhteensä 245.000 markan arvosta. Viime vuoden myynti oli arvoltaan lähes 300.000 frangia. Vaikka Suomella ei olisi ollut Sveitsin säännöstelylain nojalla minkäänlaista oikeutta paperin kontingentin saamiseen, on kuitenkin Sveitsin hallitus kompensatiotarkoituksissa myöntänyt meidän paperillemme niin hyvin viime kuin tänä vuonna kiintiön. Koska kuluvan vuoden kiintiö on jo nyt

tällä hetkellä suurempi kuin viime vuoden lopulla, voidaan pitää jokseenkin varmana, että kuluvan vuoden myynti tulee kohoamaan hyvän joukon yli 300.000 frangin. Toisin sanoen kaikista vaikeuksista huolimatta saanemme paperiteollisuutemme myynnin Sveitsiin pysyväisesti sivuuttamaan arvoltaan selluloosan myynnin arvon.

Mitä muihin vientituotteisiimme tulee, ansaitsee ensi sijassa maininnan lankarullat. Myyntimme arvo v. 1931 oli 115.000 frangia v. 1932 106.000 ja viime vuonna 83.000 frangia. Säännöstely Sveitsissä on kohdannut sängen ankarasti lankarullain tuontia, mutta siitä huolimatta on kahtena viime vuonna myönnetty Suomelle prosentuaalisesti suurempi kontingentti kuin millekään muulle maalle. Lisäksi on otettava varteen, että Sveitsin kotimainen kutomateollisuus on joutunut erittäin suureen ahdinkotilaan viennin jyrkän supistumisen kautta. Näin ollen on lankarullien menekkin tullut pakosta kovin huomattavasti pieneneään.

Faneeria tuotiin Suomesta Sveitsiin v. 1931 37.000 frangin arvosta, v. 1932 81.000 ja viime vuonna 72.000 frangin arvosta. Vähennys viime vuonna on epäilemättä johtunut siitä, että vuoden alussa ryhdyttiin säännöstelemään myöskin faneerin tuontia. Mutta toisaalta katson olevan syytä yhtyä pääkonsuli Schauweckerin käsitykseen että faneerin vientimme olisi järjestettävä Sveitsissä nykyistä paljoka paremmalle kannalle.

Pääkonsuli Schauweckerin raportti sisältää myös monia muita mielestäni tärkeitä neuvoja vientimme kehittämiseksi, mutta koska veisi liian pitkälle tämän raportin puitteissa mennä kaikkiin yksityiskohtiin, tyydyn tässä viittaamaan hänen raporttiinsa. Sitä paitsi lähetän eri raportin v.k. 28 p:nä pidetystä konsulien vuosikokouksesta jossa käsiteltiin verrattain laajasti kysymystä miten edelleen olisi kehitettävä Suomen vientiä Sveitsiin.

Tahdon lopuksi huomauttaa, että pääkonsuli Schauweckerin raportti päättyy erinäisiin yleisiin johtopäätöksiin Suomen ja Sveitsin välisistä kauppasuhteista. Tältäkin osalta pyydän yhtyä hänen esittämiinsä näkökohtiin.

Paulus Kaarto

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Bern'issä olevan lähetystön rap. n:o 3.

Ministeri Holsti.

Genève 7/5-34.

..... G E N E V E ' i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 491.

Genève'issä ~~xxx~~ 7 P: NÄ touko KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Bernin-lähetystön raportti n:o 3.

Oheisena on minulla kunnia lähettää
Ulkoasiainministeriölle Bernin-lähetystön raport-
ti n:o 3, jonka otsakkeena on
Sveitsissä olevien Suomen
konsulien kokous.

Ruuska Mattila

Bern'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

21 293 Sal 34

Genève'i ssa 7 p:nä touko kuuta 1934.

14/5-34

5 C 31

Asia: Sveitsissä olevien Suomen
konsulien kokous.

Lauantaiksi v.k. 28 päiväksi olin kutsunut Genève'iin kaikki Sveitsissä olevat kunniakonsulimme eli siis pääkonsuli Schauweckerin sekä konsulit: Julius Schochin Zürichistä, Hofmann-Hess'in Baselista, Lennart Åkessonin Luzernista, Fritz Wullschlegerin Luganosta ja Ph. Wielandin Genève'istä pitääkseni heidän kanssaan tavannukaisen vuosikokouksen, jossa keskusteltaisiin ensi sijassa Suomen kaupallisten etujen valvomisesta sekä toiseksi muista konsulaarista edustustamme erikoisemmin koskevista kysymyksistä. Valitettavasti konsuli Wullschleger oli vaikean sairauden vuoksi estetty saapumasta kokoukseen ja konsuli Wielandille oli vastoin aikaisempia suunnitelmia ilmennyt kiireellinen ulkomaanmatka, niin ettei hänkään voinut ottaa osaa kokoukseen.

Kokous alkoi klo 3 i.p. ja kesti keskeytyksettä klo 7 i.p. ja oli siinä läsnä myös lähetystösihteeri Tarjanne. Lausutuani lähetystön puolesta konsulit tervetulleiksi kiitin heitä ja varsinkin pääkonsuli Schauweckeriä heidän kaikkien osoittamastaan innostuksesta ennen kaikkea juuri kaupallisten etujemme valvomista kohtaan. Tämän jälkeen pääkonsuli Schauwecker n. tunnin kestäneessä laajassa alustuksessa osoitti miten Suomen ja Sveitsin väliset kauppasuhteet viime vuonna ovat kehittyneet Suomelle poikkeuksellisen edulliseen suuntaan. Hänen esitelmänsä liikkui lähinnä hä-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

nen vuosikertomuksensa pohjalla: viittaa tarkemmin siihen sekä raporttiini n:o 2.

Alustusta seuranneessa keskustelussa huomautin ensiksi, että Suomen kauppatilaston mukaan viime vuoden tulos molempien maiden välisestä kaupasta on edelleenkin ylivoimaisesti Sveitsille vientivoittonen. Tasaluvuissa se on : vienti Sveitsistä Suomeen arvoltaan 24 milj. Smk. ja vienti Suomesta Sveitsiin 8 milj. Smk. Kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden vastaavat numerot ovat Suomen tilastolistien tietojen mukaan täydelleen samassa suhteessa Sveitsille edulliset: Sveitsin vienti Suomeen 9.6 milj. Smk. ja tuonti Suomesta vain 3.2 milj. Smk. On tällöin otettava huomioon, että kuljetus- y.m. kustannukset suomalaisista tuotteista, kuten selluloosasta, paperista, sahatusta puutavarasta j.n.e., ovat hintaan verraten suhteetomasti paljon suuremmat kuin useimmista Sveitsistä Suomeen viedyistä tavaroista, kuten kelloista, silkkikankaista j.n.e. Emme siis voi arvostella tilannetta yksinomaan Sveitsin kauppatilaston nojalla, jonka mukaan tilanne ei suinkaan ole noin edullinen Sveitsille, vaan meidän on pidettävä silmällä myös Suomen kauppatilaston osoittamia numeroita. Kun useimmat Suomen tärkeimmistä vientituotteista: kumiset jalkineet, selluloosa, paperi suurelta osalta, faneeri j.n.e. ovat Sveitsissä kiintiöidyt eikä ole mitään varmuutta olemassa, että Sveitsi lähempien vuosien aikana luopuisi kontingenttipolitiikastaan, täytyisi siis löytää useita uusia sellaisia suomalaisia tuotteita, joiden myynti Sveitsiin tuntuu mahdolliselta. Pyysin näin ollen herroja konsuleita lausunnoissaan ottamaan huomioon myös tämän näkökohdan. Rohkaisevana esimerkkinä mainitsin konsuli Åkessonin 2 vuotta sitten konsulien kokouksessa tekemän ehdotuksen, että Sveitsiin ruvettaisiin ostamaan suomalaista jakälää. Senjälkeen on pääkonsuli Schauwecker ryhtynyt toimenpiteisiin jakälän tuonnin järjestämiseksi ja tulos on ollut suorastaan yllättävän hyvä.

Kaikki läsnäolleet konsulit olivat samaa mieltä, että Suomesta voitaisiin tuoda vielä hyvinkin paljon sellaisia tavaroita, joiden suhteen tähän saakka ei ole tehty mitään propagandaa. Näistä mainittiin erikoisesti kaikenlaiset säilykkeet, lasitavara, sellaiset kumituotteet, joita ei ole säännöstelty y.m.s.

Mitä ensinnäkin säilykkeisiin tulee, oltiin sitä mieltä, et-

tä sveitsiläiset hotellit ja ravintolat voisivat ostaa hyvinkin suuren määrän suomalaisia säilykkeitä sensijaan, että ne ovat tähän saakka tottuneet tilaamaan ne Skandinavian maista, Ranskasta ja Italiasta.

Suomalaisten lasitavarain katsottiin samaten hyvällä menestyksellä voivan niin hyvin laadun kuin hinnan puolesta kilpailla tšekkoslovakialaisten, ruotsalaisten, belgialaisten, ranskalaisten ja italialaisten tuotteiden kanssa, mutta tähän saakka ei suomalainen lasiteollisuus ole tehnyt mitään tuotteidensa menekin hyväksi Sveitsissä. Konsuli Hofmann-Hess, joka itse on hyvin suuri lasitavarain myyjä, valitti, ettei hän vielä koskaan ollut Leipzigin messuilla nähnyt suomalaisia lasiteollisuuden tuotteita.

Mitä taas tulee kumisiin jalkineisiin, oli viime vuonna tosin paperipuuta tuotu Sveitsiin Suomesta arvoltaan niin suuren määrän edestä, että kumiset jalkineet olivat arvon puolesta jääneet toiseen sijaan, mutta kun kuluvana ja seuraavina vuosina paperipuuta ei voida odottaa tulevan Suomesta enää kuin murto-osa viime vuoden tuonnista, täytyy joltisellakin varmuudella katsoa, että kumisista jalkineista tulee tänä ja seuraavina vuosina edelleen Suomen tärkein vientiartikkeli Sveitsiin. Mutta, huomautti varsinkin konsuli Hofmann-Hess, Suomesta voitaisiin helposti viedä Sveitsiin useita muita kumiteollisuuden tuotteita. Hän mainitsi itse tähän saakka ostaneensa Saksasta vuosittain kumisia palloja n. 80.000 frangin arvosta. Hän lupasi koettaa tämän jälkeen saada koko vuotuisen tarpeensa palloja hankituksi Suomesta.

Sianlihan suhteen huomautettiin miten nurinkurisiin tuloksiin nykyinen kiintiöjärjestelmä eri maissa on johtanut. Sveitsi on saanut Englannista kiintiön sianlihalle, vaikka maan oma karjatalous ei kykene tyydyttämään kotimaista kulutusta, vaan tuodaan Tanskasta Sveitsiin suuret määrät sianlihaa. Konsuleista tuntui näin ollen suotavalta, että tutkittaisiin mitä mahdollisuuksia on järjestää sianlihan tuontia Sveitsiin myöskin Suomesta.

Mitä suksiin tulee, sanoivat konsulit monelta taholta kuulleensa, että suomalaiset sukset, joita viime vuosina on alkanut tulla Sveitsiin, eivät urheilijain mielestä vastaa takäläisiä maastosuhteita yhtä hyvin kuin norjalaiset ja ruotsalaiset sukset. Suuren

kiintiön hankkiminen suomalaisille suksille ei siis täydellä varmuudella vielä merkitsisi, että sellainen kiintiö voitaisiin käyttää aivan loppuun saakka. Mahdotonta ei myöskään ole, arveltiin, että norjalaiset ja ruotsalaiset käyvät suomalaisia suksia vastaan täällä verrattain voimakasta propagandaa.

Kokouksessa keskusteltiin vielä separaattoreista, joita Sveitsissä on ruvettu käyttämään huomattavasti paljon enemmän kuin aikaisemmin sen johdosta, että sveitsiläisen juuston menekki ulkomailla on tavattomasti vähentynyt ja siten sveitsiläinen maatalous on tullut pakotetuksi siirtymään voin valmistukseen. Suomalaisilla separaattoreilla pitäisi näin ollen olla takäläisillä tuontimarkkinoilla verrattain hyvät myyntimahdollisuudet.

Yhtenä keinona lisätä suomalaisten tuotteiden menekkiä pitivät konsulit sitä, että suomalaiset tuontiliikkeet, jotka tähän saakka ovat tottuneet tekemään tilauksensa Saksasta, siirtyisivät tilauksiin Sveitsin vientimarkkinoille, Näin saataisiin Sveitsin vienti Suomeen jälleen kohoamaan. On muistettava, että vielä muutama vuosi takaperin Sveitsin viennin arvo Suomeen oli päälle 6 milj. frangia, josta määrästä se on vuotuisesti supistunut vuoteen 1932 mennessä, jolloin arvo teki ainoastaan alle 1.7 milj. frangia, mutta kohosi uudelleen viime vuonna n. 2.07 milj. frangiin. Jos vienti Sveitsistä Suomeen tulisi kuluvana ja seuraavina vuosina jälleen tuntuvasti nousemaan, oikeuttaisi se Suomen saamaan niin paljon suurempia kontingenteja, ja epäilemättä kiintiöimisen ulkopuolellakin olevat suomalaiset tuotteet löytäisivät sitä helpommin menekkimahdollisuuksia Sveitsissä. Mutta valitettavasti sveitsiläiset vientiliikkeet ovat kovin hitaita valvomaan menekkimahdollisuuksiansa Suomessa ja koska Suomen takäläisten konsulien ei tule välittömästi valvoa Sveitsin kaupallisia etuja, ei jää muuta mahdollisuutta jäljelle kuin yksityisesti kiinnittää Sveitsin teollisuuden huomiota vientinsä edistämiseen Suomeen.

Sen johdosta, että eri maiden kuljetusliikkeet Rheinillä nyttemmin ovat muodostaneet renkaan, keskusteltiin kokouksessa mitä mahdollisia seurauksia tästä koituisi suomalaisten tuotteiden kuljetukselle Hollannin ja Belgian satamista Rheiniä myöten Baseliin. Konsulit olivat sitä mieltä, etteivät nämä muuttuneet olosuhteet voi

itse asiassa tuottaa suomalaisille tavaroille sen suurempia lisäkustannuksia kuin skandinavialaisille, englantilaisille, hollantilaisille, belgialaisille ja saksalaisille tuotteille. Samaten mitä kuljetukseen Sveitsin sisällä rautateitse tulee, todettiin, että tässäkin suhteessa eivät suomalaiset tuotteet voi olla huonommassa asemassa kuin yllämainittujen maiden tavarat. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että kuljetuskustannukset meritse Oulusta Baseliin eivät kohoa suuremmiksi kuin Baselista rautateitse Zürichiin.

Verrattain pitkältä keskusteltiin myös siitä, miten olisi parannettava sveitsiläisen turistiliikenteen suuntautumista Suomeen, jotta sitakin tietä tehtäisiin Suomen vientimahdollisuudet laajemmalla tunnetuiksi Sveitsissä.

Konsulit olivat yksimielisiä siitä, ettei Suomen tähän saakka noudattama menettely turistiliikenteen edistämiseksi lainkaan vastaa tarkoitustaan. Kuhunkin konsulaattiin on kyllä vuosittain saapunut monipuolista kirjallisuutta, jossa valaistaan Suomea turistimaana. Mutta matkustava yleisö ei kerta kaikkiaan tunne vielä Suomea tältä kannalta eikä sen vuoksi tule edes ajatelleeksi käydä konsulaateissa tiedustelemassa matkailijamahdollisuuksia niin suhteellisesti vähän tunnettuun maahan kuin Suomi on. Suomen tulisi toisten maiden esimerkkien mukaan lähettää kaikille vähänkin suurammille asemille, matkailutoimistoihin ja hotelleihin suuria ilmoituslehtiä liimattaviksi julkisesti näkyville ja näin saataisiin suuren yleisön huomio kiinnitetyksi Suomeen turistimaana.

Toiseksi esittivät konsulit sen toivomuksen, että konsulaatit, matkailutoimistot, hotellit y.m.s. saisivat valmiiksi painettuja pieniä kirjasia, joista ilmenisi aivan välittömästi:

1) mihin aikaan Sveitsin tärkeimmistä kaupungeista lähtevillä junilla matkailijain sopii mukavimmin lähteä esim. Stettiniin, Lyypekkiin, Sassinzin kautta Tukholmaan, Liettuan ja Latvian kautta Tallinnaan tai Kööpenhaminan kautta Hullin laivoilla eteenpäin ja milloin laivat lähtevät näistä satamista;

2) paljonko nämä matkat maksavat eri luokissa aivan Suomeen saakka;

3) mitä pitempiä tai lyhempiä matkoja Suomessa suositellaan erikoisesti ja paljonko ne maksavat eri luokissa;

4) paljonko Suomessa on laskettava kohtuulliseksi menoksi päivää kohti.

Konsulit mainitsivat, että sveitsiläiset matkailijat saavat mistä matkailutoimistosta tai vähänkään suuremmasta hotellista tahansa aivan tarkalleen lasketut kustannusarviot Saksaan, Ranskaan, Italiaan, Egyptiin y.m.s. tehtävistä matkoista ja voivat siis vaikeudetta heti nähdä kuinka suuria turistimatkoja kukin voi kustantaa itselleen.

Aivan erikoisesti tahtoivat konsulit tehostaa miten välttämätöntä olisi, että erikseen ryhdyttäisiin järjestämään suurempia ryhmämatkoja Sveitsistä Suomeen. Sveitsiläiset ovat tottuneet siihen, että vähemmän varakkaat voivat lyöttäytyä yhteen ja siten säästävät melkoisen osan menoja oppaista y.m.s.

Yleisenä toivomuksena esittivät konsulit vielä sen, että suomalaisten tuotteiden tunnetuksi tekemiseksi Sveitsissä tehtäisiin edelleenkin mitä voimakkainta propagandaa. Valitettavasti kääntyvät monet pienet suomalaiset vientiliikkeet konsulien puoleen kaikenlaisilla epäpäämääräisillä tiedusteluilla ja usein ovat nämä kirjeet suomenkielisiä. Olisi näin ollen syytä, että Suomessa vähemmän tärkeiden tavarain vienti tulisi paremmin keskitetyksi ja järjestetyksi; aivan vähäisiä määriä ei sveitsiläisten tuontiliikkeiden kannata tilata pieniltä suomalaisilta vientiliikkeiltä.

Aikomukseni on lähimmässä tulevaisuudessa laatia kokouksen esittämistä näkökohdista lyhyt yhteenveto "Suomen Ulkomaankauppaa" varten.

Runeberg

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 619.

23 294 Sal - 34
18/6-34 RUE CHARLES-BONNET /
GENÈVE

5. 431.

Genève'issä, kesäkuun 9 päivänä 1934.

Ulkoasiainministeriölle.

Genève'in-lähetystön raportti n:o 13.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 13, jonka otsakkeena on Varustusten supistamiskonferenssin uusi vaihe.

Ruuhikainen

Genève'i

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen:

RAPORTTI n:o 13.

Genève'i ssa 9 p:nä kesä kuuta 19 34.

23	294	Sal	=	34
18/6	-	-	-	-
5.	6	31.		

Asia: Varustusten supistamiskonferenssin
uusin vaihe.

Reportissani n:o 10 viime huhtikuun 12 päivältä huomautin heti aluksi, ettei Varustusten supistamiskonferenssia enää voida katsoa olevan olemassa siinä merkityksessä ja tarkoituksessa kuin konferenssilla oli alkuansa ollut, vaan että nyt voidaan odottaa konferenssin muuttuvan varsinaisesti varustusten rajoittamista tavoittelevaksi konferenssiksi. Reportissani n:o 11 s.k. 18 päivältä taas tehostin miten oli odotettavissa, että turvallisuusnäkökohdat tulisivat konferenssissa astumaan paljoo voimakkaammin etualalle kuin mitä siihen saakka oli ollut mahdollista konferenssin alkuvuosina. Kun nyt yleiskomissio eilen vahvisti itselleen uuden työohjelman, osoittautui, että molemmat edelliset ennustukseni olivat olleet paremminkin varovaisen vaatimattomat kuin liian rohkeat.

Kun yleiskomissio kokoontui v.k. 29 päivänä, tapahtui se verrattain epäedullisin keinoin. Suulliset neuvottelut ja noottien vaihdot Saksan, Ranskan, Englannin ja Italian kesken olivat huhtikuun puolivalissa johtaneet jokseenkin huonoon tulokseen, joka tapauksessa huonompaan kuin oli viime vuoden lopulla ja tämän vuoden alussa odotettu. Toukokuun alkuun suunniteltua bureaun kokousta ei näin ollen katsottu mahdolliseksi pitää, vaan kytkettiin se yhteen yleiskomission v.k. 29 päiväksi määrätyn kokoontumisen kanssa.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen

Koska yleiskomission eri kokouksissa pidetyt puheet ja tehdyt ehdotukset ovat sanomalehtien kautta tulleet tunnetuiksi, voin seuraavassa rajoittua vain eräisiin havainnoihin ja johtopäätöksiin.

Vuodesta 1922 lähtien on harvoin millään turvallisuutta ja varustusten supistamista käsitelleellä kansainvälisellä kokouksella ollut niin yleisesti selvää leimaa kuin yleiskomission nykyisellä kokouksella. Tosin 1923 saatiin yleiskokouksessa hyväksytyksi *Traité d'Assistance mutuelle* ja seuraavana vuonna sen tilalle astui mahdollisimman toivottavain elein n.s. Genève'in pöytäkirja. Mutta kummassakin näistä sopimusluonnoksissa uskottiin voitavan toteuttaa niin hyvin jonkinlainen turvallisuuden lisääminen kuin myös varustusten supistaminen sillä tavalla kuin Kansainliiton peruskirjan 8 artikla edellyttää. Mutta Englannin kaadettua myöskin Genève'in pöytäkirjan pääsi valkalle käsitys, että turvallisuuskysymyksen oli väistytävä jokseenkin taka-alalle ja että Kansainliiton tuli keskittää päähuomiensa varustusten supistamiseen. Senvuoksi laatikin Varustusten supistamiskomissio vv.1926-30 ehdotuksensa kansainväliseksi sopimukseksi turvallisuus- ja varustuskysymyksistä sellaiseksi, että edelliset näkökohdat jäivät ilmeisesti alakynteen ja varustusten supistaminen tuli päätarkoitukseksi. Vielä niin myöhään kuin viime vuoden maaliskuulla jättäessään konferenssille uuden ehdotuksen tehtäväksi sopimukseksi Englanti piti silmällä ennen kaikkea varustusten yleistä ja tehokasta supistamista, jota vastoin turvallisuutta koskevat artikkelit olivat kovin heikot.

Jos vuosi takaperin Englanti, Skandinavian maat, Hollanti, Espanja, Sveitsi ja yleensä varustusten supistamisen asiaa voimakkaasti ajaneet maat olisivat nähneet mahdolliseksi tehdä turvallisuutta edustaneille maille edes joitakin kohtuullisia myönnytyksiä, on hyvinkin mahdollista, että jo viime vuoden kuluessa sopimusluonnos olisi saatu valmiiksi; eri asia on olisiko Japani ja Saksa olleet valmiit silloin hyväksymään sen. Mutta tällaista ymmärtämystä turvallisuusnäkökohtia kohtaan ei silloin saatu aikaan. Nyt on "toinen ääni kellossa".

Ruotsin ulkoasiainministerin, Herra Sandlerin ehdotus, sellaisena kuin hän sen esitti yleiskomissiolle t.k. 1 päivänä, on sinänsä erittäin tunnusmerkillinen asiakirja. Siinä on kokonaan etualalla turvallisuuden ajaminen; varustusten supistamisesta puhutaan vain sangen

suppeassa muodossa.

Tullessaan 1928 ensi kerran varustusten supistamiskomissioon Litvinoff pilkkaili kaikkia turvallisuusvaatimuksia ja ajoi varustusten supistamista aivan täysiin äärimmäisyyksiin. Nyt sama Litvinoff esiintyi yleiskomissiossa turvallisuusvaatimusten miltei yhtä äärimäisenä esitaistelijana! Ja Turkin ulkoasiainministeri Tefvik Rüstü Bey asetui hankin ehdotuksessaan turvallisuuden lisäämistä vaativien maiden joukkoon.

On tahdottu moittia Ranskaa siitä, että se vuodesta 1921 lähtien on aina järkevämättömästi pitänyt esillä turvallisuuden lisäämisen tarvetta, mutta tällä hetkellä Ranska on saanut kaikista vaikeuksista huolimatta poikkeuksellisen suuren moraalisen voiton. Samaan aikaan Englanti on joutunut maailman silmissä kärsimään yhtä suuren moraalisen tappion.

Ranskalaiseen turvallisuusleiriin on nyt siirtynyt Ruotsi, Norja, Tanska, Hollanti, Espanja ja Sveitsi, sen on tehnyt myöskin Turkki ja Venäjä. Samaan aikaan Englannille on koitunut vaikeita huolia siitä, että Saksa on aloittanut omin luvun varustustensa nopean lisäämisen aiheuttaen sillä niin monen eurooppalaisen maan ja yksinpä Venäjänkin kääntymisen Ranskan politiikan teille. Mutta Englannin on täytynyt jo yksisistään oman turvallisuutensa vuoksi Euroopassa ajatella erinäisiä sille vähemmän mieluisia toimenpiteitä, kuten omien sotilasmenojensa lisäämistä. Englantia syytetään myös siitä, että se horjuvalla politiikallaan on antanut ylllykettä Japanille mielin määrin mestaroida Itä-Aasiassa. Tämä vuorostaan on tehnyt Japanin haluttomaksi suostua minkäänlaisiin varustusten rajoittamisiin, saatikka siten supistamisiin.

On tietysti otettava lukuun, että Englannilla on kokonaan toisia huolia kuin yleensä eurooppalaisilla maillo, sillä sen on valvottava etujansa maailman kaikissa eri osissa eikä ainoastaan Euroopassa. Englannin suunnattoman suuret taloudelliset edut kautta maailman, sen vaikea työttömyyskysymys kotimaassa y.m.s. probleemit ovat pakottaneet sen sängen voimakkaasti ajamaan yleistä varustusten supistamista. Tässä politiikassaan se on aivan viime kuukausiin saakka saanut innokasta kannatusta kaikilta niiltä eurooppalaisilta mailta, jotka eivät ole tunteneet turvallisuutensa joutuneen erikoisemmin

uhattuun asemaan. Ja yleensäkin voitaneen suuremmitta erehdyksittä sanoa, että maailma olisi kernaammin nähnyt Englannin johtavan Kansainliiton k.o. politiikkaa kuin Ranskan. Mutta valitettavasti Englannin tämä politiikka on heilahdellut liiaksi ja lisäksi on nyt viimeksi Saksan politiikka suorastaan pakoittanut monet Englannin entisistä kannattajista siirtymään Ranskan kannalle. Siten on nyt tullut yleiskomission viime kokouksissa ilmeiseksi tosiasiaksi se, ettei yksikään eurooppalainen maa ole korottanut ääntään Englannin tähän saakka ajaman politiikan hyväksi, vaan kaikki ovat asettaneet etualalle turvallisuustakeiden lisäämisen vaatimuksen. Tietysti tällöin on otettava huomioon, ettei Saksa ole komissiossa edustettuna ja että Italia teki oman varaumansa. Mutta tämä Italian varauma ei suinkaan koske itse turvallisuusnäkökohtia, vaan ainoastaan sitä, että sen mielestä ennen kuin konferenssi voi menestyksellä jatkaa töitään olisi Saksa saatava tulemaan takaisin konferenssiin. Näin ollen voidaan tosiasiallisesti katsoa, että yleiskomissio ilman ainoatakaan vastustusta hyväksyi konferenssin ohjelmaksi sen kompromissin, jonka Ranska, Englanti ja Yhdysvallat olivat laatineet ja jossa nyt turvallisuusnäkökohdilla on ehdottomasti ensi asema.

Kaiken tämän toteamisen jälkeen on vielä kahta seikkaa koskettava vähän tarkemmin.

Ei ole kiellättävissä, etteikö M. Barthou kaikesta loogillisesta taidostaan huolimatta hoitanut Ranskan asiaa liiallisella ylimielisyydellä. Siitä huolimatta, että Ranskalla nyt oli enemmän kannatusta kuin koskaan ennen turvallisuusnäkökohtien ajamisessa, olisi Barthoun puolelta suurempi tahdikkaus ollut paikallaan. Hänen verrattain kirpeä hyökkäyksensä Sir John Simonia ja tämän häilyvää politiikkaa kohtaan teki tietysti puhtaasiti asialliselta kannalta sangen suuren vaikutuksen. Mutta yhtä yleisesti on valitettu Barthoun puheen tarpeetonta kärkevyyttä. Hänen tavallaan nokkela välihuomautuksensa suurelähettiläs de Madariagalle oli samaten parlamenttaarisen esiintymistaidon hyväkin näyte, mutta Kansainliiton piireissä sellainen kirpeys on tuntematonta. Senvuoksi ymmärtää hyvin, että M. Barthoun on täytynyt kiirehtiä sanomalehdissä antamaan kirjeellisen hyvityksen espanjalaiselle ystävalleen, jotta tämä suostuisi pysymään ilmailukomission puheenjohtajana. Ranskan arvolle tällaisen suuren moraalisen voiton hetkellä oli-

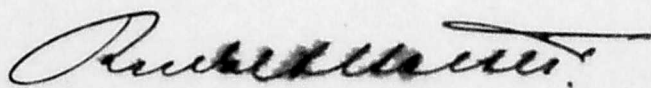
si ollut monin verroin edullisempaa, jos M. Barthou olisi kaiken aikaa liikkunut saman puhetaidon puitteissa, joka alati tuotti Ranskalle ja Briandille itselleen niin yhtämittäisiä voittoja Genève'issä.

Nämä M. Barthoun kärkevyydet aiheuttivat vuorostaan sen, väärän käsityksen miltei kautta maailman, että Englannin ja Ranskan välit olivat kärsineet vakavan kolahduksen ja että koko konferenssi oli senvuoksi menossa hajalle. Nämä pessimistiset johtopäätökset osoittautuivat kuitenkin eilen kokonaan erheellisiksi. M. Barthou esittäessään ehdotuksensa konferenssin työohjelmaksi lausui niin kauniita sanoja englantilais-ranskalaista ystävyyttä ja yhteistoimintaa kohtaan, että sellaista tuskin on koskaan aikaisemmin kuultu Kansainliiton puhujalavalta. Mutta hänen kiitöksensä sovittelujen onnellisesta tuloksesta ulottuivat myöskin Yhdysvaltoihin ja Mr. Norman Davis'iin. Mr. Eden ja hänen jälkeensä Mr. Norman Davis vastasivat M. Barthoulle yhtä sydämellisin sanoin. Näin annettiin maailman ymmärtää, että Ranska, Englanti ja Yhdysvallat olivat ikaänkuin ottaneet korkeimman johtoonsa tämän konferenssin onnistumisen ja sen kautta rauhan säilyttämisen. Tämä maailman kolmen tärkeimmän suurvallan selvä yhteisymmärrys herätti komissiossa tavattoman suurta tyytyväisyyttä ja M. Barthou, Mr. Eden ja Mr. Norman Davis saivat valtavia suosiosoituksia osakseen.

Tätä taustaa vastaan on katsottava Mr. Litvinoffin esiintymistä komissiossa: Hän teki kauttaaltaan pelinsä hävinneen miehen vaikutuksen. Hän oli viimeiseen saakka koskellut Ranskan ja tämän ystävien suopeutta ja nyt Ranska olikin kohoittanut korkeimmalle veljeytensä Englannin ja Yhdysvaltain kanssa. En ole koskaan nähnyt aina väittelyvalmista Litvinoffia poistuvan puhujalavalta niin nolon näköisenä kuin hän teki eilen.

Niin paljon kuin eilen Genève'issä iloittiinkin sydämellisesti tapahtuneesta tilanteen selvityksestä ei tietysti ole ummistettu silmiä edessäolevilta uusilta vaikeuksilta. Komission päätös sisältää sinänsä vain työohjelman, mutta mitään periaatteellisia ratkaisuja tärkeimpien riitakysymysten suhteen ei ole vielä saatu aikaan. Millä tavalla turvallisuutta on lisättävä, millä tavalla tehtävän sopimuksen pysyttämistä voimassa on kontrolloitava, millä tavalla on poistettava ilmasodan pahimmat vaarat, miten on kontrolloitava ase-

teollisuutta ja asekauppaa, kaikki nämä neljä suurta kysymysten ryhmää päätettiin eilen lähettää eri komiteoihin ja siellä tulee tietysti vakavia erimielisyyksiä edelleenkin esille. Samaten päätettiin eilen jatkaa yksityisiä neuvotteluja Berliinin kanssa, jotta Saksa saataisiin palaamaan takaisin konferenssiin. Elleivät nämä demarchet johda tuloksiin, tulee Mr. Henderson kutsumaan bureaun koolle neuvottelemaan välittömistä toimenpiteistä Saksan taivuttamiseksi. Kukaan Genève'issä ei tällä hetkellä ota uskoakseen, että Saksan paluu tulee tapahtumaan pelkällä kädenojennuksella. Vaikeuksia siis on edessä miltei kuinka paljon tahansa. Mutta maailman yleisen poliittisen tilanteen kannalta ja erikoisesti k.o. konferenssin töiden menestyksellisen jatkamisen kannalta on sittenkin pidettävä yleiskomission nykyistä istantokautta paljoa tuloksellisempänä kuin mitä vielä pari viikkoa sitten uskallettiin odottaa. Yleistä varustusten supistamista ei tosin tulla saamaan aikaan, mutta jospa saataisiin vähitellen syntymään sopimus erinaisten varustusten supistamisesta, muiden varustusten rajoittamisesta ja turvallisuuden melkoisesta lisäämisestä, oltaisiin jälleen kaikesta päätäten pääsemässä ainakin jonkun verran "väljemmille vesille" kuin missä viime kesäkuusta lähtien on oltu.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 831.

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 14.

Ministeri Holsti.

16/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 647.

14, RUE CHARLES-BONNET

GENÈVE

Genève'issä, kesäkuun 16 päivänä 1934.

Ulkoasiainministeriölle.

Genève'in-lähetystön raportti n:o 14.

ULKOASIAINMINISTERIO			
24	294	Sal	- 34
23/6-34		-	1

831.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 14, jonka otsakkeena on Varustuskuumeen alkaminen.

Rudolf Haarto

Genève'issa ~~OSA~~ OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 14.

Genève'i ssa 16 p:nä kesä kuuta 19 34. ^{23/6}-34

24 294 Sal 34

5- 831.

Asia: Varustuskuumeen alkaminen.

Näinä päivinä on maailman sanomalehdistössä kierrellyt sähkösanoma tiedoittaen Yhdysvaltain entisen ulkoasiainministerin Mr. Kelloggin lausuneen varsin vakuuttavassa äänilajissa julki käsityksensä, ettei maailman rauhan säilyminen ole sittenkään niin uhattu kuin monista enteistä on kiirehditty päättelemään. Jos terve järki saisi johtaa maailman kohtaloita, on itsestään selvä, että Briand-Kellogg-paktin toinen isä on tässä optimismissaan oikeassa. Maailmansodan jälkeen on terveen järjen avulla saatu montakin selkkausta selvitetyksi ja sillä vältetyksi aseellisen yhteentörmäyksen vaara niin uhkaavalta kuin se kussakin näissä tapauksissa on aluksi näyttänyt. Mutta valitettavasti johtaa ihmiskunnan kohtaloita yksi ja toinen muukin tekijä kuin selvä järki. Esim. Bolivian ja Paraguayn välinen sota jatkuu kaikista Kansainliiton ponnistuksista huolimatta yhä ennen kaikkea senvuoksi, että varustustehtailijain etu sitä vaatii. Ja turha on luulla, että kansallisia intohimoja ohjataan terveen järjen nojalla; kun intohimojen johdosta ryhdytään vastoin kaikkea järkeä äkisti lisäämään varustuksia, voi minä hetkenä tahansa aseellisen ratkaisun hetki olla lyönyt kaikista järjestellisistä sovitteluyrityksistä huolimatta. Niin onnellista kuin olisikin, jos Mr. Kelloggin rauhoittava vakuutus osoittautuisi oikeaksi, ei kenelläkään ole syytä ummistaa silmiänsä tosiasioilta, jotka kai-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

kessa synkkydessään tuntuvat puhuvan päinvastaista kieltä. Jos nimittäin maailman johtavimmat valtiot eivät näy luottavan rauhan säilymiseen sen nykyisillä edellytyksillä, vaan ryhtyvät varustautumaan kuumeisella kiireellä "rauhan säilyttämiseksi", ei pienillä mailla ole enää syytä tuudittautua "poliittisen poudan" varmaan jatkumiseen.

Lähettyessäni viime vuoden helmikuun 8 päivänä raporttini n:o 3, jossa käsitelin silloisia "Synkkiä enteitä", kuten raportin otsikko kuului, ei minulla vielä ollut käytettävänäni sen parempia tietoja kuin erinäisiä yksityisiä keskusteluja, joita minulla oli ollut useiden hyvästi asioita tuntevien henkilöiden kanssa; virallisesti katsoen tilanne maailmassa ei ollut sanottavasti pahempi kuin yleensä maailmansodan jälkeen. Toisen kerran palasin samaan asiaan raportissani n:o 14 viime vuoden toukokuun 15 päivältä; kolmannen kerran tein sen raportissani n:o 22 elokuun 11 päivältä. Näissä kummassakin raportissa liikuin edelleen paremminkin yksityisten keskustelujen kuin täysin virallisten tietojen pohjalla. Tahtomatta tässä luetella muita raporttejani viime vuodelta, joissa sama asia on ollut esillä siirryn nyt suoransisiin virallisiin tapahtumiin, jotka tämän vuoden ensi puoliskon aikana ovat olleet omansa paljastamaan koko maailmalle kylmäksi todellisuudeksi sen, mistä viime vuonna oli vain erinäisiä enteitä jonkun verran nähtävissä.

Kukaan ei enää kykene kieltämään, etteikö maailmassa ole varsinaisesti kaksi vaaran keskustaa: Kaukaisessa Idässä Japanin varustuspolitiikka ja Euroopassa Saksan samanlaiset toimenpiteet.

Pelkän hivin vuoksi ei kukaan usko Japanin nyttemmin käytävän varustustarkoituksiin niin suunnattomia summia, etteivät valtion varsinaiset tulot riitä peittämään näitä menoja. Yhtä selvää on, ettei Japani kykene kuinka monta vuotta tahansa jatkamaan tätä mieletöntä varojen tuhlaamista, vaan sen täytyy joko käyttää nämä suunnattomat varustuksensa mahdollisimman pian jonkun poliittisen vaatimuksensa aseelliseen ratkaisemiseen, ellei se saavuta päämaaliensa muilla keinoilla, tai sitten sen täytyy joidenkuiden vuosien kuluksua tunnustaa avoimesti hävinneen koko tämän varustuspolitiikkansa. Japani ei tähtää minkään määrätyn aselajin vahvistamiseen, vaan lisätään niin hyvin maa- ja ilma- kuin merivoimia.

Mitä ensinnä tulee maa- ja ilmavoimiin, voi Japani niitä käyttää ainoastaan yhdellä määrätyllä taholla, nimittäin Aasian mantereella. Tämä vuorostaan merkitsee sitä, että viholliseksi voidaan ajatella vain Venäjää, tai Kiinaa, tai molempia maita. Merivoimiansa taas Japanin ei tarvitsisi lisätä, jos on kysymyksessä sota vain näitä Aasian mantereen molempia maita vastaan, siksi suunnaton ylivalta Japanilla on merellä yksinpä yhtyneitä venäläis-kiinalaisia laivastoja vastaan. Mutta Japani tähtää aivan määrätietoisesti myöskin kaikkien merivoimiensa huimaan lisäämiseen. Jo viime vuonna se antoi toisten merivaltain tietää, että se tulee ensi vuoden laivastokonferenssissa vaatimaan itselleen Yhdysvaltain ja Englannin rinnalla täyttä pariteettia. Näiden kolmen merivallan laivastojen suhde toisiinsa vahvistettiin Lontoon laivastokonferenssissa vastaamaan suhdelukuja: 10,10,6. Nyt Japani vaatii siis suhteeksi: 10,10,10. Yhdysvaltain uusimmat laivastomanööverit ovat osoittaneet täysin oikeaksi sen yleisen teoreettisen käsityksen, että amerikkalais-japanilaisessa sodassa Yhdysvallat eivät voi välimatkan suuren etäisyyden vuoksi saattaa Japanin nykyisiä merivoimia erikoisen uhanalaiseen asemaan. Tästä täytyy Japanin laivastopiirien olla täysin selvillä ja senvuoksi kysytään tarkoittaako Japani tällä laivastonsa valtavalla suurentamisella sellaista mahdollisuutta, että sen olisi valmistauduttava taistelemaan samalla kertaa sekä amerikkalaisia, että englantilaisia merivoimia vastaan?

Näinä päivinä alkavat alustavat neuvottelut merivaltain kesken ensi laivastokonferenssin järjestämisestä. Jos Japani tulee johdonmukaisesti pysymään kiinni laivastonsa suurentamisen vaatimuksista, tulee se pakottamaan varsinkin Yhdysvallat ja Englannin ryhtymään myöskin omien merivoimiensa vastaavaan lisäämiseen. Toisin sanoen laivastopariteetista ei tule mitään, vaan maailma ajautuu uuteen laivastojen lisäyskilpailuun. Amerikkalaiset sanovatkin aivan avoimesti, että he ovat valmiit uuvuttamaan Japanin taloudellisesti aivan loppuun saakka säilyttääkseen merellä ylivaltansa Japanin rinnalla.

Mihin siis Japani pyrkii nykyisellä maa-, meri- ja ilmavoimiensa valtavalla lisäämisellä? Mitkä ovat ne järjelliset syyt, jos sellaisia on olemassa, jotka ovat saaneet Japanin luomaan tällaisen vaaratekijän ennestäänkin niin levottoman maailmanpolitiikan keskeeseen?

Ainoastaan yhden vastauksen, jota pidetään johonkin määrin järjestellisesti ymmärrettävänä, olen Genève'issä kuullut: Japanin täytyy käyttää hyväkseen Kiinan ja Venäjän nykyistä heikkouden tilaa päästäkseen tärkeimmäksi sotilaalliseksi ja taloudelliseksi tekijäksi Aasian mantereellakin. Kieltevästi Venäjän nykyisen hallitusjärjestelmän kukistuminen hävityn sodan jälkeen Itä-Aasiassa tulisi herättämään kautta maailman sangen suurta myötätuntoa. Mutta onko takeita olemassa, että Venäjä varmasti tulisi sodassa jäämään alakynteen? Vielä pari vuotta sitten viralliset saksalaiset piirit olivat jokseenkin vakuutettuja, että Japani tulisi häviämään sodassa Venäjää vastaan. Senjälkeen Venäjä on päässyt normaaliin diplomaattisiin suhteisiin Yhdysvaltain kanssa, se on järjestänyt välinsä Puolan ja pikku-ententen kanssa entistä paljoka paremmiksi ja se on ainakin jonkinlaisella menestyksellä kosiskelemassa Ranskan myötätuntoa. Jos kaiken lisäksi Venäjä pääsisi ennen tämän vuoden loppua Kansainliiton jäseneksi, olisi se saavuttanut Japaniin verrattuna paljoka edullisemmän aseman kuin sillä vielä oli pari vuotta sitten. Siitä huolimatta että maailma on sympatiojensa puolesta edelleenkin mahdollisimman anti-venäläinen, ei ole kiellettävissä, etteikö poliittisten laskelmien kannalta Japanin asema sodassa sen ja Venäjän välillä olisi kaikkea muuta kuin kehuttava. Kylmimmät laskelmat käyvät siihen suuntaan, että maailmalle olisi parasta, jos kumpikin, niin hyvin Venäjä kuin Japani, uupuisivat pitkiksi ajoiksi eteenpäin. Se jättäisi Yhdysvalloille, Englannille ja Ranskalle mahdollisuuden pysyä edelleen pitkät ajat eteenpäin Aasian mantereen poliittisesti ja taloudellisesti tärkeimpinä tekijöinä. Mutta tällainen tulos ei suinkaan voisi vastata Japanin nykyisiä poliittisia ja taloudellisia laskelmia.

Sanotaan, että Japanilla on Saksassa varma ystävä ja tuki. Jo tämän vuoden alussa kuulin eräiden maailmanpolitiikan keskeisten miesten täällä Genève'issä viittailevan siihen mahdollisuuteen, että Japanin ja Saksan välillä on olemassa salainen liitto. Näille huhuille on antanut uutta yllykettä ent. keisari Wilhelmin "Daily Mail'ille" viime viikolla antama haastattelu. Mutta on kyseenalaista voiko Saksa auttaa täysin tehokkaalla tavalla Japania, jos Kansainliitto julistaisi Japanin hyökkääjäksi; kukaan ei usko Venäjää niin mielettömäksi, että se ryhtyisi aggressööriksi. Eri asia on, jos Saksa myös ryhtyisi so-

tilaallisiin voimakeinoin Euroopassa estääkseen Euroopan maita saarrollaan y.m. toimenpiteillään vahingoittamasta Japanin sodankäyntiä Venäjää vastaan. Tämä tietysti helpoittaisi Japanin asemaa, mutta saattaisi Saksan itsensä toivottoman suureen vaaraan hävitä vielä kerran. Näin ollen uskotaan Geneve'issä, että jos Japanin ja Saksan välillä on olemassa liittosuhde, se tarkoittaa paremminkin levottomuuden ylläpitämistä maailmassa, jotta kumpikin vuorotellen ja yhdessä pääsisivät hyötymään. Japanille jäisi siten verrattain vapaat kädet lujittaa asemaansa Mandshuriassa samaan aikaan kuin Saksa koettaa lisätä varustuksiansa ja saavuttaa erinäisiä muita poliittisia voittoja Euroopassa laskematta silti sodan kauhuja valloilleen.

Kieltämättä Hitler on kerta kerralta vakuuttanut, ettei hänen politiikkansa tähtää sotaan, vaan ainoastaan Saksan tasa-arvoisuuden palauttamiseen rauhallisin keinoin. Mutta valitettavasti varsinkin Eurooppa ei ole vakuutettu, että Saksa kokonaisuutena katsottuna on täysin selvillä mitä maailma yleensä ajattelee sen varustus- y.m. politiikasta. Sodan uhka Puolan ja Saksan väliltä on todennäköisesti poistettu kymmeneksi vuodeksi eteenpäin; Mussolinin ja Hitlerin katsotaan viime päivinä päässeen yksimielisyyteen siitä, että Anschluss-ohjelma on ainakin toistaiseksi haudattava ja sillä turvattu rauhan säilyminen siinä osassa Eurooppaa. Edelleen on totta, että Saarín kysymys saataneen, ellei odottamattomia tapahdu, täysin rauhallisella tavalla selvitettyksi. Mutta kaikista näistä hyvistä tuloksista ja enteistä huolimatta on Eurooppa joutunut todelliseen varustuskilpailuun. Sen enempää ei siis Hitlerin rauhanpolitiikka ole todellisuudessa merkinnyt Euroopan johtavien valtiomiesten silmissä,

Tämän vuoden alusta on Ranskan parlamentti kerta toisensa jälkeen äänestänyt miljardeja varustusten nopeaan lisäämiseen. Englannissa on parhaillaan esillä ohjelma, joka toteutettuna lisää suunnattomasti Englannin ilmavoimia. Se on siis Englannin vastaus Saksan aloittamalle ilmavoimien kuumeiselle lisäämiselle. Englannin konservatiivinen sanomalehdistö vaatii yleensäkin entistä tuntuvasti suurempaa huomiota maan koko varustuspolitiikalle silmälläpitäen lähinnä tilannetta Euroopassa. Kaikki nämä Englannin uudet huolet johtuvat

yksinomaan Saksan nykyisestä politiikasta eikä suinkaan siitä, että Ranska yhä lisää varustuksiansa.

Ranskalla on tällä hetkellä Euroopan suurin ja voimakkain ilma-ase. Se ei ole saattanut Englantia levottomaksi, sillä sodan syttymisen vaaraa ei näiden maiden välillä ole olemassa. Samaten mitä tulee merivoimiin, on Ranskalla maailman suurin vedenalainen laivasto. Olen useasti edellisinä vuosina huomauttanut, esim. raportissa n:o 8 maaliskuun 14 päivältä 1931, että Englanti ei olisi voinut myöntää Ranskalle näin tavatonta, ^{vaikkapa vain osittaista,} yliotetta merellä, jos Englanti vähänkin pelkäisi sodan syttymisen mahdollisuutta, jossa Englanti ja Ranska joutuisivat vastakkain. Maailmansota opetti Englannille kuinka tavattoman vaaralliseksi upotussota pitkin sen rannikoita ja etäämmillakin vesillä voi muodostua; yksikään maa ei voisi käydä upotussotaa Englantia vastaan niin tuhoisalla menestyksellä kuin Ranska voisi sen tehdä. Mutta Englanti ei ole näinä päivinä suunnitellut mitään vedenalaisen laivastonsa lisäämistä, koska sen ei tarvitse peljätä minkäänlaista todellista vaaraa Saksan vähäpätöiseltä laivastolta. Saksa voi uhata Englantia ainoastaan ilmavoimilla ja sen vuoksi on nyt Englanti vastaamassa Saksan ilmavarustuksiin lisäämällä suunnattomasti omia ilmavoimiaan.

Oma probleeminsa on Italian varustuspolitiikka. Tuskin Mussolini oli pääsiäisen jälkeen pitänyt suuren budjettipuheensa ja panut toimeen säästämissohjelmansa, kun hän yllätti maailman ilmoittamalla tulevansa käyttämään v.1940 mennessä miljaardin liiraa laivaston lisäämiseen ja saman verran ilmavoimien vahvistamiseen. Tästä edellisestä ohjelmasta on juuri laskettu julkisuuteen selitys, että Italia tulee vielä tänä vuonna panemaan rakenteille kaksi 35.000 tonnin panssarijättiläistä.

Tämä tiedonanto tulee juuri hetkellä, jolloin merivaltojen on Lontoossa alettava neuvottelunsa ensi vuoden laivastokonferenssin järjestämisestä. Washingtonin laivastosopimus v.1921 myönsi Ranskalle ja Italialle oikeuden rakentaa lisää panssarilaivoja 70.000 tonnia niin että niiden panssarilaivastot saavuttaisivat 175.000 tonnin ylimmän rajan. Mutta tähän saakka Italia on tyytynyt rakentamaan ainoastaan 10.000 tonnin suuruisia risteilijöitä ja niitä pienempiä sotalaivoja, koska maan raha-asiat ja ulkopoliittiset suhteet ovat

toisaalta vaatineet, toisaalta sallineet näin maltillisessa ohjelmassa pysymistä. Kysytään nyt hämmästyksellä mitä Mussolini tarkoittaa tällä valtavalla laivasto-ohjelmallaan juuri ennen neuvotteluja Lontoossa? Vuodesta 1928 saakka Italian budjetti on säännöllisesti päättynyt vuosi vuodelta yhä suurempiin vaillinkeihin; viime vuoden minus oli pyöreän luvun 4 miljardia liiraa. Maan verokuorma on tätä nykyä niin raskas, ettei mitään uusia veroja voida edes ajatella, saatikka sitten toteuttaa. Maan kauppatase on samalla tavalla jo pitkät ajat ollut passiivinen, Italian valtiopankin kultavarastot ovat varsinkin tämän vuoden kuluessa huomattavasti pienentyneet senvuoksi, että maan raaka-ainevarastoja sodan varalta on nopeasti ryhdytty lisäämään. Uusimmat valtiopankin numerot osoittavat, että setelistön kultakate on supistunut 53:een %:iin, lain sallima minimiraja on 40 %. Mussolinilla ei siis ole enää suuriakaan mahdollisuuksia jatkaa sotatarpeiden ostoja ja raaka-aineiden tilauksia vaarantamatta maan koko finansi- ja taloudellista asemaa. Mistä näin ollen otetaan lähivuosiksi kaksi miljardia liiraa ylimääräistä rahaa varustuksiin merellä ja ilmassa, se on yleisenä kysymysmerkinä koko maailmalle.

Erikoisesti udellaan mitä Mussolini luulee tekevänsä noilla kahdella uudella panssarilaivalla, jonka veroisia Ruroopassa ei ole kenelläkään muulla kuin Englannilla. Mutta Italian on täysin turha yrittääkään kilpailla Englannin kanssa edes Välimerellä, sillä yksistään siellä Englannilla on valtava laivaston ylivoima käytettävänä. Jos sanotaan, että Italia tarvitsee nämä uudet merihirviöt vastapainoksi Ranskan Dunkerque-luokan panssarilaivoille, ei itse asiassa päästä sen selvempään tilanteeseen. Ranska pani alulle tämän 26.500 tonnisen suuruisen panssarilaivan rakentamisen vastapainoksi Saksan rakentamille 10.000 tonnisen suuruisille Deutschland-luokan panssarilaivoille ja Ranska tulee nykyisen suunnitelman mukaan saamaan kaksi Dunkerque-luokan panssarilaivaa. Italian molempien uusien panssarilaivain rinnalla tulevat nämä Ranskan uusimmat sotalaivat olemaan ilmeisen selvässä heikkomuudessa. Mutta lyömällä romuksi muutamia nykyisiä yli-ikäisiä panssarilaivojansa Ranska voi heti saada täyden vapauden rakentaa sekkin 35.000 tonnisen suuruisia jättiläisiä ja sillä on Italia taas jäänyt vuorostaan heikompaan asemaan. Italian rinnalla Ranska on upporikas maa ja se voi siis paljoka helpommin kuin Italia lisätä laivastoansa.

Kysytään senvuoksi joltisellakin oikeutuksella mihin Italia todellakin tähtää tällä juuri julkaisemallaan uudella varustusohjelmalla, jonka toteuttamiseen maalla ei edes pitäisi olla riittäviä taloudellisia edellytyksiä. Se on kaikki "bluffia", sanotaan Genève'issä. Mussolini on kiusaantunut kaikista ulkopoliittisista tappioistaan. Hänen aikaansaamastaan n.s. 4-vallan-paktista ei ole käytännössä tullut mitään. Hänen hitleriläisharrastuksensa johti suorastaan Anschluss-vaaran karjistymiseen Italian vahingoksi. Balkanin pakti vei häneltä Turkin ja Kreikan ystävyuden ja johti vuorostaan Bulgarian vieraantumiseen Italiasta. Ei edes Albania ole ottanut pysyäkseen Italian ainoana ystäväenä Välimerellä. Jotain siis täytyy Mussolinin jälleen tehdä pitääkseen nimensä maailmanpolitiikan suurnäyttelijäin joukossa. Senvuoksi hän on, niin sanotaan, juuri ennen Lontoon neuvottelujen alkamista tahtonut heittää merivaltain pöydälle tämän uuden laivasto-ohjelmansa, jotta muut suurvallat tulisivat pakotetuiksi tinkimään hänen kanssaan.

Voidaan oikeutetusti kysyä paljonko maailma tarvitsee tällaisia "varustusbluffeja" jotta yleinen levottomuus pysyisi korkeimmillaan? Japani tuhlaa varustuksiinsa enemmän kuin maan raha-asiat sallisivat. Saksa varustautuu kaikella kiireellä ja siihen sillä on varoja samaan aikaan kuin se kuuluuttaa maailmalle, ettei se kykene maksamaan ulkomaisten velkojensa korkoja ja kuoletuksia. Ja tähän täydellisesti väaraan finanssipolitiikkaan tulee nyt lisäksi Mussolinin varustusohjelma, jonka toteuttamiseen hänellä ei ole kunnollisesti varoja. Toisin sanoen kolme suurvaltaa harjoittaa tällä hetkellä varustuspolitiikkaa, jonka vaarallisuus niin sisä- kuin ulkopoliittisessa suhteessa on jokaiselle ilmeinen.

Toisten maiden täytyy tietysti seurata perässä. Amerikka on tämän vuoden alusta sekin huikeasti lisäämässä merivoimiansa. Kun Venäjänkin varustautuu ekonoomisesta hädästäan huolimatta niin paljon kuin se suinkin kykenee, ovat siis itse asiassa kaikki suurvallat menettäneet luottamuksensa rauhan varman säilymiseen. Monet pienet maat ovat luisuneet saman politiikan tielle, mainitakseni vain Hollannin, Belgian ja Sveitsin. Toisten vuoro tulee tietysti kaikessa hyvässä järjestyksessä.

Kaikkea tätä ajatellessamme palauttakaamme mieliimme vuodet 1911-14. Toisen Marokkoselkkauksen jälkeen alettiin Euroopassa lisätä sotilaiden palvelusaikaa, varustauduttiin entistä kiihkeämmin maalla ja merellä ja tehtiin ahkerasti keisarillisia, kuninkaallisia, ja presidentillisiä vierailumatkoja pääministereiden ja ulkoasiainministereiden matkoista puhumattakaan. Ahkerasti pidettiin puheita rauhan säilyttämisen ylistykseksi ja sotaa ennustaneille henkilöille naurettiin julkisesti. Seurauksena kaikesta tästä valtiomiesten "rauhanrakkaudesta" oli ihmiskunnan kaamein sota.

Viime vuoden keuhkalla alkoi epäluulo salaa hiipiä maailman tärkeimmissä pääkaupungeissa ja varovaisia kuiskauksia kuului Genève'iin saakka. Nyt ei enää puhuta kansainvälisen tilanteen vaarallisuudesta kahdenkeskisissä keskusteluissa, vaan nyt jo osoitetaan julkisesti koko maailmalle, että hallitukset katsovat välttämättömäksi lisätä varustuksiaan vieläpä yli erinäisten suurvaltojen taloudellisen kantokyvyn. Jälleen matkustavat valtioiden päämiehet, pääministerit ja ulkoasiainministerit puhaakseen keskenään rauhan säilyttämisen välttämättömyydestä. Kukaan ei sinänsä tarkoita hyökkäyssotaa, vaan kaikki valmistautuvat puolustautumaan.

Kaikki on armon vuonna 1933-34 aivan samaa psykologista kuumetta kuin 1913-14. Mutta erona on se, että maailmansodan edellä kansat olivat rikkaita, työttömyyttä ei ollut muuta kuin nimeksi eikä maailmaa näivettänyt yleinen taloudellinen pula. V.1934 on maailmassa miljoonia työttömiä, suurimmatkin maat kieltäytyvät maksamasta velkojansa, taloudellinen pula jatkuu uhkaavana kautta maailman ja siitä huolimatta olemme nyt saatetut keskelle suurempaa varustuskuumetta kuin oli vallalla maailmansodan edellä.

Mr. Kellogg on epäilemättä meidän aikamme huomattavimpia valtiomiehiä ja mikään ei olisi maailmalle onnellisempaa kuin hänen ennustuksensa toteutuminen niin että rauha varmasti säilyisi. Mutta valitettavasti täytyy ottaa myös lukuun ajan erittäin huonot enteet. Ne neuvomalla neuvovat kansoja ja niiden johtajia valtiomiehiä kiireisesti pyrkimään edes jonkinlaiseen varustusten rajoittamissopimukseen. Toivotavasti ponnistukset tässä suhteessa saadaan vihdoinkin johtamaan edes jonkinlaisiin tuloksiin. T.k. 8 päivänä varustusten supistamiskonferenssin kokouksessa julistettu Englannin, Ranskan ja Amerikan yhteisymmärrys

konferenssin töiden jatkamiseksi positiiviseen tulokseen saakka on tietysti, kuten viime raportissani viittasin, otettu kaikkialla hyvänä oireena vastaan. Mutta maailmassa on muitakin suurvaltoja ja tekijöitä, joilla myöskin on sanansa mukana ja juonia salassa. Kysymys vain on siitä voittaako terve järki näinä aikoina parem-
min kuin 20 vuotta sitten.

Ruuska

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön rap. n:o 15.

Ministeri Holsti.

18/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 650.

N:o 25/294. Sal. N:o 34	
25/6 1934	GENÈVE CHARLES-BONNET /
GENÈVE	
5. 8. 31.	

Genève'issä, kesäkuun 18 p:nä 1934.

Ulkoasiainministeriölle.

Genève'in-lähetystön raportti n:o 15.

Ohellisena minulla on kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 15, jonka otsakkeena on Pari venäläistä suunnitelmaa.

Rueda

Genève'issä ~~XXXX~~ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 15.

Genève'i ssa 18 p:nä kesä kuuta 19 34. 25/6-34

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
25/294 Sal	34
5.	631.

Asia: Pari venäläistä suunnitelmaa.

Raportissani n:o 2 viime tammikuun 23 päivältä koskettelin erinäisiä verrattain epämääräisiä huhuja Venäjän yhtymisestä Kansainliittoon jo verrattain läheisessä tulevaisuudessa. Palasin siihen samaan kysymykseen raportissani n:o 8 viime maaliskuun 24 päivältä lähinnä sen johdosta, että Kansainliiton Sihteeristön alipääsihtööri Mr. Walters oli aikeissa piakkoin sen jälkeen matkustaa m.m. Suomeen. Vielä seuraavassa raportissani, nimittäin n:o 9 s.k. 28 päivältä otin tämän kysymyksen puheeksi erään keskustelun nojalla, mikä minulla juuri oli ollut Japanin takäläisen edustajan, ministeri Yokoyaman kanssa. Kaikissa näissä eri raporteissani olin tullut siihen johtopäätökseen, että kysymys Venäjän yhtymisestä Kansainliittoon oli monista päinvastaisista huhuista huolimatta sittenkin verrattain aktuaalinen. Sitävastoin olivat eräät toiset Suomen lähettiläät samanaikaisissa raporteissaan Ulkoasiainministeriölle tulleet siihen johtopäätökseen, ettei kysymys vielä ollut kypsänyt pitemmälle kuin joidenkuiden epämääräisten viittailujen asteelle.

Tämä tilanteen epämääräisyys on nyt hälvenemässä ja Venäjän tulo Kansainliittoon selvenemässä täysin positiiviseen suuntaan, ellei kesän kuluessa tapahdu odottamattomia käännteitä päinvastaiseen suuntaan.

Viime viikolla Litvinoff kävi tapaamassa M. Avenolia pyytä-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

mällä pyytäen, ettei Sihteeristö millään tavoin laskisi asiaa julkisuuteen ja että M. Avenol tehtyään käynnistä omat muistiinpanonsa alistaisi ne hänen tarkastettavakseen, minkä jälkeen niitä ei saisi näyttää Sihteeristössä kuin muutamille korkeimmille virkamiehille. Tästä salaperäisyydestä huolimatta luulen voivani tiedoittaa Litvinoffin ja M. Avenolin välisistä keskusteluista seuraavaa:

Litvinoff antoi M. Avenolin ymmärtää, että Venäjä on täysin valmis astumaan Kansainliittoon, jos kesän kuluessa saadaan valmiiksi muodossa tai toisessa itä-eurooppalainen Locarno-sopimus. Sitä vastoin Ranska katsoo ainakin tällä hetkellä välttämättömäksi, että tällainen Euroopan itäisiä ja keski-eurooppalaisia maita koskeva sopimus solmitaan vasta sen jälkeen kuin Venäjästä on tullut Kansainliiton jäsen. Jos kerran tahdotaan k.o. eurooppalaisia maita varten ja kesken saada aikaan samanlainen sopimus kuin on Locarno-sopimus, täytyy myös, niin katsoo Ranska, lähteä vastaavasti siitä, että jokainen sopimukseen yhtynyt valtio on jo alunpitäen Kansainliiton jäsen, niinkuin kaikki Locarno-sopimukseen valtiot olivat sen sopimuksen syntymisen hetkellä. Tätä Litvinoffin ja Barthoun välistä erimielisyyttä siitä olisiko Venäjän tultava Kansainliiton jäseneksi ennen itä-eurooppalaisen sopimuksen syntymistä, vaiko vasta sopimuksen tultua voimaan, tahtoi Litvinoff esittää M. Avenolin harkittavaksi.

En ole saanut vielä tällä hetkellä tietooni täysin varmassa muodossa millaisen vastauksen M. Avenol antoi tähän Litvinoffin kyselyyn; olen ainoastaan saanut kuulla vakuutettavan, että M. Avenol olisi pitänyt suotavana, että Litvinoff luopuu kannastaan, koska epäilemättä on olemassa parempia toiveita itä-eurooppalaisen sopimuksen syntymisestä helpommin sen jälkeen kuin kaikki sopimuspuolet ovat jo alunpitäen Kansainliittoon nähden samassa asemassa.

Toiseksi Litvinoff halusi M. Avenolilta saada tietää montako yksikköä Venäjän tulisi suorittaa Kansainliitolle jäsenmaksua yhdyttyään liittoon. Tähän kysymykseen väitetään M. Avenolin antaneen verrattain epävarman vastauksen lähinnä sen johdosta, että ensi yleiskokouksessa syyskuulla tulee kaikkien jäsenvaltioiden jäsenmaksut määrättäviksi uudelleen, joten tällä hetkellä on mahdoton varmuudella sanoa montako maksuyksikköä yleiskokous tulisi vahvistamaan Venäjän jäsenmaksuksi.

Tämä Litvinoffin salainen käynti M. Avenolin luona osoittaa sinänsä että Venäjä tekee nyttemmin kaiken voitavansa päästäkseen Kansainliiton jäseneksi jo ensi yleiskokouseen. Genève'issä pidetäänkin senvuoksi jokseenkin varmana, että Litvinoff tulee tekemään kaikille eri tahoille sen verran myönnytyksiä, että Venäjän pääsy liittoon käy syksyyn mennessä mahdolliseksi. Ollaanpa Genève'issä jo siksi varmoja tästä ratkaisusta, että ollaan tietävinään kuka tulee Venäjän ensimmäiseksi pysyväiseksi edustajaksi Kansainliittoon: siksi mainitaan ministeri Boris Stein'iä Helsingistä. Asiaan kuuluu, että, niinkuin M. Stein tänään kertoi minulle, huomenna saapuu Madame Stein Genève'iin. Huhutaan tämän matkan aiheutuvan siitä, että Steinin perhe haluaa yhdessä vuokrata täältä huoneuston itselleen.

Toinen Venäjää koskeva kysymys, joka tässä ansaitsee huomiota, koskee Litvinoffin ehdotusta, että Varustusten supistamiskonferenssi muutettaisiin pysyväiseksi kansainväliseksi järjestöksi valvomaan lyhyesti sanoen maailmanrauhan säilyttämistä; viittaa tarkemmin Commission généralen päätökseen t.k. 8 päivänä.

Mr. Henderson on nyt näinä päivinä lähettämässä tämän Litvinoffin ehdotuksen kaikille hallituksille tiedusteluineen mitä ne ajattelevat asiasta. Kun siis Litvinoffin ehdotus tulee näinä aikoina myöskin Suomen Hallituksen harkittavaksi, pyydän asiasta esittää seuraavassa erinäisiä näkökohtia:

Litvinoffin ehdotuksen vahvana puolena on kieltämättä se, että Kansainliitosta on tällä hetkellä poissa vielä Yhdysvallat ja Venäjä ja että, ellei peruutusta tule, Japani ja Saksa tulevat eroamaan liitosta ensi vuonna. Sitävastoin ovat Yhdysvallat, Venäjä ja Japani mukana Varustusten supistamiskonferenssissa; ehkä Saksakin saadaan palaamaan takaisin tähän konferenssiin, vaikka se pysyisikin päätöksessään erota Kansainliitosta. Jos siten Varustusten supistamiskonferenssi muutettaisiin täysin pysyväiseksi kansainväliseksi elimeksi, jonka tehtäväksi tulisi selvittää kaikki rauhan säilymistä uhkaavat pulmat, saataisiin aikaan mahdollisimman täydellinen kansainvälinen järjestäytyminen sotaa vastaan.

Kieltämättä nämä Litvinoffin ajatukset ja pyrkimykset ovat itsessään teoreettisesti katsoen kaiken huomion arvoiset. Mutta käytännöl-

tännölliseltä kannalta katsottuna on epäilemättä asia paljoa vähemmän selvä ja houkutteleva.

On ensinnäkin muistettava, että on olemassa Briand-Kelloggin-pakti sotaa vastaan. Sen heikkoutena on niin hyvin määrätyn keskuselimen puute kuin selvät määräykset miten rangaistaan rauhan rikkojaa. Briand-Kelloggin-paktin rinnalla olisi Litvinoffin ehdotuksella se etu, että konferenssi sinänsä toimisi elimenä. Mutta konferenssilakiaan ei olisi mitään etukäteen määrättyjä keinoja käytettävänä rauhan rikkojaa vastaan, jos sota konferenssin ponnistuksista huolimatta syttyisi. Konferenssi ei ole tähän saakka päässyt yksimielisyyteen suhteellisesti toisarvoisista kysymyksistä, mitä takeita siis on olemassa siitä, että se saisi yksimielisyyden aikaan niin ensiluokkaisista kysymyksistä kuin maailmanrauhan säilyttämisestä, sodalla uhkaavan valtion rankaisemisesta j.n.e. ?

Ottaen huomioon nämä eri näkökohdat ja tosiasiat tuntuu epäilemättä siltä kuin Kansainliitto ja sen peruskirja ovat sittenkin itessään maailmanrauhan säilyttämiselle parempana tukena kuin Litvinoffin ehdottama pysyväinen Varustusten supistamiskonferenssi. Esim. Mandshurian selkkauksessa Yhdysvallat ovat toimineet kiinteässä yhteistyössä Kansainliiton kanssa ja samaa on sanottava Amerikan politiikasta niin hyvin Bolivian-~~Perun~~ Paraguayn kuin Kolumbian-Perun sotien suhteen. Mikään ei estä Yhdysvaltoja vastakin käymästä Kansainliiton kanssa käsikädessä milloin käy välttämättömäksi ryhtyä keinoihin Briand-Kelloggin-paktin pysyttämiseksi voimassa.

Mitä taas tulee Venäjään itseensä, on todennäköisintä, että se läheisessä tulevaisuudessa yhtyy Kansainliittoon. Kun sitäpaitsi näinä aikoina käydään neuvotteluja Saksan pysymisestä Kansainliitossa ja kun Japanikaan ei vielä ole poistunut liitosta, on kieltämättä ennenaikaista kiirehtiä perustamaan Varustusten supistamiskonferenssista uutta kansainvälistä järjestöä rauhan säilymisen turvaamiseksi.

Kolmanneksi on pidettävä silmällä sitäkin mahdollisuutta, että Litvinoffin ehdotuksen toteuttaminen voisi johtaa Kansainliiton merkityksen heikontamiseen. Jos sattuisi vakava sodanuhka eteen, syntyisi helposti valtioiden kesken eripuraisuutta siitä onko rauhaa ryhdyttävä turvaamaan Kansainliiton peruskirjan selvien määräysten pohjalla,

vai olisiko kaikkien päätösten tekeminen jätettävä itsessään sangen epämääräisen Varustusten supistamiskonferenssin asiaksi. Senvuoksi olisi kaikesta päättäen ehdottomasti varmempaa pysyttää Kansainliiton tehtävät entisellään ja mieluummin koettaa keskittää Kansainliiton kanssa yhteistoimintaan nekin maat, jotka vielä ovat Kansainliiton ulkopuolella kuin heikontaa Kansainliiton rakennetta ja tehtäviä siirtämällä kaikki rauhan säilyttämistä koskevat kysymykset liiton ulkopuolelle pysyvään Varustusten supistamiskonferenssin asiaksi.

Kuten kaikesta ylläsanotusta ilmenee, olen siis sitä mieltä, että Hallituksen olisi vastauksessaan Mr. Hendersonin kyselykirjeeseen asetettava jotakuinkin selvästi torjuvalle kannalle huolimatta niistä mahdollisista kohteliaisuuksista, joita täytynee esittää Litvinoffin ehdotusta kohtaan.

Rueckert

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Bernissä olevan lähetystön rap. n:o 4.

Ministeri Holsti.

Genève 18/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

14, RUE CHARLES-BONNET

GENÈVE

N:o 651.

Genève'issä, kesäkuun 18 päivänä 1934.

26 294 Sal. 34

25/6-34 - Liit 1

Ulkoasiainministeriölle.

5. 631.

Bernin-lähetystön raportti n:o 4.

Ohellisena minulla on kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Bernin-lähetystön raportti n:o 4, jonka otsakkeena on Sveitsin ulkopoliittisia huolia.

Rudolf Haas

Bern'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Genève'i ssa 18 p:nä kesä kuuta 19 34.

LES ADMINISTRATIO

26/294 Sel 34

25/6-34

5. 631.

Asia: Sveitsin ulkopoliittisia huolia.

Useissa eri raporteissa viime vuonna selostin miten hitleriläisyyden valtaantulo Saksassa ja Anschluss-politiikan uusi elpyminen kaikkine levottomuuksineen Itävallassa olivat äkisti pakottaaneet sveitsiläiset patriootit levottomuudella tarkastamaan maansa ulkopoliittisia probleemeja kokonaan toisessa valossa kuin oli ker- taakaan tehty maailmasodan jälkeen. Viime vuoteen saakka oli ni- mittäin vain verrattain rajoitetuissa piireissä pohdittu paremmin- kin yksityisesti mitä vaaroja saattoi uhata Sveitsiä siinä tapa- uksessa, että syntyisi vakava konflikti Ranskan ja Italian kesken, tai että Ranska ja Saksa joutuisivat aseelliseen yhteentörmäyk- seen. Mutta viime vuonna muuttui tilanne Euroopassa siksi suures- ti, että voidaan katsoa Sveitsin koko kansan havahtuneen täydellisesti tajuamaan, että maan itsenäisyys voi jälleen joutua ko- vinkin uhanalaiseksi. Näkyvimpänä seurauksena tästä kansallisesta heräämisestä oli tuonnottainen sadanmiljoonan frangin määrääminen maan varustusten täydentämiseen.

Valitettavasti ei tämän vuoden kuluessa ole ilmennyt seik- koja, jotka olisivat olleet omansa rauhoittamaan mieliä Sveitsis- sä. Päinvastoin on pitkin kuluva vuotta pohdittu sanomalehtien palstoilla mahdollisimman vakavassa äänilajissa varsinkin pohjoisen rajan linnoittamisen tarvetta. Näille sanomalehtien esiintymisille

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

on antanut aivan erikoisen leiman se tosiasia, että hyvinkin monet artikkelit ovat olleet korkeiden aktiiviupseerejen allekirjoittamat.

Yleisenä sävynä näissä kirjoituksissa on ollut seuraava:

Ranskan ja Belgian linnoitettua koko itäraajansa ei enää voi-
ne tulla kysymykseen saksalainen hyökkäys Belgian kautta Ranskan ar-
meijan vasempaan sivustaan. Näin ollen täytyy ottaa lukuun se mah-
dollisuus, että Saksa voisi koettaa tulevassa sodassa kiertää Sveit-
sin kautta Ranskan armeijan selkään; vaihtoehtoisesti on otettava
huomioon myöskin vastaava ranskalainen yritys marssia Sveitsin kaut-
ta Etelä-Saksaan. (Tämä jälkimmäinen vaihtoehto esiintyy k.o. artikke-
leissa vain jonkinlaisen tasapuolisuuden vuoksi, ettei kärkeä kään-
nettäisi liian selvästi Saksa vastaan. Kaikkihan tietävät, että Rans-
ka pääsee Etelä-Saksaan paljoa helpommin Elsass-Lothringin tasangoilta
suoraan kuin kiertämällä Sveitsin vuoristojen kautta).

Koska Sveitsillä ei ole mitään vakinaista säännöllisesti a-
seissa olevaa armeijaa ja rajavartiostot ovat paremminkin vain mität-
tömän pieniä poliisivoimia, voisi vihollinen tunkeutua verrattain hel-
posti maan koko pohjoisosaan paralysoiden sillä tärkeimmän sotatarve-
teollisuuden ja vaarantaen armeijan nopeaa mobilisointia. Tämän vuok-
si olisi maan pohjoinen raja nyt heti varustettava varsinaisilla lin-
nakeilla, joista voitaisiin estää vihollisen maahantulo siksi kauan,
että armeija saataisiin liikekannalle, minkä jälkeen linnakkeiden vä-
lille voitaisiin nopeasti luoda tarpeellisia juoksuhautoja. Näihin
töihin tarvittavat varat olisi kiireellisimmin hankittava lainalla ja
töiden kautta myös saataisiin työttömyys vähenemään.

Mutta eivät ainoastaan sveitsiläiset ota vakavalta kannalta
tätä Saksan taholta mahdollisesti uhkaavaa vaaraa, myöskin ranskalai-
set ovat osoittaneet verrattain selviä levottomuuden oireita. Raportis-
sani n:o 5 viime syyskuun 26 päivältä selostin erästä artikkelia,
jonka nimimerkki "Augur" juuri oli julaisnut Petit Parisien'issa ja
jossa oli koetettu vakuuttaa maailmalle, että Saksan armeija suunnit-
telee seuraavaa hyökkäystä Ranskaa vastaan tunkeutumalla Sveitsin
lävitse Genève'in kautta Lyon'iin saakka. (Kuten tietty on tämän
salanimen takana tunnettu venäläissyntyinen englantilainen sanomalehti-
mies Poljakoff, jonka artikkeleita takavuosina oli tuon tuostakin

myös Uuden Suomen palstoilla). Nämä "Augurin" ennustukset ja väitteet herättivät aikoinaan sveitsiläisissä sanomalehdissä tavatonta huomiota. Koetettiin vakuuttaa kansalle, ettei Ranska voisi sallia Saksan armeijan marssimista aivan Genève'iin saakka, vaan tulisi jo sitä ennen ranskalainen armeija kiirehtimään avuksi niin pian kuin saksalaiset olisivat ylittäneet Sveitsin rajan.

Nyt on asia eilen ja tänään sukeltanut uudelleen esille tavalta, josta sveitsiläiset lehdet ehkä vielä saavat enemmänkin puheenaihetta kuin on ennätetty ensi kiireessä kirjoitella. Suuri ranskalainen upseeriryhmä oli nimittäin toissapäivänä Salève'n vuorilla tutustumassa Ranskan puolustusmahdollisuuksiin siinä tapauksessa, että saksalainen armeija pääsisi miehittämään Genève'in yrittääkseen täältä käsin tunkeutua Lyon'ia kohti. Viisi kenraalia, niiden joukossa Lyon'in korkeimmat päälliköt ja yli neljäkymmentä everstiä ja everstiluutnanttia muodostivat tuon upseeriryhmän; ei siis ole suinkaan ihmeteltävä, jos hyvät sveitsiläiset ovat ottaneet tämän tarkastusretken sangenkin vakavalta kannalta.

Maastosuhteiden ymmärtämiseksi lienee tarpeellista mainita seuraavaa: Genève'in kanttoonin tunkeutuu kovin kapeana tasankokiilana pohjoisessa Juran ja etelässä Salève'in ranskalaisten vuoristoalueiden keskeen. Genève'istä päästään varsinaisesti vain Rhonen laaksoa myöten Lyon'ia kohti. Ranskalaisten päätäisi näin ollen jo pelkästään kuularuiskuilla ja kenttätykeillä voida pitää hallussaan koko Genève'in kanttoonin estäen siten saksalaisen armeijan marssin pitemmälle länteen. Sotilaallisessa suhteessa ei siis ole minkään armeijan helppoa vastoin ranskalaisten tahtoa käyttää Genève'ia hyökkäysten tukikohtana Ranskan sisäosia vastaan. Käymättä itse "paikan päällä" olisi siis Ranskan korkeimman sotilasjohdon pitänyt tietää kuinka vähän edellytyksiä Saksalla on päästä Rhone-laaksoa myöten Ranskan sisäosiin; kun kuitenkin näin paljon korkeita ranskalaisia upseereja on käynyt Genève'in rajoilla saakka perehtymässä tilanteeseen, on helposti ymmärrettävissä, että sveitsiläiset ovat ottaneet tämän käynnin sangen vakavalta kannalta.

Kräässä seurassa täällä Genève'issä tapasin eilen erään näistä ranskalaisista upseereista; hän on erään Lyon'issa sijaitsevan divisioo-

nan esikuntapäällikkö. Koska olimme vanhastaan hyviä tuttuja monen vuoden ajalta, saatoin keskustella hänen kanssaan tästä tarkastelumatkasta verrattain vapaasti. Tällöin hän sanoi täysin luottamuksellisesti, ettei upseerien matkalla ollut juuri tähän nimenomaiseen ajankohtaan kohdistuvaa tarkoitusta, vaan oli ylimalkaan tahdottu tutustua henkilökohtaisesti tämänkin Ranskan rajan yleisiin puolustusmahdollisuuksiin. Pidän tätä selitystä täysin oikeana: mistään juuri nykyhetkellä uhkaavasta hyökkäysvaarasta ei tietysti tarvitse olla puhetta. Mutta toisaalta on yhtä selvää, että ellei Ranskan yleisesikunta lainkaan ottaisi lukuun Saksan armeijan mahdollista tunkeutumista aivan Genève'iin saakka, ei olisi tarvinnut lähettää niin korkeista upseereista kokoonpantua retkikuntaa aivan parin kilometrin päähän Genève'istä tutustumaan suorastaan paikan päällä tšekäläisiin puolustusmahdollisuuksiin. Tämä luonnollinen johtopäätös on syntynyt kaikkien sveitsiläisten mielisä herättäen toisissa levottomuutta, toisissa turvallisuutta.

Toinen kysymys, joka myöskin näinä päivinä askarruttaa sveitsiläisiä, on Venäjän todennäköinen tulo ensi syksynä Kansainliiton jäseneksi.

Kuten olen aikaisemmin tiedoittanut, on Venäjän taholta annettu ymmärtää, että sen jäsenyys Kansainliitossa edellyttäisi normaalisten diplomaattisten suhteiden solmiamista Venäjän ja liiton kaikkien jäsenvaltioiden välillä. Toisin sanoen, ne valtiot, jotka eivät vielä ole tunnustaneet de jure Venäjää, olisivat nyt sen velvolliset tekemään.

Näihin valtioihin kuuluu m.m. Sveitsi. Viime viikolla keskusteltiin Sveitsin parlamentissa sangen monipuolisesti tästä kiusallisesta kysymyksestä. Sosialistit vaativat vielä kerran Neuvosto-Venäjän tunnustamista käyttäen argumentteinaan yleensä samoja näkökohtia kuin muut maat ovat tehneet antaessaan de jure tunnustuksensa Venäjälle. Mutta poikkeuksetta kaikki porvarillisten puolueiden puhujat asettuivat tälläkin kertaa vastustamaan tunnustuksen antamista. Jotkut puhujat tehostivat tällöin erikoisesti Venäjän uskonnonvastaista sisäpolitiikkaa, joka on herättänyt Sveitsin kansassa mitä syvintä mielihapaa. Toisten puhujien mielestä taas Venäjän koko politiikka si-

nänsä sekä ulos- että sisäänpäin oli tällä hetkellä Sveitsille yhtä vastenmielistä kuin aikaisemminkin eikä senvuoksi voi tulla kysymykseenkään, että Venäjän tulo Kansainliiton jäseneksi velvoittaisi Sveitsiä tunnustamaan de jure nykyistä moskovaalaista systeemiä. Keskustelun lopuksi liittoneuvos Motta hallituksen nimessä selitti, että hallitus ei tule muuttamaan suhdettaan Venäjään senkään jälkeen kuin siitä on tullut Kansainliiton jäsen.

Muutama päivä myöhemmin minulla oli kaupallisista asioista pitempiä keskusteluja erinäisten korkeampien sveitsiläisten viranomaisten kanssa. Tällöin tuli puheeksi sivumennen yllämainittu keskustelu parlamentissa. Ulkoasiainpäällikkö, ministeri Stoutz selitti tällöin tilannetta seuraavasti:

Sveitsin hallitus pitää hyvinkin todennäköisenä, että Venäjä esittää ehdokkuutensa jo ensi yleiskokoukselle; muodollisesti kyllä voi asia saada sen leiman, että Venäjää pyydetään yhtymään Kansainliittoon. Sveitsin hallitus ei ole, vielä lopullisesti ratkaissut millä tavalla se tulee yleiskokouksessa tällöin menettelemään. Maassa on paljon vaikutusvaltaisia piirejä, joiden mielestä Sveitsin valtuuskunnan olisi rohkeasti esiinnyttävä yleiskokouksessa Venäjän pääsyä vastaan Kansainliiton jäseneksi. Tämän katsantokannan mukaan olisi muistettava, että Sveitsi on aina ollut vapauden kotimaa ja senvuoksi sen on mahdotonta vaikenemisella olla mukana laskemassa Venäjää Kansainliiton jäseneksi. Mutta toisaalta on otettava huomioon, että yleiskokouksen valtava enemmistö tulee joka tapauksessa äänestämään Venäjän hyväksymisen puolesta ja näin ollen Sveitsin esiintyminen hyväksymistä vastaan muodostuisi yhtä paljon mielenosoitukseksi kaikkia näitä maita kuin Venäjää vastaan. Sveitsin hallitus, sanoi ministeri Stoutz, ei vielä ole lopullisesti päättänyt tuleeko Sveitsin valtuuskunta yleiskokouksessa pidättäytymään esiintymisestä ja äänestämisestä, vai tuleeko se aktiivisella tavalla esiintymään Venäjän ehdokkuutta vastaan.

Tämä kysymys Sveitsin valtuuskunnan tulevasta menettelystä ei kuitenkaan ole niin tärkeä, jatkoi ministeri Stoutz, kuin kysymys Venäjän pysyvän edustuksen ilmestymisestä Genève'iin. Sveitsin sisäisen järjestyksen kannalta on jokseenkin yhdentekevää onko Venäjällä oikeus perustaa lähetystö Berniin tai Genève'iin, tai molempiin samal-

la kertaa, sillä joka tapauksessa voidaan pitää varmana, että Venäjä tulee käyttämään diplomaattista edustustaan propagandan harjoittamiseksi Sveitsin työväestön keskuudessa. Jos jotain aste-eroa Bernin ja Genève'in välillä tässä suhteessa voi olla, johtuu se siitä, että Genève'issa on punainen kanttonaalihallitus jo valmiina veljeilyyn Venäjän lähetystön kanssa. Mutta vaikka Venäjän lähetystö sijaitisi Bernissä, voisi se tosiasiallisesti sieltäkin käsin hyvästi ylläpitää suhteitaan Genève'in hallitukseen.

Myöskin virallisten piirien ulkopuolella on viime aikoina ilmennyt melkoista hermostuneisuutta Venäjän mahdollisen tulon johdosta Kansainliittoon. Sanomalehdistössä on tuon tuostakin ollut protesti-artikkeleita, kirkolliset piirit ovat julkaisseet omia vastalauseitaan j.n.e. Mutta kaikilla näillä kannanotoilla on vain harmistuneen mielenosoituksen leima, tosiasiallisesti kukaan ei usko niiden tulevan vaikeuttamaan Venäjän pääsyä Kansainliiton jäseneksi.

Ruuhkainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 631.

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Holsti.

25/6-34.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

14, RUE CHARLES-BONNET

GENÈVE

N:o 666.

Genève'issä, kesäkuun 25 päivänä 1934.

Ulkoasiainministeriölle.

Genève'in-lähetystön raportti n:o 16.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiain-
ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 16, jon-
ka otsakkeena on Varustusten Supistamiskonferenssin uu-
simmat työt.

Ruusu-Ranta

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Genève'i ssa 25 p:nä kesä kuuta 19 34.

ULKOASIAINL.	
27/294 Sal	34
2/7-34	—
5	C31

Asia: Varustusten Supistamiskonferenssin
uusimmat työt.

Kuten tietty, asetti konferenssi t.k. 8 päivänä töitensä valmistavasti jatkamaan neljä komiteaa, joista kaksi oli kokonaan uutta, yksi muutettiin erästä aikaisemmasta komiteasta hieman toisenlaiseksi ja neljättä komiteaa täydennettiin sen verran, että siitäkin tavallaan tuli uusi.

Mitä ensinnäkin turvallisuuskysymyksiin tulee, jaettiin ne siten, että toinen uusista komiteoista sai tehtäväkseen tutkia miten olisi päästävä yksimielisyyteen mahdollisimman tehokkaan kontrollin toteuttamisesta siinä tapauksessa, että syntyisi sopimus erinäisten vaarallisimpien hyökkäysaseiden poistamisesta, sekä toisten varustusten rajoittamisesta; toinen komitea taas määrättiin tutkimaan mitä muissa suhteissa voitaisiin tehdä turvallisuuden täydentämiseksi.

Tuo kokoonpanoltaan ja tehtäviltään jonkun verran muutettu komitea sai tehtäväkseen tutkia keinoja ilmasodan ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi sen ohjelman pohjalla, jonka konferenssi hyväksyi heinäkuulla 1932. Tässä on tarpeetonta mennä ohjelman yksityiskohtiin, koska siihen on syytä palata aivan läheisessä tulevaisuudessa komitean raportin valmistuttua ensi kuussa.

Vihdoin tuo neljäs komitea, jonka kokoonpanoa myös hieman muutettiin vanhastaan, pantiin jatkamaan tähän saakka ratkaisemat-

Jakelu [kirjainin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

tomaksi osoittautuneen aseteollisuuden ja -kaupan kysymyksen tutkimista. Kuten tietty, saatiin v.1925 valmiiksi sopimus asekaupan kontrollista, mutta senjälkeen ei ole kaikista ponnistuksista huolimatta saatu valmiiksi vastaavaa sopimusta yksityisen aseteollisuuden kontrollista. Nyt ovat Englanti ja Yhdysvallat muuttaneet aikaisemman kantansa asialle suopeaksi ja sen takia komitea voi panna tällä kertaa alulle työnsä ainakin jonkun verran edullisemmin entein.

Tällä hetkellä on näistä komiteoista suorittanut alustavan työnsä loppuun ainoastaan se komitea, jonka osalle tuli yleisten turvallisuustakeiden lisäämisen tutkiminen. Katsoen komitean tärkeyteen valittiin siihen jäseniksi kaikki eurooppalaiset maat, Italia ja Unkari katsoivat kuitenkin, että ne voisivat ottaa osaa komitean töihin vain huomioitsijoina. Italia perusteli puolittain kielteistä kantansa sillä, ettei sen mielestä Saksan ollessa poissa konferenssista ole tosiasiallisesti mahdollista pohtia positiivisella tavalla turvallisuustakeiden vaikeaa probleemia. Unkari taas selitti, että sen mielestä konferenssin tehtävänä on toteuttaa varustusten supistaminen, joten turvallisuuskysymysten käsittely tässäkin vaiheessa on jätettävä konferenssin ohjelman ulkopuolelle.

Oli tietysti itsestään selvää, että töiden jouduttamiseksi tämän komitean oli asetettava pienempi työvaliokunta. Siihen valittiin seuraavat kymmenen maata: Englanti, Ranska, Hollanti, Espanja, Unkari, pikku-ententen puolesta yksi maa (siksi nämä maat sopivat keskenään Jugoslavian), Puola, Suomi, Venäjä ja Turkki.

Työvaliokunnan töiden perustaksi sihteeristö valmisti erinomaisen ansiokkaan yhteenvedon ja selostuksen kaikista tähän saakka sekä Kansainliiton aloitteista että myös Liiton ulkopuolella syntyneistä sopimusluonnoksista, sopimuksista, yleiskokousten päätöksistä, j.n.e. joissa turvallisuuskysymys oli tavalla tai toisella ollut esillä. Otan tähän valaisun vuoksi luettelon tämän asiakirjan sisällöstä, koska se osoittaa sinänsä paremmin kuin pitkät selitykset millä pohjalla tällä hetkellä liikkuu turvallisuuskysymyksen käsittely Varustusten supistamiskonferenssissa:

Introduction.

Ière Partie - L'oeuvre de la sécurité en dehors de la conférence du désarmement.

Chapitre I - Historique et vue générale.

- I. Le Pacte de la Société des Nations.
- II. L'article 36 du Statut de la Cour Permanente de Justice Internationale.
- III. Les efforts pour développer le système du Pacte.
 1. Amendement du Pacte.
 2. Traités complémentaires
 - a) Traité d'assistance mutuelle.
 - b) Protocole de Genève.
- IV. Le Pacte de Locarno.
- V. Comité d'arbitrage et de sécurité.
 1. L'acte général d'arbitrage.
 2. Modèles de traités bilatéraux.
- VI. Le Pacte de Paris.
- VII. La mise en harmonie du Pacte de la Société des Nations avec le Pacte de Paris.
- VIII. La convention sur l'assistance financière.
- IX. La convention en vue de développer les moyens de prévenir la guerre.
- X. Le pacte de non-agression et de conciliation.
- XI. Le Pacte balkanique du 9 février 1934.
- XII. L'Union panaméricaine.
- XIII. Traités bilatéraux de non-agression.
- XIV. Traités bilatéraux ou plurilatéraux pour le règlement pacifique des différends.

Chapitre II - Tableau des engagements en matière de sécurité et de règlement pacifique des différends.

Section I. - Sécurité.

1. Le Pacte de la Société des Nations.
2. Le Pacte de Paris.
3. Le Traité de garantie mutuelle de Locarno du 16 octobre 1925.
4. Le Pacte balkanique du 9 février 1934.
5. Le traité de Rio-de-Janeiro du 10 octobre 1933.
6. La convention du 2 octobre 1930 sur l'assistance financière.
7. Convention générale sur les moyens de prévenir la guerre du 26 septembre 1931.
8. Traités de non-agression.

Section II. Règlement pacifique des différends.

1. Pacte de la Société des Nations.
2. Clause facultative de l'article 36 du Statut de la Cour Permanente de Justice Internationale.
3. Acte général d'arbitrage.
4. Traités particuliers ou régionaux de règlement pacifique des différends.

IIème Partie - La sécurité & la conférence du désarmement.

- I. Création de la Commission politique.
- II. Non recours à la force.
- III. Assistance mutuelle
Memorandum français du 14 novembre 1932.
(Doc. Conf. B. 146)
- IV. Définition de l'agression.
Traité de Londres sur la définition de l'agresseur.
- V. Constatation de l'agression.
- VI. Pacte européen de sécurité.
- VII. Pacte consultatif.
Déclaration du représentant des Etats-Unis.
Article 6 du projet de Convention.
Memorandum du Royaume-Uni du 29 janvier 1934.

Kuten tästä pitkästä luettelosta ilmenee, ei sihteeristö ollut sisällyttänyt siihen minkäänlaista nimenomaista viittausta jonkun kokonaan uuden sopimusluonnoksen valmistamisen välttämättömyydestä. Sen sijaan, jos ottaa huomioon t.k.8 päivänä hyväksytyn ohjelman eräät kohdat ja niihin liittyvät erinäisten valtuuskuntien puheet ja ehdotukset, täytyy tulla siihen käsitykseen kuin komitean olisi ollut otettava lukuun jonkin kokonaan uuden sopimusluonnoksen valmistamisen tarve. Syy miksi sihteeristö ei kuitenkaan näin menettelyt, on verrattain helposti havaittavissa: Kansainliitossa ja sen ulkopuolella on viime vuosina valmistettu niin monta ehdotusta turvallisuussopimuksiksi, tai on saatu aikaan tällaisia sopimuksia, että on tuntunut luonnollisimmalta antaa komitean ensin käydä lävitse kaikki nämä eri asiakirjat ennenkuin sen eteen nousee kysymys onko todellakin tarve vielä kerran luoda joku uusi ehdotus mallisopimukseksi.

Työvaliokunnan aloittaessa toimintansa ilmeni piankin, ettei valiokunnan keskuudessa liikkunut minkäänlaista nimenomaan uutta ajatusta mallisopimukseksi. Ei edes ministeri Stein, joka edusti Venäjää, ehdottanut uuden sopimusluonnoksen valmistamista. Kaikesta päättäen Litvinoffin ajama n.s. Itä-~~Locarnon~~ ohjelma ei ollut niin valmis, että herra Stein olisi tahtonut valiokunnassa valmistaa maa-perää sellaisen sopimuksen aikaansaamiselle. Myöskin Ranskan edustaja, professori Basdevant tyytyi kaikissa lausunnoissaan liikkumaan aikaisempien sopimusten ja sopimusluonnosten pohjalla. Samaa on sanottava Turkin edustajasta, ministeri Cemal Hüsnü Bey'stä, sekä ministeri Lopez Oliven'ista, joka edusti Skandinavian maiden, Hollannin, Espanjan ja Sveitsin ryhmää valiokunnassa. Toisin sanoen kaikki ne maat, jotka olivat Commission généralessä vaatineet turvallisuustakeiden täydentämistä yli Englannin viimevuotisen sopimusehdotuksen sisältämien määräysten, tyytyivät nyt ottamaan keskustelun pohjaksi sihteeristön valmistaman aineiston jo voimassaolevista sopimuksista, tai aikaisemmin valmistetuista sopimusluonnoksista.

Käytyään lävitse koko k.o. aineiston työvaliokunta keskittyi ennen kaikkea siihen ajatukseen, että uutta ehdotusta sopimusluonnukseksi ei todellakaan tarvitsisi valmistaa, vaan että sellaiseksi

soveltuisi parhaiten se luonnos mallisopimukseksi, jonka turvallisuuskomitea valmisti 1928 järjestyksessä luonnoksena "D" ja jonka varsinaisena otsikkona on "Traité collectif d'assistance mutuelle".

Työvaliokunnan mielestä tämän sopimusluonnoksen suhteen on otettava huomioon seuraavat näkökohdat:

1) Kansainliiton yleiskokous oli päätöslauselmallaan syyskuun 26 päivältä 1928 suosittanut tätä mallia kaikille Kansainliiton jäsenvaltioille ja muillekin valtioille, jotka haluavat solmita keskenään sopimuksen keskinäisestä avunannosta.

2) Tälläkin hetkellä tämä sopimusluonnos tuntuu parhaiten vastaavan erinaisten Euroopan maiden halua solmita keskenään erikoinen turvallisuussopimus.

3) Työvaliokunnan mielestä mainittu sopimusluonnos on todellakin riittävän joustava vastaamaan mahdollisimman monen Euroopan maan poliittisia ja maantieteellisiä erikoisnäkökohtia.

Voi osoittautua suotavaksi, että k.o. sopimusluonnosta täydennettäisiin nimenomaisilla määritelmillä ilmeisestä hyökkäyksestä siihen malliin kuin sisältyy Locarno-sopimukseen. Samaten voitaisiin tehtävään sopimukseen sisällyttää määritelmä hyökkääjästä samoilla perusteilla kuin esiintyy viime vuoden heinäkuulla solmitussa Lontoon-sopimuksessa hyökkääjästä.

Työvaliokunta päätti vielä huomauttaa, että sopimusluonnoksen ensimmäinen luku soveltuu otettavaksi sellaisenaan tehtävään sopimukseen, jota vastoin toinen luku, joka sisältää määräyksiä riitaisuuksien rauhanomaisesta selvittämisestä, ei ehkä nykyoloissa enää vastaa kaikissa suhteissa tilanteen tarvetta. Asianomaiset sopimuspuolet voisivat senvuoksi ottaa sopimukseen joitakin muita paremmin tarkoitustaan vastaavia määräyksiä mahdollisten riitaisuuksiensa rauhanomaisesta ratkaisemisesta.

Lopuksi työvaliokunta päätti suosittaa tämän sopimusluonnoksen kolmannelta luvusta varsinkin artikloja 29, 33 ja 35 otettaviksi sopimuksia laadittaessa erikoisemmin huomioon. (Tila ei salli selostaa tarkemmin näiden eri artiklojen sisältöä, tyydyn lyhyesti viittaamaan siihen, että ne koskevat toimenpiteitä, joihin Haagin pysyväinen tuomioistuin, Kansainliiton neuvosto y.m.s. elimet voivat ryhtyä riitaisuuksien selvittämiseksi, sopimuksen suhdetta Kansainlii-

ton peruskirjaan sekä lopuksi sopimuksen voimassaoloa).

Lopuksi työvaliokunta päätti ilmoittaa mielipiteenään, että olisi syytä ensin antaa erinäisten saman Euroopan osan valtioiden neuvotella keskenään paikallisen turvallisuussopimuksen aikaansaamisesta ennenkuin puututaan kysymykseen miten olisi saatava syntymään yleinen kaikkia Euroopan maita koskeva sopimus keskinäisestä avunannosta. Asettuessaan tälle kannalle työvaliokunta piti silmällä jo nyt voimaantullutta n.s. Balkanin paktia ja Locarno-sopimusta; jos syntyisi vielä joissakuissa muissa Euroopan osissa samanlaisia paikallisia sopimuksia, voitaisiin tuonempana näiden eri sopimusten pohjalla ryhtyä valmistamaan niiden yhdistelmänä yleis-eurooppalaista turvallisuussopimusta.

Kuten kaikesta ylläsanotusta ilmenee, tuli työvaliokunta siis siihen tulokseen, ettei sen ollut syytä ryhtyä valmistamaan mitään nimenomaista uutta mallisopimusta, vaan sen oli tyydyttävä osoittamaan eräitä yleisiä suuntaviivoja, joita olisi pidettävä silmällä milloin jotkut eurooppalaiset maat katsovat turvallisuutensa vaativan keskinäisen avustussopimuksen solmiamista.

Tänään koko komitea kokoontui uudelleen käsittelemään työvaliokunnan raporttia ja komitea ilman pitempää keskustelua hyväksyi sellaisenaan työvaliokunnan suositukset.

Mitä muihin komiteoihin tulee, jatkavat ne vielä töitään. Heinäkuulla ne saanevat kaikki työnsä suoritetuksi loppuun. Senjälkeen on tarkoituksena lähettää kaikille hallituksille komiteain raportit, jotta ne ennättäisivät elo-syyskuulla perehtyä komiteain töihin. Itse konferenssi kokoontuu sitten lokakuulla koettamaan sovittaa nämä eri ehdotukset yhtenäiseksi sopimukseksi.

Ruusu Haarto

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Holsti

8/10. 1934.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 948.

Genève'i SSA 8 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

29 295 Sal. D. 37.
15/10.37
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 17.

Ohellisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 17, jonka otsakkeena on Suomalaisten laivojen korvausasia neuvostossa.

Ruusellau.

Geneve'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 17.

Geneve'issa 8 p:nä loka kuuta 19 34.

29	295 Sal. D.	37.
15/10.37		
5	C31	

Asia: Suomalaisten laivojen korvaus-
asia neuvostossa.

Heinäkuun 30 päivänä 1931 jätin Hallituksen määräyksen mukaisesti Kansainliiton pääsihteerille, Sir Eric Drummondille osoitetun kantelun sen johdosta, että Englannin hallitus oli monta vuotta kestävien diplomaattisten neuvottelujen jälkeen yhäkin kieltäytynyt suorittamasta korvausta suomalaisille laivanomistajille niistä heidän laivoistaan, jotka ennen Suomen itsenäisyyden julistusta olivat olleet Englannin palveluksessa vv. 1916-17. Kirjelmässä pyydettiin saattamaan asia neuvoston eteen.

Tämän johdosta tapahtui seuraavan syyskuun 14 päivänä neuvoston edessä verrattain pitkä väittely vapaherra A.S. Yrjö-Koskisen ja lordi Cecilin välillä, jolloin kummaltakin puolelta koetettiin todistaa, että asianomaisen hallituksen kanta neuvoston kompetenssin suhteen oli ehdottomasti oikea: Siten Suomen puolelta huomautettiin, että asia voidaan ottaa neuvostossa esille useankin eri artiklan nojalla, mutta Suomen Hallitus jättää neuvostolle täyden harkinnan vapauden minkä artiklan se katsoo käsittelyn sopivimmaksi perustaksi. Toisaalta taas lordi Cecil esitti useita vastaväitteitä, joista seuraavat kaksi ansaitsevat asian myöhempien vaiheiden käsittämiseksi tarkempaa mainintaa: Ensiksi suomalaisten laivanomistajain olisi käytettävä loppuun kaikki ne kannemahdollisuudet, joita heillä on englantilaisissa tuomioistuimissa; ja toi-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

seksi, Kansainliiton perustajat eivät koskaan ole suunnitelleet, että tällaiset yksityisten kansalaisten saatavat joutuisivat Kansainliiton neuvoston käsiteltäviksi.

Tämän kompetenssiriidan selvittämiseksi neuvosto asetti "3 miehen valiokunnan", johon puheenjohtajaksi määrättiin raporttöörin ominaisuudessa Espanja, sekä muiksi jäseniksi Italia ja Norja. Niinhyvin meidän kuin Englannin puolelta annettiin valiokunnalle seuraavien kuu kausien aikana runsaasti lisäaineistoa. Neuvoston istunnossa tammikuun 30 päivänä 1932 Espanjan edustaja, suurlähettiläs de Madariaga esitti valiokunnan raportin, jossa selitettiin, että valiokunnan mielestä neuvosto on täysin kompetentti käsittelemään asiaa Peruskirjan 11 artiklan 2 momentin nojalla. Mutta ennenkuin neuvosto siirtyisi itse varsinaisen kanteen käsittelyyn, tulisi Suomen ja Englannin, mikäli mahdollista, antaa yhteinen vastaus kahteen preliminääriseen kysymykseen, joista edellinen tarkoitti sitä ovatko suomalaiset laivanomistajat todellakin käyttäneet loppuun kaikki mahdollisuutensa ajaa kannettaan englantilaisissa tuomioistuimissa; ja jälkimäinen taas sitä onko Suomen hallitus ~~aktiivinen~~, siinä tapauksessa, että vastaus edelliseen kysymykseen on kielteinen, siitä huolimatta oikeutettu esittämään korvausvaatimuksen Englannin hallitukselle.

Tämän raportin hyväksymisen puolesta puhuivat vapaaherra Yrjö-Koskisen lisäksi "3 miehen valiokunnan" kaikki jäsenet: Suurlähettiläs de Madariaga, Italian edustaja, M. Pilotti ja Norjan edustaja, ministeri Colban, kun taas lordi Cecil tahtoi kaikin keinoin estää neuvostoa hyväksymästä raporttia. Kuten tällaisissa vaikeissa konflikteissa aina on tapana, lykkaa neuvosto asian lopullisen ratkaisun, jotta ennätettäisiin käydä yksityisiä neuvotteluja pulman selvittämiseksi. Niin kävi tällakin kertaa: Lordi Cecil itse pyysi saada alistaa raportin hallituksensa harkittavaksi ja sellaiseksi myös tuli neuvoston päätös.

Suomalaisten laivanomistajain englantilaisen asianajajan Mr. Fachirin asiaksi jäi tiedustella Foreign Office'sta yksityisesti mille kannalle siellä asetuttaisiin raportin suhteen. Maaliskuun 4 päivänä 1932 hän ilmoitti ministeri Saastamoiselle, että Englannin hallitus on valmis aloittamaan neuvottelut pääsääntöisen jälkeen vastauksen

antamiseksi noihin molempiin raportissa esitettyihin preliminäärisiin kysymyksiin. Tästä oli seurauksena, että molempien maiden hallitusten valtuutetut kokoontuivat Lontoossa toukokuun 2 päivänä 1932. Noin viikon kestaneiden neuvottelujen jälkeen päästiin yksimielisyyteen siitä, millä tavalla vastaukset olisi annettava neuvostolle. Ensiksi olisi alistettava välitystuomioon edellinen preliminäärinen kysymys ja jos Suomen kanta voittaisi, Englanti ei enää silloin kiistäisi Suomen hallituksen oikeutta ajaa kansalaistensa asiaa.

Heti palattuani Lontoosta lähetin Ministeriölle raportissani n:o 9, päivätty toukokuun 12 päivänä 1932, pitemmän selostukseni näiden neuvottelujen kuluista. Samalla esitin eräitä henkilökohtaisia huomautuksiani, joihin nyt kaksi ja puoli vuotta myöhemmin valitettavasti on syytä palata.

Ensiksi olin neuvotteluissa ollut sitä mieltä, että jälkimmäinen preliminäärinen kysymys olisi joka tapauksessa alistettava ensimmäiseksi arbitraattorin ratkaisuun, ellei katsottaisi oikeaksi toimittaa neuvostolle vastaus samalla kertaa molempiin kysymyksiin. Valtuuskunnan enemmistö tahtoi kuitenkin hyväksyä Englannin ehdotuksen näiden kysymysten käsittelyjärjestyksestä ja minun esittämäni kanta sai ilmaisumuotonsa vain siinä nootissa, jonka ministeri Saastamoinen Hallituksen ohjeiden mukaisesti lähetti Englannin hallitukselle ilmoituksineen, että hyväksymme Englannin nootin, jossa ensimmäinen preliminäärinen kysymys asetetaan kokonaan etualalle.

Toiseksi sanoin yllämainitussa raportissani edelleenkin pelkääväni, että Englanti tulee vielä myöhemminkin "koettamaan kaikkensa saadakseen asian ajetuksi umpikujan".

Kuten asiaan kuuluu, tiedoitti raportööri, M. de Madariaga heti neuvostolle näistä Lontoon neuvottelujen onnellisista tuloksista. Senjälkeen kuin ensiksi minä ja sitten Mr. Eden olimme hallitustemme puolesta neuvoston kokouksessa toukokuun 18 päivänä kiittäneet ja onnitelleet raportööriä, lausui koko neuvoston puolesta silloinen neuvoston presidentti, ministeri Matos (Guatemala) pöytäkirjaan onnitellut sopimuksesta "qui est de nature à faciliter la solution de la question d'une manière satisfaisante pour les deux parties".

Seuraavana syksynä molemmat hallitukset sopivat siitä, että arbitraattoriksi edellistä kysymystä varten kutsuttaisiin Ruotsin korkeimman oikeuden jäsen, oikeusneuvos Bagge. Asia viipyi hänen hallussaan yli puolitoista vuotta, sillä hänen päätöksensä on päivätty vasta toukokuun 9 päivänä tänä vuonna. Kuten tunnettua, hyväksyi hän täydellisesti Suomen hallituksen käsityskannan, jonka mukaan suomalaisilla laivanomistajilla ei ole mitään mahdollisuutta enää ajaa kannettaan englantilaisissa tuomioistuimissa.

Koska neuvoston tuli kokoontua viime toukokuun 14 päivänä, kiirehdin heti laatimaan M. Avenolille ilmoituskirjelmän, jossa totesin ensiksi, että molempien hallitusten vastaus edelliseen preliminääriseen kysymykseen oli herra Baggen välitystuomion nojalla Suomen hallituksen kannan mukainen ja että siitä vuorostaan seuraa, että molempien hallitusten vastaus myöskin jälkimmäiseen ennakkokysymykseen on yhtäpitävä Suomen hallituksen käsityskannan kanssa. Tästä vuorostaan tein sen johtopäätöksen, että neuvoston olisi nyt vihdoin siirryttävä itse kantelun asialliseen käsittelyyn.

Tämä herra Baggen ratkaisu oli tullut siihen määrin yllätyksenä Englannin hallitukselle, että Mr. Eden neuvoston kokouksessa toukokuun 19 päivänä pyysi lykkäystä neuvoston seuraavaan vakinaiseen istuntokauteen, tätä lykkäyspyyntöään hän perusteli kahdella syyllä: Ensiksi hänen hallituksensa ei ollut vielä ennättänyt tutustua herra Baggen välitystuomioon; ja toiseksi oli molempien hallitusten kesken joku aika aikaisemmin sovittu siitä, että niin pian kuin herra Baggen ratkaisu on tullut tunnetuksi, aloitetaan molempien hallitusten kesken neuvotteluja.

Koska ennen asian tuloa esille neuvostossa professori Friedmann ja minä olimme olleet useita eri kertoja kosketuksissa Mr. Edenin ja Sir William Malkinin kanssa, olimme, professori Friedmann ja minä, saaneet sen käsityksen, että näillä nyt luvassaolevilla neuvotteluilla tarkoitettaisiin sovinnon yrittämistä itse pääasiasta, nim. korvauskysymyksestä. Minulla ei siis ollut mitään epäilystä hyväksyä saamani ohjeitten mukaisesti tämä Englannin lykkäyspyyntö.

Professori Friedmann matkustikin heti neuvostokokouksen jäl-

keen Lontooseen, jonne senjälkeen saapuivat vielä kauppaneuvos Krogius ja tohtori Ramsay. Mutta Genève'issä meillä hahmotelluista neuvotteluista ei tullutkaan mitään. Vielä kerran osoittautui oikeaksi, että Englanti tuntee Lontoossa käytävissä neuvotteluissa liian hyvästi yliotteensa, jollaiseen mahtiasemaan Genève'in ilmapiiri ei sille suo vastaavaa tilaisuutta.

Antaakseen meidän mahdollisimman perusteellisesti tuntea mitä merkitsee nostaa voitollinen kante Kansainliiton neuvostossa sitä vastaan Englannin hallitus jätti asianhoitaja Hjeltille viime elokuun 2 päivänä nootin, joka lyhyesti sanottuna sisältää sen ajatuksen, että jos kerran Suomen hallitus haluaa katsoa olevansa oikeutettu perimään Englannin ja Venäjän välisistä tilityksistä jotakin Englannin kustannuksella, on Suomen hallituksen vastaavasti otettava vastaan Englannin vastalaskuja Englannin saatavista Venäjältä. Englannin hallitus siis ilmoittaa olevansa valmis tältä kokonaan uudelta pohjalta aloittamaan keskustelut Suomen hallituksen kanssa suomalaisten laivojen korvausasiasta.

Tämän tilanteen johdosta sain kutsun saapua Helsinkiin neuvotteluihin. Siellä valmistamani promemoria otti huomioon asian jatkokäsittelyn suhteen neuvostossa seuraavat kolme mahdollisuutta:

1) Raportööri saa tehtäväkseen ryhtyä valmistamaan neuvostolle raporttia itse pääasiasta;

2) Jos Englanti suostuu tähän ehdolla, että neuvosto samalla ottaa käsiteltäväkseen Englannin noottia elokuun 2 päivältä, on tämä Suomen puolelta torjuttava selityksellä, ettei Suomen ja Englannin hallitusten välillä ole tähän saakka ollut minkäänlaisia neuvotteluja tästä Englannin vaatimuksesta eikä siis neuvosto voi puuttua asiaan ainakaan ennenkuin diplomaattiset neuvottelut ovat päättyneet; sitä paitsi on itsestään selvää, ettei Suomi voi tunnustaa olevansa vastuussa Venäjän keisarikunnan mistään ulkomaisista veloista;

3) Englanti voisi pyytää laivojen korvausasian lykkäämistä tuonnemmaksi, jotta sillä välin molemmat hallitukset neuvottelisivat sillä pohjalla kuin yllämainitun Englannin nootin tarkoituksena on.

Mitä vihdoinkin tulee siihen mahdollisuuteen, että Suomen hallitus ottaisi kanteen neuvostosta pois ja koettaisi välittömällä neuvotteluilla Englannin kanssa päästä positiivisiin tuloksiin, asetuin sille kannalle, ettei voisi olla maan arvon mukaista jättää kansalaistemme edut karsimaan sen vuoksi, että Englanti käyttää mahtikieltä.

Viime syyskuun 1 päivänä Hallitus vahvisti seuraavat ohjeet:

"Suomen edustajalle Kansainliiton Neuvoston syyskuun kokouksessa annetaan ohjeiksi asian tullessa esille:

a) pyytää Suomen vaatimuksen asiallista jatkokäsittelyä, koska Suomen ja Englannin hallitusten edustajain välisissä keskusteluissa ei ole onnistuttu löytämään yhteistä pohjaa neuvotteluille (Suomen edustaja ei siis tällöin mainitse mitään Englannin asettamista ehdoista).

b) jos Englannin edustaja silloin ilmoittaa hallituksensa esittämistä ehdoista ja ettei Suomen hallitus ole suostunut niiden pohjalla neuvottelemaan, on Suomen edustajan tarkoin harkittava, eikö laivakorvausasiaa voitaisi siirtää Neuvoston tammikuun kokoukseen, ja ellei se näytä mahdolliselta, ilmoitettava lyhyesti, että Englanti on esittänyt uuden vaatimuksen, josta ei aikaisemmin ole ollut mitään neuvotteluja ja jota ei ole esitetty Kansainliitossa, minkävuoksi Kansainliiton Neuvosto ei voine ruveta sitä käsittelemään, vaan tulisi sen jatkaa Suomen vaatimuksen käsittelyä."

Genève'iin saapuivat syyskuun alussa lähetystöneuvos Kivikoski, tohtori Ramsay ja professori Friedmann ollakseen mukana valmistelemissa k.o. asian käsittelyä neuvostossa. Lähetystöneuvos Kivikosken kanssa tein sen jälkeen useita käyntejä m.m. M. Avenolin, tohtori Benesin ja M. de Madariagan puheilla. Kaikki nämä eri henkilöt pitivät mahdollittomana, että Englanti voisi yrittää pyytää neuvostoa solmimaan yhteen kummankin hallituksen korvausvaatimuksen. Tässä ansaitsee erikoisen maininnan vielä sekin tosiasia, että neuvoston presidentti, Benes, tutustuttuaan toukokuulla 1932 tapahtuneeseen nöttienvaihtoon Englannin ja Suomen hallituksen välillä ilmoitti katsovansa itsestään selväksi, että loppujen lopuksi Englannin sittenkin täytyy hävitä tämä asia.

Käydessämme tapaamassa Mr. Edeniä kysyi hän heti aluksi tuleeko Suomen hallitus hyväksymään Englannin nootin viime elokuun 2 päivältä. Saatuaan kielteisen vastauksemme Mr. Eden ja hänen juriskonsultinsa, Mr. Beckett asettuivat heti sille kannalle, että neuvosto ei koskaan ollut hyväksynyt lopullisesti "3 miehen valiokunnan" raporttia tammikuun 30 päivältä 1932 ja ettei Englanti tule missään tapauksessa hyväksymään raporttia vastakaan, joten siis tämän asian käsittely ei voi kuulua neuvoston kompetenssiin.

Aluksi valtuuskunta asettui sille kannalle, että kannattaisi väitellä neuvostossa varsin vakavasti yllämainittua Englannin kantaa vastaan neuvoston kompetenssista. Tässä mielessä laadin valtuuskunnalle lähinnä professori Friedmannin avustamana useita eri ehdotuksia vastaväitteiksi. Ettemme joutuisi asiasta erimielisyyteen julkisesti neuvoston edessä raporttöörin kanssa, näytin tärkeimmät näistä ehdotuksista M. de Madariagalle, joka puolestaan ne hyväksyi.

Mutta sitten sain lähteistä, joita tässä on tarpeeton mainita, mitä salaisimmasti tietää, että suurvaltojen kesken oli tehty yhteinen suunnitelma toimittaa päiviltä pois samalla kertaa Sveitsin kantelu, ettei sen ollut onnistunut diplomaattista tietä saada hyvitystä maailmansodan aikana vahinkoja kärsineille kansalaisilleen ja myös tämä suomalainen korvausvaatimus toteamalla ensiksikin, että tällaiset yksityisten kansalaisten korvauskysymykset eivät kuulu neuvoston kompetenssiin ja toiseksi, että neuvoston päätökset peruskirjan 11 artiklan edellyttämässä tapauksissa on tehtävät yksimielisesti.

Näiden tietojen johdosta valtuuskunta asettui sille kannalle, että meidän olisi paras jättää raporttöörin tehtäväksi väitellä neuvoston kompetenssista ja me sen sijaan keskittäisimme niin hyvin hyökkäyksemme kuin puolustuksemme yllämainittuun noottienvaihtoon toukokuulta 1932. Näin ollen olivat puheluonnoksemme muutettavat vastaavasti.

Aluksi oltiin valtuuskunnan keskuudessa oltu siitä mieltä, että meidän asiallemme olisi eduksi, jos se tulisi neuvostossa esille muutama päivä aikaisemmin kuin Sveitsin vetoamus. Mutta sittemmin kävikin niin, että M. de Madariaga sairastui useaksi päi-

väksi. Näin epäonnistui suurvaltain alkuperäinen yritys saada molemmat niille epämuukavat kysymykset samaan neuvoston istuntoon. Sveitsin asia tuli esille syyskuun 25 päivänä. Jos M. Barthoulta on totuttu täällä saamaan minkäläistä "tuulta" tahansa, täytyy sanoa, että hänen hyökäyksensä Sveitsin edustajaa, M. Motta vastaan teki erittäin ikävän vaikutuksen, siksi epäonnistuneella tavalla hän koetti torjua Sveitsin vetoituksen neuvoston apua. Myöskin Mr. Eden ja paroni Aloisi tahtivat selittää, ettei neuvosto ole millään muotoa kompetentti ottamaan asiaa käsiteltäväkseen.

Tämä suurvaltain yhteinen ankara rynnäkö Sveitsiä vastaan herätti kaikissa Kansainliiton piireissä siksi suurta huomiota, että jokseenkin yleisesti katsottiin Suomen asian tulevan menemään nurin. Kuvaavaa tälle mentaliteetille oli vitsi, joka niinä päivinä kierteili suusta suuhun: Sveitsin laivasto amiraali Mottan johdolla on lopullisesti torpedoinut ne suomalaiset laivat, joita Saksa maailmansodan aikana ei ennättänyt upottaa.

Seuraavana päivänä minulla oli salainen keskustelu saman neuvoston jäsenen kanssa, jolta olin saanut aikaisemmat erittäin tärkeät viittaukset suurvaltain suunnitelmista. Hän neuvoi vielä kerran nyt välttämään vaivattomia neuvoston kompetenssista määrätyn artiklan nojalla. Sitäpaitsi hän suositti sellaista menettelyä, että koettaisiin saada jonkun neuvoston jäsenen, mieluummin Turkin, tai Chilen, jotka vasta nyt olivat tulleet valituiksi neuvoston jäseniksi, pyytämään lykkäystä ensi tammikuuhun saadakseen perehtyä asiaan, jota eivät aikaisemmalta ajalta tunne. Näin voitettaisiin aikaa ja saataisiin irroitetuksi riittävän paljon toisistaan Sveitsin ja Suomen asiat.

Neuvottelin tämän johdosta tohtori Munchin kanssa, mutta hän katsoi, ettei hän voisi pyytää lykkäystä, mutta lupasi kuitenkin kannattaa lykkäystä, jos joku muu maa tekisi sellaisen ehdotuksen.

Samana iltana oli Tefvik Rüstü Bey'llä suuret kutsut ja siten sain etsimättömän tilaisuuden sopia hänen kanssaan siitä, että hän seuraavana päivänä pyytäisi asiamme lykkäämistä ensi tammikuulle. Samalla sain selvitetyksi Litvinoffille, joka tuntui olevan asiastamme sangen hermostunut, ettei ainakaan Suomen puolelta tulla millään tavalla vetämään Venäjää mukaan tähän riitaan. Tämä vakuutus tuntui tekevän

häneen sangen hyvän vaikutuksen.

Valitettavasti käytti neuvosto suuren osan aamupäivää syyskuun 27 päivänä muihin asioihin, joten meidän kysymyksemme sai osalleen vain puolitoista tuntia ennen lounaslomaa. Olin pyytänyt sihteeristöltä ja tohtori Benesiltä, että meille varattaisiin aikaa iltapäivästä, mutta minulle vastattiin, ettei se käynyt erinäisten toisten kysymysten valmistuksen vuoksi päinsä.

Kuten asiaan kuuluu, olivat molemmat valtuuskunnat olleet useaan eri kertaan kosketuksissa keskenään. Herra Ulkoasiainministeri oli siten käynyt Mr. Edenin puheilla ja minä olin neuvotellut useampaankin eri otteeseen Mr. Beckett'in kanssa, ettei neuvostopöydän ääressä syntyisi epämieluisia yllätyksiä. Englantilaiselta taholta oli koetettu saada minut heti esiintymään pitemmällä lausunnolla, jota vastaan Mr. Eden sitten hyökkäisi Mr. Beckettin valmistamien puhepuhe-
nosten avulla. Mutta olin kerta kaikkiaan kieltäytynyt aloittamasta keskustelua millään muulla tavalla kuin lyhyesti pyytämällä, että neuvosto siirtyisi itse paaasian, s.o. korvauskysymyksen käsittelyyn.

Neuvoston istunnon alkaessa kello 1/2 12 sai ensimmäisen puhevuoron raportööri M. de Madariaga, joka, tuntien suurvaltain välisen suunnitelman kysymyksemme tappamisesta, oli ovelasti sijoittanut tämän uuden raporttinsa keskeen alkuperäisen raporttinsa tammikuun 30 päivältä 1932 ja oli senjälkeen vain täysin objektiivisesti selostanut asiain kulkua viime toukokuun neuvostokokoukseen saakka, jolloin asia oli lykätty, jotta kesän kuluessa molemmat riitapuolet saisivat neuvotella keskenään. Olimme sopineet siitä, että hän tulisi esiintymään vasta minun jälkeeni voidakseen puhua puolestamme Espanjan edustajana paremminkin kuin neuvoston raporttöörinä.

Saatuani raportin lukemisen jälkeen puhevuoron, pyysin siis lyhyesti neuvostoa siirtymään itse korvauskysymyksen käsittelyyn, koska molemmat preliminääriset kysymykset olivat tulleet vastatuiksi Suomen kannan hyväksi.

Mr. Eden ei tahtonut vieläkään esiintyä, vaan koetti saada minua tekemään varsinaisen hyökkäyksen. Tohtori Benesin tarjotessa minulle toistamiseen puheenvuoroa kieltäydyin siitä, joten Mr. Edenin ei auttanut muu kuin ryhtyä todistelemaan, ettei tämä kanne suin-

kaan kuulu neuvoston kompetenssiin; lordi Cecil oli jo asian alkutaipaleella osoittanut miten Kansainliiton perustajat eivät suinkaan olleet suunnitelleet neuvostoa tällaisten yksityisten saatavien perimispaikaksi. Sitäpaitsi, hän jatkoi, Englannin hallitus oli elokuun 2 päivänä tänä vuonna neotilla Suomen v.a. asiainhoitajalle, P.O.I. Hjeltille, ilmoittanut olevansa valmis neuvottelemaan k.o. asiasta ehdolla, että samanaikaisesti otetaan käsiteltäväksi Englannin vastavastamus erinaisten sodanaikaisten venäläisten velkain suhteen. Tehostaakseen tämän tarjouksen dramaattista vaikutusta Mr. Eden verrattain ironisin sanoin antoi neuvoston ymmärtää, että Suomi ei oikein näytä käsittävän koomillista asemaansa: Se tahtoo olla jonkinlainen Venäjän vallan perijä, mikäli on mahdollisuutta rahallisesti siitä hyötyä, mutta se ei näy tajuavan, että tällainen successiooni myös velvoittaa samalla vastaamaan Venäjän veloista y.m. sitoumuksista. Hyväntuulinen lymähäys kuului suuresta salista, kun Kansainliiton komein ja herttaisimies, Mr. Eden, luki Suomelle pientä sopivan käyttäytymisen käsikirjaa.

Tällä valin olin havainnut, että M. Barthou kirjoittelä puhetta ahkerasti ja että myös paroni Aloisilla oli edessään valmis puhe. Oli nain ollen ilmeisesti edullisempaa antaa kaikkien vastustajain ensin esiintyä. M. Barthou tunnusti puheessaan aivan selvään, ettei hän tunne lainkaan Suomen kantelun asiallista sisältöä, mutta periaatteen kannalta katsoen hänestä oli ilman muuta selvää, että Mr. Edenin esittamat näkökohdat neuvoston puuttuvasta kompetenssista olivat aivan oikeat. Samaan suuntaan puhui Austraalian edustaja, Mr. McDougall.

Kun tämän jälkeen ei alkanutkaan kuulua paroni Aloisin puhetta, tuli vuoroni vastata Englannille. Tässä on tarpeetonta mennä vastaukseni yksityiskohtiin.

Oli epäilemättä taktillisesti oikein laskettu, ettei puoleltamme puhuttu sanakaan neuvoston kompetenssista sinänsä. Jos niin olisi tehty, olisimme varmasti saaneet vastaamme sen huonon vaikutuksen, jonka kaksi päivää aikaisemmin oli tehnyt suurvaltain ja Sveitsin valinen väittely. Olin antanut englantilaisten tietää, että tulisin analysoimaan Englannin neottia toukokuun 10 päivältä 1932 osoittaakse-

ni, että Englanti siinä varautui ainoastaan kansainvälistä arbitragea, mutta ei mitään muunlaista riidan sovittamismahdollisuutta, esim. neuvostokasittelyä vastaan.

Mitä taas tuohon Englannin tarjoukseen tulee, joka koski neuvotteluja Venäjän sotaveloista, huomautin miten outoa on, että Englannin hallitus ottaa kysymyksen sotaveloista esille vasta sen jälkeen kuin se on hävinnyt molemmat preliminääriset kysymykset; neuvoston on siis otettava kasittelyn perustaksi se tilanne, joka vallitsi neuvoston kokouksessa toukokuun 18 päivänä 1932, ja jonka tilanteen neuvoston silloinen presidentti tulkitsi siten, että molempien hallitusten välillä aikaansaatu sopimus tulee helpottamaan kysymyksen ratkaisua molempia maita tyydyttävällä tavalla.

Jos neuvosto nyt hyväksyisi Englannin kannan, seuraisi siitä ensiksi se, että Englannin ja Suomen hallitukset tietävät ainoastaan sen, ettei suomalaisilla laivanomistajilla ole mahdollisuutta jatkaa kannettaan englantilaisissa tuomioistuimissa, toisena seurauksena olisi toteaminen, että Suomen hallitus voi suojella kansalaistensa etuja jossain muualla, mutta ei Kansainliiton neuvostossa, sekä kolmantena johtopäätöksensä se, että molemmat hallitukset jatkakoot välittömiä neuvotteluja korvausasiasta, mutta nyttemmin huonommilla ehdoilla kuin aikaisemmin. Toisin sanoen Englannin kanta merkitsee kaikilta osiltaan kokonaan toista kuin neuvoston yksimielinen käsitys oli toukokuun 18 päivänä 1932 Suomen kanteen asiallisesta oikeutuksesta.

Mr. Edenille tämä hyökkäys tuli kaikista merkeistä päättäen ikävänä yllätyksenä. Mr. Beckett oli tulkinnan aikana koettanut kantaa hänelle erinaisia ehdotuksia vastaukseksi, mutta Mr. Eden näytti selvästi hylkäävän useimmat niistä. Sen vuoksi hänen vastauksensa minulle tuli kovin hapuilevaksi. Hän koetti selittää, lyhyesti sanoen vastaväitteensä varsinaisena ytimenä, että Hänen Majesteettinsa hallitus oli tarkoittanut varaumiinsa sisältyväksi myöskin Peruskirjan artiklan 11! Peräti omituinen selitys, kun tässä Peruskirjan artiklassa ei puhuta sanaakaan arbitragesta.

Kello lähestyi jo yhtä ja sen vuoksi sovimme suomalaisen

valtuuskunnan keskuudessa, etten pyytäisi lykkäystä iltapäivään, vaan vastaisin Mr. Edenille aivan lyhyesti, jotta siten säästettäisiin aikaa M. de Madariagan esiintymiselle.

Yhteistyö M. de Madariagan ja minun välillä oli johtanut siihen, että hän nyt esiintyessään ensisijaisesti Espanjan edustajana katsoi mahdolliseksi käyttää sängenkin myrkyllistä kieltä suurvaltoja vastaan. Ainoastaan hänen älyllä ja korkealla moraalisisella tasolla varustettu henkilö saattoi käyttää tässä yhteydessä niin tavattoman rohkeata kieltä kuin hän teki. Jos, hän sanoi, Englannin ja Ranskan kanta on oikea, tullaan siihen, että saadyllyisesti esiintyvä kantaja, joka ei käytä uhkaavaa kieltä, ei saa kannettaan neuvoston käsiteltäväksi, mutta heti kun joku maa käyttää uhkaavaa kieltä, niinkuin Englanti oli tehnyt Anglo-Persian Oil Company'n asiassa, silloin neuvosto katsokoon itsensä kompetentiksi ottamaan tällaisen maan kantelun käsiteltäväkseen. Raporttöörin ominaisuudessa hän pyysi asian lykkäämistä neuvoston seuraavaan kokouskauteen, jotta hän sillä välin voisi harkita tilannetta ja varsinkin sitä mahdollisuutta, että hän raporttöörinä suosittaisi neuvostolle Pysyvaisen Kansainvälisen Tuomioistuimen kuulemista riippuuko tuomioistuimen mielestä kantajan oikeus saada asiansa neuvoston käsiteltäväksi varsinaisesti siitä kuinka kuumaverisesti kantaja esiintyy neuvoston edessä.

Neuvoston kokoussalissa vallitsi tämän M. de Madariagan puheen aikana täydellinen hiljaisuus. Jo minun lopetettuani puheeni oli parooni Aloisi nähnyt hyväksi pistää puheensa taskuun ja kuiskailtuaan hetken M. Barthoun ja Mr. Edenin kanssa hän katsoi kokoussalista. Mutta kun M. de Madariaga oli pitänyt puheensa, oli M. Barthoun vuoro poistua.

Kun näin raporttööri oli pyytänyt lykkäystä saadakseen esittää uuden raportin neuvoston kompetenssista, oli itsestään selvä, että neuvoston oli myönnyttävä lykkäykseen. Tefvik Rüstü Bey'n, joka koko ajan oli seurannut jännittyneenä väittelyä nähdäkseen millä hetkellä toivoin hänen pyytävän lykkäystä, ei siis tarvinnut esiintyä lainkaan eikä myöskään tohtori Munchin hänen kannattajanaan.

Kun neuvoston kokous tämän jälkeen päättyi, tuntui yleisenä mielipiteenä olevan, etteivät suurvallat olleetkaan selviytyneet

tällä kertaa yhtä ylimielisen helposti kuin kaksi päivää aikaisemmin Sveitsin asian ollessa esillä. M. de Madariagan siveellinen suuttumus oli ollut liian vakavaa laatua jättääkseen laskulleet siihen käsitykseen, ettei pienillä mailla yleensä ole mahdollisuutta ajaa asioinsa suurvaltojen etulaskelmia vastaan neuvostossa.

Sanellessani tätä raporttia useita päiviä myöhemmin kannattaa merkittävästi muistiin seuraavat kaksi toteamusta:

Ensiksi on M. de Madariaga yksityisesti ilmoittanut minulle työohjelmansa. Sen mukaisesti olisi minun heti ryhdyttävä välittömiin neuvotteluihin niiden henkilöiden kanssa, jotka toukokuulla 1932 olivat Englannin edustajina yhteisissä neuvotteluissa Suomen valtuutettujen kanssa Lontoossa. Minun tekemäni väitteet ovat hänen mielestään siksi tärkeät, että Englannin on vaikea torjua ne. Mutta hän raporttöörinä ei voi asettua sen enempää Suomen kuin Englannin tulkinnan kannalle tässä asiassa, vaan molempien hallitusten edustajain on koetettava päästä yksimielisyyteen siitä mitä Englannin silloinen nootiti todellakin tarkoittaa. Näiden neuvottelujen jälkeen Lontoossa tämän kuun aikana hän tahtoo marraskuun alussa koettaa välittää Mr. Edenin ja minun välillä täällä Genève'issä niin, että hänelle ilmoituisi tilaisuus seuraavien viikkojen aikana valmistaa raporttinsa neuvoston kokousta varten ensi tammikuulla. Jos hänen suosittamansa neuvottelut Lontoossa johtavat edullisiin tuloksiin, voi hän luopua vaatimuksestaan, että neuvosto tiedustelee Haagin tuomioistuimelta miten on tulkittava neuvoston kompetenssi peruskirjan 11 artiklan puitteissa. Jos taas Englannin ja Suomen välillä jatkuu riitaa Englannin k.o. nootin tulkinnasta, tulee hän ottamaan vakavasti harkittavakseen eikä ole Kansainliiton koko tulevaisuuden nimessä välttämätöntä, tiedustella Haagin tuomioistuimelta peruskirjan 11 artiklan oikeaa tulkintaa.

Heti saatuani M. de Madariagalta t.k. 5 päivänä tämän selostuksen hänen aikeistaan tiedoitin siitä Ulkoasiainministeriölle. Sen jälkeen olen ollut kosketuksissa myöskin Sihteeristön kanssa ja sieltä olen saanut aivan samat neuvot: Suomen on syytä vielä kerran tarjota välittömiä neuvotteluja Englannille, koska äskeinen väittely neuvostossa on saattanut Englannin ilmeisesti epäedulliseen asemaan. Suomen ei olisi syytä puristaa Englantia julkisuudessa liian paljon, vaan parem-

pi olisi tarjota Englannille vielä kerran selvä mahdollisuus peräytyä hyvässä järjestyksessä kestävästä asemastaan.

Tahdon lopuksi mielipiteenäni esittää vielä seuraavaa:

Englannin ulkoasiainministeriö on parhaan vakaumuksensa mukaan ollut aina valmis rehellisesti selvittämään tämän ikävän asian Suomen hallituksen kanssa, mutta Board of Trade ja Treasury ovat kaiken aikaa itsepäisesti vaatineet Foreign Office'ltä jyrkän kieltä suhtautumista korvauspyyntöömme, koska muka muussa tapauksessa Englanti joutuisi vastaamaan sadoista, ellei tuhansista kin samanlaisista korvausvaatimuksista. Tässä valossa on ymmärrettävä miksi Englannin hallitus toukokuulla 1932 katsoi velvollisuudekseen suostua "3 miehen valiokunnan" raportin käytännölliseen toteuttamiseen: Englannin kansainvälinen arvo ei voinut sallia, että neuvoston valiokunnan raportti heitettäisiin arvottomana paperikoppaan. Board of Trade ja Treasury olivat niihin aikoihin täysin vakuutettuja siitä, että puolueeton arbitraattori julistaisi Suomen kannan vääräksi mitä tulee laivanomistajain kanteen jatkamisen mahdollisuuksiin englantilaisissa tuomioistuimissa. Tämän on minulle nyt Mr. Beckett avoimesti tunnustanut. Mutta kun herra Bagge julistikin Suomen kannan oikeaksi, on Board of Trade ja Treasuryn täytynyt löytää uusi puolustusrintama ja siksi on ilmennyt ainoastaan se väite, että Suomen koettaessaan periä Englannilta sodanaikaisia saataviaan on myös vastattava Venäjän sodanaikaisista sitoumuksista. Mr. Beckett on mennyt rehellisyydessä niin pitkälle, että hän on myöntänyt minulle tämän kannan täydellisen moraalittomuuden. Kun huomautin hänelle, että Englanti ei ole viidentoista vuoden aikana saanut selvitettyksi Venäjän kanssa sodanaikaisia velkasuhteitaan ja ettei siis ole mitään toiveita olemassa, että Englanti ja Venäjä pääsisivät näistä tileistään yksimielisyyteen lähimpien vuosien aikana, myönsi hän aivan avoimesti väitteeni oikeaksi, että Englanti tällä neuvostolle ilmoitetulla uudella tarjouksellaan tosiasiallisesti ajaa suomalaisten laivanomistajain korvausasian aivan epämääräiseen tulevaisuuteen. Mutta Mr. Beckett on myös lisännyt, että Englanti on perusteellisesti harmistunut siitä, että Suomi otti tämän kanteensa esille neuvostossa. Kysymykseeni miksi Englanti ei aikaisemmin rehellisesti selvittänyt korvausvaatimustamme, Mr. Beckett saa~~to~~i ainoastaan

kohoittaa olkapäitään.

Tässä valossa on ymmärrettävä M. de Madariagan ja sihteeristön kehoitus, että Suomi heti antautuisi välittömiin neuvotteluihin Englannin kanssa, jotta vielä viime tingassa löydettäisiin edes jokin yhteinen pohja asian jatkokäsittelylle ennenkuin raporttööri tulee vaatimaan, että neuvosto tiedustelee Haagin tuomioistuimelta mitkä asiat kuuluvat neuvoston kompetenssiin ja mitkä eivät.

Tätä kirjoitettaessa ei vielä ole Helsingistä saapunut minkäänlaisia tietoja siitä aiotaanko noudattaa raporttöörin ja sihteeristön yhtäpitäviä neuvoja.

Ruuska

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Holsti

18/10.1934.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 973.

Genève'i SSA 18 P:NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

20/295 sal. S. 37.
27/10.37
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 18.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 18, jonka otsakkeena on Marseillen murhat.

Ruusuvaara

Genève'issä ~~SSA~~ OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 18.

Genève' ssa 18 p:nä loka kuuta 19 34.

N:o 20 / 295 Sal. O: 37.		
27/10.34	N:o	Liik.
5	C 31	

Asia: Marseillen murhat.

Voitaneen hyvällä syyllä katsoa, että Genève kuuluu niihin Euroopan pääkaupunkeihin, joissa kuningas Aleksanterin ja ulkoasiainministeri Barthoun murhat ovat herättäneet eniten kiusallista huomiota. Täällä tajuttiin heti, että johtakoon Marseillen verinen näytelmä mihin tuloksiin tahansa Euroopan yleisen politiikan kamalalta katsottuna, joka tapauksessa seuraukset tuntuisivat mitä välittömämin Kansainliitossa.

Tänään haudataan kuningas Aleksanteri ja lienee oikeutettua katsoa, että vasta hautajaisten jälkeen pääsevät kansalliset intohimot ja kaikenlaiset muut poliittiset lietsomiset varsinaisesti valloilleen. Mutta kaikki se mitä tähän hetkeen saakka olen kuulut, ansaitsee jo sinänsä oman selostuksensa.

Heti kun Genève'issä tuli tunnetuksi, että kuningas Aleksanteri ja ministeri Barthou olivat kuolleet ensisijaisesti kroaatialaisten kamousmiesten rikoksen uhreina, muistettiin välittömästi mitä oli tapahtunut Kansainliiton neuvoston kokouksessa viime kesäkuun alussa, jolloin käsiteltiin Unkarin kantelua sen johdosta, että Jugoslavian viranomaiset olivat ryhtyneet estämään molempien maiden välisen rajan ylittämistä tavallisessakin rauhallisessa ja luvallisessa tarkoituksessa. Tällöin vastasi Jugoslavian hallituksen

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

puolesta takäläinen virkaveljeni, ministeri Fotitch selittäen, että unkarilaisten viranomaisten luvalla pidetään eräällä lähellä rajaa olevalla maatilalla kroatialaisten terroristien harjoituskoulua, mikä johdosta Jugoslavian ja Unkarin hallitusten kesken on tapahtunut diplomaattista kirjeenvaihtoa parin kolmen vuoden aikana. Tosin Unkarin hallitus on kevään kuluessa lähettämässään nooteissa vakuuttanut tämän Janka Pusztan tilalla toimineen leirin tulleen hajoitetuksi, mutta Jugoslavian hallituksen tietämän mukaan jatkuu siitä huolimatta terroristien kulkua rajan poikki ja näiden kaikenlaisia harjoituksia Unkarin alueella.

Monilla tahoilla katsottiin niinä aikoina, että Jugoslavian hallitus oli toimenpiteissään ja syytöksissään mennyt liian pitkälle. Nyt Marseillen laukausten jälkeen on päivä päivältä tullut esiin asioita, jotka osoittavat ministeri Fotitchin silloiset syytökset Unkaria vastaan enemmänkin kuin hyvin perustelluiksi. Genève'issä kysytään nyt aivan yleisesti olisikohan kuningas Aleksanterin ja ministeri Barthoun murhasta tullut tosi, jos Kansainliiton neuvosto olisi jo viime kesäkuussa käynyt ankarin käsin kiinni kroatialaisten terroristien valmisteluihin Unkarin alueella?

Samalla on näinä päivinä Kansainliiton piireissä palautunut mieliin muita aikaisempia komantekoja, salakähmäilyjä j.n.e., joihin Unkari on maailmansodan jälkeen tekeytynyt syypääksi: Ranskalaisen setelien väärentämiset Unkarin korkeimpien piirien "isänmaallisella" suojeluksella, aseiden salakuljetukset samaten viranomaisten täydellisellä myötävaikutuksella, y.m.s. tapaukset. Kansainliitto, on eri otteisiin käsitellyt pahimpia näistä rikoksista, mutta joka kerran on sovinnollisuuden nimessä katsottu läpi sormien. Nyt kysytään Genève'issä kuinka kauan Kansainliiton tulee "ymmärtää" tällaista toimintaa Unkarin taholta samaan aikaan kuin neuvosto varmankin kohtelisi sangen suurella jyrkkyydellä jotain muuta maata, jonka alueella sallitaan moista rikollista toimintaa.

Valitettavasti Marseillen laukaukset ovat kaantäneet katseet myöskin kahdelle muulle taholle.

Ensimmäkin kysytään mistä murhaaja oli saanut aseensa, jollaista ei tähän saakka ole tunnettu? Mikään yksityinen henkilö ei ole voinut valmistaa näin tavattoman tuhoisaa asetta, vaan on sen täytynyt lähteä jostain asetehtaasta, ja tällä tентаalla taas varmasti on mahdollisuuksia valmistaa, ellei jo ole valmistanut, suuret määrät samanlaisia aseita.

Vastauksen etsimisessä kääntyvät katseet vaistomaisesti emen kaikkea Saksaan päin. Tiedetään sen varsinkin viime kuukausina alkaneen varustautua harimaisella kiireellä. Saksasta tulivat myös aseet sitä kaappausta varten, joka viime kesänä kaatoi Dollfuss'in. Enemmän kuin mikään muu maa on Saksa intressoitu siitä, ettei Ranskan ja Italian, sekä toisaalta Italian ja Jugoslavian välit pääse paranemaan. Kuningas Aleksanterin matka Pariisiin tarkoitti juuri viimeisiä neuvotteluja Barthoun kanssa ennen tämän tärkeää matkaa Roomaan, jolloin hänen piti Mussolinin kanssa selvittää kaikkien kolmen maan poliittista lähentymistä. Edelleen on otettava huomioon, että Unkarin ja Italian välit ovat sängenkin hyvät. Sen vuoksi soveltuu Saksan käyttää Unkarin ja Jugoslavian, sekä toisaalta Italian ja Jugoslavian huonoja välejä hyväkseen koettaakseen pakottaa Italian uudelleen lähestymään Saksaa.

Tähän analyysiin liitetään Genève'issä vielä huomautus, että nykyinen diktatuuri Saksassa ei ole peljännyt minkäänlaisia rikoksia tarkoituksensa saavuttamiseksi. Valtiopäivätalon poltto, viime kesän kaameat teloitukset Hitlerin henkilökohtaisesta käskystä, terrorin ylläpitäminen Itävallassa y.m.s. teot osoittavat, etteivät Saksan nykyiset hallitusherrat väisty pelosta minkäänlaisen rikoksen edestä; olisiko näin ollen mahdotonta, ~~mitkään~~ että kroatialaisen terroristijärjestön aseet ja siis myös varsinainen johtokin olisi lähtenyt Saksasta käsin.

Lopuksi on näinä päivinä Genève'issä kysytty mistä lähteistä ovat varat, joita on tarvittu murhaajajärjestön ylläpitämiseen yleensä ja nyt viimeksi murhamiesten erinomaisen taitavasti hoidettuun valmistautumiseen kuningas Aleksanterin murhaamiseen joko Marseillessa tai Parisissa. Tähän päivään mennessä on laskettu, että kuningasmurhaajien matkat, pukautumiset, asumiset hyvissä hotelleissa y.m.s. me-

not ovat nousseet noin 20.000 Sveitsin frangiin, eli 100.000 Ranskan frangiin. Tällaisia summia ei ole muutamilla entisillä autonkuljettajilla, maataloustyömiehillä y.m. heidän luokkeensa kuuluvilla miehillä käytettävänä omista säästöistään, tai ansioistaan. Myöskään kroatialaiset äärimäisyyspiirit, jotka vaativat maansa yhdistämistä Itävaltaan ja Unkariin ja jotka edelleen asuvat Jugoslaviassa tavallisina rauhallisina kansalaisina, eivät ole tunnetut erikoisemmasta varallisuudesta, vaan ovat sangen suurelta osalta yhteiskunnan paremminkin alakuin yläluokkaa. On näin ollen mahdollista uskoa, että terroristeilla olisi ollut käytettävänä kotimaisia salaisia kassoja. Näin ollen on ainakin, kunnes väite osoittautuu vääräksi, tehtävä se johtopäätös, että murhamiehet ovat saaneet rahansa jonkun vieraan maan salaisista kassoista.

Unkarilaisilla epäilemättä on melkoisia summia käytettävänä salaiseen propagandaan ja muuhunkin toimintaan ulkopoliittisten päämaalien saavuttamiseksi. Mutta sopii kysyä, sanotaan Genève'issä, eikö unkarilaisilla patrioteilla ole ollut mahdollisuutta hankkia tälle toiminnalleen myöskin rahallista eikä ainoastaan poliittista kannatusta ulkoapäin? Näin joudutaan uudelleen päättelemään, että k.o. terroristit ovat tulleet palkatuiksi joko saksalaisilla salaisilla varoilla, tai Italiasta käsin. Italiassa epäilemättä on verrattain toimeliaita piirejä, jotka eivät mielisuosiolla näkisi maansa parantavan suhteitaan Ranskaan ja Jugoslaviaan. Sitäpaitsi on miistettava, että terroristijärjestön johtajaksi kuningasmurhassa on ilmennyt eräs kroatialainen, joka on viime aikoina asustanut Italiassa. Ei siis tarvitse välttämättömästi tulla siihen johtopäätökseen, että terroristijärjestön toimintaa on tuettu ainoastaan Unkarista ja Saksasta päin, vaan on hyvinkin mahdollista, että myöskin eräät italialaiset piirit ovat olleet mukana tässä salakähmäilyssä. On kuvaavaa tilanteelle, että Jugoslaviassa syntyi heti kuningasmurhan jälkeen voimakas mielipide, joka tahtoi asettaa ennen kaikkea erinäiset italialaiset piirit edesvastuullisiksi Marseillen laukauksista.

Kaikki nämä eri käsitykset, johtopäätökset ja väitteet ovat viime päivinä tuntuneet Genève'in kansainvälisissä piireissä erittäin

voimakaina. Se ei ole johtunut suinkaan yksinomaan siitä, että Kansainliiton päämajassa heilähtelee poliittinen ilmapuntari ainakin yhtä helposti kuin missä muussa pääkaupungissa tahansa, vaan on lisätekijänä ilmeyt Geneve'in ja yleensä Sveitsin oma osuus murhan järjestämisessä. On muistettava, että Lausanne on vajaan tunnin matkan päässä Geneve'istä ja että Annemasse on yhtä lähellä Geneve'ä kuin Pasila Helsingiä. Lausannesta murhaajat lähtivät Ranskaan ja murhan tapahduttua eräät terroristeista vangittiin Annemassessa. Lisäksi tulee, että Geneve'issä on tyytymättömillä kroateilla ollut oma julkinen toimistonsa, joka on säännöllisesti julkaisut hyökkäysartikkeleita Jugoslaviaa vastaan. Nämä artikkelit ovat saaneet suurimman julkisuutensa Italian sanomalehdistöissä. Kului kokonaista viisi päivää Marseillen tapahtumien jälkeen ennen kuin Geneve'in poliisi sai kutsun ryhtyä tutkimaan yllämainitun kroatialaisen toimiston asioita. Tällä valin olivat toimiston hoitajat ennättäneet katoa ja ennen katoamistaan varmaankin hävittää kaikki vaaralliset asiakirjansa.

Yhtä paljon kuin Kansainliiton piirit ovat olleet yksimielisiä tuomitessaan Marseillessa tapahtuneet rikokset, valittaessaan, ettei Kansainliiton neuvosto viime kesäkuulla käynyt ankarin käsin Janka Pusztan leirin rikollisiin valmisteluihin ja peljätessään, että johtavien valtiomiesten murhia voidaan vielä jatkaa, käyvät kuitenkin mielipiteet jokseenkin vastakkaisiin suuntiin heti, kun tulee eteen kysymys mitä nyt on tehtävä.

Toisten mielestä Kansainliiton on ehdottomasti osoitettava Euroopan rauhan häiritsijöille, ettei tätä pitemmältä tulla enää sallimaan niiden valtiomiesten ja poliitikkojen hävittämistä, jotka tekevät voitavansa Euroopan olojen rauhoittamiseksi. Ellei nyt vihdoin näytetä riittävän jyrkillä toimenpiteillä, että valtiomiesten murhista on kerta kaikkiaan luovuttava, joudutaan vähitellen siihen, että terroristiset ainekset katsovat saavuttaneensa yliotteen ja senjälkeen ei lopulta enää kukaan edesvastuullinen valtiomies ole hengestään varma. Onhan Ranskassa viimeksi vangittu terroristi Schalmy, tai Malny tunnustanut, että on olemassa erittäin voimakas salainen järjestö runsaine kassoineen toteuttamassa mitä terro-

ristisiä tekoja tahansa niin pian kuin salaiset johtajat antavat määräyksensä. Ei siis ole enää suhtauduttava hyväntahtoisella välinpitämättömyydellä tällaiseen kuulumattomaan rikolliseen toimintaan. Päinvastaisen katsantokaman edustajat lähtevät taas seuraavista näkökohdista:

Niin valitettavaa kuin kaikki k.o. rikollinen toiminta onkin, on ennen kaikkea harkittava kylmästi mitä keinoja voitaisiin käyttää terroristeja vastaan. Jos Kansainliiton neuvosto puuttuu asiaan, on sillä edessään vain kaksi mahdollisuutta, nimittäin ensiksi samat platooniset paheksumislausunnot kuin tähän saakka on tullut kysymyseen, tai sitten on ryhdyttävä suoranaisiin rankaisukeinoihin. Mutta miten toteutetaan nämä rankaisut, se on aivan avoin kysymys. Jos marssitetaan esim. pienen ententen sotajoukkoja Unkariin ja vaaditaan Unkarilta voimakeinoja terroristeja vastaan, voidaan helposti joutua siihen, että konnat pakenevat johonkin toiseen maahan jatkaen sieltäkään aivan samaa rikollista toimintaansa. Jos esimerkiksi Saksa tulisi näiden rikollisten aineiden uudeksi keskityspaikaksi, täytyisi johdonmukaisuuden nimessä ryhtyä miehittämään Saksa. Mutta terroristit voisivat tällöin paeta johonkin kolmanteen maahan ja jos se sattuisi olemaan Italia, silloin on enemmänkin kuin kyseenalaista moniko maa haluaisi olla mukana miehittämässä vielä Italiainkin. On kieltämättä teoreettisesti katsoen hyvin helppo vaatia, että Kansainliitto ryhtyy voimakeinoihin pelastaakseen Euroopan valtiomiehet jatkavilta murhilta, mutta kuka takaa, ettei sen suoranaiset sotilaalliset voimakeinot jotakin, tai joitakin maita vastaan johtaisi vielä hirveämpiin verilöylyihin. On senvuoksi moneen kertaan punnittava pro't ja contra't ennen kuin vedetään Kansainliitto jonkinlaiseksi Euroopan terroristien ylimmäksi poliisimestariksi.

Näiden molempien pääsuuntien välillä esiintyy eräs kolmas käsityskanta, joka arvostelee tilametta jokseenkin seuraavasti:

Näinä päivinä kokoontuu Belgradissa pikku-ententen korkein johto harkitsemaan tilametta. Voidaan olla jokseenkin varmat siitä, että Benes ja Titulesco tulevat kaikella vastuuntunnolla neuvottelemaan mitä nyt on tehtävä. Benes on Kansainliiton neuvoston presi-

dentti tällä hetkellä ja hän on Euroopan harkitsevimpia valtiomiehiä. Myöskin Titulesco tuntee varmasti kaiken vastuun neuvoistaan mitä ikinä hän tulee antamaan molemmille kolleegoilleen Benesille ja Jeftitchille. Voidaan siis joltisellakin levollisuudella jäädä odottamaan mitä pikku-ententen johtavat valtiomiehet tulevat päättämään. Sitäpaitsi tulevat aivan lähiaikoina kokoontumaan n.s. Balkanin ententen johtavat valtiomiehet ja hekin tulevat varmasti käsittelemään kaikella vastuuntunolla tilanteen vaatimuksia. Ei siis ole syytä hätäillä suuntaan eikä toiseen, vaan on jäätävä odottamaan tullaanko löytämään tarpeeksi voimakkaita keinoja torjua terroristinen vaara ilman Kansainliiton nimenomaista väliintuloa, vai onko Kansainliiton neuvosto kaikista epäilyksistä huolimatta kutsuttava koolle, ettei yksityisten valtioiden väliset kiihoitukset pääse kehittymään ylivomaisiksi.

Samalla kun olen tahtonut selostaa kaikkia näitä eri virtauksia Genève'issä Marseillen murhien johdosta, tahdon omana mielipiteenäni näin ensi päivien vaikutelmien johdosta lausua, että luulisin pikku-ententen johtavien valtiomiesten todellakin harkitsevan hyvin vakavasti mitä politiikkaa he tulevat suosittamaan. Heiltä ei varmaankaan jää huomaamatta mitä erikoisesti Englannin ja Italian hallitusten taholla pidetään viisaimpana menettelynä. Englannin ja Italian kanta taas tulee todennäköisimmästi suurimmalta osalta riippumaan siitä mitä jatkuvat poliisikuulustelut tulevat paljastamaan.

Rudolf Palme

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issa olevan lähetysten raportti n:o 19.

Ministeri Holsti

27/10. 1937.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 994.

Genève'i SSA 24 P: NÄ loka KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

31 295 Sal. D. 37.

31/10. 37

5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lahetystön raportti n:o 19.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lahetystön raportti n:o 19, jonka otsakkeena on
Varustusten supistamiskonferenssin uusin vaihe.

Ruudablahti

RAPORTTI n:o 19.

Geneve'i ssa 24 p:nä loka kuuta 19 34.

31 / 295 Sal. d. 34.	
31/10. 34	i
5	C 31

Asia: Varustusten supistamiskonferenssin uusien vaihe.

Viime yleiskokouksen lopulla Litvinoff tahtoi herättää huomiota ottamalla esille kysymyksen Varustusten supistamiskonferenssin kohtalosta. Se oli epäilemättä sängen viisaasti laskettu taktillinen tempu, sillä ainahan Venäjän soveltuu esiintyä maailmanrauhan parhaimpana esitaistelijana tässä kapitalististen maiden hallitsemassa pahassa maailmassa.

Asia tietysti joutui yleiskokouksesta neuvostoon ja nyt lähtee Sihteeristön asianomainen osastopäällikkö M. Agnides näinä päivinä koputtamaan Varustusten supistamiskonferenssin presidentin, Mr. Hendersonin omaatuntoa, jotta neuvoston ensi kokoukseen tammi-kuulla saataisiin edes jonkinlainen raportti siitä mikä näinä aikoina oikeastaan on mainitun konferenssin töiden todellinen tila. Mr. Henderson tietysti ei henkilökohtaisesti tule laatimaan tuota raporttia, vaan se jää n.s. konferenssin bureauun ja Sihteeristön tehtäväksi. Tästä syystä Sihteeristö tahtois, että bureau koontuisi samassa yhteydessä kuin ylimääräinen yleiskokous ja neuvosto marraskuun 19 päivästä lukien. Tällöin voitaisiin kaikilta eri tahoilta koota näkökohtia, joiden esittäminen tuossa raportissa neuvostolle voisi olla omansa selventämään tilanteen sekamannusta. Tätä myöten on epäilemättä kaikki ohjelmana hyvin ja var-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

maankin Litvinoff tulee saamaan ensi tamikuulla neuvoston kokoonties-
sa Mr. Hendersonilta mahdollisimman täyteliään selostuksen k.o. asiasta.
Mutta kulissien takana asioita katsottaessa ei ole syytä jälleenkään
olla erikoisen optimistinen siitä huolimatta, että viime keväänä kon-
ferenssin jääminen henkiin näytti verrattain hyvin turvatulta. Vii-
meisten kuuden kuukauden aikana on jälleen tapahtunut paljon, mikä
on ollut liiankin suuresti omansa muuttamaan Varustusten supistamis-
konferenssin lopullisen onnistumisen edellytyksiä.

Sen johdosta, että kuluvan viikon alussa alkoivat Lontoos-
sa ensi vuonna kokoontuvan laivastokonferenssin esityöt, on syy-
tä aloittaa tilanteen tarkastelu tästä tosiasiasta.

Kuten tietty, saatiin 1930 Lontoon laivastokonferenssissa
aikaan kahtalainen sopimus merivarustusten rajoittamisesta: toinen
sopimuksesta sitoi Englannin, Yhdysvallat ja Japanin noudattamaan
suurten panssarilaivojen ja panssariristeilijäin suhteen keskenään
maksimitonnistoa, joka asetti Englannin ja Yhdysvallat tasa-arvoi-
siksi, mutta jätti Japanin 40 % heikommaksi; toinen sopimus taas
järjesti näiden kolmen suurimman merivallan risteilijä-, torpedo-
vene- ja vedenalaisten voimien suhteet aivan yksityiskohtia myö-
ten, mutta Ranska ja Italia jättäytyivät tämän järjestelyn ulko-
puolelle.

Lontoossa v. 1930 tehty sopimus edellyttää, että k.o. meri-
vallat kokoontuvat uudelleen ensi vuonna harkitsemaan tilannetta,
jotta saataisiin taas määrävuosiksi sopimus aikaan tärkeimpien me-
rivoimien rajoittamisesta. Mutta jo viime vuonna alkoi Japanista
kuulua ääniä, ettei Lontoon sopimusta missään tapauksessa voida
1935 uudistaa entisen perusteella. Tässä on tarpeetonta mennä pu-
huaan kaikista Japanin taholta julkisuuteen lasketuista muutoseh-
dotuksista yksityiskohtia myöten; riittää aivan hyvin todettavaksi,
että uusimpien puolivirallisten japanilaisten tietojen mukaan Japa-
ni näinä päivinä on ilmoittanut Englannille ja Yhdysvalloille Lon-
toossa tahtovansa saavuttaa täyden 100 % tasa-arvoisuuden Yhdysval-
tain ja Englannin kanssa. Tällä taktiikallaan Japani laskee voivan
sa vierittää vastuun ensi vuoden laivastokonferenssin epäonnistu-
misesta ennen kaikkea Yhdysvaltain ja Englannin niskoille, koska

ne todennäköisesti eivät tule missään tapauksessa suostumaan siihen, että entinen merivoimien suhdeluku, Englannin 10 yksikköä ja Yhdysvaltain 10 yksikköä Japanin 6 yksikköä vastaan, tulisi ensi vuodesta lähtien muuttamaan sellaiseksi, että kaikilla kolmella suurimmalla merivallalla olisi tärkeimpien sotakaivojen puolesta täysin tasa-arvoisen suhdeluku 10; 10; 10.

Jos tilanne Englannille on kiusallinen, on se sitäkin kiusallisempi Yhdysvalloille, joita vastaan tämä Japanin jyrkkä esiintyminen on ennen kaikkea tähdätty. Kansainliiton piireissä lasketaankin, että Lontoon laivastokonferenssi ensi vuonna on jo tällä alkuasteella hyvin lähellä ajautumista täydellisesti karille. Ellei nimittäin Japani lähiaikoina tule saamaan Yhdysvalloilta ja Englannilta periaatteellista myöntymistä pariteettiin, olkoon lopullinen tonnisto mikä tahansa, se tulee sanomaan irti Lontoon laivastosopimuksen ja aloittaa senjälkeen vapaan varustuskilpailun merellä. Se vuorostaan tulee pakottamaan Yhdysvallat ja Englannin lisäämään kiireesti merivoimiansa. Niillä on varoja sellaiseen tuhlaukseen paremmin kuin Japanilla ja senvuoksi ne voivat kustantaa itselleen tuhlauksen uuvuttaa Japani.

Jos jo sinänsä tämä kolmen suurimman merivallan välinen puola on mitä vakavin, on valitettavasti vielä otettava lukuun Italian päätös t.k. 28 päivänä panna alulle kahden 35.000 tonnin suuruisen panssarilaivan rakentaminen. Ei ole pienintäkään epäilystä siitä, etteikö alkuperäinen Washingtonin laivastosopimus 1922 olisi jättänyt Italialle täysin vapaita käsiä täydentää panssarilaivastoansa 70.000 tonnilla. Mutta Italia ei ole tähän saakka käyttänyt hyväkseen tätä oikeuttaan, vaan on tyytynyt modernisoimaan risteilijain, hävittäjain ja vedemalaisten alustensa kaikki kolme luokkaa. Täytyy senvuoksi tuntua erikoisen oudolta, että juuri nyt, kun koko Varustusten supistamiskonferenssin kohtalo on pahimmassa kriisikaudessaan Italia panee alulle näiden panssarijättiläisten rakentamisen pakottaen siis sekini osaltaan toisia merivaltoja vahvistamaan ennen kaikkea juuri panssarilaivastoja.

Tosiasiallisesti maailma on tullut aivan samaan merivarustus-

ten häikäilemättömyyden lisäämisen kilpailuun kuin tämän vuosisadan alussa ennen maailmansotaa: jokainen merivalta katsoo tulevansa pakotetuksi vuosi vuodelta syyttämään yhä suurempia summia laivastonsa täydentämiseen, koska se muuten luulee jäävänsä alakynteen. Mutta lisätköön mikä maa tahansa merivoimiensa tässä "turvallisuuden" täydentämisen tarkoituksessa, on jo vuoden tai parin kuluttua toisilla maila taaskin jonkinlainen peloittava yliote!

Tähän onnettomaan paniikitilanteeseen tulee nyt tieto, että Ranskakin aikoo ensi vuonna käyttää 264 miljoonaa frangia enemmän kuin tänä vuonna merivoimiensa vahvistamiseen. Niin hyvin Pariisissa kuin Lontoossa väitetään, että Saksalla on hyvinkin suuria vedenalaisia, puhutaan 4.500 tonnin hirviöistä, ainakin pari-kymmentä kappaletta valmiina.

Onhan itsestään selvä, että näiden tosiasiain painaessa toisessa vaakakupissa kaikella todellisella voimallaan, tuntuu miltei yli-inhimilliseltä diplomaattiselta tehtävältä saada tällä viikolla Lontoossa aiotut laivastoneuvottelut onnistumaan siihen määrin, että uusi laivastokonferenssi ensi vuonna tulisi onnistumaan. Mutta täytyy kuitenkin viimeiseen saakka toivoa, että suurvaltain johtavat valtiomiehet lopultakin löytävät mahdollisuuden pelastaa tuo konferenssi, koska muuten maailmaa uhkaa liian vaarallinen laivastokilpailu.

Samalla tavalla kuin pariteettikysymys Tyynellä valtamerellä ja Välimerellä tuottaa tällä hetkellä Varustusten supistamiskonferenssin onnistumiselle aivan tavattoman suuria vaikeuksia, on taas toisaalta pariteettikysymys Euroopan mantereella maavoimien suhteen yhtä pahana kompastuskivenä. Saksahan, kuten tietty, vastii ainakin teoreettisesti tasa-arvoisuutta Ranskan sotavoimien kanssa ja näyttääkseen, että se tarkoittaa täyttä totta Saksa on vähintäänkin Hitlerin valtaantulosta saakka panneut alulle kaikinpuolisen varustautumisensa kokonaan riippumatta Versailles'in rauhansopimuksen asettamista rajoituksista.

Kansainliiton piireissä katsotaan, että tämä Saksan nykyinen kiireinen varustuskiire on tehnyt ennen kaikkea Italian le-

vottomaksi. Itse asiassa Italia on haluttomampi kuin Englanti tai Ranska olemaan mukana laatimassa ensi neuvostolle selostusta Varustusten supistamiskonferenssin töiden nykyisestä tilasta, koska sen mielestä tuossa selostuksessa ei voitaisi olla vetämättä esiin kaikkea sitä mitä Saksa parhaillaan tekee varustuskuumeen kehittämiseksi Euroopassa aivan huippuunsa. Jos taas kaikki tämä Saksan varustuspolitiikka paljastetaan koko maailmalle, voidaan liiankin helposti viedä tulitikku aivan tappuroihin kiinni.

Ne Kansainliiton piirit, jotka katselevat tilannetta jonkun verran rauhallisemmin mitä Eurooppaan tulee, lähtevät siitä, että niin pian kuin Saarin kysymys ensi vuoden alussa tulee ratkaistuksi suuntaan tai toiseen, täytyy Hitlerin hellittää varustuskiihkoaan, sillä Saksan taloudellinen tilanne ei kerta kaikkiaan kestä nykyistä varustusten suunnatonta lisäämistä Saksassa. Mutta näidenkin verrattain optimististen piirien mielestä on joka tapauksessa otettava lukuun se mahdollisuus, että Hitler sisäpoliittisista syistä ei vielä sitenkään tahdo tehdä täysiä myönnytyksiä siihen suuntaan kuin Ranska, Englanti ja Italia odottavat, vaan hän tulee vaikkapa vain kiusallakin ylläpitämään levottomuutta Euroopassa estääkseen Varustusten supistamiskonferenssin onnistumisen.

Kuten kaikesta ylläsanotusta ilmenee, ei siis kullissien takaa katsottuna tilanne itse asiassa ole niin edullinen kuin mahdollisesti Henderson tulee ensi tammiukuulla selostamaan neuvostolle. Jos Lontoon laivastokonferenssi menee nurin, on turha odottaa, että Genève'issä syntyisi paremmin edellytyksin määräyksiä merivoimien supistamisesta tai rajoittamisesta. Ja jos Englanti, Ranska ja Italia eivät toisaalta saa sovintoa Saksan kanssa aikaan maa- ja ilmavoimien supistamisen tai rajoittamisen perusteista, on yhtä mahdotonta laskea, että Varustusten supistamiskonferenssi Genève'issä saisi parempia tuloksia aikaan.

Voimme ymmärtää Litvinoffin mielialaa odotellessaan Hendersonin vastauksia, jotta hän jälleen pääsisi pitämään puheita kapitalistisen maailman militarismista ja Moskovan pasifismista.

Rudolf Heiskala

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeri Holsti

14/11. 1957.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1059.

Genève'i SSA 14 P:NÄ marras KUUTA 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULK	
32/295 Sal. Ø. 34	
19/11.34	
5	C 31

Ulkoasianministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 20.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 20, jonka otsakkeena on Eräitä neuvotteluja Lontoossa suomalaisten laivojen korvausasiasta.

Ruuhikallio

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Genève'i ssa 14 p:nä marrasukuuta 19 34.

KOKOASIAN:	
32 / 295	Sal. D. 34.
19/11.34	3
5	C38

Asia: Eräitä neuvotteluja Lontoossa suomalaisten laivojen korvausasiasta.

Raportissani n:o 17 v.k. 8 päivältä tein selkoa millä tavalla suomalaisten laivojen korvausasia oli tullut käsitellyksi neuvoston istunnossa viime syyskuun 27 päivänä. Sen lisäksi tiedoitin, että raportööri, suurlähettiläs de Madariaga oli muutama päivä myöhemmin kehoittanut minua lähtemään Lontooseen, jotta siellä voisin neuvotella mistä syystä Mr. Edenin ja minun neuvostolle antamien selitysten välillä oli ollut niin erinomaisen suuren eroavaisuus sen suhteen mitä oli tapahtunut Lontoon neuvottekuksessa toukokuulla 1932. Oltuani nyt kaksi viikkoa Lontoossa k.o.tarkoituksessa pyydän täten selostaa keskustelujani siellä verrattain yksityiskohtaisesti.

Ministeriön luvalla lähdin matkaan v.k. 26 päivänä. Seuraavana päivänä saavuttuani Lontooseen oli minulla ministeri Gripenbergin kanssa pitkä keskustelu koko tilanteesta, jolloin tein selkoa matkani tarkoituksesta y.m.s. asiaan kuuluvista yksityiskohdista. Maanantaina v.k. 29 päivänä kävin tapaamassa laivanomistajain englantilaista asianajajaa, Mr. Fachiria, jolloin alustavasti tiedoitin hänelle mitä M. de Madariaga tarkoitti käynnilläni. Koska Mr. Fachiri ei vielä tuntenut yksityiskohtaisesti neuvoston pöytäkirjaa viime syyskuun 27 päivältä, pysyi hän minua palaamaan uudelleen seuraavana päivänä. Sitä seuraavana päivänä saapui

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sopimuksen mukaisesti Lontooseen myöskin professori Hermann Friedmann. Heti senjälkeen meillä kolmella oli uusi neuvottelu, jolloin Mr. Fachiri ja professori Friedmann hyväksyivät ehdotukseni menettelyohjelmaksi, kun minun tämän jälkeen tuli tavata niitä Englannin edustajia jotka ottivat osaa neuvotteluihin toukokuulla 1932.

Vielä samana päivänä sovimme, ministeri Gripenberg ja minä, siitä, että kirjoittaisin Englannin silloisen valtuuskunnan puheenjohtajalle, Sir Lancelot Oliphantille pyytäen häntä ottamaan minut yksityisesti vastaan. Kun kaksi päivää myöhemmin häneltä ei vielä ollut tullut vastausta, kävin Foreign Officessa tapaamassa Mr. Strangia, kansainliitto-osaston päällikköä. Tällöin sain tietää, ettei Sir Lancelot Oliphant vielä ollut palannut sairaslomaltaan, minkä vuoksi Mr. Strang ehdotti, että puhuttelisin Sir William Malkinia niin pian kuin Sir William seuraavana maanantaina t.k. 5 päivänä palaisi Pariisista. T.k. 3 päivänä sain vastauksen Sir Lancelot Oliphantilta, joka suuresti valitti, etteivät hänen lääkäriensä sallineet hänen ottaa minua vastaan; sittemmin on käynyt selville, että Sir Lancelot on paljoa vakavammin sairaana kuin alkuansa oletettiin. Ettei kuitenkaan matkani jäisi tuloksettomaksi Sir Lancelot kehoitti minua käymään tapaamassa Foreign Officessa Mr. Collieria.

T.k. 5 päivänä Mr. Strang tiedotti minulle, että Sir William Malkin aikoi seuraavana päivänä neuvotella Sir Thomas Barnesin kanssa, joka myös oli ollut Englannin valtuutettu neuvotteluissa toukokuulla 1932 ja että voisin saapua Sir Williamin puheille sitä seuraavana eli t.k. 7 päivänä.

Keskusteluni Sir Williamin kanssa kehittyi seuraavasti:

Huomautin ensiksi hänelle miten suuri eroavaisuus oli ollut Mr. Edenin ja minun lausuntojen välillä neuvoston kokouksessa syyskuun 27 päivänä siitä mitä oli tapahtunut Lontoon neuvotteluissa toukokuussa 1932. Suomalaisen käsityksen mukaan lordi Cecil oli neuvoston kokouksessa tammikuun 30 päivänä 1932 pyytänyt asiamme käsittelyn lykähäystä, jotta hän voisi neuvotella hallituksensa kanssa M. de Madariagan raportista, jonka hyväksymistä hän oli vastustanut, mutta vaipaaherra Aarne Yrjö-Koskisen lisäksi kaikki kolme Comité des trois'in jäsentä olivat puoltaneet. Kun siis Englannin hallitus oli suostunut

raportin suosittamiin neuvotteluihin molemmista preliminäärisistä kysymyksistä, oli luonnollista, että suomalaisella taholla oli pidetty itsestään selvänä, että Englanti oli valmis nyttemmin hyväksymään raportin kokonaisuudessaankin. Tälle käsityksellemme oli antanut lisätukea se kirje, jonka Mr. Fachiri oli keskustelujensa johdosta hänen, Sir Williamin, kanssa maaliskuun 4 päivänä 1932 lähettänyt ministeri Saastamoiselle ilmoittaen, että Englannin hallitus oli valmis neuvottelemaan Suomen hallituksen kanssa raportin edellyttämistä ennakkokysymyksistä. Näytin tämän kirjeen Sir Williamille ja hän myönsi luettuaan sen, että se täysin vastasi hänen silloista tiedonantoaan Mr. Fachirille. Koska tämä kirje on ainakin eräissä suhteissa sangen tärkeä, liitän siitä jäljennöksen tähän raporttiini. (Liite n:o 1).

Kiinnitin Sir Williamin huomiota nimenomaan kahteen tärkeään kohtaan tässä kirjeessä:

1) Sir William ei ollut pitänyt mahdottomana, etteikö suunnitellun konferenssin kuluessa voitaisi keskustella itse pääasiastakin, eli juuri siitä minkä Suomi oli tahtonut saada neuvoston kautta ratkaistuksi, koska aikaisemmat diplomaattiset neuvottelut eivät olleet johtaneet tulokseen;

2) Sir William oli sulkenut pois kaiken mahdollisuuden, että asia alistettaisiin arbitrageen.

Mitään ei k.o. kirjeessä oltu sanottu siitä, että Englanti aikoo kieltää neuvoston kompetenssin, vaan päinvastoin hän oli selvästi myöntänyt, että suunnitellut neuvottelut Lontoossa eivät tulisi "in any way prejudice the position of the Finnish Government as regards further proceedings before the League". Oli näin ollen itsestään selvä, että suomalaisella taholla katsottiin Englannin suostuneen positiivisella tavalla käsittelemään kanteluamme kunhan ei kysymykseen tulisi välitystuomio. Näin ollen piti Suomelle jäädä mahdollisuus ajaa asiaa eteenpäin neuvostossa lähinnä juuri sovintomenettelyn tai jonkun muun neuvoston valitseman perustan pohjalla.

Edelleen huomautin Sir Williamille, että suomalainen valtuuskunta oli valmistanut lyhyen vastauspuheen, jonka ministeri Saastamoinen luki toukokuun 2 päivänä 1932 heti senjälkeen kuin Englannin valtuuskunnan puheenjohtaja, Sir Lancelot Oliphant, oli pitänyt avajaispuheen. Näytin Sir Williamille tämän ministeri Saastamoisen vastauspuheen: Se

kuului seuraavasti:

"Although I have no doubt that His Britannic Majesty's Government are in agreement on the point, I think it is advisable to state, in order to avoid any possibility of misunderstanding, that the present negotiations, as indicated in my letter of April 4th, are merely a direct continuation of the proceedings that have taken place in the Council of the League of Nations and that consequently the Finnish Government reserve the right in case the present negotiations do not lead to a satisfactory result to continue the procedure initiated before the Council of the League".

Nyt oli Mr. Eden neuvoston kokouksessa viime syyskuun 27 päivänä väittänyt, että Sir Lamcelot Oliphant olisi avauspuheessaan selvästi antanut Suomen valtuuskunnan ymmärtää, ettei Englannin hallitus tunnusta neuvoston kompetenssia artiklan 11 nojalla ja että muka Suomen valtuuskunnan puolelta olisi vastattu, että Suomen hallitus taas pitää kiinni neuvoston kompetenssista tämän artiklan nojalla. Mutta ministeri Saastamoisen vastauspuhe ei sisällä sanaakaan siitä, että olisi tässä avajaistilaisuudessa ollut väittelyä neuvoston kompetenssista yleensä eikä erikoisesti artiklan 11 nojalla, vaan päinvastoin ministeri Saastamoisen puheen ensi lause viittaa siihen kuin molemmat valtuuskunnat olisivat olleet tästä asiasta yksimieliset. Hänen puheensa lopussa taas viitataan suoraan siihen, että, elleivät juuri aljetut neuvottelut johtaisi tulokseen, tulee Suomen hallitus jatkamaan asian käsittelyä neuvostossa. Tämän suomalaisen tiedonannon jälkeen olisi pitänyt, jos Mr. Edenin väite on oikea, konferenssin automaattisesti siirtyä käsittämään kysymystä kompetenssista, mutta kaikki suomalaisen valtuuskunnan jäsenet, joita olen viime päivinä ollut tilaisuudessa puhuttelemassa: Tohtori Henrik Ramsay, professori Friedmann ja Mr. Fachiri olivat täysin yksimielisiä kanssani siitä, että ministeri Saastamoisen vastauspuhe ei aiheuttanut Englannin valtuuskunnan taholta minkäänlaisia vastaväitteitä, vaan päinvastoin siirryttiin heti käsittämään konferenssin ohjelmassa olleita molempia kysymyksiä a) ja b) juuri sillä tavalla kuin raportti oli edellyttänyt.

Edelleen kerroin Sir Williamille, että samana toukokuun 2 päivänä olin saanut lähetystöltä Genève'issä Sihteeristön esittämän tiedustelun näyttäväksi siltä kuin pääsisimme neuvotteluissa siinä määrin yksi-

mie lisyyteen, että Sihteeristön on syytä ryhtyä valmistamaan raporttia seuraavalla viikolla kokoontuvalle neuvostolle. Tämän johdosta ministeri Saastamoinen ja minä laadinme seuraavana aamuna telefonogrammin, jonka hänen läsnäollessaan sanelin Genève'in lähetystöön toimitettavaksi Sihteeristölle. Näytin Sir Williamille tämän telefonogrammin, joka kuului seuraavasti:

"Les pourparlers ont commencé au Foreign Office le lundi 2 mai, à midi. Dans son discours, Sir Lancelot Oliphant, le Président de la Délégation anglaise, a déclaré que le Gouvernement de S.M. Britannique n'a pas changé, quant au fond de la question, son opinion, mais est disposé de discuter avec la Délégation finlandaise les questions a) et b), comme elles ont été définies par le Comité des Trois.

La Délégation finlandaise a bien voulu soutenir l'importance de la question b), mais a enfin consenti la suggestion britannique et la discussion a commencé avec la question a).

Ensuite, on a nommé un sous-comité de juristes pour entamer une discussion approfondie quant à la portée de la question a). Ce sous-comité a poursuivi la discussion encore aujourd'hui. C'est seulement samedi prochain (le 7 mai) qu'on pourra constater si les discussions aboutiront ou non. C'est pourquoi M. Holsti prie S.E.M. de Madariaga et M. Teixidor de bien vouloir attendre des informations ultérieures pour ce qui est de la procédure devant le Conseil."

Tästä asiakirjasta, sanoin, käy selville, ettei ainakaan suomalaisen valtuuskunnan keskuudessa oltu käsitetty, että Sir Lancelot Oliphant olisi avauspuheessaan kosketellut kysymystä neuvoston kompetenssista, vaan oli hän tehnyt varauksen itse pääriidan aineellisen sisällön suhteen.

Vielä kiinnitin Sir Williamin huomiota siihenkin tosiasiaan, että neuvottelujen tuloksena syntynyt Englannin nootti toukokuun 10 päivältä 1932 ministeri Saastamoiselle ei sisältänyt muita varauksia kuin ne kaksi, jotka hän, Sir William, oli edellisen maaliskuun 4 päivänä jo ennakkolta tiedoittanut Mr. Fachirille, s.o. Englanti varautui itse pääriidan suhteen samoin kuin myös arbitrage suhteen, mutta ei tehnyt mitään varauksia neuvoston kompetenssin suhteen, vaikka hy-

vin tiesi mitä ministeri Saastamoisen avauspuhe niin selvästi oli sisältänyt. Näin ollen, jatkoin, minun täytyy pysyä kiinni siinä selityksessä, minkä annoin neuvostolle viime syyskuun 27 päivänä ja minkä myös v. 1932 suomalaisen valtuuskunnan jäsenet, tohtori Ramsay, professori Friedmann ja Mr. Fachiri kukin olivat pitäneet aivan oikeana. Tästä vuorostaan seuraa, että meistä kaikista silloisen valtuuskunnan jäsenistä Mr. Edenin selitys neuvostolle viime syyskuun 27 päivänä oli väärä.

Mutta koska on mitä suotavinta, ettei neuvoston edessä ensi tammikuulla synny tarpeettoman ikäviä väittelyitä tästä asiasta, sanoin saapuneeni Lontooseen yksityisesti neuvottelemaan niiden Englamin silloisen valtuuskunnan jäsenten kanssa, jotka mahdollisesti voivat antaa omalta osaltaan lisävalaisua asiaan.

Sir William vastasi ensiksi, että hänen on vaikea yksityiskohdaisesti muistaa mitä Sir Lancelot Oliphant lausui avajaispuheessaan toukokuun 2 päivänä 1932, mutta hänen mielestään suomalaisen valtuuskunnan olisi joka tapauksessa tullut tietää lordi Cecilin puheiden johdosta neuvostossa syyskuulla 1931 ja tammikuulla 1932, ettei Englanti voi hyväksyä neuvoston kompetenssia tässä asiassa. Näin ollen olisi suomalaisen valtuuskunnan tullut käsittää, hän sanoi, ilman erityistä uutta kamanilmaisuja Englannin taholta, että Lontoossa toukokuulla 1932 käydyt neuvottelut rajoittuivat kerta kaikkiaan vain niihin kahteen ennakkokoksymykseen, jotka raportti oli sisältänyt.

Huomatin tämän johdosta, ettei lordi Cecil sen enempää syyskuulla 1931 kuin tammikuulla 1932 ollut periaatteessa sainkaan katsonut neuvostoa epäpäteväksi käsittelemään kannettamme, vaan hän oli tahtonut saada asian pois neuvostosta, koska suomalaiset laivanomistajat eivät muka olleet käyttäneet hyväkseen mahdollisuutta ajaa kannettaan eteenpäin englantilaisissa tuomioistuimissa. Sitäpaitsi lordi Cecil oli tammikuulla 1932 nimenomaan luopunut neuvostolta vaatimasta hylkäävää päätöstä kompetenssin suhteen, jotta hän voisi alistaa raportin hallituksensa harkittavaksi. Sitä suuremmalla syyllä, jatkoin, käsitti suomalainen valtuuskunta, että Englamin hallitus oli asettunut toiselle kannalle kuin lordi Cecil, koska neuvotteluihin oli ryhdytty raportin suosittamalla tavalla ja koska konferenssin tuloksena syntynyt Englamin nootti ministeri Saastamoiselle toukokuun 10 päivältä 1932 sulki pois

"the merits of the case" ja arbitragen, josta raportissa ei ollut ollut kysymys, mutta ei sisältänyt minkäänlaista varautusta neuvoston kompetenssin suhteen, johon seikkaan lordi Cecil oli tahtonut saada hallitukseltaan vastauksen toimitettavaksi neuvostolle. Ei edes seuraavassa neuvoston istunnossa, jossa Lontoon konferenssin tulokset tiedotettiin neuvostolle, nimittäin toukokuun 18 päivänä 1932 Mr. Eden tehnyt minkäänlaista ilmoitusta siitä, että Englannin hallitus olisi hyväksynyt lordi Cecilin osittain kielteisen kannan, vaan päinvastoin Mr. Eden lausunnossaan lupasi edelleen pitää neuvoston tietoisena tapahtunain kehityksestä. Oli näin ollen selvää, että suomalaisella taholla Englannin menettely viime syyskuun 27 päivänä kieltäessään neuvoston kompetenssin oli herättänyt mielipahaa.

Sir William vastasi käsittävänsä lordi Cecilin kannanilmaisut toisin kuin mitä minä olin tehnyt. Huomasin kuitenkin, ettei hän ollut lukenut uudelleen lordi Cecilin silloisia puheita, koskapa hän m.m. ei enää tiennyt, että suuri osa lordi Cecilin puheesta syyskuun 14 päivänä 1931 koski sitä vapaaherra A.S.Yrjö-Koskisen lausuntoa, ~~vaikuttanut~~ että neuvosto voisi käsitellä kannetta peruskirjan 15 artiklan nojalla. Tämä sai ilmeisesti Sir Williamin pelkäämään, että palaisimme neuvoston ensi kokouksessa takaisin vapaaherra Yrjö-Koskisen esittämälle vaihtoehdoiselle kannalle, jos neuvosto katsoisi, ettei artikla 11 voi tulla kysymykseen.

Esitettyäni pari muuta kysymystä Mr. Edenin äskeisen puheen johdosta Sir William Malkin pyysi minua kääntymään hänen apulaisensa, Mr. Beckettin, puoleen, joka oli valmistanut Mr. Edenin kaikki lausunnot.

Lopuksi tuli välillämme puheeksi miten ikävää on, että tämä vaikealuontoinen riita jatkuu, kun muuten Englannin ja Suomen välit ovat niin kauttaaltaan hyvät. Tässä yhteydessä huomatin hänelle, ettei Suomen hallitus suinkaan aja tätä kannetta julkisesti neuvostossa jonkinlaisesta turhamaisuudesta, tai itserakkaudesta voiton saavuttamiseksi, vaan kovasta pakosta. Ei ole, jatkoin, toista maata maailmassa, joka niin voimakkaasti tukee kansalaisiaan ulkomailla kuin Englanti itse ja sen vuoksi tulisi Englannin käsittää, että Suomi tässä asiassa vain noudattaa Englannin yleismaailmallista esimerkkiä. Jos siis asia voidaan sopia melempien hallitusten kesken, tai Englannin hallituksen ja suomalaisten laivanomistajain kesken niin että laivanomistajat saavat lopul-

lisesti kohtuullisen korvauksen, luulin jokseenkin varmasti, että Suomen puolelta suostutaan tällaisiin välittömiin neuvotteluihin ja jos ne onnistuvat, jää tehtäväksi ainoastaan ilmoittaa neuvostolle, että asia on tullut lopullisesti selvitettyksi.

Tähän Sir William vastasi, ettei Englanti voi kahteen kertaan suorittaa samaa korvausta, koska Venäjä sai aikoinaan täyden hyvityksen k.o. laivojen palveluksista tai tuhoista.

Pyysin tämän johdosta Sir Williamilta vähän tarkempia selityksiä tuosta muka tapahtuneesta maksusta jo sodan aikana. Jos kerran on oikein tilitetty Venäjää näistä laivoista, kysyin, miksi sitten maksettiin heti täysi korvaus "Tammerfors'ista" laivanomistajille, mutta ei mistään muista laivoistamme? Sitäpaitsi kävi kauppaneuvos Krogius sodan aikana Pietarissa niin hyvin Sir George Buchananin, Englannin suurlähettilään luona tiedustelmassa miten voitaisiin saada korvaus k.o. laivoista ja Sir George lupasi tiedustella asiaa Lontoosta, mutta ei saanut koskaan ilmoitusta siitä, että rahat on jo maksettu Venäjän hallitukselle, kuin myös Venäjän viranomaisten luona, jotka myöskään eivät tieneet mitään muka tapahtuneesta maksusta. Tämä venäläisten viranomaisten tietämättömyys oli sitä omituisempaa, kun ne itse säännöllisesti maksoivat suomalaisille laivanomistajille Itämerellä Venäjän palvelukseen otetuista suomalaisista laivoista.

Sir William pyysi, ettemme siirtyisi käsittelemään tällaisia käytännöllisiä yksityiskohtia, vaan pysyisimme siinä osassa asiaa, joka koski neuvostoa. Hän sanoi kuitenkin tahtovansa mainita Mr. Edenille, että olin yksityisesti ilman erikoista valtuutusta hallitukseltani viitannut sellaiseen ratkaisuun, että ryhdyttäisiin välittömästi yhdessä tutkimaan kantelumme perusteita havaitaksemme olisiko mahdollista saada riita selvitettyksi ilman neuvoston väliintuloa.

Kiitin Sir Williamia tästä hänen ystävällisestä lupauksestaan tehostaen erikoisesti sitä, että tällaisia kosketuksia, joita olin ajatellut yhtenä mahdollisena ratkaisukeinona, ei molempien hallitusten välillä vielä koskaan ollut tapahtunut. Aikaisemmin oli asiaa käsitelty tavallisessa diplomaattisessa järjestyksessä joko kirjeenvaihdon tai erinäisten periaatteellisten keskustelujen kautta milloin Lontoossa, milloin neuvoston kokousten aikana, mutta neuvoston ulkopuolella,

tai oli asia ollut englantilaisessa tuomioistuimessa. Vielä olivat molemmat hallitukset esittäneet kantansa niin hyvin itse pääasiasta kuin neuvoston kompetenssista pääsihteerille lähettämässään memorandumissa. Mutta koskaan ei oltu yritetty edes epävirallisella tavalla yhteisesti tutkia riidan alkusyytä, vaikka se oli koko erimielisyyden varsinaisena lähtökohtana ja sisältönä. Ehkä näin ollen, sanoin, kannattaisi kerran yrittää vaikka epävirallisesti kokoontua saman pöydän ympärille tutkimaan mistä oikeastaan tämä erimielisyys riippuu. Ehkä silloin voitaisiin löytää molemmille asianosaisille nopeampi ja vähemmän kiusallinen ratkaisu kuin neuvoston puuttuminen asiaan, josta kantelustaan Suomen on vaikea mitään tinkiä tekemättä ilmeistä vääryyttä laivanomistajille.

Seuraavana eli t.k. 8. päivänä sain tavata Mr. Collieria.

Hän selitti heti aluksi, että vaikka hän ei henkilökohtaisesti ollut ottanut osaa neuvotteluihin toukokuulla 1932, hän oli kuitenkin joutunut virallisesti seuraamaan konferenssin kulkua ja saatiin siis Sir William Malkinin tavoin vakuuttaa, että Foreign Officen käsityksen mukaan Mr. Edenin antama selitys neuvostolle vastasi täysin Foreign Officen saamaa vaikutusta neuvottelujen tarkoituksesta ja sisällöstä toukokuulla 1932.

Selitin hänellekin miten taas toisaalta suomalainen valtuuskunta, siihen sisältyen myöskin Mr. Fachiri, oli aivan päinvastaista mielipidettä, s.o. Englannin valtuuskunta, vaikka tiesi lordi Cecilin pyytäneen edellisellä tammikuulla neuvostolta lupaa alistaa raportti Englannin hallituksen harkittavaksi, ei ollut Suomen edustajain muistakin mukaan sanallakaan kosketellut sen enempää suullisesti virallisissa keskusteluissa kuin myöskään keskustelujen ulkopuolella antanut ymmärtää, että Englannin hallitus myöhemmin aikoo kieltää neuvoston kompetenssin.

Mr. Collier sanoi Englannin hallituksen suuresti valittavan nykyistä asiain tilaa. Venäjän vallankumous oli tuottanut hyvinkin monen maan hallituksille ja yksityisille kansalaisille erittäin raskaita taloudellisia tappioita ja on tietysti erittäin ikävää, että myöskin suomalaiset laivanomistajat ovat joutuneet kärsimään vallankumouksen seurauksista. Mutta Englannin hallituksen on kerta kaikkiaan mahdoton suostua maksamaan suomalaisille laivanomistajille puhtaasti

periaatteellisista syistä. Jos nimittäin heille suoritettaisiin korvaus, syntyisi siitä helposti mitä laajakantoisin ennakkotapaus, jonka nojalta Englanti voisi tulla pakoitetuksi suorittamaan suuria korvauksia hyvinkin monilukuisista enemmän tai vähemmän analogisista tapauksista. Asia oli ollut Mr. Chamberlainin, itsensä finanssiministerin, harkittavana ja oli hänkin tullut siihen tulokseen, ettei ole mahdollista tehdä suomalaisten laivanomistajain hyväksi poikkeusta yleisestä säännöstä.

Edelleen Mr. Collier selitti, että Englannin on mahdotonta tunnustaa neuvoston kompetenssia erästä toisesta periaatteellisesta syystä: Englanti oli tehnyt Haagin Courin statuuttien 36 artiklan suhteen selvän varauksen, jolla se sulki pois Courin kompetenssin m.m. maailmansodan aikuisista riidoista. Jos nyt Englanti sallisi neuvoston käsitellä tällaisia nimenomaisia tapauksia, merkitsisi se itse asiassa sitä, että tuo Courin suhteen tehty varaus menettää kaiken käytännöllisen merkityksensä.

Vielä hän mainitsi, että pääjohtaja Risto Ryti oli tuonnottain keskustellut Lontoossa tästä korvausasiasta Mr. Montagu Normanin kanssa, minkä johdosta tämä oli käynyt tiedustelemassa asiaa tarkemmin häneltä. Hän oli antanut Mr. Montagu Normanille saman vastauksen kuin minä juuri olen saanut: Englanti ei voi missään olosuhteissa tunnustaa neuvoston kompetenssia tässä asiassa eikä myöskään maksaa laivanomistajille vaarantamatta omaa asemaansa toisten samanlaisten korvausvaatimusten suhteen.

Vastasin huomauttamalla lähinnä Englannin hallituksen kirjelmästä lähetystösihteerille P.O.I.Hjeltille viime elokuun 2 päivältä, jossa kirjelmässä päinvastoin oli luovuttu jyrkän kielteisestä kamasta laivanomistajille tulevan korvauksen suhteen. Sir William Malkin taas oli edellisenä päivänä ilmoittanut minulle Englannin hallituksen katsovan, että k.o. korvaus oli aikoinaan suoritettu Venäjälle. Toisaalta taas oli Englannin hallitus memorandumissaan Kansainliiton pääsihteerille elokuun 28 päivältä 1931 selittänyt, ettei se tule käyttämään k.o. korvaussummaa vähentääkseen saataviaan Venäjältä. Kieltämättä niin suuri alkuperäinen korvaussumma kuin 526.000 puntaa ei voi kadota jäljettömiin varsinkaan englantilaisesta kirjanpidosta, jota pidetään hyvin ymmärrettävistä syistä maailman ensimmäisenä alallaan. Nyt käy kui-

tenkin selville kaikesta mitä Englannin hallituksen taholta asiasta meille ilmoitetaan, ettei Lontoossa olla täysin selvillä siitä mihin tämä alkuperäinen korvauserä itse asiassa on joutunut. Toisinaan sen sanotaan tulleen maksetuksi Venäjälle, toisinaan vakuutetaan, ettei siitä aiota käyttää Venäjän velkojen lyhentämiseen ja kolmannessa tapauksessa siitä ollaan valmiita neuvottelemaan, jos Suomen hallitus suostuisi samalla kertaa neuvottelemaan Suomen osanotosta erinäisten venäläisten sodanaikaisten velkojen maksamiseen Englannille. Näin ollen on hyvin ymmärrettävissä, että Suomen täytyy pitää kiinni alkuperäisestä kanteestaan ja odottaa ainakin neuvostolta apua, elleivät välittömät neuvottelut johda tätä parempiin tuloksiin.

Lopuksi koskettelin kysymystä Suomen ja Venäjän välisestä rauhasta, joka estää Venäjää käyttämästä hyväkseen k.o. korvaussummaa.

Tähän Mr. Collier vastasi, että mainitun rauhansopimuksen määräykset eivät koske Englantia. Voi olla mahdollista, hän jatkoi, että Englannin ja Venäjän välillä aljetaan ensi vuonna uudelleen keskustella sodanaikaisten velkojen järjestelystä. Englannin kaupallisissa piireissä toivotaan sitä, kun taas finanssipiireissä ollaan torjuvalla kannalla. Senvuoksi hän ei voi antaa minkäänlaisia varmoja toiveita siitä, että laivanomistajamme voisivat Venäjän kautta saada läheisessä tulevaisuudessa hyvityksen.

Koska vastoin lupausta Mr. Beckett ei ollut sinä päivänä Foreign Officessa tavattavissa, pyydettiin minua palaamaan seuraavana eli t.k. 9 päivänä. Sain siis tavata Mr. Beckettin määröpäivänä, jolloin välillämme syntyi epäilemättä sangen antoisa keskustelu.

Sanoin ensiksi, että Mr. Edenin jälkimäinen puhe neuvoston kokouksessa ^{viime syyskuun 27 p:nä} oli suomalaisen käsityskannan mukaan aivan virheellinen väittäessään, että Sir Lancelot Oliphant avauspuheessaan toukokuulla 1932 olisi esittänyt nimenomaisen varauksen neuvoston kompetenssin suhteen. Näytin hänellekin Mr. Fachirin kirjeen ministeri Saastamoiselle maaliskuun 4 päivältä 1932, ministeri Saastamoisen vastauspuheen neuvottelujen alkaessa toukokuun 2 päivänä 1932 sekä ministeri Saastamoisen ja minun seuraavana päivänä Genève'in lähetystölle lähettämän telefogrammin, josta käy selville, että Sir Lancelot Oliphantin avauspuheessa oli tehty varaus ainoastaan itse pääriidan, mutta ei suin-

kaan neuvoston kompetenssin suhteen.

Aluksi Mr. Beckett näytti tulevan hyvin iloiseksi näistä kolmesta asiakirjasta: Niissähän ei oltu sanallakaan todettu, että Sir Lancelot Oliphant olisi avajaispuheessaan tunnustanut neuvoston kompetenssin! Mutta vähitellen sain Mr. Beckettin käsittämään asian päinvastaisen puolen. Lordi Cecilhän oli tammikuulla 1932 nimenomaan jättänyt auki kysymyksen raportin hyväksymisestä ja oli pyytänyt lykkäystä alistaakseen raportin hallituksensa harkittavaksi, jotta myöhemmin tiedoitettaisiin neuvostolle lopullinen vastaus neuvoston kompetenssista. Jos Sir Lancelot Oliphantin ~~vastaus~~^{avajaispuhe} olisi sisältänyt sellaisen neuvoston kompetenssin kieltämisen kuin Mr. Edenin puhe neuvostossa viime syyskuun 27 päivänä väitti, käy mahdottomaksi käsittää miten ministeri Saastamoisen vastauspuheen jälkeen ei olisi syntynyt keskustelua tästä asiasta. Yhtä mahdotonta on käsittää, että neuvottelujen lopputuloksena syntyneestä Englannin nootista toukokuun 10 päivältä 1932 ministeri Saastamoiselle Englannin hallitus jätti pois tahallisesti juuri tämän varauksen ja sisällytti sen sijaan siihen varauksen ainoastaan arbitragesta, jota ei edes neuvoston Comité des Trois ollut suosittanut ratkaisukeinoksi.

Nyt alkoi asia selvitä Mr. Beckettille. Hän myönsi avoimesti, että esittämäni kanta oli täysin loogillinen alusta loppuun saakka, mutta tällä suomalaisella tulkinnalla ei voi olla, hän sanoi, juridisesti sitovaa voimaa.

Kun edellisenä päivänä Mr. Collier oli viitannut siihen, että Foreign Officessa on eräitä asiaa valaisevia dokumentteja, joita hän ei kuitenkaan voi näyttää minulle, katsoin mahdolliseksi nyt tiedustella Mr. Beckettiltä voisiko hän mahdollisesti näyttää luottamuksellisesti minulle edes joitakin niistä samalla tavalla kuin minä olin antanut hänelle tilaisuuden tutustua kolmeen meidän hallussamme olevaan senaikaiseen asiakirjaan.

Tällöin Mr. Beckett vastasi suoraan, että Foreign Officessa ei ole minkäänlaista muistiinpanoa siitä mitä Sir Lancelot Oliphant nimenomaan lausui avauspuheessaan, vaan ainoastaan "some notes", jotka Foreign Officessa oli valmistettu etukäteen hänelle aide-mémoireksi! Näin ollen Englannin hallitus ei voi asiakirjoilla näyttää toteen,

että Sir Lancelot Oliphant itse asiassa olisi puhunut neuvoston kompetenssista sillä tavalla kuin Mr. Edenin lausunnossa neuvoston viime kokouksessa oli vakuutettu. Mutta hän, Mr. Beckett, oli valmistanut tuon puheen oman muistinsa mukaan ja kuultuaan, että olin tullut Lontooseen keskustelemaan asiasta hän oli huolehtinut siitä, että eräät Englamin silloisen valtuuskunnan jäsenet olivat kokoontuneet Foreign Officessa, jolloin oli tultu siihen tulokseen, että Mr. Beckettin muisti ja siis myös Mr. Edenin yllämainittu puhe oli oikea.

Tämä keskustelun kohta odi mielestäni koko matkani parhain saavutus, mikäli asia koskee Lontoota. Palaan siihen jällempänä.

Professori Friedmann ja Mr. Fachiri olivat pyytäneet minua esittämään Mr. Beckettille kaksi muuta kysymystä. Ensimmäinen koski Mr. Edenin yllämainitun puheen sitä kohtaa, jossa väitettiin oikeusneuvos Baggen tulleen siihen tulokseen, että suomalaiset k.o. laivat olivat tulleet otetuiksi Venäjän keisarillisen hallituksen toimenpiteestä. Selitin siis Mr. Beckettille, että tämä väite oli väärä, minkä vuoksi epäilemättä olisi syytä, että molemmat hallitukset kääntyisivät hra Baggen puoleen pyytäen lausuntoa onko Mr. Edenin antama selitys oikea.

Mr. Beckett mainitsi, että hän kiireessä valmistessaan Mr. Edenin puheetta oli saattanut lukea mainitun kohdan hra Baggen lausunnossa väärin. Mutta hän torjui ajatuksen yhteisestä kääntymisestä hra Baggen puoleen sillä selityksellä, että Suomen puolelta voitaisiin neuvoston ensi kokouksessa antaa oikaiseva selitys, jolloin Englamin puolelta ei esitettäisi vastaväitettä.

Tuo toinen kysymys koski taas niitä molempia oikeusoppineita, joita Mr. Eden oli puheessaan käyttänyt tukenaan väittäessään, että Comité des Trois'in raportissaan esittämä kanta neuvoston kompetenssista ei ollut pätevä.

Olin edellisenä päivänä saanut Sir William Malkinilta kirjeellisesti selityksen näiden molempien oikeusoppineiden teoksista ja sen vuoksi tahdoin kysyä Mr. Beckettiltä olisiko hänellä mitään lisättävänä tähän asiaan. Hän vastasi kielteisesti.

Kun näin olin saanut selville kaiken sen, mitä matkani Lontooseen varsinaisesti oli tarkoittanut, katsoin olevan syytä käydä tapaamassa vielä ministeri Colbania ennenkuin menisin lopullisiin neu-

votteluihin Mr. Fachirin luo. Kuten tietty, oli ministeri Colban Comité des Trois'in jäsen ja juuri se niistä, joka eniten tahtoi tehostaa peruskirjan 15 artiklan soveltamista.

Annoin hänelle heti aluksi vakuutuksen, että Suomen hallitus ja laivanomistajat eivät missään muodossa tule käyttämään meidän välistä keskustelua julkisesti edukseen sen enempää Genève'issä kuin Lontoossa, tai muuallakaan, koska olemme täysin selvillä siitä, että se voisi vaarantaa hänen asemaansa Norjan lähettiläänä Lontoossa.

Tämän jälkeen näytin hänelle Mr. Fachirin kirjeen ministeri Saastamoiselle maaliskuun 4 päivältä 1932, ministeri Saastamoisen vastauspuheen Sir Lancelot Oliphantille konferenssin avajaisissa toukokuun 2 päivänä 1932 kuin myös ministeri Saastamoisen ja minun telefonogrammin seuraavalta päivältä Genève'in lähetystölle toimitettavaksi Sihteeristön tietoon.

Nähtyään nämä asiakirjat hra Colban sanoi pitävänsä entistäkin mahdottomampana käsittää kuinka Englamin hallitus nyt kaksi ja puoli vuotta myöhemmin yrittää saada Comité des Trois'in raportin hyljätäksi. Hänkin tosin valitti, ettei ole olemassa juriidisesti täysin sitovaa asiakirjaa, joka estäisi Englantia jatkamasta väitteitään neuvoston kompetenssia vastaan, mutta hän esitti sen toivomuksen, että M. de Madariaga uudessa raportissaan tehostaisi sitä voimakkaammin asian loogillista ja moraalista puolta meidän hyväksemme.

Mitä taas tuli neuvoston kompetenssin periaatteelliseen puoleen, sanoi hän pitävänsä aivan mahdottomana sitä Englannin tulkintaa, että neuvoston olisi päätettävä kompetenssinsa yksimielisellä äänestyksellä. Jos kysymyksessä olisi täysin juriidinen riita, voisi yksimielisyys olla välttämätön, mutta koska tässä tapauksessa on kysymys selvästi poliittisesta riitaisuudesta, täytyy enemmistöpäätöksen riittää.

Sitäpaitsi, hän jatkoi, on Suomen aina mahdollista palata vaapaaherra Yrjö-Koskiseen ja hänen alkuperäiseen käsitykseensä, että asia olisi käsiteltävä peruskirjan 15 artiklan pohjalla. Jos kerran suurvallat nykyisellä menettelyllään tahallisesti sulkevat poistaman asian käsittelyn 11 artiklan nojalla, lankeaa koko vastuu niille siitä, että asia tulee esille 15 artiklan nojalla. Taktillisesti ehkä olisi edullisinta, että Suomi ei nimenomaan tälläkään kertaa määrittele mikä artikla soveltuu parhaiten, vaan tyytyy siihen, että me johdon-

mukaisesti pysynne kiinni vaatimuksessamme, että neuvosto puuttuu riitaan ja löytää sille ratkaisun.

Tämän jälkeen lähdin viimeiseen keskusteluun Mr. Fachirin luo.

Amettuani hänelle yksityiskohtaisen selostuksen käynneistäni Sir William Malkinin, Mr. Collierin ja Mr. Beckettin luona jätin kertomatta keskustelustani Mr. Colbanin kanssa. Lopuksi tein Mr. Fachirille seuraavan yhteenvedon:

1) Keskusteluni Foreign Officessa on epäamättömästi näyttänyt toteen, ettei Englannin hallituksella ole käytettävänäan mitään juriidisesti sitovaa aineistoa, joka osoittaisi oikeaksi Mr. Edenin väitteen neuvoston kokouksessa viime syyskuun 27 päivänä, että Sir Lancelot Oliphant olisi Lontoon konferenssin alkaessa toukokuun 2 päivänä 1932 pitämässään avajaispuheessa antanut Suomen valtuuskunnan tietää, että Englannin hallitus epäa neuvoston kompetenssin. Tämän väitteen varsinainen esittäjä on Mr. Beckett ja luotti hän pelkästään omaan muistiinsa, kun hän kehoitti Mr. Edeniä polemisoiimaan minua vastaan sillä. Senjälkeen kuin Lontoossa tuli tunnetuksi, että olin tulossa sinne koettamaan saada selville k.o. väitteen todenperäisyyttä oli Foreign Officessa pidetty neuvottelutilaisuus, johon olivat ottaneet osaa erät Englannin valtuuskunnan jäsenet Lontoon konferenssin ajalta 1932. Vasta tällöin Mr. Beckett oli saanut kollegainsa hyväksymisen väitteelleen Sir Lancelot Oliphantin puheen sisällöstä.

2) Mr. Beckettin oli täytynyt myöntää minulle, että esittämäni johtopäätökset Sir Lancelot Oliphantin puheen sisällöstä, siihen liittyvästä ministeri Saastamoisen vastauspuheesta, sekä ministeri Saastamoisen ja minun yhteisestä telefonogrammista tuntuivat hänestäkin loogillisesti, joskaan ei juriidisesti sitovilta.

3) Sir William Malkin oli tunnustanut minulle, että Mr. Fachirin selostus näiden molempien herrojen välisestä keskustelusta maaliskuun 4 päivänä 1932 oli asiallisesti oikea, s.o. hänkään ei ollut esittänyt mitään varaumaa neuvoston kompetenssin suhteen, vaan oli ilmoittanut Englannin hallituksen tahtovan jättää konferenssin ohjelman ulkopuolelle ainoastaan itse pääkysymyksen korvauksesta kuin myös arbitragen.

4) Mr. Beckett ei voinut väittää varmasti oikeaksi sitä koh-

taa Mr. Edenin yllämainitussa puheessa, jossa kosketeltiin oikeusneuvos Baggen viittausta siihen kenen toimenpiteestä suomalaiset laivat olivat joutuneet Englamin palvelukseen.

5) Sir William Malkin oli pitänyt mahdottomana, että Englanti suostuisi suorittamaan korvauksen suomalaisille laivanomistajille, koska tämä korvaus muka jo oli tullut suoritetuksi Venäjälle.

6) Sitävastoin Mr. Collier ilmoitti, että Englanti kieltäytyy periaatteellisista syistä tämän korvauksen suorittamisesta, koska on vaara tarjolla, että siitä tulisi ennakkotapaus, joka voisi velvoittaa Englamin suorittamaan lukuisista enemmän tai vähemmän samanlaisista tapauksista vastaavan hyvityksen.

7) Koska Englamin hallitus kirjelmässään lähetystösihteeri P.O.I.Hjeltille viime elokuun 2 päivältä oli tarjoutunut neuvottelemaan laivojen korvausasiasta ehdolla, että Suomen hallitus samalla sitoutuu neuvottelemaan Suomen osanotosta erinäisiin Venäjän sodanaikaisiin velkoihin ja toisaalta Englamin hallitus oli memorandumissaan Kansainliiton pääsihteerille elokuun 28 päivältä 1932 selittänyt, ettei se tule yhdistämään laivojen korvausasiaa kysymykseen Venäjän sodanaikaisista veloista, on itsestään selvää, ettei Englamin hallituksella ole asiaa mitään muuta varmaa kantaa kuin se, että se ei tahdo suorittaa suomalaisille laivanomistajille korvausta pelosta, että siitä voisi tulla vaarallinen ennakkotapaus. Toisin sanoen, Englamin hallituksen menettely perustuu yksinomaan opportunistisiin eikä juriidisiin näkökohtiin.

Mr. Fachiri sanoi puolestaan hyväksyvänsä kaikki nämä johtopäätökseni sillä tarkistuksella, ettei hän henkilökohtaisesti muista Sir Lancelot Oliphantin k.o. puheen yksityiskohtia, mutta loogillisessa suhteessa hän pitää oikeana väitettäni, että jos Sir Lancelot puheessaan olisi tiedoittanut, ettei Englamin hallitus tule hyväksymään raporttia, milloin ei enää olisi ollut suomalaisen valtuuskunnan mahdollista jatkaa neuvotteluja sillä kertaa, vaan asia olisi palautunut automaattisesti neuvostoon tämän epätydyttävän tuloksen tiedoittamiseksi neuvostolle.

Mr. Fachiri sanoi vielä katsovansa sangen omituiseksi, että Mrs. Beckett oli pannut näin löyhillä perusteilla Mr. Edenin esittämään täysin määrätyn väitteen siitä, että Sir Lancelot Oliphantin puhe todella

kin olisi sisältänyt ilmoituksen Englannin hallituksen päätöksestä kieltäytyä hyväksymästä neuvoston kompetenssia.

Edelleen Mr. Fachiri mainitsi olevansa tällä hetkellä yhtä vakuutettu kuin syyskuulla 1931, jolloin hän oli mukana valmistamassa vapaaherra Yrjö-Koskisen puhetta siihen neuvoston istuntoon, jossa kantelemme ensi kerran tuli esille, että neuvosto on ainakin peruskirjan 15 artiklan nojalla kompetentti käsittelemään kanteitamme.

Lopuksi mainitsin hänelle sopineeni professori Friedmannin kanssa ennen tämän lähtöä Lontoosta, että paluumatkalla Genève'iin koettaisin tavata Pariisissa professori de La Pradellen, jonka kannanotto Sveitsin kansalaisten sotakorvausta koskevassa asiassa oli saanut ulkoasiainministeri Barthoun taholta viime syyskuun 25 päivänä pidetyssä neuvoston istunnossa sangen kirpeän arvostelun osakseen. Myöskin Mr. Fachiri piti tällaista käyntiäni professori de La Pradellen puheilla erittäin suotavana, jotta saisin selville mille kannalle hän mahdollisesti tulee asettumaan neuvoston kompetenssin suhteen sen jälkeen kuin Ranska, Englanti, Italia ja Austraalia olivat yhteisvoimin syyskuun 25 päivänä tahtoneet kieltää neuvoston kompetenssin käsitellä Sveitsin asiaa.

Hyvästellessämme Mr. Fachiri lausui tyytyväisyytensä sen johdosta, että käyntini oli selvittänyt kuinka heikolla pohjalla Englamin vastavaite oli Lontoossa toukokuulla 1932 pidettyjen neuvottelujen asiallisesta sisällöstä. Minä puolestani ilmaisin hänelle suuren ilon siitä, että olimme täysin yksimieliset niin hyvin mainitun konferenssin todellisesta merkityksestä kuin myös kanteemme jatkamisen täysistä mahdollisuuksista.

Koska tämä raporttini on sangen pitkä, mutta muodostaa ehjän kokonaisuuden sinänsä, lähetän sen viipymättä Ministeriölle ja laadin uuden raportin keskusteluistani professori de La Pradellen kanssa. Tulokset Pariisissa olivat odottamattoman hyvät ja ansaitsevat siten oman yksityiskohtaisen selostuksensa.

Paul Pradelle

Jäljennös jäljennöksestä:

Copy.

1, King's Bench Walk,
Temple, E.C.
March 4th, 1932.

Dear Minister,

Sir William Malkin let me know to-day that he was now ready to speak on the question of negotiations, and I have had a talk with him at the Foreign Office, of which I send you an account as I promised.

He told me that the British authorities would be pleased to meet representatives of the Finnish Government. Negotiations were (he said) evidently called for with regard to the two points mentioned in the Report of the Committee of Three, and there would be no objection on the part of the British representatives if the Finnish representative desired to extend the scope of the conversations for the purpose of discussing a general settlement of the whole case. Of course it must be clear, Sir William said, that the British Government was not defining its attitude as to the possibility of a settlement, and he further wished to make it quite plain that they maintained their objection to arbitration in any form as regards the merits of the case. He agreed with me that the negotiations, of course, would not in any way prejudice the position of the Finnish Government as regards further proceedings before the League.

Sir William asked me to mention particularly that he hoped no reference to the fact that negotiations were taking place would be made in the Finnish press. He also said that it would not be convenient for the negotiations to begin until after Easter, as the departments concerned still had certain points to study.

In view of this definite intimation of willingness

to negotiate I hardly think there is any real necessity for any further unofficial action, but that the official Note could now be sent in as soon as conveniently may be. Sir William explained that it would be desirable to draft the proposal for negotiations contained in this Note in general terms without referring too specifically to the matters which it was desired to discuss. He thought it would be suitable to base the proposal upon the suggestion contained in the penultimate paragraph in the Committee of Three's Report.

I have written to Dr. Friedmann, and I hope that you will keep me posted as to what you are doing in connection with this matter.

With kind regards, I am,

Yours sincerely,

Alexander P. Fachiri.

H.E. The Finnish Minister.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: CSI

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Holsti

15/11. 1954

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 1060.

Genève'i SSA 15 P:NÄ marras KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
33 / 295 Sal. D. 37.
19/11. 37
5 C 81

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 21.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 21, jonka otsakkeena on
Professori de La Pradelle suomalaisten laivojen korvaus-
asiasta.

Rudolf Steiner

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Genève'i ssa 15 p:nä marraskuuta 19 34.

33 / 295 Sal. D. 34.
19/11.34
5 C 31

Asia: Professori de La Pradelle
suomalaisten laivojen korvaus-
asiasta.

Kuten edellisessä raportissani otsakeasiasta, n:o 20 eiliseltä päivältä olen lyhyesti maininnut, olimme, professori Friedman, Mr. Fachiri ja minä, sopineet Lontoossa siitä, että paluumatkalla Genève'iin poikkeaisin Pariisissa tapaamaan vanhaa Suomiystävää, professori de La Pradellea, koska hän oli Sveitsin kansalaisten sodanaikaisia vahinkoja koskevassa asiassa esiintynyt asiantuntijana.

Maanantaina t.k. 12 päivänä sain tilaisuuden pitempään keskusteluun hänen kanssaan.

Mainitsin hänelle aluksi saaneeni kuulla, että hän oli ollut Anglo-Persian Oil Companyn asiassa Persian hallituksen lainopillisena neuvonantajana Genève'issä, mutta valitettavasti oli asia tullut tietooni niin myöhään, etten voinut kutsua häntä luokseni niinkuin vanha ystävytemme Pariisin rauhankonferenssin ajoilta olisi luonnostaan edellyttäneet. Koska häntä oli siteerattu neuvoston edessä Sveitsin kansalaisten k.o. asiassa, halusin nyt käyttää oleskeluani Pariisissa hyväkseni käydäkseni häntä tapaamassa ja jos mahdollista vähän keskustellessa erästä verrattain analogisesta tapauksesta kuin olivat Anglo-Persian Oil Companyn ja Sveitsin kansalaisten sotakorvausasiat.

M. de La Pradelle sanoi suurella mielenkiinnolla seuranneen

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

sa suomalaisten laivanomistajain asiaa ja pyysi minulta mahdollisimman yksityiskohtaista selostusta asian kulusta neuvostossa.

Näytin siis hänelle ensiksi Mr. Fachirin kirjeen maaliskuun 4 päivältä 1932 ministeri Saastamoiselle, ministeri Saastamoisen vastauspuheen seuraavan toukokuun 2 päivänä Sir Lancelot Oliphantille kuin myös ministeri Saastamoisen ja minun telefonogrammin toukokuun 3 päivänä 1932 Genève'in lähetystölle. Huomautin edelleen miten lordi Cecil nimenomaan oli pyytänyt tammikuulla 1932 neuvostolta oikeutta alistaa raportti hänen hallituksensa hyväksyttäväksi, koska kukaan neuvoston jäsenistä ei ollut osoittanut halua hyväksyä Englannin kielteistä suhtautumista raporttiini. Lopuksi selostin asian käsittelyn uusimpia vaiheita neuvostossa ja keskustelujani edellisellä viikolla Lontoossa. M. de La Pradelle sanoi tämän pitkäkhön kuvaukseni kuultuaan, että hänestä oli aivan mahdoton käsittää kuinka Englanti nyt lähes kolme vuotta myöhemmin voi lainkaan kiistää neuvoston kompetenssin.

Tiedustelin häneltä tunsiko hän Sir John Simonin neuvon viedä asiaamme neuvostoon. Asia tuli hänelle tätenä yllätyksenä. Sen johdosta näytin hänelle vapaaehtoisuuden Yrjö-Koskisen puheen neuvostossa syyskuun 14 päivältä 1931, jossa Sir John Simonin lausunto oli siteerattuna. Luettuaan Sir Johnin lausunnon M. de La Pradelle sanoi, että hänen myöskin on kokonaan mahdoton käsittää kuinka Englanti voi koettaa riistää neuvostolta kompetenssin tällaisissa korvausasioissa.

Kaiketi tämä seikka, että asiaamme oli viety neuvostoon nimenomaan Sir John Simonin henkilökohtaisesta harkitusta kehoituksesta, sai M. de La Pradellen innostumaan yli kaikkien odotusteni asiaamme.

Ensinnäkin hän kertoi alkaneensa itse kääntää ranskaksi oikeusneuvos Bagen lausuntoa. Nyt hän pyysi minulta saada kaiken materiaalin mitä laiva-asiastamme suinkin saatoin asettaa hänen käytettäväkseen, jotta hän voisi suuren aikakauskirjansa "Recueil général périodique et critique des décisions, conventions et lois relatives au droit international, public et privé" seuraavassa numerossa julkaista artikkelin hyväksymme neuvoston kompetenssista. Neuvosto on hänen käsityksensä mukaan täysin kompetentti käsittelemään Suomen ja Sveitsin tapauksia peruskirjan 11. artiklan nojalla. Ne hyökkäykset, jotka M. Barthou neuvoston kokouksessa viime syyskuun 25 päivänä oli tehnyt

häntä vastaan sen johdosta, että hän oli tieteellisellä tarkkuudella käsitellyt Sveitsin tapausta, olivat aiheuttaneet hänen puoleltaan kirjallisen vastauksen: "La France et l'Arbitrage", joka oli osoitettu M. Barthoun nimeen.

Mutta, hän jatkoi, myöskin 15 artikla voidaan soveluttaa Suomen tapaukseen sitäkin suuremmalla syyllä, kun tunnetussa Ranskan ja Englannin välisessä riidassa Englannin kansalaisista Tunisissa y.m. oli pantu alulle Englannin taholta vetoamalla 15 artiklaan, vaikka kysymyksessä ei ollut muuta kuin n. 40.000 maltalaista y.m. brittiläistä. On turha, hän sanoi, koettaa väittää, että tämä riita olisi uhannut välien katkaisemisella tai muulla "rupturella" kahta maailmanvaltaa, joten on selvä, että Englanti tulkitse tän artiklan mahdollisimman suurella joustavuudella. Suomen pitäisi siis aivan yhtä hyvällä syyllä voida käyttää tätä artiklaa, jos neuvosto kieltäisi 11 artiklan soveltamisen, Englantia vastaan kuin aikoinaan Englanti piti mahdollisena vedota siihen Ranskaa vastaan. Hän lietsäsi, että hän tulee valaisemaan tätä asiaa tarkemmin artikkelissaan.

Edelleen hän selitti, että hänen parhaimman vakaumuksensa mukaan suurvallat nyt ovat vaarallisella tiellä koettaessaan yhteisvoimin sulkea pois neuvoston kompetenssista sellaiset ekonomista laetua olevat riitaisuudet, joita ei ole voitu selvittää toisin keinoin. Senvuoksi hän katsoo velvollisuudekseen puhtaasti tiedemiehenä esittää julkisesti mielipiteensä.

Hän antoi minulle vielä v. 1931 ilmestyneen, 416 sivua käsittävän tutkimuksensa sveitsiläisten tapauksesta: "Causes célèbres du droit des gens, les Suisses et les dommages de guerre". Tähän on nyt parhaillaan tulossa jatkoksi toinen nide, jossa hän käsittelee tarkemmin m.m. neuvoston kompetenssia käsitellä sveitsiläisten sodan aikaisia vahinkoja.

Jos hän havaitsee, että minulta saapunut aineisto ja lisäksi oikeusneuvos Baggen laajahko lausunto antavat aihetta, tulee hän julkaisemaan myöskin meidän tapauksestamme samanlaisen suuren tutkielman kuin sveitsiläisten asiasta.

Mielestäni käynti professori de La Pradellen luona oli siis ollut mahdollisimman hyödyllinen. Päitsi sitä, että hän on Pariisissa

yliopiston professori ja l'Institut des Hautes Etudes Internationales'in johtaja, on hän ollut Ranskan ulkoasiainministeriön lainopillinen neuvonantaja. Sellaisen miehen tieteellistä lausuntoa neuvoston on meidän asiassamme vaikea syrjäyttää hiljaisuudella. Nuo molemmat Mr. Edenin viime syyskuun 27 päivänä meitä vastaan siteeraamat auktoriteetit, MM Rey ja François ovat hänen rinnalleen verrattain vähäpätöisiä asiantuntijoita.

Geneve'iin palasin seuraavana eli t.k. 13 päivänä.

Rudolf Haacke

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C31

ASIA:

Genevessä olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Holsti

22/11. 1934.

Genève'i
SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 1082.
Genève'i 22 P:NÄ marras 34.
SSA P:NÄ KUUTA 19
VIITTAUS: N
P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o
VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
37 / 295 Sal. D. 34.	
29/11.34	5
ASTU	031

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 22.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ulkoasiainministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 22, jonka otsakkeena on Kauko-Karjalan kysymys Kansainliiton neuvostossa.

Rudolf Haast

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Genève'i ssa 22 p:nä marras kuuta 1934.

ULKOASIAI MINISTERI		
37 / 295 Sal. D. 37.		
29/11.34	?	U

Asia: Kauko-Karjalan kysymys Kansainliiton
neuvostossa.

Tarkoitukseni ei ole tässä raportissa tarkastaa yksityiskohtaisesti Kauko-Karjalan ikävän kysymyksen aikaisempia vaiheita Kansainliiton neuvostossa ja Haagin pysyväsessä tuomioistuimessa, koska niistä seikoista Ministeriössä on sangen runsaasti aineistoa käytettävissä, mutta mielestäni on kuitenkin jo tällä hetkellä heti Venäjän tulon jälkeen Kansainliiton jäseneksi esitettävä eräitä näkökohtia tämän kysymyksen mahdollisen jatkokäsittelyn suhteen neuvostossa.

Kuten tietty, raivosi syksyllä 1921 Kauko-Karjalassa ilmi-
kapina uhaten mitä vaarallisimmalla tavalla häiritä Suomen ja Venäjän valista rauhaa, joka vasta oli ennättänyt olla sen vuoden alusta voimassa. Jouluaattona sain silloiselta yleisesikunnan paallikolta, kenraali Enckelliltä salaisen ilmoituksen, että Venäjä oli ryhtynyt keskittämään joukkojaan kaakkoisrajallemme nähtävästi tarkoituksella käyttää kaikkien hallitusten joululomaa hyväkseen yllättäakseen meidat ainakin jonkinlaisella sotilaallisella toimenpiteellä. Onneksi sain Helsingissä olleet Viron, Latvian, Puolan, Rumanian, Italian, Ranskan ja Englannin lähettiläät toimimaan heti siksi nopeasti, että Venäjä näki sen tarkoituksperien tulleen paljastetuiksi. Vihdoin lordi Curzon, Englannin silloinen ulkoasiainministeri, lähetti Moskovaan radiosanoman, joka

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

tehoasi siihen määrin, että Venäjä heitti kerta kaikkiaan sikseen nämä salaiset hankkeensa.

Näillä sotilaallisilla hommillaan Venäjä teki itselleen toisenkin suoranaisen karhunpalveluksen. Edellisen syksyn kuluessa Hallitus oli päättänyt kääntyä Kansainliiton puoleen pyytäen siltä sekaantumista asiaan tarkoituksessa saada Kauko-Karjalalle todellakin taatuksi käytännössä ne autonomiset oikeudet, jotka olivat luvattut Tarton rauhansopimuksessa. On ilmeistä, että suurvaltain kävi näiden venäläisten sotilaallisten hankkeiden jälkeen suorastaan mahdottomaksi selittää, että Suomen kantelu ei kuulunut neuvoston kompetenssiin. Mutta sitä valitettavampaa on, että Haagin pysyväinen tuomioistuin jätti antamatta positiivisen lausunnon, koska Venäjä kieltäytyi tunnustamasta sen enempää sen kuin neuvoston kompetenssia.

Sen sijaan onnistui Suomen saada yleiskokous 1923 hyväksymään päätöslauselman, johon sisältyi m.m. kehoitus neuvostolle jatkaa kaiken aineiston kokoamista, joka voisi olla tämän kysymyksen myöhemmälle käsittelylle hyödyllistä kysymyksen lopulliseksi ratkaisemiseksi tyydyttävällä tavalla.

Nousee nyt kysymys onko Suomen syytä Venäjän tultua Kansainliiton jäseneksi kiirehtiä muistuttamaan neuvostoa yllämainitusta yleiskokouksen päätöksestä pyytäen Kauko-Karjalan kysymyksen uutta käsittelyä koko sen laajan kanteluaineiston nojalla, jonka epäilemättä helposti voisimme saada kokoon yli kymmenen vuotta kestäneen sorto- ja venäläistytämispolitiikan ~~rajat~~ johdosta.

Tällaisen pikaisen toimenpiteen puolesta puhuu tietysti ennen kaikkea kaksi seikkaa. Ensiksi asian uusi vireillepano herättäisi Suomessa ja Kauko-Karjalassa erittäin suurta tyydytystä. Toiseksi ei ole suinkaan syytä lykätä kantelua pitemmäksi kuin ehdoton laskelmallinen viisaus kehoittaa, ettei Venäjälle jäisi aikaa jatkaa nykyistä systeemiänsä Kauko-Karjalassa kuinka pitkälle tahansa. Jos kuitenkin tarkastetaan päinvastaisia näkökohtia, täytyy mielestäni tulla siihen tulokseen, ettei valitettavasti meillä tunnu olevan suuriakaan toiveita saada aivan läheisessä tulevaisuudessa tyydyttäviä tuloksia aikaan.

Meidän on ennen kaikkea otettava huomioon, että ainakin lähiaikoina Kansainliiton neuvosto on sangen haluton kuulemaan uusista vähemmistöprobleemeista, sillä vanhastaan ohjelmassa olevat sellaiset kysymykset ovat poliittisesti kovinkin ärtyisät. Siinäkin tapauksessa, että Saarín alueella ensi tammikuulla toimeenpantava kansanäänestys osoittaisi väestön valtavan suuren enemmistön tahtovan päästä takaisin Saksan yhteyteen, tulee todennäköisesti neuvostolla olemaan koko ensi vuosi vielä loppuselvityksiä ohjelmassaan. Itävallan ahdingonalainen asema, Unkarin vaatimukset saada rajansa korjatuiksi ja yleensäkin unkarilaisten vähemmistöjen asema naapurimaissa turvatuksi, riidat vähemmistöistä Puolassa ja Liettuassa y.m.s. kysymykset jatkavat yhä sangen pahasti nekin levotonta mielialaa Euroopassa. On näin ollen hyvin vähän luultavaa, että Kansainliiton piireissä tunnattaisiin erikoisen suurta innostusta Kauko-Karjalan kysymystä kohtaan. Kaikki ottavat huomioon, että Venäjä tulisi heti tekemään kaiken voitavansa sotkeakseen suurvaltain ja erinäisten toistenkin pienempien neuvoston jäsenvaltioiden omat vähemmistökysymykset samaan pyykkiin.

Siten asian nopea käsittely kävisi ilmeisesti mahdottomaksi ja Venäjä taas käyttäisi tilaisuutta hyväkseen pyytää kerta kerralta lykkäystä, jotta se sillä välin emättäisi terrorisoida Kauko-Karjalan väestöä entistäkin pahemmin.

Toiseksi on mielestäni pidettävä muistissa, että meillä on jo neljättä vuotta Kansainliitossa esillä laivojemme korvauskysymys emmekä vielä ole päässeet kunnolla edes neuvoston kompetenssikysymyksestä selväksi. Viimeksi olemme nyt saaneet Englannin lisäksi Ranskan ja Italian vastustamaan neuvoston pätevyyttä käsitellä kannettamme. On hyvin vähän luultavaa, että neuvoston jäsenten mielenkiinto jaksaisi maailmanpolitiikan tällaisina myrskyaikoina pysyä kunnollisesti vireissä niin hyvin laivojemme korvauskysymystä kuin Kauko-Karjalan autonomia-riitaa kohtaan.

Pahimmassa tapauksessa voisi käydä niin, että Venäjänkin liittyisi edellisessä asiassa toisiin suurvaltoihin saadakseen ne jälkimäisestä asiasta samalla tavalla vetäytymään mahdollisimman paljon kuoreensa.

Kuten kaikesta ylläesitetystä ilmenee, ei käsitykseni mukaan meillä pitäisi olla suuriakaan mahdollisuuksia lähimpinä aikoina saada Kauko-Karjalan asia onnellisen nopeasti hoidetuksi neuvostossa. Tähän tahtoisin lisätä, etten tällä hetkellä luule edulliseksi suunnitella asiaa viemistä ensi syksyn yleiskokoukseenkaan, koska paraskin yleiskokouksen päätös voisi sisältää pelkän suosituksen neuvostolle.

Sanottuani kaiken tämän katson yhtä tärkeäksi lisätä seuraavaa: Meidän on joka tapauksessa otettava lukuun se mahdollisuus, että syystä tai toisesta jokin muu Venäjää koskeva vähemmistökysymys, kysymys kirkkojen kohtalosta, tai mikä muu maailman mieltä jännityksessä pitävä seikka tahansa Venäjällä voi käydä hyvinkin aktuaaliseksi ja siinä yhteydessä meille avautuu tilaisuus vaivattomasti virittää Kauko-Karjalan kysymys neuvostossa uudelleen henkiin. Tältä varalta olisi tietysti tärkeää pitää paperimme valmiina käytettäväksi milloin suinkin suotuisa hetki tuntuu tulevan.

Siinä tapauksessa, että tämä kantani tuntuu liian varovaiselta, on tietysti parasta antaa erinäisten lähettiläittemme, jotka toimivat nykyisin neuvoston jäseninä olevissa maissa, kaikessa hiljaisuudessa tiedustella olisivatko näiden maiden hallitukset halukkaat kaikella tarmolla ajamaan Kauko-Karjalan kysymyksen onnelliseen ratkaisuun eivätkä tyytyisi pelkkiin platoonisiin päätöslauseelmiin, joille Venäjä käytännössä kylmästi kohottaisi olkapäitään. Oma kokemukseni laiva-asiastamme on ollut, ettemme saa juuri ketään pienempää neuvoston jäsenvaltiota esiintymään edes vähäisellä lausunnolla hyväksenne; viimeksi eilen valitti suurlähettiläs de Madariaga minulle, ettei edes Tanska katsonut mahdolliseksi viime neuvoston istunnossa kannattaa häntä. Vasta senjälkeen kuin meillä on mahdollisimman monen neuvoston jäsenen varma kannatus luvassa, on käsittäkseni meidän syytä ajatella Kauko-Karjalan kysymyksen herättämistä uudelleen henkiin neuvostossa.

Anders Hult

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Geneve'iss olevan lähetynyt raportti n:o 23.

Ministeri Holsti

26/11.1934

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1089.

Genève'i SSA 26 P: NÄ marras KUUTA 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

35 / 296 Sal. D. 37.
3/12. 37
5 C 31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 23.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 23, jonka otsakkeena on M. de Madariaga suomalaisten laivojen korvausasiasta.

Rudolf Haarto.

Genève'i SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 23.

Genève'i ssa 26 p:nä marraskuuta 1934.

35 / 296 Sal. D. 34.

7/12.34

5 C 31

Asia: M. de Madariaga suomalaisten
laivojen korvausasiasta.

Raportissani n:o 20 t.k. 14 päivältä tein selkoa käynnistäni Lontoossa koettamassa saada selville onko mahdollisesti Englamin hallituksella käytettävänä asiakirjoja, joista kävisi selville, että Sir Lancelot Oliphant Englamin valtuuskunnan puheenjohtajana suomalais-englantilaisissa neuvotteluissa toukokuulla 1932 olisi avajaispuheessaan todellakin ilmoittanut, niinkuin Mr. Eden väitti neuvoston istunnossa viime syyskuun 27 päivänä, että Englamin hallitus kieltäytyy hyväksymästä kanteemme käsittelyä peruskirjan 11 artiklan nojalla, kuten Comité des Trois oli suositannut.

Keskusteluistani suurlähettiläs de Madariaga kanssa viime päivinä pyydän täten täydennykseksi tiedoittaa seuraavaa:

Laadin M. de Madariaga verten verrattain yksityiskohtaisen selostuksen yllämainitun matkani tuloksista ja liitin siihen samat kolme asiakirjaa, jotka seurasivat raporttiani n:o 20 ja jotka osoittavat puolestaan, että Sir Lancelot Oliphantin puhe ei suomalaisen valtuuskunnan jäsenten käsityksen mukaan ole voinut sisältää, mitään varuunaa neuvoston kompetenssin suhteen. Tämän memorandumini jätin M. de Madariagalle t.k. 21 päivänä ja pyysi hän palaamaan uudelleen t.k. 24 päivänä, jotta hän monien muiden kiireittensä vuoksi ennättäisi kunnolla perehtyä asiaani.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Hän ilmoitti heti aluksi tavatessamme t.k. 24 päivänä, että hänestä tulokset käynnistäni Lontoossa olivat odottamattoman hyvät siitakin huolimatta, etten ollut saanut Foreign Officesta suoranaista jäljennöstä Sir Lancelot Oliphantin k.o. puheesta. Hänestä analyysini siitä mikä oli Englannin hallituksen kanta sellaisena kuin se ilmenee Mr. Fachirin kirjeestä ministeri Saastamoiselle ja toiseksi Sir Lancelot Oliphantin virallisesta nootista ministeri Saastamoiselle toukokuun 10 päivältä 1932 oli kaikilta kohdiltaan oikea. Toisin sanoen Sir Lancelot Oliphantin puhe ei todennäköisimmästi ole sisältänyt mitään sellaista varaumaa kuin Mr. Eden väitti neuvoston istunnossa viime syyskuun 27 päivänä. Jos taas vastoin kaikkea todennäköisyyttä Sir Lancelot olisi ilmoittanut suomalaiselle valtuuskunnalle, että Englannin hallitus lopullisesti on päättänyt hyljätä M. de Madariagan raportin tammikuun 30 päivältä 1932, on oikea tuo neuvoston istunnossa viime syyskuun 27 päivänä tekemäni huomautus, että ennen Lontoon neuvottelujen päättymistä toukokuulla 1932 Sir Lancelot Oliphantin lähettämästä nootista ministeri Saastamoiselle tämä nimenomainen varauma oli jätetty pois, mikä seikka puolestaan osoittaa jokseenkin selvästi, että Englannin hallitus näiden neuvottelujen aikana oli päättänyt luopua vastustamasta neuvoston kompetenssia.

Toiseksi M. de Madariaga ilmoitti hyväksyvänsä selostukseni Englannin häilyvästä kannasta itse korvauksen suorittamisen suhteen. Hän sanoi unhoittaneensa, että Englannin hallitus oli memorandumissaan elokuun 28 päivältä 1931 Sir Eric Drummondille nimenomaan ilmoittanut ei aikovansa käyttää hyväkseen suomalaisten laivojen korvaussummaa sillä vähentääkseen sodanaikaisia saataviaan Venäjältä. On näin ollen sitäkin oudompaa, hän sanoi, että Englannin hallitus memorandumissaan oikeusneuvos Baggelle syyskuulla 1932 väittää Venäjän jo saaneen sodan aikana täyden hyvityksen k.o. laivoista. Mutta kaikkein omituisinta on, että Englannin hallitus kirjelmässään asiainhoitaja Hjeltille viime elokuun 2 päivältä esittää kolmannen kannan ehdottaen välittömiä neuvotteluja siltä pohjalta, että Suomen hallitus suostuisi keskustelemaan Suomen osanotosta ainakin joltakin määrättyltä osalta Venäjän sotavelkoihin, jolloin Englanti taas myön-

tyisi vastaaviin neuvotteluihin hyvityksen maksamisesta suomalaisille laivanomistajille. M. de Madariaga sanoi täysin käsittävänsä väitteeni, että tämä Englannin uusi tarjous tosiasiallisesti sisältää vain sen, että Suomen hallitus Englannin hallituksen välityksellä maksaisi laivanomistajain vaatiman korvauksen!

Edelleen ilmoitin hänelle, että lähiaikoina tulen saamaan professori Friedmamilta runsaasti aineistoa valaisemaan kysymystä neuvoston kompetenssista peruskirjan 11 artiklan nojalla ja että tarkoitukseni on lähettää se hänelle niin pian kuin mahdollista.

Hän kiitti tästä uudesta avunannosta, mutta valitti, että hän tulee lähiviikkoina tekemään suurehkon kiertomatkan lähinnä Keski-Euroopassa, minkä vuoksi hän pyysi, että valmistelisin asiaa ministeri Lopez Olivenin kanssa niin pian kuin tämä palaa Roomasta. Kuten tietty, on M. Lopez Oliven Espanjan edustaja siinä neuvoston 3-miehen komiteassa, joka valmistelee Saarín kysymystä. Komitea on ollut jo parisen viikkoa koolla Roomassa eikä ole vielä saanut raporttiansa valmiiksi. Senvuoksi ei neuvoston aikeesta käsitellä raporttia viime viikolla tullut mitään, vaan on täytynyt kutsua neuvosto, koolle uudelleen joulukuun 3 päivänä. Saan siis tavata ministeri Lopez Olivenin vasta niihin aikoihin.

M. de Madariaga oli tänään luonani päivieraana suuremmalla lounaalla, jonka jälkeen sain tilaisuuden vielä kerran keskustella hänen kanssaan tilanteesta yleensä.

Huomautin hänelle, että Suomen kannalta katsottuna on todennäköisesti sängen valitettavaa, että neuvosto kokoontuessaan ensi tammiukuun 21 päivänä vakinaiseen istuntoon saa päiväjärjestykseensä kolme eri kysymystä, jotka kaikki kohdistuvat peruskirjan 11 artiklan soveltamiseen: Ensiksi Suomen kantelu, jolle pyydämme neuvoston ratkaisevaa päätöstä, toiseksi Sveitsin pyyntö, että neuvosto lähettäisi Sveitsin kansalaisten sodanaikaisia vahinkoja koskevan kysymyksen Haagin Pysyvän Tuomioistuimen harkittavaksi lausunnon antamisen kannalta, ja nyt tulee kolmanneksi Jugoslavian kantelu Unkaria vastaan Marseillen murhien johdosta, jossa vetoamuksessa neuvostoon on verrattain selvästi tuotu ilmi vihollisuuksien puhkeamisen vaara. On näin ollen sängen valitettavaa, huomautin, että Suomen asia, jossa

ei ole kysymyksessä sen enempää pelkkä Haagin tuomioistuimen lausunto kuin myöskään verrattain vakavan kansainvälisen konfliktin vaara, joutuu näin kulkemaan ainakin tavallaan keskitietä. Toisin sanoen meidän asiamme voidaan helposti rinnastaa liiaksi joko Sveitsin kysymyksen tai Jugoslavian kantelun kanssa. Olisi näin ollen, selitin, mitä tärkeintä, että neuvosto huomaisi tehdä riittävän tarkasti eron näiden muiden kysymysten ja meidän suomalaisen kantelumme välillä.

M. de Madariaga vastasi, että hänen käsityksensä mukaan tämä mainitsemani vaara voidaan tarkalla menettelyllä hyvästi välttää. Hänen mielestään on pääasia, että peruskirjan 11 artikla tulee lopultakin tulkituksi niin laajasti, että siihen mahtuvat kaikki kolme mainitsemaani tapausta puhumattakaan joistakin muista kansainvälisistä eripuraisuuksista, joista meillä tällä hetkellä ei ole vielä tietoa.

Tämä M. de Madariagan vastaus oli minusta kauttaaltaan tyydyttävä. Se osoittaa, että hän on edelleenkin johdonmukaisesti alkuperäisen raporttinsa kannalla siitä huolimatta, että myöhemmin on ilmennyt mainitun 11 artiklan suhteen erinäisiä komplikatioita.

Niin pian kuin olen saanut tavata ministeri Lopez Olivania, tulen tiedoittamaan Ministeriölle tilanteen jatkokehityksestä.

Reuben J. Davis

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 57

OSASTO: C 81

ASIA: _____

Genève'ssä olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Holsti

27/11. 1934

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1097.

36 296 Sal.P.37.

Genève'i SSA 27 P:NÄ marras KUUTA 19 34.

3/12.37

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 31

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 24.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle
Genève'in-lähetystön raportti n:o 24, jonka otsakkeena on
Marseillen murhat ja Kansainliiton neuvosto.

Rudolf Holsti

Genève'i

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Genève'i:ssä 27 p:nä marras kuuta 19 34.

ILKKA-AIHEDIN	
36	296 Sal. D. 34.
7/12.34	3
5	C30

Asia: Marseillen murhat ja
Kansainliiton neuvosto.

Reportissani n:o 18 viime lokakuun 18 päivältä tein selkoa mitä virtauksia Kansainliiton piireissä niinä aikoina oli vallalla Marseillen murhien johdosta. Mainitsin kuinka eräiden tärkeiden henkilöiden mielestä Kansainliiton on kaikella tarmolla puututtava asiaan, muuten näyttää siltä kuin Euroopassa saisi tapahtua kuinka paljon poliittisia murhia tahansa Kansainliiton lainkaan puuttumatta niihin. Toisaalta taas, kerroin, epäillään miten viisasta on selvän käytännön kamalta vetää Kansainliitto jonkinlaiseksi Euroopan ylimmäksi poliisivartioksi, jolla ei kuitenkaan ole ainakaan kaikissa tapauksissa mahdollisuuksia ruveta ajamaan murhamiehiä takaa ja hajoittaa salaisia murhaajajärjestöjä.

Kölmänneksi ratkaisuksi mainitsin Genève'issä ajateltavan sellaista mahdollisuutta, että jos poliisitutkimukset paljastavat sangenkin tärkeitä seikkoja, asia sittenkin tulee neuvostossa esille paremminkin erikoistapauksena kuin jonkinlaisen uuden Kansainliiton politiikan yleisenä lähtökohtana. Kerroin, että Kansainliiton piireissä tunnetaan suurta luottamusta Benes'in ja Titulesco'n harkitsevaan älyyn ja että nämä molemmat Jugoslavian läheisimmät ystävät varmasti tulevat moneen kertaan harkitsemaan ennenkuin laskevat Jeftitsh'in esittämään kantelunsa neuvostolle.

Olemme nyt joutuneet tämän kantelun keskeen ja täytyy

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

heti sanoa, että yleinen vaikutelma Genève'issä on verrattain jännit-
tynyt tästä pikku-ententen vetoomuksesta neuvostoon. On julkinen sa-
laisuus, että alkuperäinen Jeftitshin kantelukirjelmä sisälsi syytäk-
siä ei ainoastaan Unkaria, vaan yksin tein myös Italiaa vastaan ja
että vain Lavalin tavaton painostus sai pikku-ententen pyyhkimään
pois Italiaa koskevan osan kirjelmästä. Yhtä paljon on julkisena
salaisuutena sekin, että Jeftitsh aikoo esittää nämä syytökset Ita-
liaa vastaan heti, jos Italian kanta neuvostossa ei pysy tarpeeksi
kilttinä.

Lavalin tarkoituksena oli lykätä asian käsittely neuvostossa
ensi tammikuun lopulle, jotta sillä välin hänelle jäisi aikaa tasoi-
tella Italian ja Jugoslavian keskinäisiä suhteita niin, että kante-
lu tulisi käsitellyksi neuvostossa mahdollisimman suopeissa olosuhteis-
sa. Mutta kuten tietty on Unkari lähettänyt M. Avenolille vaatimuksen
että asia merkitään jo ylimääräisen neuvostokokouksen ohjelmaan, toisin
sanoen se tulisi esille joulukuun 3 päivänä tai sitä seuraavina päi-
vinä samalla kertaa kuin Saarinkin kysymys. Pikku-entente on antanut
ymmärtää, ettei sillä ole mitään tämän Unkarin ehdotuksen hyväksy-
mistä vastaan. Loppujen lopuksi riippuu siitä miten neuvosto itse
ensi kuun alussa äänestää: Asiako heti esille vai lykätäkö se
tammikuulle?

On itsessään selvää, että normaalisissa poliittisissa olosuh-
teissa tämä ikävä kysymys herättäisi vain kohtuullisen suurta huomio-
ta, mutta on muistettava, että koko poliittinen atmosfääri maailmas-
sa on tällä hetkellä enemmän sähköä täynnä kuin koskaan aikaisemmin
maailmansodan jälkeen. Nuo molemmat tärkeimmät levottomuuden aiheutta-
jat, nimittäin Saksa ja Japani, ajavat uhkamielisellä politiikallaan
muut suurvallat kovin likelle toisiaan. Yhtenä tuloksena hitleriläi-
syyden voitosta muka ennen kaikkea kommunismin ja sosialismin tuhoa-
miseksi on ollut kaikessa absurdisuudessaan se, että tällä hetkellä
Neuvosto-Venäjänsä asema on parempi ulkopoliittisessa suhteessa kuin kos-
kaan ennen. Ameriikka katsoo tarvitsevänsä sen ystävyyttä vastapainok-
si Kiinan sisäiselle voimattomuudelle ja Japanin valtafalle varustus-
politiikalle: Muistakaamme, että ensi vuonna menee 45 % Japanin koko
budjetista sotalaitokselle! Euroopassa taas Ranska ja pikku-entente

harrastavat Venäjän ystävyyttä vastapainoksi Saksan jättiläismäisille varusteluille.

Kuvaavaa koko tälle tilanteelle on Litvinoffin henkilökohtainen asema äskeisen ylimääräisen yleiskokouksen ja neuvostokokouksen aikana. Kaikilla juhla-aterioilla hän on ollut suuremman huomion esineenä kuin milloinkaan aikaisemmin. On ollut suorastaan piinallista nähdä millä kohteliaisuudella häneen on suhtauduttu kaikilta tahoilta. Mutta kyllä hän myös on osannut vastaavasti arvioida "maksimiin" oman Maxim Litvinoffin uuden aseman!

Kaikki tämä suurvaltain ja pienempienkin maiden ryhmittyminen on sinänsä Kansainliiton varsinaiselle tarkoituserälle vierasta. Milloin konflikteja sattuu kahden maan välillä, pitäisi kaikkien maiden maiden pysyä kylmän tasapuolisina, jotta riitaisuus saataisiin likvidoiduksi mahdollisimman nopeasti ja tuskattomasti. Mutta jos syntyy suuria ryhmityksiä niin hyvin toisen riitapuolen kuin vastapuolen ympärille, käy selkkausten selvittäminen hyvinkin paljoa vaikeammaksi. Tässä Jugoslavian ja Unkarin välisessä tapauksessa oleaan jo nyt jouduttu niin pitkälle harhateille, että Unkarin, Itävallan ja Italian johtavilla valtiomiehillä on viime päivinä ollut salaaisia neuvotteluja keskenään miten olisi autettava Unkari umpikujusta. Viimeksi eilen kertoivat minulle eräät pikku-ententen diplomaatit, että he tulevat tekemään, jos käy pakolliseksi, sellaisia paljastuksia myöskin Italian osuudesta Marseillen muhien valmisteluun, että ne tulevat hämmästyttämään koko maailman. Jos tämä on totta, on itsestään selvä, että neuvostolle tulee käymään erittäin vaikeaksi käsitellä Jugoslavian kantelua kaikella sillä rauhallisuudella ja ennakkoluulottomuudella, mitä probleemi itsessään edellyttää tullakseen ratkaistuksi nopeasti ja raunoittavasti.

Tapaukseen Jugoslavian kantelun käsittely ensi kuun alussa tai vasta tammikuun lopulla, kummassakin tapauksessa odottaa maailma verrattain suurella hermostuneisuudella lopputulosta.

Ruudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Holsti

7/12. 1934

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1130.

Genève' SSA 7 P: NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

37 / 296 Sal. D. 24.
12/12.34
5 | C 31 |

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti

n:o 25.

Oheisena on minulla kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 25, jonka otsakkeena on M. de Madariaga suomalaisten laivojen korvausasiasta, raportti n:o 2.

Ruudalmaa.

Genève'i

SSA OLEVA LAHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Genève'i ssa 7 p:nä joulukuuta 1934.

37/296 Sad. O. 1934.		
13/12.34	3	1016
5	C31	

Asia: M. de Madariaga suomalaisten
laivojen korvausasiasta, ra-
portti n:o 2.

Raportissani n:o 23 v.k. 26 päivältä tein selkoa keskus-
teluistani suomalaisten laivojen korvausasian raporttöörin, suurlä-
hettiä de Madariagan kanssa sen johdosta, että hänen kehoituk-
sesta olin käynyt viime lokamarraskuulla Lontoossa neuvottele-
massa erinäisten Foreign Officen herrojen kanssa. Neuvoston ko-
koonnuttua uudelleen toissapäivänä on minulla ollut jälleen ti-
laisuus keskustella M. de Madariagan kanssa siitä mihin suuntaan
hän aikoo valmistaa seuraavan raporttinsa esitettäväksi neuvostol-
le ensi tammikuulla.

Viime viikolla ollessani Bernissä kävin tapaamassa m.m.
Sveitsin ulkoasiainministeriön Kansainliitto-osaston päällikköä, M.
Gorgé'a keskustellakseni hänen kanssaan Suomen ja Sveitsin yh-
teisistä eduista, jotta neuvosto katsoisi olevansa peruskirjan
11 artiklan nojalla kompetentti käsittelemään molempien maiden
vetoamusta neuvostoon. Tällöin olin huomauttanut M. Gorgé'lle mi-
ten meidän molempien maiden k.o. asiain materialisen puolen suh-
teen on olemassa asiallisen suuri ero, mutta toisaalta on kum-
mallekin maalle mitä tärkeintä, että neuvosto myöntää mainitun
artiklan nojalla olevansa kompetentti käsittelemään vetoamuk-
siamme. Edelleen olin selittänyt hänelle miten suorastaan vaarallista voi-
si olla, jos Suomen asian raporttööri, M. de Madariaga tulisi

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

raportissaan neuvoston kompetenssin suhteen verrattain toisenlaisiin tuloksiin kuin Sveitsin asian raportööri, Argentinan suurlähettiläs Roomassa, M. Cantilo. Tästä syystä oli minusta tuntunut suotavalta

että neuvoston lähestyvän kokouksen aikana nämä molemmat raporttöörit sopisivat jokseenkin yhtenäisestä menettelystä niin, että heidän raporttinsa sisältäisivät paremminkin toisiaan täydentäviä kuin toisiaan vastaan sotivia näkökohtia.

M. Gorgé oli kauttaaltaan hyväksynyt nämä näkökohtani ja sen johdosta olimme sopineet siitä, että neuvoston kokoonnuttua kutsuisin luokseni samalla kertaa molemmat suurlähettiläät, MM de Madariagan ja Cantilon, sekä lisäksi M. de Madariagan lainopillisen neuvonantajan, ministeri Lopez Olivenin, kuin myös M. Gorgé'n.

Neuvoston kokoonnuttua toissapäivänä sovin heti molempien suurlähettiläiden ja M. Lopez Olivenin kanssa siitä, että he tulisivat kaikki kolme lounaalle luokseni tänään; samalla lähetin myös M. Gorgé'lle kutsun, että hän saapuisi samaan tilaisuuteen.

Valitettavasti suurlähettiläs Cantilo Saarin 3-miehen komitean jäsenenä oli viime viikkoina siihen määrin rasittunut, että hän eilen sairastui eikä voinut tänään saapua lounaalle luokseni. Sen sijaan täytyi minun todeta toisaalta, että ilman häntäkin keskustelu meidän neljän läsnäolleen henkilön kanssa muodostui mahdollisimman satoisaksi.

Ensinnäkin saatoin todeta, että Sveitsin ulkoasiainministeriö on ahkerasti tutkinut uusinta kirjallisuutta neuvoston kompetenssin suhteen käsitellä riittäisuuksia peruskirjan 11 artiklan nojalla. Minusta tuntuu siltä kuin professori Friedmann äskeisen oleskelunsa aikana Berlinissä ei olisi ennättänyt perehtyä kaikkiin näihin uusimpiin tieteellisiin kannanilmaisuihin hyväksemme. Mutta vasta senjälkeen kuin saan professori Friedmannilta tarkemman selostuksen hänen kokoamansa aineiston sisällöstä voin päättää mihin määrin meidän on syytä käyttää hyväksemme tätä Sveitsin ulkoasiainministeriön aineistoa.

Edelleen M. Gorgé ilmoitti meille luottamuksellisesti, että erinäisillä tahoilla tahdotaan suosia Sveitsin asiaa Suomen asiaa

kustannuksella sillä nimenomaisella selityksellä, että Sveitsin ve-
toomus neuvostoon koskee itse asiassa tuhansien Sveitsin kansa-
laisten kärsimää vääryyttä, jotavastoin Suomen tapauksessa on ky-
symys vain sangan pienestä määrästä laivanomistajia, joten neuvos-
ton siis on vaikea julistautua epäpäteväksi käsittelemään Sveitsin
asiaa kun taas se muka verrattain helposti voisi työntää luotaan
Suomen kantelun.

Huomautin tämän johdosta, että kaiken oikeusjärjestyksen ni-
messä on mahdoton tehdä eroa vääryyttä kärsineiden ulkomaalaisten
kansalaisten lukumäärän välillä niin, että eräs vissi määrä vää-
ryyttä kärsineitä saa asiansa neuvoston käsiteltäväksi ja eräs
pienempi määrä jätetään kokonaan avuttomaksi. Eihän neuvosto tee
mitään tällaista eroa esim. minoriteettien suhteen: Milloin käsi-
tellään hyvinkin suurilukuisten minoriteettien asiaa, milloin vain
kymmenkunnan yksityisen vähemmistökansallisuuden jäsenen kantelua.
Samaten esim. Anglo Persian Oil-Companyn asiassa on vaikea tietää
onko tämän yhtiön todellisten osakkaiden lukumäärä suurempi kuin
niiden suomalaisten laivanomistajain, joiden kantelu on neuvostos-
sa esillä. On näin ollen itsestään selvä, että neuvoston on rat-
kaistava kompetenssinsa kokonaan riippumatta siitä oportunistisesta
näkökohdasta kuinka monen kansalaisensa oikeutettua korvausasiaa
joku määrätty hallitus ajaa.

MM.de Madariaga, Lopez Olivan ja Gorgé myönsivät tämän
huomautukseni oikeutetuksi.

Tämän jälkeen suurlähettiläs de Madariaga selosti meille
kantansa. Hän sanoi viime aikoina tarkasti harkinnuksensa tulevan
raporttinsa sisältöä ja tullessa siihen tulokseen, että hän,
näinä päivinä neuvoteltuaan yksityisesti asiasta Englannin valtuus-
kunnan kanssa, tulee tiedoittamaan neuvostolle seuraavaa:

1) Neuvoston viime kokouksen jälkeen syyskuulla hän on
ollut kosketuksissa niin hyvin Suomen kuin Englannin virallisten
edustajain kanssa ja on hän tällöin todennut, ettei kummankaan
maan kannassa ole tapahtunut olennaista muutosta. Hänen on näin
ollen ratkaistava kumpaisenko maan kanta neuvoston kompetenssin
suhteen on oikea ja senvuoksi hän katsoo velvollisuudekseen tie-

doittaa neuvostolle, että hänen vakaumuksensa mukaan Suomen kanta on oikea ja Englannin väärä.

2) Tämä hänen kannanottonsa aiheuttaa vuorostaan hänen puoleltaan erinäisiä käytännöllisiä johtopäätöksiä ja senvuoksi hän jättää neuvoston valittavaksi kolmen eri vaihtoehdon välillä, jotta saataisiin ratkaistuksi lopullisesti kysymys neuvoston kompetenssista. Nämä kolme menettelytapaa kompetenssikysymyksen ratkaisemiseksi ovat seuraavat:

a) Neuvosto tiedustelee Pysyväiseltä Kansainväliseltä Tuomioistuimelta kuuluuko Suomen Hallituksen kantelu neuvoston kompetenssin piiriin, tai

b) Neuvosto asettaa pätevistä juristeista muodostetun komitean ratkaisemaan, tai ainakin antamaan lausunnon neuvoston kompetenssista k.o. asian suhteen, tai

c) Neuvosto ratkaisee itse tämän kompetenssikysymyksen ottamalla huomioon kaikki tarpeelliset näkökohdat.

Kiitin M. de Madariagaa tästä hänen erittäin selvästä ohjelmastaan, mutta lisäksi, että professori Friedman on koonnut erittäin monipuolisen aineiston valaisemaan kysymystä neuvoston kompetenssista ja että tulisin aivan lähipäivinä saamaan professori Friedmamilta tämän aineiston asettaakseni sen hänen, M. de Madariagan samoinkuin ministeri Lopez Olivanin käytettäväksi. Siinä tapauksessa, että neuvosto päättäisi asettaa juristikomitean tutkimaan kysymystä neuvoston kompetenssista, tai että neuvosto välittömästi itse ratkaisisi kompetenssikysymyksen, tulisi varmasti professori Friedmamin kokoamalla materiaalilla olemaan ensiluokkaisen tärkeä merkitys. M. de Madariaga kiitti minua tästä Suomen taholta annettavasta arvokkaasta avusta ja pyysi minua asettumaan välittömiin kosketuksiin ministeri Lopez Olivanin kanssa Bernissä, jotta me yhdessä valmistelisimme hänen uutta raporttiansa neuvostolle.

M. Gorgé sanoi samaten haluavansa vaikuttaa siihen suuntaan, että suurlähettiläs Cantilon raportti ei mitenkään tulisi sisältöltään vaikuttamaan heikentävästi M. de Madariagan raporttiin.

Olen heti tänään sähköitse kiirehtinyt professori Friedman-

nia lähettämään minulle kokoamansa aineiston, jotta emättäisin, jos mahdollista näyttää sen myös suurlähettiläs Cantilolle ennenkuin hän matkustaa Genève'istä ensi viikon puolivälissä.

Rudolf Steiner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève'issa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Holsti

12/12. 1934.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1147.

Genève'i SSA 12 P: NÄ joulukuuta 19 34.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 26.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 26, jonka otsakkeena on Unkarin-Jugoslavian välinen riita neuvostossa.

Rudolf Heiskala

RAPORTTI n:o 26.

Genève'i ssa 12 p:nä joulukuuta 1934.

38 / 296 Sal. D. JY.

19/12.34

5 C31

Asia: Unkarin-Jugoslavian välinen
riita neuvostossa.

Kolme suurta riitakysymystä on näinä päivinä ollut Kansainliiton neuvoston ylimääräisen istuntokauden ohjelmassa ja poikkeuksellisen suurella jännityksellä on kautta maailman seurattu keskustelujen kulkua; ja nyt kun tänään neuvosto hajoo, on se saanut nämä kaikki kolme kysymystä hoidetuksi mahdollisimman tuloksellisella tavalla. Toissayönä saavutettiin Jugoslavian kantelun suhteen Unkaria vastaan niin hyvä ratkaisu, että yksinpä syytetyt unkarilaiset ovat tervehtineet sitä täällä mitä suurimmalla mielihyvällä. Eilen neuvosto käsitteli loppuun Saarimaa alueen tuhoamisen vastustuksen kaikki alkuvaikeudet sen jälkeen kuin neuvoston 3-miehen komitea yhteistyössä Ranskan ja Saksan kanssa oli saanut valmiiksi sopimuksen siitä millä tavalla Saksa korvaa alueen luovuttamisen Ranskalle siinä tapauksessa, että kansanäänestys johtaisi alueen palauttamiseen Saksalle. Vihdoin on Bolivian ja Paraguayan välisen onnettoman sodan rauhanomaisen selvittelyn suhteen tässä päästy ainakin jokinlainen askel eteenpäin.

Käsittelen kutakin näitä kysymyksiä eri raporteissa.

Mitä ensinnäkin tulee Jugoslavian kanteluun Unkaria vastaan, olen viimeksi raportissani n:o 24, v.k. 27 päivältä kertunut miten suurella hermostuneisuudella Kansainliiton piireissä odotettiin tämän kysymyksen esilletuloa neuvoston kokoontuessa yli-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi.....]

3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta.....]:

Tavallinen.

määräisen istuntoon t.k. 5 päivänä. M.m. oli monella taholla tahdottu, että Ranskalle jäisi aikaa tammikuulle saakka vaikuttaa rauhoittavasti pikku-ententeen ja Italiaan, mutta Unkari oli vaatinut asian ottamista esille jo tässä ylimääräisessä istunnossa. Kaikki tulokset osoittavat nyt, että Unkari oli oikeassa tahtoessaan saada tämän mitä kiusallisimman kysymyksen pois päiväjärjestyksestä niin pian kuin mahdollista.

Ensimmäisinä kokouspäivinä käytettiin niin hyvin Jugoslavian kuin Unkarin puolelta sangengin kärkkäitä puheenvuoroja, jotka eivät suinkaan olleet omansa selventämään tilannetta. Erikoisesti on yksinpä Unkarin ystävienkin taholta valitettu, että Herra Eckhardt, joka mutten on hoitanut vaikean tehtävänsä suurella taidolla, erehtyi puhumaan rauhansopimusten revisioonista. Sehän oli itse asiassa tulen pistämistä tappureihin, Seurauksena oli, että Yevtitch sai heti mitä voimakkainta tukea Benosiltä, Titulescolta ja vieläpä Lavalilta, joiden kaikkien mielestä kysymys rauhansopimusten tarkistuksesta ja rajojen muuttamisesta on pelkkää haaveilua. Aluksi Aloisi koetti vaikuttaa rauhoittavasti selittelenällä, että Unkari tarkoittaa sitä kahlivan rauhansopimuksen korjauksesta kaikessa hyvässä sovinnossa, mutta ei sotaisin keinoin. Lopulta ei edes Aloisikaan katsonut mahdolliseksi tällaisilla puheilla auttaa unkarilaista ystävänsä, vaan Eckhardt sai tunnustaa hävinneensä koko tämän todisteltavan mistä syystä Unkarissa tunnetaan ainakin jonkinlaista myötätuntoa kroatialaista kumousliikettä kohtaan. Olisi ilmeisesti ollut Unkarille edullisempaa jättää tästä yhteydestä kokonaan pois kysymys rauhansopimuksen tarkistuksesta.

Mutta myöskin Jugoslaviolla oli vastoinkäymisiä. Yevtitch pyrki saamaan aikaan sen, että neuvosto asettaisi 3-miehen komitean perusteellisesti tutkimaan koko kysymystä ja valmistamaan raportin neuvostonkokoukseen ensi tammikuulla. Mutta vähitellen saatiin pikku-entente luopumaan näin suuresta koneistosta ja suostumaan siihen, että asetettaisiin vain yksi raportööri ja että koetattaisiin jo nyt heti saada asia tärkeimmältä osaltaan päiväjärjestyksestä pois. Koko viime sunnuntain tekivät Laval ja Eden ankerasti työtä neuvotellen kaikkien tärkeimpien neuvoston jäsenten kanssa. Tällöin myös tapahtui se Kansainliiton historiassa sangen harvinainen käänne, että sihteeristön valmistama raporttiluonnos jätettiin syrjään ja neuvoston johtavimmat

henkilöt itse valmistivat raportin. Sen alkuperäisen luonnoksen laati Laval ja raportööriksi valittu Eden muovaili sen lopulliseen muotoonsa. Kansainliiton piireissä onkin katsottu täydellä syyllä, että nämä molemmat Ranskan ja Englannin edustajat ovat suorittaneet todellisen mestarityön saadessaan niin nopeasti neuvoston jäsenet ja Unkarin edustajan täyteen positiiviseen yksimielisyyteen.

Kun viimeisetkin neuvottelut oli toissapäivän kuluessa suoritettu loppuun, saattoi neuvosto kokoontua viralliseen istuntoon ilta-myöhällä, jolloin yksimielisesti hyväksyttiin Mr. Edenin raportti, jonka loppupöytäkirjat lyhyesti kerrottuna sisälsivät seuraavaa:

1) Neuvosto yksimielisesti valittaa Aleksanteri I ja M. Barthoun kuolemaa ja vastii rikollisten rankaisemista.

2) Neuvosto muistuttaa mieliin, että jokaisen valtion velvollisuutena on olla sallimatta alueellaan poliittisen terrorin toimintaa, vaan on päinvastoin annettava apua sellaisen toiminnan esittämiseksi milloin toiset hallitukset sitä pyytävät. Varsinkin on jokaisen "Kansainliiton jäsenvaltion tämä tehtävä peruskirjan velvoitusten nojalla, joihin myös sisältyy velvoitus kunnioittaa toisten jäsenvaltioiden alueellista koskemattomuutta ja poliittista itsenäisyyttä".

3) Neuvostossa tapahtuneista keskusteluista ja esitetyistä asiakirjoista käy selville, että erinäisten jugoslaviaalaisten terrorististen aineistojen toiminta maansa rajojen ulkopuolella ei ole tullut hoidetuksi tavalla, joka voisi antaa Jugoslavian hallituksen vaatimuksille hyvitystä. Päinvastoin ovat erinäiset unkarilaiset viranomaiset ainakin laiminlyhtinsä kautta tekeytyneet syytäksi Marseillen murhien valmisteluun. Senvuoksi Unkarin hallituksen velvollisuutena on viipymättä rangaista niitä viranomaisia, joiden syyllisyys saadaan ilmi. Vakuutettuna siitä, että Unkarin hallitus täyttää tämän velvollisuutensa neuvosto pyytää sitä tiedoittamaan mihin toimenpiteisiin se tässä suhteessa on ryhtynyt.

4) Koska nykyisin voimassaolevat kansainvälisen oikeuden määräykset terroristisen toiminnan ehkäisemiseksi eivät ole tarpeeksi tehokkaat, neuvosto päättää asettaa komitean laatimaan luonnoksen kansainväliseksi sopimukseksi poliittista luonnetta olevan terrorismin estämiseksi. Tähän komiteaan pyydetään Belgian, Englannin, Chilen, Es-

panjan, Ranskan, Unkarin, Italian, Puolan, Rumanian, Sveitsin ja Venäjän hallituksia määräämään kukin jäsenensä. Komitealle lähetetään Ranskan hallituksen ehdotus tällaiseksi spimukseksi ja pyydetään myös kaikkia muita hallituksia, joita asia kiinnostaa, lähettämään sille ehdotuksensa.

Kuten tästä lyhennetystä selostuksesta ilmenee, on Unkarin edustaja neuvostossa, tohtori Eckhardt itse ollut mukana lausumassa tuomionsa erinäisten unkarilaisten viranomaisten menettelyn johdosta myötävaikuttaa kroatialaisten terroristien toimintaan Unkarin alueella. Tämä on tietysti Unkarille ollut tavattoman karvas pala niellä, mutta muu ei ole auttanut, siksi selvästi koko sivistyneen maailman tuomio on langennut Unkarin niskoille. Kun eilen palasin neuvoston istunnosta erään neuvoston jäsenen, suurlähettilään, ja erään unkarilaisen diplomaatin matkassa, koetti unkarilainen ystäväni vielä hieman tasoitella neuvoston päätöksen ankaruutta, mutta suurlähettiläs, eräs Kansainliiton tunnetuimpia nimiä, vakuutti vastaan, että viisainta minä Unkari nyt voi tehdä, on rangaista mahdollisimman perusteellisesti ja sääliittä kaikkia niitä viranomaisia, jotka ovat syyäpäitä k.o. terroristisiin tekoihin. Unkari, hän sanoi, on jo pari kolme kertaa aikaisemmin vedetty Kansainliitossa esille sangen ikävistä rikoksista, ranskalaisten setelien väärennyksistä, salaisista aseiden kuljetuksista y.m.s. ja aina unkarilaiset viranomaiset ovat joutuneet kiinni osallisuudestaan näihin rikoksiin. Maailma alkaa vähitellen saada sen käsityksen, että unkarilaiset viranomaiset ovat valmiit miötei mihin tahansa muka patriotismin nimessä. Paras on senvuoksi, että Unkari nyt valmistaa neuvoston ensi kokoukseen niin vakavan raportin kuin mahdollista, jotta tämä maailman epäluulo unkarilaisia viranomaisia kohtaan saadaan vihdoinkin hälvenemään.

En olisi selostanut tätä keskustelua, ellei se niin täydellisesti vastaisi aivan yleistä käsitystä Kansainliiton piireissä.

Mutta asia vaatii vielä pari lisäystä. Katset Genève'issä eivät suinkaan ole näinä päivinä olleet keskittyneet yksinomaan Unkariin: Italiakin on saanut oman osansa. Miehestä mieheen on kysytty millä

tunteilla Aloisi on mahtanut seurata tämän asian käsittelyä neuvostossa, kun hän hyvin tietää, että myöskin Italian alueella on valmisteltu kroatialaisia terroristeja taisteluun Jugoslaviaa vastaan. Kuten tietty, sisältyi Yevtitchin ensimmäiseen kantelukirjelmän luonnokseen selviä syytöksiä myöskin Italiaa vastaan, mutta Lavalin, Benesin ja Titulescon neuvoista Yevtitch jätti lopullisesta kirjelmästäan Avenolille tämän Italiaa koskevan osan pois. Joka tapauksessa kävi kuitenkin niin, että kun viime kuulla Jugoslavian hallitus julkaisi Genève'issä 78 sivua laajan memorandumin: "Communication du Gouvernement Yougoslave au Conseil de la Société des Nations relative aux responsabilités encourues par les autorités hongroises dans l'action terroriste dirigée contre la Yougoslavie", sisältyi siihen liittyvään valokuvakokoelmaan myös eräs kuva kolmesta kroatialaisesta terroristista, jotka seisovat täysissä varustuksissa ulkona luonnossa. Unkarin taholta ei ole laiminlyöty yksityisesti näyttää meille kaikille täällä Genève'issä, että valokuvan taustassa näkyy korkeita vuoria, alpeja, ja sellaisia ei lainkaan ole Unkarissa. Kuva on siis otettu kroatialaisten terroristien leirissä Italiassa!

Ei voi olla Italialle kunniaksi, että se on käyttänyt suurvalta-asemaansa hyväkseen vaatiakseen Ranskan välityksellä, että ainostaan Unkari joutuisi Kansainliiton neuvostossa syytettyjen penkille.

Mutta koko tällä kauttaaltaan ikävällä neuvostokäsittelyllä on ollut myös sangen koomillinen puolensa ja sen esilletulemisesta on pitänyt huolta Litvinoff. Hän nimittäin katsoi asiakseen pitää neuvostossa suuren puheen poliittista terroria vastaan! Tuskin koskaan on missään Kansainliiton kokouksessa läsnäoleilla ollut niin vaikea pidättäytyä ääneen nauramasta kuin tämän Litvonoffin puheen aikana.

En luulisi erehtyväni sanoessani lopuksi, että neuvoston päätös merkitsee, vaikka Italian rooli k.o. asiassa onkin ollut mitä epämieluisin kaikille, mitä suurinta moraalista voittoa. Tuo alkuansa niin kovin uhkaavalla näyttäneet Jugoslavian kantelu Unkaria vastaan on saatu onnellisesti selvitetyksi ja saatetuksi pois päiväjärjestyksestä. Turhaan ei täällä Genève'issä sanota kaikkial-

la, että ellei Kansainliittoa olisi ollut olemassa, Eurooppa todennäköisimmästi olisi joutunut uuden mitä vakavimman murhenäytelmän keskeen: Pikku-entente olisi ryhtynyt aseellisin keinoin kurittamaan Unkaria saman reseptin mukaan, jota Itävalta-Unkari heinäkuulla 1914 tahtoi käyttää Sarajevon murhien johdosta Serbiaa vastaan. Kuka tietää millaisiin uusiin kansainvälisiin selkkauksiin tämä pikku-ententen sotilaallinen kuritusmatka Unkariin olisi sekin lopulta johtanut.

Puhutaan usein Kansainliiton epäpätevyydestä ja yleensä kyvyttömyydestä saada positiivisia tuloksia aikaan, mutta tällöin tavallisesti unhoitetaan koko se Kansainliiton suuri ansiotili, johon on merkittävä kaikki se mitä paha se on estänyt syntymästä tähän syntiseen maailmaan.

Rudolf Heide

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Genève'issä olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Holsti

12/12. 1934

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1148.

Genève'i SSA 13 P:NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 27.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 27, jonka otsakkeena on Saarin kysymyksen uusin vaihe.

Ruuhikallio

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 27.

Genève'i ssa 13 p:nä joulukuuta 1934.

39	296	Sal. D. 34.
19/12 34	5	
	5	C 31

Asia: Saarin kysymyksen uusin
vaihe.

Jos Jugoslavian ja Unkarin välisen riidan ratkaisu t.k.10 päivänä neuvostossa tuotti Kansainliiton piireille erittäin suurta tyydytystä, muodostui seuraava päivä neuvostolle yhtä suureksi voitoksi sen kautta, että silloin saatettiin katsoa pahimpien esteiden tulleiksi raivatuksi pois Saarin kysymyksen lähimmän ratkaisun tieltä. Ne puheet, joita silloin pidettiin varsinkin neuvoston 3-miehen komitean jäsenille, parooni Aloisille, suurlähettiläs Cantilolle (Argentiina) ja ministeri Lopez Olivanille (Espanja), osoittivat millä tyytyväisyydellä neuvosto tervehti Ranskan ja Saksan välillä aikaansaattua sopimusta korvauksesta Ranskalle siinä tapauksessa, että ensi tammikuun 13 päivänä Saarissa toimitettava kansanäänestys osoittaisi selvästi väestön enemmistön vaativan alueensa liittämistä takaisin Saksaan.

Kun neuvosto antoi syyskuulla mainitun 3-miehen komitean tehtäväksi ryhtyä Ranskan ja Saksan kanssa neuvotteluihin korvauskysymyksestä, otaksuttiin, että komitea emättäisi suorittaa loppuun tärkeän tehtävänsä marraskuun keskipäiväille mennessä ja että neuvosto siis heti senjälkeen kokoontuessaan uudelleen voisi ilman muuta hyväksyä komitean ehdotukset. Tämä optimismi osoittautui kuitenkin vääräksi ja siten täytyi neuvoston lykätä Saarin kysymyksen käsittely unteen, t.k. 5 päivänä alkavaan istuntokauteen.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Pari neuvoston jäsentä, nimittäin Litvinoff ja Tefvik Rüstü Bey, ilmoittivatkin heti neuvoston jälleen kokoonnuttua mielipahansa sen johdosta, että heidän täytyi jäädä tarpeettomasti moneksi päiväksi Länsi-Eurooppaan, kun heille ei jäänyt riittävästi aikaa palata kotimaahansa kokousten välillä.

Mutta näistä pienistä lykkäysharmeista huolimatta saattoi neuvosto kokonaisuudessaan tervehtiä 3-miehen komitean raporttia mitä suurimmalla tyytyväisyydellä. Alkuansa oli Saksa laskenut, että nykyisten kivihiilen hintain alhaisuuden vuoksi Ranska tulisi tyytymään viime tingassa aivan mitättömään korvaussummaan. Kaikkein parhaimmassa tapauksessa saksalaiset odottivat, että itse asiassa heidän tulisi maksaa Ranskalle vain lunastus Saarín alueella olevasta ranskalaisesta omaisuudesta. Mutta neuvottelut Roomassa 3-miehen komitean, Ranskan ja Saksan edustajien kesken johtivatkin siihen tulokseen, että korvaussumma tuli puhtaassa rahassa määrättyksi 900 miljoonaksi frangiksi, josta paitsi Ranskan on saatava 5 vuoden aikana ottaa alueen kaivoksista yhteensä 11 miljoonaa tonnia hiiltä.

Mikäli olen 3-miehen komitean jäseniltä yksityisesti kuullut, tapahtuivat kyllä neuvottelut Roomassa kaikin puolin hyvässä sovussa niinkuin Kansainliiton elinten edessä on aina tapana tehdä. Mutta toisaalta olivat Ranskan ja Saksan valtuuskunnat vaatimuksissaan äärimmäisen itsepäisiä ja usein näytti siltä kuin koko yritys sopimuksen aikaansaamisesta menisi auttamattomasti karille. Senvuoksi tarvittiinkin komitean puolelta harjoittaa mitä sitkeintä painostusta, jotta olisi saatu milloin ranskalaiset, milloin saksalaiset taipuvimmiksi. Tämä neuvottelujen sitkeys pakotti 3-miehen komitean loppujen lopuksi pyytämään neuvostolta ajan lykkäystä, jotta sopimus lopultakin syntyisi.

Mutta niin paljon kuin Genève'issä onkin herättänyt tyytyväisyyttä tämä tuloksellinen selvittely Saarín korvauskysymyksestä, on kuitenkin eräs periaatteellinen ratkaisu samassa yhteydessä tuottanut epäilemättä vieläkin paljota enemmän mielihyvää kaikille Kansainliiton piireille. Tarkoitetaan Englannin päätöstä lähettää prikaati sotaväkeä Saarín alueelle vastaamaan järjestyksen säilymisestä äänestyksen aikana.

Kuten tietty, on Saarín hallitus pitkin vuotta anonut Kansainliitolta apua järjestyksen ylläpitämiseksi Saarissa. Ensiksi neuvosto

suositteli ulkomaisten poliisien värväämistä, koska paikallinen poliisiliikaksi katseli sormien lävitse natsien mielivaltaista esiintymistä Saarinkin alueella. Tällöin laskettiin, että saataisiin helposti halullisia poliisimiehiä varsinkin Sveitsistä, mutta myös Itävallasta, Tšekoslovakiasta, Hollannista j.n.e. Mutta Sveitsin hallitus asettuikin jyrkästi tällaista politiikkaa vastaan, sillä se pelkäsi kaikenlaisia rettelöitä Saksan kanssa.

Tämän suunnitelman rauettua syntyi ajatus, että Ranska neuvoston valtuutuksella asettaisi tarpeen tullen sotaväkeä Saarín hallituksen käytettäväksi. Niihin aikoihin kirjoittivat hyvinkin monet englantilaiset lehdet, että tällaisen mandaatin antaminen Ranskalle oli kyläkin itsessään epämieluisaa, mutta kuitenkin miellyttävämpää kuin englantilaisen sotaväen lähettäminen ranskalaisten lisäksi Saarín alueelle. Näytti siis siltä kuin neuvosto tulisi antamaan Ranskalle valtuuden esiintyä koko Kansainliiton nimissä Saarín hallituksen auttajana niin pian kuin tämä hallitus katsoisi välttämättömäksi kutsua sotaväkeä avuksi.

Tämä kannanotto pani kuitenkin Saksan hallituksen hermot liian kovalle koetukselle. Koetettiin saada tavallista diplomaattista tietä neuvoston jäsenet käsittämään miten huonon vaikutuksen ranskalaisen sotaväen esiintyminen Saarissa tulisi tekemään siinäkin tapauksessa, että sillä olisi Kansainliiton yhteinen ja yleinen valtuutus.

Mutta Saarín hallitus ei hellittänyt otettaan, vaan vaatimalla vaati neuvostolta sotaväkeä käytettäväkseen tulkoon se mistä maista tahansa. Hallituksen presidentti, Mr. Knox sai vihdoinkin Mr. Edenin avustuksella Englannin hallituksen tajuamaan, että sen negatiivinen kanta saattoi muodostua suorastaan kohtalokkaaksi. Kun siis asia joutui neuvostossa esille viime päivinä, ilmoitti Mr. Eden saaneensa valtuuden luvata, että Englanti asettaa neuvoston käytettäväksi tähän tarkoitukseen prikaatin sotaväkeä kaikkine tarpeellisine täydennyksineen.

Tämän jälkeen ei ollut enää vaikea saada Italialta vastaavaa lupaa sotilaallisesta avusta. Ettei näyttäisi siltä kuin kysymyksessä olisi kahden Ranskan entisen liittolaisen sotilaallinen esiintyminen Saksaa vastaan, päätti neuvosto periaatteellisesti antaa mille hallitukselle tahansa tilaisuuden pienempien joukko-osastojen lähettämiseen Saariin, mutta käytännössä tarkoitettiin ainoastaan sitä, että

neuvosto nimenomaan pyytäisi kahdelta maailmansodan aikana puolueettomana olleelta maalta, nimittäin Hollannilta ja Ruotsilta, jonkun verran sotaväkeä Englannin ja Italian suurempien joukko-osastojen lisäksi.

T.k. 11 päivänä olivat Hollannin ja Ruotsin hallitukset ennättäneet lähettää myönteisen vastauksensa. Senjälkeen neuvosto kokouksessaan vahvisti korvausperusteet näiden joukkojen kustannuksista, käytöstä ymsensä j.n.e.s.

Tämän Englannin rohkean kannanoton takana on epäilemättä mitä laajakantoisin periaatteellinen ratkaisu. Siitä saakka kuin Englannin miehitysjoukot poistuivat Ruhrin alueelta on Englanti itsepäisesti edustanut sitä kantaa, ettei sen tule missään tapauksessa sotilaallisesti esiintyä Euroopan mantereella takäläisten poliittisten riitaisuuksien selvitysten yhteydessä. Varsinkin nykyinen Ramsay MacDonaldin hallitus on tuntenut suoranaista kauhua kaikkia "uusia sotilaallisia sitoumuksia kohtaan". Mutta nyt on tämä Kansainliiton arvovallalle niin negatiivinen kanta murtunut ja Englanti on saatu sitoutumaan Kansainliiton nimessä tapahtuvaan sotilaalliseen esiintymiseen Euroopan mantereella. Kun tiedetään miten englantilaiset rakastavat ennakkotapauksia, on nyt saatu sellainen ja Kansainliiton piireissä toivotaan tämän jälkeen, että Eurooppa voi vastakin luottaa, milloin tarve tulee, siihen, että Englannilta saadaan sotilaallista apua niin pian kuin Kansainliitto tuntee sitä tarvitsevana.

Tavatessani heti tämän neuvoston istunnon päätyttyä Mr. Knoxin onnittelin häntä tästä periaatteellisesti vieläkin tärkeämmästä tuloksesta kuin mitä merkitsee englantilaisten joukkojen esiintyminen Saarimaa-alueella. Mr. Knox vastasi aivan avoimesti, että taistelu Englannin hallituksen itsepäisesti negatiivista kantaa vastaan on ollut tavattoman vaikea, mutta että Mr. Edenin sitkeys on ollut suorastaan ihailtavaa. Tämä Mr. Knoxin suora tunnustus on ollut täydessä sopusoinnussa sen käsityksen kanssa mikä on ollut vallalla kaikissa Kansainliiton piireissä. Meidän on muistettava, että juuri näinä tärkeinä päivinä Mr. Eden on ollut raporttöörinä Jugoslavian ja Unkarin välisessä kiusallisessa riitaisuudessa; sen tehtävän hän on suorittanut suuremmoisella menestyksellä. Nyt tulee tähän lisäksi hänen voitollinen taistelunsa oman hallituksensa ennakkoluuloja vastaan Saarimaa-asiassa. Sitä kunnioitettavampaa

on Mr. Edenin kaksinkertainen voitto tässä neuvoston istunnossa.

Mutta hänen menestyksensä antaa aihetta vielä pitemmälle menevään toteamiseen. Jälleen on saatu nähdä mikä suunnaton merkitys Englannilla voi olla koko Kansainliitto-politiikassa, jos sen hallituksella on varmasti positiivinen kanta. Olen hyvinkin monessa eri raportissa esittänyt huomautuksia siitä kuinka Kansainliitto parhaiten menestyy ennen kaikkea juuri englantilaisessa ylijohdossa. Englantilaisilla on kerta kaikkiaan suurin poliittinen ja taloudellinen kokemus hallituksessaan neljättä osaa maapalloa ja hoitaessaan useinkin maailmanpolitiikkaa valtavasti yli / neliökilometreissä laskettavan pinta-alan. Aina kun Englannin hallituksella on ollut selvä kanta Kansainliitossa esiintyneiden probleemien suhteen, on Kansainliitto menestynyt erinomaisesti; milloin taas Englannin hallitus on osoittanut kannanotossaan häilyväisyyttä, ovat parhaatkin Kansainliiton suunnitelmat romahtaneet. Otan tässä vain yhden esimerkin valaistakseni tätä totuutta:

V.1924 syntyi Kansainliitossa tuo kuuluisa Genève'in protokolla, joka oli rakennettu kolmelle johtavalle periaatteelle: kansainväliset riitaisuudet on alistettava arbitrageen; ellei se onnistu, on Kansainliiton voitava käyttää yhteisiä turvallisuuskeinoja rauhan säilyttämiseksi, tai ainakin palauttamiseksi; koska Kansainliitolla on käytettävänä nämä kaksi voimakasta keinoa turvallisuuden säilyttämiseksi, voivat maailman valtiot toteuttaa pitkälle menevän varustusten yleisen supistamisen. Harvoin on kautta maailman niin iloittu kansainvälisestä poliittisesta kehityksestä kuin Genève'in protokollan syntymisen hetkellä. Mutta vastoin kaikkia laskelmia Mr. Baldwinin hallitus seuraavana vuonna hautasi kädenkäänteellä koko tämän suurenmoisen saavutuksen selittäen, ettei Englanti voi hyväksyä niin laajalle menevää ajatusta arbitragesta kuin sisältyi tähän sopimusluonnokseen!

Ellei Baldwinin hallitus olisi tehnyt tätä suunnatonta virhetä, olisi varmasti kansainvälinen tilanne tällä hetkellä verrattomasti paljoka parempi kuin nyt on laita. Vuodesta 1925 alkaen on kansainvälinen poliittinen asema yhtä mittaa huonontunut aiheuttaen sillä lopulta myöskin kansainvälisen taloudellisen kriisin uhkaavan kärjistymisen. Tämä kaikki on välitöntä seurausta Englannin haluttomu-

katsoa "pitkän päälle" rohkeasti tulevaisuuteen.

Mutta kun nyt Mr. Eden on saanut hallituksensa heittämään syrjään tämän alituksen hoipertelun sinne ja tänne ja Englanti on kaikista emakkoluuloistaan huolimatta selvänäköisesti päättänyt vaikkapa pienelläkin sotaväen osastolla ottaa osaa Euroopan mantereen arkaluontoisimpien poliittisten probleemien ratkaisuun, tunnetaan kaikkialla tavatonta tyytyväisyyttä: Kansainliitto kykenee sittenkin ennen kaikkea juuri Englannin avulla viittomaan tietä paremmalle tulevaisuudelle meille itse kullekin.

Kuvaavaa tälle uudelle voimakkaalle optimismille on näinä päivinä kaikissa diplomaattien kohtaamisissa esiintynyt leikinlasku: koskaan Kansainliiton ylempät ja alemmat virkamiehet eivät ole kulkeneet ympäri niin suurina majesteetteina ja excellensseinä kuin viime päivinä voidessaan edustaa Kansainliiton ääretöntä kansainvälistä merkitystä pahimpienkin riitaisuuksien korkeimpana ratkaisupaikkana! Tässä leikinlaskussa on ainakin puoleksi totta. Mutta minun on lisättävä yksin tein, että vieläkin suurempaa mielihyvää ovat edustaneet neuvoston jäsenet itse. Heillehän ensi sijassa tulee kiitos ja kunnia siitä, että Kansainliiton on onnistunut selvittää niin erinomaisella tavalla ensiksi Jugoslavian ja Unkarin välinen uhkaava riitaisuus ja heti sen jälkeen on vielä saatu Ranska ja Saksa sopimaan Saarimaa erinomaisen arkaluontoisen kysymyksen taloudellisesta selvityksestä. Mutta, minun on sanottava se uudestaan, eniten on neuvoston jäseniä tyydyttänyt Englannin voitto itsestään.

Omalta henkilökohtaiselta kamaltani tahtoisin lisätä erään erikoisen mielihyvän aiheen. Tarkoitan Hollannin ja Ruotsin päätöstä myös lähettää vaikkapa vähäisenkin sotaväen osaston Saariin.

Englanti ei suinkaan ole ainoa Kansainliiton jäsen, joka viime vuosina on arkaillut sitoutua ottamaan osaa Kansainliiton nimessä esiintyviin sotilaallisiin voimakeinoihin. Hollanti ja Skandinavian maat ovat samaten aina yrittäneet todistaa maailmalle, että Kansainliitolle riittää pelkkä moraalinen painostus poliittisten riitaisuuksien ylimäksi ratkaisukeinoksi. Nyt on näiden negatiivistien täytynyt antaa Kansainliiton käytettäväksi sotaväkeä, jotta estettäisiin niin vakavien selkkauksien syntyminen, että maailmanrauhan säilyminen voisi joutua

vaaraan. On kunniaksi Hollamin ja Ruotsin hallituksille, että ne ovat uskaltaneet Englamin tavoin heittää entiset harhaoppinsa syrjään ja asettaa Kansainliiton käytettäväksi sotaväkeä. Toivottavasti Hollanti ja Skandinavian maat ottavat vastaisuuden varalle oppia tästä Saarin tapauksesta.

On lopuksi kerrottava vielä mitalin toisestakin puolesta. Tarcoitan Saarin alueella toimitettavan kansanäänestyksen lopputuloksen mahdollisia seurauksia.

Useat neuvoston jäsenet eivät ole salanneet minulta huolestustaan miten neuvoston on ratkaistava Saarin alueen kohtalo siinä tapauksessa, että kansanäänestys johtaisi jokseenkin tasaväkiseen tulokseen. Vielä pari vuotta sitten olisi äänestys johtanut todennäköisimästi siihen, että noin 95 % väestöstä olisi äänestänyt Saksaan liittymisen puolesta. Tässä tapauksessa neuvoston olisi ollut ilman muuta hyväksyttävä tämä kansan tahto. Mutta nyt tuntuu siltä kuin Saarin väestöstä sangen huomattava vähemmistö, ehkäpä aina 40 % äänestäisikin status quo'n puolesta. Jos näin käy, tulee neuvoston tavattoman vaikeaksi uhrata näin suuri vähemmistö Saksan natsien mahdollisille kostotoimenpiteille. Mutta toisaalta taas on peljättävissä, että natsit ryhtyvät suoranaisiin julmuuksiin, jos neuvosto päättäisi pysyttää Saarin alueen vielä muutamaksi vuodeksi Kansainliiton suojeluksessa.

Tämä kansanäänestyksen lopputuloksen epävarmuus on saanut neuvoston muuttamaan aikaisemman päätöksensä, että se kokoontuisi vakituiseen istuntoon ensi tammikuun 21 päivänä. Ennen hajaantumistaan t.k. 11 päivänä neuvosto sen vuoksi päätti kokoontua jo tammikuun 11 päivänä ollakseen koolla, kun äänestys tapahtuu 2 päivää myöhemmin ja voidakseen tilanteen selvittämiseksi mahdollisimman suurella nopeudella heti tehdä päätöksensä Saarin alueen kohtalosta niin pian kuin äänestyksen tulos on tullut tunnetuksi.

Toivottavasti kuukauden kuluttua neuvosto on tilaisuudessa täydentämään nykyistä suurta saavutustaan k.o. asiassa sellaisella päätöksellä Saarin tulevaisuudesta, joka päätös on omansa rauhoittamaan tätäkin poliittista jännitystä Euroopassa.

Ruehlhardt

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: _____

Genève'ssä olevan lähetysten raportti n:o 28.

Ministeri Holsti

14/12. 1934.

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1152.

Genève'i SSA 14 P:NÄ joulukuuta 1934.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAMINISTÖ		
No 40 / 297 Sal.D. 37		
27/12.37	No	Litt.
RUMMA	OSASTO	ASIA
5	C 31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Genève'in-lähetystön raportti n:o 28.

Oheisena minulla on kunnia lähettää Ministeriölle Genève'in-lähetystön raportti n:o 28, jonka otsakkeena on Chaco-sota Kansainliiton käsiteltävänä.

Rudolf Haas

Genève'i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Genève'i ssa 14 p:nä joulukuuta 1934.

40/297 Sal.D. 34.	
27/12.34	?
5	C 31

Asia: Chaco-sota Kansainliiton käsiteltävänä.

Kolmas suuri kysymys, joka näinä päivinä on jälleen ollut Genève'issä käsiteltävänä, koski otsikossa mainittua onnetonta sotaa Paraguayn ja Bolivian välillä. Koska Paraguayn hallitus ei vielä-
kään ole vastannut viime marraskuulla pidetyn ylimääräisen yleis-
kokouksen hyväksymän sovitteluohjelman suhteen sen enempää myöntä-
västi kuin kieltävästi, päätti asianomainen komitea eilen kiireh-
tiä Paraguayn vastausta.

Harva kysymys on tuottanut Kansainliitolle enemmän harmia ja päänvaivaa kuin tämä etelä-amerikkalainen sota. Kun kysytään syytä miksi vihollisuuksia jatkuu vuosi vuodelta vaikka milloin Etelä-Amerikan kaikki valtiot ovat koettaneet rakentaa sovintoa sotivien kesken, milloin taas Kansainliitto on sekaantunut asiaan lähettämällä paikan päälle edustajiaan, tai tekemällä päätöksiä aseiden kuljetuksen estämisestä sotiville tai muuten koettamalla saada vihollisuudet loppumaan, saadaan suurin piirtein katsoen kahdenlaisia vastauksia.

Etelä-Amerikan maat tuntuvat olevan täysin vakuutettuja siitä, että molempien sotivien puolien takana on erittäin vaikutus-
valtaisia ulkomaalaisia rahayhtymiä, joiden intressissä on kannus-
taa sodan pitkittymistä. Tällöin ei tarkoiteta ainoastaan yhdys-
valtalaisia ja eurooppalaisia asetetailijoita, vaan myöskin suu-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

ria öljy-yhtymiä. Siten on Bolivian kannustajana, niin väitetään, ennen kaikkea Standard Oil, kun taas Paraguayn yllyttäjänä on varsinkin Shell-yhtiö. Tiedetäänhan vanhastaan, että amerikkalainen kapitaalikoettaa työntää englantilaisen kapitalin pois koko Etelä-Amerikan taloudellisesta elämästä ja tämä taistelu molempien anglosaksisten suurvaltojen pääomavallan välillä Etelä-Amerikassa on saanut julkeinman ilmenemismuotonsa englantilaisen ja amerikkalaisen öljykilpailun kautta. Riidanalaisella Chacon alueella pitäisi olla suunnattomia öljyaarteita ja senvuoksi koettaa, niin sanotaan, Standard Oil saada Bolivian valtaamaan koko Chacon, jotta sitä tietä tämä amerikkalainen jättiläisyhtiö saisi tämänkin öljyalueen valtaansa. Mutta aivan samalla tavalla kiihoittaa Shell-yhtiö paraguaylaisia jatkamaan sotilaallista voittoa kulkuaan, jotta bolivialaiset lopultakin menettäisivät koko Chacon. Selostaakseni vielä eräitä yksityiskohtia, on syytä lisätä seuraavaa:

Useat Etelä-Amerikan maista eivät tahdo vierittää kaikkea vastuuta sodan jatkumisesta yksistään englantilaisen ja amerikkalaisen kapitalin niskoille, vaan katsovat, että vihollisuudet olisivat jo aikoja sitten loppuneet, jos Argentiina olisi painostanut Paraguayta ja Chile Boliviaa. Mutta vanha kilpailu Argentiinan ja Chilen välillä on ulottunut myöskin tähän sotaan siten, että Argentiina kaikessa hiljaisuudessa suosii Paraguayta aivan samalla tavalla kuin Chile taas koettaa kaikin keinoin salaisesti avustaa Boliviaa. Tästä syystä, niin väitetään, ovat Etelä-Amerikan maiden julkiset sovitteluyritykset kaatuneet sikseen ja sotaa on jatkunut eurooppalaisen ja amerikkalaisen kapitalin iloksi entisellä vauhdilla.

Eurooppalaisissa piireissä on käsitys sodan jatkumisen syistä hieman toinen. Myönnetään, että vihollisuudet saivat itse asiassa alkunsa mainittujen öljy-yhtiöiden välisestä kilpailusta. Samoin on totta, että yhdysvaltalaiset ja eurooppalaiset asetehtailijat ovat kovin auliisti toimittaneet sotatarpeita Bolivialle ja Paraguaylle. Mutta vihollisuuksien alkamisesta on jo kulunut vuosia ja Kansainliiton, sekä Etelä-Amerikan maiden painostus rauhan palauttamiseksi olisi varmaankin riittänyt vihollisuuksien lopettamiseen, jos Paraguaylla ja Bolivialla itsellään olisi vähänkin ollut halua tehdä rauha keskenään. Mutta Bolivia hävittyään miltei yhtämittaa ei kerta kaikkiaan kehtaa antaa perään ja myöntää muissa kuin sotilaallisissa suhteissa

heikompi maa voittajakseen. Paraguay taas käytyään kaikella menestyksellä sotaa on peljännyt, että toisten maiden sekaantuminen sotatoimien kulkuun merkitsee itse asiassa saaliin riistämistä sen käsistä pois ja on senvuoksi päättänyt millä hinnalla tahansa vastustaa rauhantekoa ennenkuin toisten maiden taholta on riittävän selvästi myönnetty Paraguayan oikeus saada pitää koko Chaco hallussaan. Kummankin maan suurin osa väestöä on alhaisella tasolla olevia intiaaneja ja senvuoksi hallitukset käyttävät hyväkseen intiaanien tunnettua verenhimoa.

Katsottakoon tämän sodan jatkumisen syytä kummalta kannalta tahansa, loppujen lopuksi täytynee tulla siihen tulokseen, että molemmatkin selitykset sisältävät sängen paljon totta. Ilman ulkomaalaista rahallista avustusta ja aseiden myyntejä nämä kaksi maata eivät olisi voineet jatkaa sotaa vuosikausia. Samaten ilman kummankin väestön enemmistön primitiivistä menttaliteettia uupumus sotaan olisi varmasti jo aikoja sitten tullut selvästi ilmi.

Kun kaikki tavalliset välityskeinot osoittautuivat alkusyksyyn mennessä tuloksettomiksi, päätti Kansainliitto kutsua viime marraskuun 20 päiväksi ylimääräisen yleiskokouksen käsittelemään tilannetta raportin pohjalla, jonka aikaisemmin asetettu komissiooni tulisi siihen mennessä valmistamaan.

Kuten odottaa sopi, ei tästä yleiskokouksesta tullut pitkäaikaista istuntokautta. Presidentiksi valittiin Meksikon suurlähettiläs Pariisissa, M. Najera, joka myös on maansa vakinainen edustaja Kansainliitossa. Avauspuheessaan hän luki verrattain selvästi tuomion kummankin sotaa käyvän maan niskoille ja saavutti sillä sängen suurta menestystä. Bolivian edustaja, ministeri Costa du Rels, koetti puheessaan syyttää Paraguayta kaikenlaisista pahoista teoista m.m. sodan jatkamisesta senkin jälkeen kuin Bolivia oli ilmoittanut luottavansa Kansainliiton välitykseen rauhan palauttamiseksi. Mutta Paraguayan edustaja, ministeri Caballero de Bedoya, osasi sisällyttää omaan puheeseensa yhtä paljon syytöksiä Bolivian hallitusta vastaan m.m. vihollisuuksien alusta alkaen.

Vastoin tavallisuutta ei yleiskokous valinnut mitään muuta varsinaista presidiumia kuin varsinaisen presidenttinsä, Varapresident-

tien asemesta asetettiin hänen käytettäväkseen yllämainittu valmisteleva komitea. Edelleen jätettiin asettamatta tavannukainen poliittinen komitea valmistamaan raporttia asiasta, vaan sai presidentti valmistelevan komitean kanssa tehtäväkseen laatia yleiskokoukselle raportin tilanteesta.

Ruotsin edustaja, ministeri Undén, katsoi asiakseen tässä yhteydessä esittää yleiskokoukselle ehdotuksen päätöslauselmaksi ja hän sai eräät toiset maat yhtymään ehdotukseensa. Tässä on tarpeetonta mennä ehdotuksen yksityiskohtiin, sillä herra Undén peruutti sittemmin sen havaittuaan, että hän oli ajautumassa umpikujaan. Riittää, kun mainitsen, että tässä yhteydessä sukeltautui esille Courin vastaus Suomen kantelun johdosta Venäjän politiikkaa vastaan Kauko-Karjalassa.

Mainittu valmisteleva komissiooni esitti sitten ehdotuksen päätöslauselmaksi, joka lyhyesti selostettuna sisälsi seuraavaa:

Molemmat sotivat puolet ovat rikkoneet Peruskirjan määräyksiä vastaan. Yleiskokous suositaa rauhan palauttamiseksi Peruskirjan 15 artiklan 4 §:n soveltamista ja molempia sotivia puolia kehoitetaan puolestaan hyväksymään k.o. raportti ehdolla, että kumpikin riitapuoli tekee sen.

Vihollisuuksien lakkauttamiseksi tulee molempien sotivien puolien vetää joukkonsa rintamalta, niin, että saadaan muodostetuksi 150 kilometrin levyinen puolueeton vyöhyke molempien armeijain välille. Näitä y.m.s. toimenpiteitä kontrolloimaan asetetaan komitea, johon Argentiina, Chile, Peru, Uruguay, Yhdysvallat ja Brasilia kukin määrävät jäsenen. Koska molemmat viimeksimainitut valtiot eivät ole Kansainliiton jäseniä, lähetetään niiden hallituksille pyyntö osallistua tähän Kansainliiton toimenpiteeseen. Kontrollikomitea määrää itse tarkemman toimintansa. Tämä puolueettoman vyöhykkeen muodostaminen ei sinänsä merkitse lopullista kannanottoa alueriidan suhteen.

Kuukausi senjälkeen kuin vihollisuudet ovat puolueettoman vyöhykkeen muodostamisen kautta lakanneet kokoontuu Buenos Ayres'iin konferenssi käsittelemään kysymyksiä rauhan lopullisesta palauttamisesta, jolloin on sovittava seuraavista kysymyksistä: a) lopullisen rajan määrääminen Bolivian ja Paraguayn välillä; b) turvallisuudesta, ja c)

taloudellisista järjestelyistä.

Ellei kahden kuukauden kuluttua rauhan konferenssin alkamisesta ole päästy yksimielisyyteen tulevasta rajasta, Haagin Pysyväisen Tuomioistuimen on se määrättävä soveltamalla statuuttiensa artiklaa 38. Sen jälkeen annetaan vielä tarkempia määräyksiä tuomioistuimen mahdollisen toiminnan suhteen.

Edelleen todetaan, että sotatarpeiden kuljetus molempiin sotiin maihin on aikaisemilla Kansainliiton toimenpiteillä kielletty ja tämä kiello pysyy yhäkin voimassa.

Lopuksi Yleiskokous päättää asettaa konsultatiivisen komitean seuraamaan näiden päätösten toimeenpanoa. Komiteaan valitaan seuraavat maat: Argentiina, Austraalia, Englanti, Chile, Kiina, Kolumbia, Kuba, Tanska, Ecuador, Espanja, Ranska, Irlanti, Italia, Meksikko, Peru, Puola, Portugali, Venäjä, Ruotsi, Tsekkoslovakia, Turkki, Uruguay ja Venezuela. Komitean on pyydettävä Yhdysvaltoja ja Brasiliää ottamaan osaa komitean toimintaan siinä laajuudessa kuin nämä molemmat maat puolestaan pitävät suotavana.

Bolivian ja Paraguayn on ilmoitettava joulukuun 20 päivään mennessä, jolloin konsultatiivinen komitea kokoontuu Genève'issä, hyväksyvätkö ne nämä Yleiskokouksen päätökset.

Kun Yleiskokouksessa v.k. 24 päivänä raportti ehdotuksineen yllämainituiksi päätöslauselmiksi alistettiin äänestykseen, otti siihen osaa 48 maata, niiden joukossa Paraguay ja Bolivia. Nämä molemmat riitapuolet ilmoittivat pidättäytyvänsä äänestyksestä; raportin puolesta annettiin 46 ääntä. Toisin samoin Yleiskokous hyväksyi yksimielisesti raportin sellaisenaan.

Tämä päätös on siinä suhteessa sangen ilahduttava, että se syntyi täysin yksimielisenä tuomiona molempia sotivia maita vastaan. Muodollisesti oli Paraguay toukokuulla 1933 julistanut sodan Boliviaa vastaan rikkoen sillä Peruskirjan määräyksiä ja Bolivia oli tässäkin Yleiskokouksessa koettanut tehdä kaiken voitavansa saadakseen Paraguayn yksin julistetuksi rikolliseksi. Mutta Yleiskokous katsoi välttämättömäksi tuomita myöskin Bolivia rikolliseksi, kun se oli jo alusta alkaen, ennen Paraguayn muodollista sodanjulistusta, käyttänyt aseellista voimaa omien valtaustarkoitustensa toteuttamiseksi.

Asiasta voisi muutenkin kirjoittaa vielä paljoa pitemmältä, siksi paljon mielenkiintoista aineistoa sisältää Yleiskokouksen hyväksymä raportti päätöslauselmineen. Siitä saa selvän kuvan millä tavalla Kansainliitto katsoo, että sen on toimittava rauhan palauttamiseksi, tapahtuukoot rauhanrikkomiset vihollisuuksien puhkeamisen kautta ilman muodollista sodanjulistusta, tai vasta sodanjulistuksen jälkeen. Kun tässä nimenomaisessa tapauksessa Kansainliiton toiminta on venytetty paikallisten olosuhteiden vuoksi kovin pitkäaikaiseksi, ei sitä sovi pitää yleispäteisenä esimerkkinä siitä, että Kansainliiton täytyisi kaikissa olosuhteissa toimia näin hitaasti. Päinvastoin huomautti äskettäin Yleiskokouksessa Ranskan edustaja, ministeri Massigli, että Ranska äänestää raportin hyväksymisen puolesta sillä nimenomaisella edellytyksellä, että tästä Bolivian-Paraguayan tapauksesta ei muodostu ennakkotapauksia milloin toisissa maantieteellisissä ja poliittisissä olosuhteissa Kansainliiton on estettävä vihollisuuksien alkaminen, tai kiirehdittävä niiden lopettamista. Mutta koska toisaalta aika ei minun salli puuttua kaikkiin raportin yksityiskohtiin, tyydyn lopuksi viittaamaan vain raporttiin sinänsä siltä varalta, että Ministeriö haluaisi tutkia tätä kysymystä yksityiskohtaisemmin.

Kuten tämän raportin alussa mainitsin, piti yllämainittu konsultatiivinen komitea eilen istunnon, jossa käsiteltiin m.m. tilannetta sen johdosta, että Bolivia jo on hyväksynyt puolestaan Yleiskokouksen kaikki edelläselostetut päätökset, jostavastoin Paraguaylla ei ollut tullut minkäänlaista vastaavaa ilmoitusta. Tämän johdosta komitea päätti lähettää kiirehtivän sähkösanoman Paraguayn hallitukselle. Tällä tavalla siis tilanteen selviytymistä on tahdottu kiirehtiä.

Olisi kuitenkin väärin jättää tässä lisäämättä, että Kansainliiton piireissä peljätään tämän Paraguayn vitkastelun johtuvan uusista sisäisistä selkkauksista Boliviassa, jossa, kuten tietty, armeijan alituiset tappiot ovat herättäneet tavatonta kiihtymystä ja presidentinkin lienee joutunut selkkauksiin armeijansa kanssa. Paraguayssa kaikesta päättäen lasketaan, että sisäinen tilanne Boliviassa voi yhäkin huonontua ja siten Bolivia kykenee entistäkin heikommin puolustautumaan ulkonaista vihollista vastaan.

Ellei Paraguayn vastaus saavu Genève'iin t.k. 20 päiväksi, lie-

nee tarkoituksena, että konsultatiivinen komitea lykkää kokouksensa tammikuulle samoiksi päiviksi, jolloin neuvostokin on koolla. Silloin tehdään päätökset millä tavalla koetetaan saada Paraguay taipumaan. Tämä eilen suunniteltu toimintaohjelma osoittaa puolestaan, ettei Kansainliitto aio hellittää otettaan, vaan tulee jatkamaan ponnistuksiaan rauhan palauttamiseksi.

Arvid Haarto